

**SUBOTIČKA
DANICA
(nova)**

**KALENDAR
2008.**

SUBOTIČKA DANICA
(nova)

**Kalendar
za 2008. godinu**

SD

Subotica, 2007.

SUBOTIČKA DANICA (nova)
kalendar za 2008. godinu
godište LXXXVII.

Uredničko vijeće:

Andrija Anišić, Stjepan Beretić, mr. Ervin Čeliković, Katarina Čeliković, Franjo Ivanković, Vesna Huska, dr. Andrija Kopilović, s. Blaženka Rudić i Alojzije Stantić

Objavljuje:

Župni ured sv. Terezije
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Glavni urednik:

Stjepan Beretić
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Odgovorni urednik:

predsjedavajući Katoličkog instituta
za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović"
dr. Andrija Kopilović
24000 Subotica, Starine Novaka 58

Lektorica:

Katarina Čeliković

Tehnički urednik:

mr. Ervin Čeliković

Tisak:

Štamparija "Printex"
24000 Subotica, Segedinski put 86

Subotica, 2007.

zkvh.org.rs

Benediktus PP XVI

*Papa Benedikt XVI.,
poglavnik Katoličke crkve*

SIJEČANJ

Mjesec

KATOLIČKI

U 1 NOVA GODINA; Marija Bogorod.
S 2 Bazilije, Grgur Nazijanski
Č 3 Ime Isusovo; Genoveva, Anastazija S.
P 4 Dafroza, Angela F., Borislava
S 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
N 6 BOGOJAVLJENJE (Tri kralja); Gašpar
P 7 Rajmund P. Rajko, Zoran
U 8 Gospa Br. Pomoći; Severin, Bogoljub
S 9 Julijan, Miodrag, Živko, Bl. Alix, Jadran
Č 10 Agaton, Dobroslav, Grgur X.
P 11 Honorat, Neven, Higin
S 12 Ernest, Tatjana Rimska
N 13 KRŠTENJE ISUSOVO; Hilarije, Veronika
P 14 Feliks, Srećko, Veco
U 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija
S 16 Honorat, Marcel, Oton, Mislav
Č 17 Antun op., Leona, Vojmil, Lavoslav
P 18 Margareta Ug., Priska, Premila
S 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta
N 20 2. KR. G.; Fabijan, Sebastijan
P 21 Agneza, Janja, Neža
U 22 Vinko, Anastazija, Irena R.
S 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko
Č 24 Franjo Saleški, Bogoslav
P 25 OBRAČENJE SV. PAVLA ap.; Ananija
S 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
N 27 3. KR. G.; Anđela M., Pribislav, Živko
P 28 Toma Akvinski, Tomislav
U 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
S 30 Martina, Gordana, Darinka
Č 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	37	16	21
11.	07	36	16	31
21.	07	30	16	43
31.	07	20	16	59

PRAVOSLAVNI

DECEMBAR 2007. / JANUAR 2008. - pravoslavni
U 19 Sveti mučenik Bonifatije
S 20 Sv. Ignjatije Bogon.; (Pretpraz. Rožd.)
Č 21 Sv. m. Julijana i sv. Petar Kijevski
P 22 Sv. velikomučenica Anastasija
S 23 Sv. 10 m. Kritskih; (Tucindaj)
N 24 32. po D.; Sv. ppm. Evgenija – Badnji dan
P 25 Roždestvo Hristovo – BOŽIC
U 26 Sabor Presv. Bogorodice
S 27 Sv. prvomučenik i arhiđakon Stefan
Č 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih
P 29 Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih
S 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora Kesarijska
N 31 33. po D.; Pp. Melanija, (Odanije Božića)
P 1 JAN.-Obrez.G.I.Hr.; sv. Vasilije V., Nova god.
U 2 Sv. Silvestar, (Pret. Bogojavljenja)
S 3 Sv. pr. Malahija, sv.m. Gordije
Č 4 Sabor 70 sv.ap.,sv. Jevstatije
P 5 Sv.m. Teopemt i Teona; Krstovdan
S 6 Bogojavljenje
N 7 33. po D.- Sabor sv. Jovana Krst. – Jovanjdan
P 8 Svm. Julijan i Vasilisa; Pp. Georgije Hozevit
U 9 Sv.m. Polievkt, sv. Filip Moskovski
S 10 Sv. Grigorije Niski, pp. Dometijan
Č 11 Pp. Teodosije V., pp. Mihailo
P 12 Sv. mučenica Tatijana
S 13 Sv.m. Ermil (Odanije Bogojavljenja)
N 14 35. po D.; Sv. Sava, Prvi Arhiepiskop Srpski
P 15 Pp. Pavle, pp. Gavriilo L.
U 16 Časne verige ap. Petra
S 17 Pp. Antonije Veliki
Č 18 Sv. Atanasije Veliki

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	8.	12	38
Prva četvrt:	15.	20	47
Uštap:	22.	14	36
Posljednja četvrt:	30.	06	04

VELJAČA

Februar

KATOLIČKI

P 1 Sever, Brigita, Miroslav
S 2 **SVIJEČNICA**; Svjetlana, Marin, Marijan
N 3 4. KR. G.; Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar
P 4 Veronika Jeruz., Andrija Corsini
U 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
S 6 **ČISTA SRIJEDA - Pepelnica**
Č 7 Držislav, Rastimir, Rikard ☹️
P 8 Jeronim Emilijani, Jozefina Bakhita
S 9 Apolonija, Šunčana, Borislava
N 10 1. KORIZ. (Čista); Bl. Alojzije Stepinac
P 11 Gospa Lurdska, Mirjana
U 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan
S 13 Katarina R., Božidarka, Kastor (*kvatre*)
Č 14 Valentin, Zdravko, Valentina ☹️
P 15 Klaudije Col., Georgija, Agapa (*kvatre*)
S 16 Julijana, Onezim, Miljenko, Đula (*kvatre*)
N 17 2. KORIZ. (Pačista); Donat
P 18 Bernardica, Šimun, Gizela
U 19 Bonifacije, Konrad, Blago, Ratko
S 20 Leon, Lav, Lea
Č 21 Petar Damiani, Eleonora, Damir ☹️
P 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko
S 23 Romana, Polikarp, Grozdan
N 24 3. KORIZ. (Bezimena); Montan, Modest
P 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje, Darko
U 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
S 27 Gabriel od Žalosne Gospe, Tugomil
Č 28 Roman, Teofil, Radovan, Bogoljub
P 29 Osvald, Hilarije, (Prijestupni dan) ☹️

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	19	17	00
11.	07	06	17	15
21.	06	50	17	30
29.	06	36	17	41

PRAVOSLAVNI

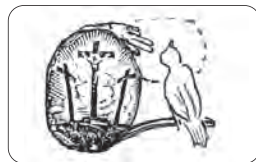
JANUAR / FEBRUAR - pravoslavni
P 19 Pp. Makarije Egip., Sv. Marko Ef.
S 20 Pp. Jevtimije Veliki
N 21 36. po D.; Pp. Maksim Isp., sv.m. Neofit
P 22 Sv.ap.Timotej, ppm. Anastasije
U 23 Sv. svm. Kliment Ankirski
S 24 Pp. Ksenija Rimljanka
Č 25 Sv. Grigorije Bogoslov
P 26 Pp. Ksenofont i Marija
S 27 Prenos mošt. sv. Jovana Zlatousta
N 28 37. po D.; Pp. Jefrem Strin
P 29 Prenos mošt. sv. Ignjatija Bogonsca
U 30 Sveta Tri Jerarha
S 31 Sv. besrebrenici Kir i Jovan
Č 1 **FEB.; Sv.m. Trifun** (Pret. Sretenja)
P 2 Sretenje Gospodnje
S 3 Sv. Simeon i Ana, sv. Jakov arhiep.
N 4 Ned. o Mitaru i Fariseju; Pp. Isidor Pelusiot
P 5 Sv. mučenica Agatija
U 6 Sv. Fotije Carigradski i Vukol Smirski
S 7 Sv. Partenije Lampsakijski
Č 8 Sv. Teodor Stratilat, sv. Sava II
P 9 Sv. mučenik Nikifor; (Odan. Sretenja)
S 10 Sv. svm. Haralampije
N 11 Ned. o bludnom sinu; Sv. svm. Vasilije
P 12 Sv. Meletije Antioh.
U 13 Sv. Simeon Mirotočivi
S 14 Pp. Avksentije, Sv. Kiril Slovenski
Č 15 Sv. ap. Onisim i pp. Jevsevije
P 16 Svm. Pamfil i Porfirije

Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Mlađak:	7.	04	45
Prva četvrt:	14.	04	35
Uštap:	21.	04	32
Posljednja četvrt:	29.	03	19

OŽUJAK

Mart

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

S 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
N 2 4. KORIZ. (Sredoposna); Janja Pr., Lucije
P 3 Marin, Kunigunda, Kamilo, Zvezdan
U 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
S 5 Euzebije, Teofil, Vedran
Č 6 Marcijan, Viktor, Zvezdana
P 7 Perpetua i Felicita
S 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
N 9 5. KORIZ. (Gluha); Franciska Rimka
P 10 Emil, Makarije, Krunoslav
U 11 Eutimije, Kandid, Firmin, Tvrtko
S 12 Maksimilijan, Teofan, Bernard, Budislav
Č 13 Kristina, Rozalija, Modesta, Ratka
P 14 Matilda, Miljana, Borislava
S 15 Longin, Veljko, Vjekoslava
N 16 CVJETNICA; Herbert, Agapit, Smiljan
P 17 Patrik, Domagoj, Hrvatini, Hrvoje
U 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro
S 19 JOSIP, zaručnik BDM; Joso, Josipa
Č 20 VELIKI ČETVRTAK; Niceta, Dionizije
P 21 VELIKI PETAK; Serapion, Vesna
S 22 VELIKA SUBOTA; Oktavijan, Jaroslav
N 23 USKRS (VAZAM); Turibije, Oton, Dražen
P 24 USKRSNI PONEĐJELJAK; Latin, Simeon
U 25 BLAGOVIJEST; Marija, Maja, Marijan
S 26 Emanuel, Eugenija, Montan i Maksima
Č 27 Lidija, Rupert, Lada
P 28 Priska, Sonja, Nada, Polion
S 29 Bertold, Jona, Eustazije
N 30 2. USKRS. (BIJELA) Ned.Bož. milosrđa
P 31 Benjamin, Amos, Ljubomir, Ljubo

FEBRUAR / MART - pravoslavni
S 17 Sv. vm. Teodor Tiron – Zadušnice
N 18 Ned. mesoposna; Sv. Lav R. (Mes. poklade)
P 19 Sv. ap. Arhip., Filimon i Apfija
U 20 Sv. Lav Katanski
S 21 Pp. Timotej, sv. Evstatije
Č 22 Sv. mučenici u Evgeniji
P 23 Sv. svm. Polikarp Smirnski
S 24 I i II obret. glave sv. Jovana Krstitelja
N 25 Ned. siropusna; Sv. Tarasije C.; (Bele poklade)
P 26 Sv. Porfirije; (Početak posta)
U 27 Pp. Prokopije Dekapolit
S 28 Pp. Vasilije Ispovednik
Č 29 Pp. Jovan Kasijan
P 1 MART; Sv. ppm. Evdokija
S 2 Sv. svm. Teodot Kirinej. – Teodor. subota
N 3 1. posta - Čista; Sv. m. Evtropije, Kleonik, Vasilisk
P 4 Pp. Gerasim Jordanski
U 5 Sv. m. Konon, pp. Marko Podvižnik
S 6 Sv. 42 mučenika iz Amoreje
Č 7 Sv. 7 svm. Hersonskih
P 8 Sv. Teofilakt Ispovednik
S 9 Sv. 40 m. sevastijskih – Mladenci
N 10 2. posta – Pačista; Sv. muč. Kodrat Korint.
P 11 Sv. Sofronije Jerusalimski
U 12 Sv. Grigorije Dvojeslov
S 13 Prenos mošt. sv. Nikifora Carigradskog
Č 14 Pp. Benedikt Nursijski
P 15 Sv. mučenik Agapije
S 16 Sv. Aristovul, svm. Savin
N 17 3. posta Krstopoklona - Ćovek Božji
P 18 Sv. Kiril Jerusalimski

Sunce u ožujku:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	34	17	43
10.	06	15	17	55
20.	05	59	18	09
31.	05	38	18	23

Mjesečeve mijene u ožujku:

	Dan:	h	m
Mlađak:	7.	18	15
Prva četvrt:	14.	11	47
Uštap:	21.	19	41
Posljednja četvrt:	29.	22	48

TRAVANJ

April

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

U 1 Hugo, Teodora, Božica
S 2 Franjo Paulski, Dragoljub
Č 3 Rikard, Cvijeta, Radojko, Ratko
P 4 Izidor, Žiga, Strahimir
S 5 Vinko Fer., Berislav, Mira
N 6 3. USKRS. NEDJ.; Vilim, Rajko
P 7 Ivan de la Salle, Herman, Gizela
U 8 Dionizije Kor., Alemka
S 9 7 srijem. mučenica; Marija Kleofina
Č 10 Ezekijel, Apolonija, Sunčica
P 11 Stanislav, Stana, Radmila
S 12 Julije, Viktor, Davorka, Đula
N 13 4. USKRS. NEDJ.; Martin I. papa, Ida
P 14 Maksim, Tiberije, Valerijan
U 15 Krescencije, Anastazija, Bosiljka
S 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica
Č 17 Rudolf, Robert, Inocent, Šimun, Paula
P 18 Eleuterije, Amadej
S 19 Konrad, Ema, Rastislav, Marta, Leon
N 20 5. USKRS. NEDJ.; Bogoljub
P 21 Anzelmo, Goran, Fortunat
U 22 Soter i Kajo, Teodor
S 23 Juraj, Đuro, Đurđica, Bela, Adalbert
Č 24 Fidelis, Vjera, Vjerko
P 25 Marko ev.; Ervin, Maroje
S 26 Kleto i Marcelin, Zorko
N 27 6. USKRS. NEDJ.; Bi. Ozana Kotorska
P 28 Petar Chanel, Euzebije
U 29 Katarina Sijenska, Kata
S 30 Pio V. papa, Josip Cottolengo

MART / APRIL - pravoslavni

U 19 Sv. m. Hrizont, Darija i dr.
S 20 Pp. oci pobijeni u manast. Sv. Save
Č 21 Pp. Jakov Ispovednik
P 22 Sv. svm. Vasilije Ankirski
S 23 Sv. ppm. Nikon i drugi
N 24 4. posta – Sredoposna; (Pret. Blagov.)
P 25 Blagovesti
U 26 Sabor sv. arhang. Gavrila; (Odan. Blagov.)
S 27 Pp. Matrona Solunska; (Prvo bdenije)
Č 28 Pp. Ilarion Ispovednik
P 29 Pp. Marko Areutski; (Drugo bdenije)
S 30 Pp. Jovan Lstvičnik
N 31 5. posta – Gluvna; Pp. Ipatije Gangrijski
P 1 APR; Pp. Marija Egipćanka
U 2 Pp. Tit Čudotvorac
S 3 Pp. Nikita Ispovednik
Č 4 Pp. Josif Himnograf
P 5 Sv. m. Agatopod, sv. Teodul
S 6 Sv. Evtihije Carigrad.; Lazar. sub.– Vrbica
N 7 6. posta - Cvetna; Ulazak G.I.Hr. u Jerusalim
P 8 Sv. ap. Irodion, Agav, Ruf
U 9 Sv. m. Epsihije
S 10 Sv. m. Terentije, Pompeje i dr.
Č 11 Veliki četvrtak (Veliko bdenije)
P 12 Veliki petak
S 13 Velika subota
N 14 Vaskrsenje Gospoda Isusa Hrista – VASKRS
P 15 Vaskrsni ponedjeljak; Sv. ap. Aristarh
U 16 Vaskrs. utorak; Sv. m. Agapija, Hionija i Irina
S 17 Pp. Simeon Persijski

Sunce u travnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	36	18	24
11.	05	17	18	38
21.	04	59	18	51
30.	04	45	19	02

Mjesečeve mijene u travnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	6.	05	56
Prva četvrt:	12.	20	33
Uštap:	20.	12	27
Posljednja četvrt:	28.	16	13

SVIBANJ

Maj

KATOLIČKI

Č 1 SPASOVO (UZAŠAŠĆE); Josip radnik
P 2 Atanazije, Eugen, Boris
S 3 Filip i Jakov ap.; Mladen
N 4 7. USKRS. NEDJ.; Florijan, Cvjetko
P 5 Anđelko, Irena, Maksim, Silvana
U 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
S 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
Č 8 Marija Posrednica, Bratoljub, Celestin
P 9 Pahomije, Herma, Mirna
S 10 *Bl. Ivan Merz;* Gospa Trsatska, Job
N 11 DUHOVI; Mamerto, Franjo Hieronym
P 12 Marija Majka C.; *Leopold Man.*
U 13 BDM Fatimska, Ema, Vjerko, Vjeran
S 14 Matija ap.; Matiša, Bonifacije (kv.)
Č 15 Izidor, Sofija, Sonja
P 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad (*kvatre*)
S 17 Pascal, Paško, Bruno, Akvilin (*kvatre*)
N 18 PRESVETO TROJSTVO; Ivan I. papa
P 19 Urban, Celestin, Teofil, Rajko, Ivan
U 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan
S 21 Andrija B., Dubravka
Č 22 TIJELOVO; Helena, Jagoda, Milan
P 23 Deziderije, Željko, Željka
S 24 BDM Pomoćnica, Suzana
N 25 8. KR. G.; Beda Časni, Grgur VII.
P 26 Filip Neri, Zdenko
U 27 Augustin Canter., Vojtjeh
S 28 Vilim, Velimir, Ana Marija P.
Č 29 Maksim, Ervin, Većeslav
P 30 Srce Isusovo; Ivana Arška, Srećko
S 31 Srce Marijino; Pohod BDM

Sunce u svibnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	43	19	04
10.	04	30	19	15
20.	04	19	19	27
31.	04	10	19	38

PRAVOSLAVNI

APRIL / MAJ - pravoslavni
Č 18 Pp. Jovan
P 19 Pp. Jovan Vethopešternik
S 20 Pp. Teodor Trihina
N 21 2. vaskrs. – Tomina; Sv. svm. Januarije
P 22 Pp. Teodor Sikeot; (Pobus. ponedjeljak)
U 23 Sv. vm. Georgije – Đurdevdan
S 24 Sv. Sava Stratilat
Č 25 Sv. ap. i jevandelist. Marko – Markovdan
P 26 Sv. svm. Vasilije Amasijski
S 27 Spaljiv. mošt. Sv. Save na Vračaru
N 28 3. vaskrs. Mironosica; Sv. ap. Jason i Sosipatr
P 29 Sv. Vasilije Ostroški Čud.
U 30 Sv. ap. Jakov Zevedejev
S 1 MAJ; Sveti pr. Jeremija
Č 2 Sv. Atanasije Veliki, sv. Mihail
P 3 Sv. m. Timotej i Mavra
S 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
N 5 4. vaskrs. – Raslabljenog; Sv. vm. Irina
P 6 Pp. Jov, prenos mošt. Sv. Save
U 7 Pojava časnog Krsta u Jerusalimu
S 8 Sv. ap. i jev. Jovan Bogosl.; (Prepolovljenje)
Č 9 Prenos moštiju Sv. Nikolaja
P 10 Sv. ap. Simon Zilot, pp. Isidora
S 11 Sv. Ćirilo i Metodije
N 12 5. vaskrs. Samarjanke; Sv. Epifanije
P 13 Sv. m. Glikerija
U 14 Sv. mučenik Isidor; sv. m. Maksim
S 15 Pp. Pahomije V.; (Odan. Prepolovljenje)
Č 16 Pp. Teodor Osvećeni
P 17 Sv. ap. Andronik i Junija
S 18 Sv. mučenik Teodor Ankirski

Mjesečeve mijene u svibnju:

	Dan:	h	m
Mladak:	5.	14	19
Prva četvrt:	12.	05	48
Uštap:	20.	04	12
Posljednja četvrt:	28.	04	58

LIPANJ

Juni

KATOLIČKI

N 1 9. KR. G.; Justin, Mladen
 P 2 Marcelin i Petar, Blandina, Eugen
 U 3 Karlo Lwanga i drug., Dragutin
 S 4 Kvirin Sisački, Predrag, Optat
 Č 5 Bonifacije, Valerije, Darinka
 P 6 Norbert, Neda, Paulina
 S 7 Robert, Sabinijan, Radoslav
N 8 10. KR. G.; Medard, Vilim, Žarko
 P 9 Pelagija, Efrem, Ranko
 U 10 Margareta, Greta, Biserka
 S 11 Barnaba ap.; Borna, Borko
 Č 12 Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko
 P 13 Antun Padovanski, Tonko, Antonija
 S 14 Rikard, Rufin, Elizej
N 15 11. KR. G.; Vid, Jolanka, Amos
 P 16 Franjo Regis, Zlatko, Borko
 U 17 Emilija, Laura, Bratoljub, Inocent
 S 18 Marko i Marcelijan, Ljubomir
 Č 19 Romuald, Rajka, Bogdan
 P 20 Naum Ohrid., Goran
 S 21 Alojzije G., Vjekoslav, Slavko
N 22 12. KR. G.; Ivan Fisher, Toma M.
 P 23 Josip Cafasso, Sida, Zdenka
 U 24 Rođenje Ivana Krstitelja; Krsto
 S 25 Eleonora, Vilim, Henrik, Adalbert
 Č 26 Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran
 P 27 Ladislav Ugarski, Ćiril Aleks., Ema
 S 28 Irenej, Mirko, Smiljan
N 29 13. KR. G.; PETAR I PAVAO; Krešimir
 P 30 Ernest Praški, Rimski prvomučenici

PRAVOSLAVNI

MAJ / JUN - pravoslavni
N 19 6. vaskrs. – Slepoga; Sv. svm. Patrikije
 P 20 Sv. m. Talalej, pp. Stefan Piperski
U 21 Sv. car Konstantin i carica Jelena
 S 22 Sv.m. Jovan Vladimir kralj s.; (Odanije Vaskrsa)
Č 23 Vaznesenje Gospodnje – Spasovdan
 P 24 Pp. Simeon Divnogorac
 S 25 III obretnenje glave sv. Jovana Krst.
N 26 7. vaskrs. – Sv. otaca; Sv. ap. Karp i Alfej
 P 27 Sv. svm. Terapont
 U 28 Pp. Nikita Ispovednik
 S 29 Pp. m. Teodosija Tirska
 Č 30 Pp. Isakije Dalmatski
 P 31 Sv. ap. Jerma i muč. Emrije; (Od. Vaznesenja)
 S 1 JUN; Sv. m. Justin Filosof; – Zadušnice
N 2 DUHOVI – PEDESETNICA – TROJICE
P 3 Duhovski ponedjeljak; Sv. m. Lukijan i drugi
U 4 Duhov. utorak; Sv. Mitrofan, mir. Marta i Marija
 S 5 Sv. svm. Dorotej
 Č 6 Pp. Visarion i Ilarion Novi
 P 7 Sv. svm. Teodot Ankirski
 S 8 Sv. vm. Teodor Stratilat
N 9 1. po D.; Sv. Kirilo Aleks.; (Petrovske pokl.)
 P 10 Sv. svm. Timotej Pruski; (Početak posta)
 U 11 Sv. ap. Vartolomej i Varnava
 S 12 Pp. Onufrije Veliki i pp. Petar Atonski
 Č 13 Sv. m. Akilina i sv. Trifilije Lev.
 P 14 Sv. prorok Jelisej
 S 15 Sv. Amos; Vidovdan
N 16 2. po D.; Sv. Tihon Amatun. – Ćudotvorac
 P 17 Sv. m. Manuil, Savel i Ismail

Sunce u lipnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	09	19	39
11.	04	06	19	46
21.	04	06	19	50
30.	04	09	19	50

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	3.	21	24
Prva četvrt:	10.	17	05
Uštap:	18.	19	32
Posljednja četvrt:	26.	14	11

SRPANJ

Juli

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

U 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
 S 2 Oton, Matinijan, Višnja, Bernardin
 Č 3 Toma Apostol; Tomo, Leon
 P 4 Elizabeta Port., Elza, Jelica, Neven
 S 5 Ćiril i Metod, Antun M. Zakarija
N 6 14. KR. G.; Marija Goretti, Bogomila
 P 7 Vilibald, Klaudija, Vilko, Lovre
 U 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen
 S 9 **Bl. Marija Petković;** Leticija
 Č 10 Amalija, Ljubica, Veronika
 P 11 Benedikt opat, Benko, Dobroslav
 S 12 Mohor, Suzana C., Ivan G.
N 13 15. KR. G.; Majka Božja Bistrička
 P 14 Kamillo de Lellis, Miroslav
 U 15 Bonaventura, Vladimir K. Roland
 S 16 Gospa Karmelska, Elvira, Karmela
 Č 17 Andrija, Branko, Marcelina
 P 18 Fridrik, Jadviga, Natko, Miroslav
 S 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
N 20 16. KR. G.; Ilija prorok, Ilijo, Margareta
 P 21 Lovro Brindiz., Danijel, Danica
 U 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka
 S 23 Brigita zašt. Europe, Apolinar, Ivan Cas.
 Č 24 Kristina, Mirjana, Kunigunda
 P 25 Jakov st. ap.; Kristofor, Krsto
 S 26 Joakim i Ana; Anica
N 27 17. KR. G.; Kliment Ohridski i dr.
 P 28 Viktor, Beato, Nevinko, Inocent
 U 29 Marta, Flora, Blaženka, Mira, Olaf
 S 30 Petar Krizolog, Rufin, Anđa
 Č 31 Ignacije Loyolski, Vatroslav

JUN / JUL - pravoslavni

U 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul
 S 19 Sv. ap. Juda i pp. Pajsije Veliki
 Č 20 Sv. svm. Metodije, pp. Naum Ohrid.
 P 21 Sv. m. Julijan Tarsijski
 S 22 Sv. svm. Jevsevije
N 23 3. po D.; Sv. m. Agripina
P 24 Rođ. sv. Jovana Krst. – Ivanjdan
 U 25 Sv. ppm. Fevronija
 S 26 Pp. David Solunski
 Č 27 Pp. Sampson Stranoprimalac
 P 28 Prenos mošt. sv. Kira i Jovana
S 29 Sv. ap. Petar i Pavle (Petrovdan)
N 30 4. po D.; Sabor sv. 12 apost. (Pavlovdan)
 P 1 JUL; Sv. m. besrebr. Kozma i Damjan
 U 2 Polaganje rize Presv. Bogorodice
 S 3 Sv. m. Jakint i pp. Anatolije
 Č 4 Sv. Andrej Kritski i pp. Marta
 P 5 Pp. Atanasije Atonski; sv. Sergije Rad.
 S 6 Pp. Sisoje Veliki
N 7 5. po D.; Pp. Toma Malein, sv.m. Nedelja
 P 8 Sv. vm. Prokopije
 U 9 Sv. svm. Pankratije, sv. Teodor
 S 10 Sv. 45 muč. iz Nikopolja; pp. Antonije Peč.
 Č 11 Sv. m. Evfimija i blažena Olga
 P 12 Sv. m. Proklo i Ilarije
 S 13 Sabor sv. Arhangela Gavrila
N 14 6. po D.; Sv. ap. Akila, Pp. Nikodim
 P 15 Sv. m. Kirik i Julita
 U 16 Sv. svm. Atinogen, sv.m. Julija
 S 17 Sv. vm. Marina – Ognjena Marija
 Č 18 Sv. m. Emilijan i Jakint

Sunce u srpnju:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	09	19	50
10.	04	16	19	46
20.	04	26	19	39
31.	04	37	19	27

Mjesečeve mijene u srpnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	3.	04	20
Prva četvrt:	10.	06	36
Uštap:	18.	10	00
Posljednja četvrt:	25.	20	43

KOLOVOZ

August

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Alfons de Liguori, Vjera, Nada ☹
S 2 Porcijunkula, Gospa od anđela
N 3 18. KR. G.; *Bl. Augustin Kažotić*
P 4 Ivan Marija Vianney, Dominika
U 5 Snježna Gospa, Nives, Snježana
S 6 Preobraženje Gospodnje; Predrag
Č 7 Siksto papa, Darko, Donat
P 8 Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda ☹
S 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
N 10 19. KR. G.; *Lovro đakon, Lovorko, Erik*
P 11 Klara, Jasna, Ljiljana, Suzana
U 12 Anicet, Hilarija, Veselka, Ivana Fr. Ch.
S 13 Poncijat i Hipolit, Ivan B., Kasijan
Č 14 Maksimilijan Kolbe, Euzebije, Alfred
P 15 UZNESENIJE BDM - Vel. Gospa; Marija
S 16 Sv. Rok; Sv. Stjepan kr.(op.Crk.) ☹
N 17 20. KR. G.; *Hijacint, Liberat, Miron*
P 18 Jelena Križarica, Jelka, Ilka
U 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla, Donat
S 20 Sv. Stjepan kralj, Krunoslav
Č 21 Pio X. papa, Hermogen, Anastazija
P 22 BDM Kraljica, Vladislava, Mavro
S 23 Ruža Lim., Filip B., Zdenko
N 24 21. KR. G.; *Bartol ap.; Bariša* ☹
P 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasan, Lajčo
U 26 Sv. Bernard
S 27 Monika, Honorat, Časlav
Č 28 Augustin, Tin, Gustav, Pelagije, Zlatko
P 29 Glavosjek Ivana Krstitelja
S 30 Feliks i Adaukt, Radoslava ☹
N 31 22. KR. G.; *Rajmud, Rajko, Željko*

JUL / AVGUST - pravoslavni

P 19 Sv. Stefan, Despot Srpski i pp. Evgenija
S 20 Sv. prorok Ilija – Ilindan
N 21 7. po D.; Sv. prorok Jezekilj
P 22 Sv. Marija Magdalena (Blaga Marija)
U 23 Sv. m. Trofim, Teofil i dr., Apolinarij R.
S 24 Sv. mučenica Hristina
Č 25 Uspenije sv. Ane
P 26 Ppm. Paraskeva (Trnova)
S 27 Sv. vm. Pantelejmon
N 28 8. po D.; *Sv. ap. Prohor, Nikanor, Timon i Pamen*
P 29 Sv. m. Kalinik i Serafima
U 30 Sv. svm. Valentin, pp. Angelina
S 31 Sv. Evdokim i sv. m. Julita (Gospoj. pokl.)
Č 1 AVG.; Izn. Časnog Krsta, Makaveji (poč. posta)
P 2 Prenos mošt. sv. prvom. i arh. Stefana
S 3 Pp. Isakije, Dalmat i Favst
N 4 9. po D.; Sv. 7 mučenika u Efesu
P 5 Sv. m. Evsignije (Pretrp. Preobraženja)
U 6 Preobraženje Gospodnje
S 7 Sv. ppm. Dometije i pp. Or
Č 8 Sv. Emilijan Ispovednik
P 9 Sv. ap. Matija i sv. m. Antonije
S 10 Sv. m. arhidakon Lavrentije
N 11 10. po D.; Sv. m. i arhidakon Evplo
P 12 Sv. m. Fotije i Anikita
U 13 Sv. m. Ipolit (Odanije Preobraženja)
S 14 Sv. prorok Mihej (Pretrp. Uspenija)
Č 15 Usp. Presv. Bogorodice – Vel. Gospojina
P 16 Sv. Jevstatije, pp. Roman
S 17 Sv. m. Miron i Patroklo
N 18 11. po D.; Sv. m. Flor, pp. Jovan Riiski

Sunce u kolovozu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	04	38	19	26
11.	04	49	19	13
21.	05	01	18	57
31.	05	15	18	37

Mjesečeve mijene u kolovozu:

	Dan:	h	m
Mlađak:	1.	12	14
Prva četvrt:	8.	22	21
Uštap:	16.	23	18
Posljednja četvrt:	24.	01	51
Mlađak:	30.	21	59

RUJAN

Septembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Egidije, Branimir, Tamara
U 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
S 3 Grgur Veliki, Gordana
Č 4 Ruža Viterpska, Rozalija, Dunja, Ida
P 5 **Bl. Majka Terezija; Lovro Justinijani**
S 6 Zaharija, Boris, Davor
N 7 23. KR. G.; Marko Križevčanin
P 8 **ROĐENJE BDM (Mala Gospa); Maja**
U 9 Petar Claver, Strahimir
S 10 Nikola Tolentinski, Pulherija
Č 11 Hijacint, Cvjetko, Miljenko
P 12 Ime Marijino, Gvido, Dubravko
S 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
N 14 24. KR. G.; Uzvišenje sv. Križa
P 15 Gospa Žalosna; Melita, Dolores
U 16 Sv. Eufemija, Kornelije i Ciprijan
S 17 Robert B., Rane sv. Franje (*Kvatre*)
Č 18 Josip Kupertinski, Sonja, Irena
P 19 Januarije, Suzana, Emilija (*Kvatre*)
S 20 Andrija Kim, Svjetlana, (*Kvatre*)
N 21 25. KR. G.; Matej ap. i ev.; Matko
P 22 Toma Vilanovski, Mavro, Žarko
U 23 Sv. Pio iz Pietrelcina, Lino, Tekla
S 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko
Č 25 Firmin, Zlata, Kleofa, Rikarda
P 26 Kuzma i Damjan, Damir, Justina
S 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav
N 28 26. KR. G.; Vjenceslav, Večeslav, Veco
P 29 Mihael, Gabriel i Rafael; Milan
U 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

AVGUST / SEPTEMBAR - pravoslavni
P 19 Sv. m. Andrej Stratilat
U 20 Sv. prorok i svm. Samuilo
S 21 Sv. ap. Tadej, sv. m. Vasa sa decom
Č 22 Sv. mučenik Agatonik
P 23 Sv. svm. Irinej i m. Lup (Odan. Uspenija)
S 24 Sv. svm. Evtihije, sv. m. Sira
N 25 12. po D.; Prenos mošt. sv. ap. Vartolomeja
P 26 Sv. m. Adrijan i Natalija
U 27 Pp. Pimen Veliki
S 28 Pp. Mojsej Murin i Sava Pskovski
Č 29 Usekovanje glave sv. Jovana Krstitelja
P 30 Pren. mošt. Sv. Aleksandra Nevskog
S 31 Polag. pojasa Presv. Bogorodice
N 1 SEP. - 13. po D. - Crkv. nova g.
P 2 Sv. m. Mamant, sv. Jovan Postnik
U 3 Sv. svm. Antim, sv. Joanikije I.
S 4 Sv. svm. Vavila, sv. pr. Mojsej
Č 5 Sv. pr. Zaharija i sv. Jelisaveta
P 6 Čudo sv. arhang. Mihaila; sv. m. Evdokije
S 7 Sv. m. Sozont (Pret. Rožd. Presv. Bogor.)
N 8 14. po D. - Rož. Presv. Bogorod. - M. Gospojina
P 9 Sv. pravedni Joakim i Ana
U 10 Sv. Minodora, Mitrodora i Nimfodora
S 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
Č 12 Sv. svm. Avtonom - (Od. Rožd. Presv. B.)
P 13 Sv. svm. Kornilije - (pretp. Vozdviženja)
S 14 Vozdviženje Časnog Krsta - Krstovdan
N 15 15. po D.; Sv. m. Nikita
P 16 Sv. vm. Jefimija, pp. Dorotej
U 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav i majka im Sofija

Sunce u rujnu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	17	18	34
10.	05	28	18	17
20.	05	40	17	57
30.	05	53	17	39

Mjesečeve mijene u rujnu:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	7.	16	05
Uštap:	15.	11	15
Posljednja četvrt:	22.	07	05
Mlađak:	29.	10	13

LISTOPAD

Oktobar

KATOLIČKI

S 1 Terezija od Djeteta Isusa
Č 2 Anđeli Čuv., Anđelko, Anđela, Anđelka
P 3 Kandid, Maksimilijan, Gerhard
S 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
N 5 27. KR. G.; Flavijan, Miodrag, Gala
P 6 Bruno, Fides, Verica, Vjera
U 7 BDM od Krunice; Rosario
S 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Šime
Č 9 Dionizije Areop., Ivan Leonardi, Denis
P 10 Franjo Borgia, Daniel, Danko
S 11 Bl. Ivan XXIII., Emilijan, Prob, Milan
N 12 28. KR. G.; Serafin, Maksimilijan
P 13 Eduard, Hugolin, Edo, Hugo
U 14 Kalist papa, Divko, Divna
S 15 Terezija Avilska, Zlata, Rezika
Č 16 Hedviga, Marija Margareta Alac.
P 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav
S 18 Luka ev.; Lukša, Svjetlovid
N 19 29. KR. G. (Misij. n.); Pavao od Kr.
P 20 Vendelin, Irena, Miroslava
U 21 Uršula, Zvezdan, Hilarija
S 22 Marija Saloma; Dražen
Č 23 Ivan Kapistran, Borislav, Severin
P 24 Antun M. Claret, Jaroslav
S 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
N 26 30. KR. G.; Demetrije, Zvonko
P 27 Šabina Avilska, Gordana
U 28 Šimun i Juda Tadej ap.; Siniša, Tadija
S 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
Č 30 Marcel, Marojko, Ferdinand, German
P 31 Alfons Rodriguez, Volfgang, Vuk

Sunce u listopadu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	05	54	17	36
11.	06	07	17	17
20.	06	21	16	59
30.	06	35	16	43

PRAVOSLAVNI

SEPTEMBAR / OKTOBAR - pravoslavni
S 18 Sv. Evmenije Gortinski i sv. m. Ariadna
Č 19 Sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
P 20 Sv. vm. Jevstatije
S 21 Sv. ap. Kodrat – (Od. Vozdv.)
N 22 16. po D.; Sv. svm. Foka i sv. prorok Jona
P 23 Začeće sv. Jovana Preteče i Krstitelja
U 24 Sv. pm. Tekla
S 25 Pp. Efrosinija i Sv. Sergije Radonješki
Č 26 Sv. ap. i jevandelist Jovan Bogoslov
P 27 Sv. m. Kalistrat
S 28 Pp. Hariton Ispovednik – Zadušnice
N 29 17. po D.; Pp. Kirijak Ošelnik - Miholjdan
P 30 Sv. svm. Grigorije i sv. Mihail K.
U 1 OKT; Pokrov Presvete Bogorodice
S 2 Sv. svm. Kiprijan; pp. Andrej V.
Č 3 Sv. svm. Dionisije Areopagit
P 4 Sv. Stefan i Jelena Stiljanović
S 5 Sv. m. Haritina i svm. Dionisije
N 6 18. po D.; Sv. apostol Toma – Tomindan
P 7 Sv. m. Sergije, Vakho – Srđevdan
U 8 Pp. Pelagija i Taisa
S 9 Sv. ap. Jakov, sv. Stefan Slep
Č 10 Sv. m. Evlampije i Evlampija
P 11 Sv. ap. Filip, sv. Teofan Načertani
S 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
N 13 19. po D.; Sv. m. Karp, nm. Zlata Meglenska
P 14 Pp. mati Paraskeva – Sveta Petka
U 15 Sv. svm. Lukijan, pp. Jevtimije
S 16 Sv. m. Longin Sotnik
Č 17 Sv. prorok Osija, Ppm. Andrej Kritski
P 18 Sv. ap. i jevandelist Luka

Mjesečeve mijene u listopadu:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	7.	11	05
Uštap:	14.	22	04
Posljednja četvrt:	21.	13	56
Mlađak:	29.	00	15

STUDENI

Novembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

S 1 SVI SVETI; Svetislav, Sveto
N 2 31. KR. G.; Dušni dan; Dušica, Duško
P 3 Martin P., Hubert, Silvija
U 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
S 5 Mirko, Emerik, Srijemski mučenici
Č 6 Leonard, Sever, Vedran
P 7 Engelbert, Anđelko
S 8 Gracija Koterski; Bogdan
N 9 32. KR. G.; Teodor, Ivan Lateranski
P 10 Leon Veliki, Ivan Skot, Lav, Lavoslav
U 11 Martin biskup, Davorin
S 12 Jozafat, Emilijan, Milan
Č 13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak
P 14 **Nikola Tavelić; Ivan Trog., Zdenko**
S 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe
N 16 33. KR. G.; Margareta, Gertruda
P 17 Elizabeta Ug. (za opću Crkvu), Igor
U 18 Posv. bazil. sv. Petra i Pavla, Karolina
S 19 Elizabeta Ug., Severin, Matilda
Č 20 Feliks V., Srećko, Edmund, Veco
P 21 Prikazanje BDM, Gospa od Zdravlja
S 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
N 23 KRIST KRALJ; Klement, Milivoj
P 24 Krizogon, Krševan, Andrija, Firmin
U 25 Katarina Aleks., Kata, Erazmo
S 26 Konrad, Leonard, Dubravko
Č 27 Maksim, Severin, Virgilio
P 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav
S 29 Iluminata, Svjetlana, Vlasta
N 30 1. N. DOŠ.; Andrija ap.; Hrvoslav

OKTOBAR / NOVEMBAR - pravoslavni
S 19 Sv. prorok Joil – Zadušnice
N 20 20. po D.; Sv. vm. Artemije
P 21 pp. Ilarion Veliki
U 22 Sv. ravnoap. Averkije Jevropoljski
S 23 Sv. ap. Jakov, prvi episkop Jerusalim.
Č 24 Sv. vm. Areta
P 25 Sv. m. Markijan i Martirije
S 26 Sv. vm. Dimitrije Solun. – Mitrovdan
N 27 21. po D.; Sv. mučenik Nestor
P 28 Sv. m. Terentije
U 29 Sv. Avramije Zatvornik, ppm. Anastasija R.
S 30 Sv. kralj Milutin, Teoktist i Jelena
Č 31 Sv. ap. Stahije, Amplije, Urvan i dr.
P 1 **NOV.; Sv. Kozma i Damjan – Vračevi**
S 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i dr.
N 3 22. po D.; Obn. hrama sv. Georgija – Đurđić
P 4 Pp. Joankije Vel., sv. svm. Nikandar
U 5 Sv. ppm. Galaktion i Epistima
S 6 Sv. Pavle Ispovednik
Č 7 Sv 33 m. u Melitini, pp. Lazar
P 8 Sabor sv. arhang. Mihaela – Arandelovdan
S 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
N 10 23. po D.; Sv. ap. Olimp, Erast, Rodion i dr.
P 11 Svm. Mina, Sv. kralj Stefan Deč.– Mratindan
U 12 Sv. Jovan Milostivi
S 13 Sv. Jovan Zlatousti
Č 14 Sv. ap. Filip; (Božićne poklade)
P 15 Sv. m. Gurije, Samon i Aviv; (Počet. posta)
S 16 Sv. ap. i jevanđelist Matej
N 17 24. po D.; Sv. Grigorije Čudotvorac

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	06	36	16	42
10.	06	49	16	30
20.	07	03	16	20
30.	07	16	16	13

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	6.	05	05
Uštap:	13.	07	18
Posljednja četvrt:	19.	22	32
Mlađak:	27.	17	56

PROSINAC

Decembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Elegije, Natalija, Božena
U 2 Živka, Blanka, Lara, Bibijana
S 3 Franjo Ksaverski, Klaudije
Č 4 Ivan Damašč., Barbara, Kristijan
P 5 Saba, Krispina, Dalmatin, Slavka
S 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir
N 7 2. N. DOŠ.; Ambrozije, Dobroslava
P 8 **BEZGREŠNO ZAČEĆE BDM**; Imakulata
U 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel
S 10 Gospa Loretska, Judita, Julija (*kvatre*)
Č 11 Damaz, Damir, Sabin
P 12 Gospa Guadal., Ivana Fr. (*kvatre*)
S 13 Lucija, Jasna, Svjetlana (*kvatre*)
N 14 3. N. DOŠ. - Materice; Ivan od Križa
P 15 Kristijana G., Irenej, Darija
U 16 Adela, Etela, Zorka
S 17 Lazar, Florijan, Zrinka
Č 18 Gracijan, Bosiljko, Dražen
P 19 Urban, Tea, Božica, Vladimir
S 20 Amon, Eugen i Makarije
N 21 4. N. DOŠ. - Oci; Petar K., Snježana
P 22 Honorat, Časlav, Zenon
U 23 Ivan Kentijski, Viktorija, Vita
S 24 Badnjak; Adam i Eva, praroditelj
Č 25 BOŽIĆ; Anastazija, Božidar
P 26 **SV. STJEPAN**; Krunoslav
S 27 Ivan ap. i ev.; Janko, Fabiola
N 28 SVETA OB.; Nevina dječica, Nevenka
P 29 Toma B., Davor, David
U 30 Trpimir, Sabin, Liberije
S 31 Sivestar papa; Silvijs, Goran

NOVEMBAR / DECEMBAR - pravoslavni

P 18 Sv. m. Platon, Roman i Varul
U 19 Sv. pr. Avdija, pp. Varlaam i Joasaf
S 20 Pp. Grigorije – (Prepr. Vavedenja)
Č 21 Vavedenje Presvete Bogorodice
P 22 Sv. ap. Filimon, sv. m. Kikilija
S 23 Sv. Amfilohije, sv. Grigorije
N 24 25. po D.; Sv. vm. Ekaterina
P 25 Sv. svm. Kliment (Odanije Vaved.)
U 26 Sv. Alimpije Stolpnik
S 27 Sv. mučenik Jakov Persijanac
Č 28 Sv. ppm. Stefan Novi
P 29 Sv. mučenici Paramon i Filumen
S 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani
N 1 DEC - 26. po D.; Sv. prorok Naum i sv. Filaret
P 2 Sv. pr. Avakum; Sv. car Uroš, pp. Joanikije D.
U 3 Sv. prorok Sofonija i pp. Jovan Čutljivi
S 4 Sv. vm. Varvara, pp. Jovan Damaskin
Č 5 Pp. Sava Osvećeni
P 6 Sv. Nikolaj arhiep. mir. Čudotv. – Nikoljdan
S 7 Sv. Amvrosije; pp. Grigorije Gornjački
N 8 27. po D.; Pp. Patapije; sv. ap. Sosten - Detinjci
P 9 Zaćeće sv. Ane (kada zače Bogorodicu)
U 10 Sv. m. Mina; sv. Jovan despot
S 11 Pp. Danilo Stolpnik
Č 12 Sv. Spiridon Čudotv., episk. Trimitunski
P 13 Sv. m. Evstratija; sv. Gavriilo i Nikodim
S 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon i dr.
N 15 28. po D. - Sv. Praot. (Materice)
P 16 Sv. prorok Agej, sv. Teofanija carica
U 17 Sv. prorok Danilo, ppm. đak. Avakum
S 18 Sv. m. Sevastijan; sv. Modest i dr.

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi:		Zalazi:	
	h	m	h	m
1.	07	17	16	13
11.	07	27	16	11
21.	07	34	16	14
31.	07	37	16	21

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	5.	22	27
Uštap:	12.	17	38
Posljednja četvrt:	19.	11	31
Mlađak:	27.	13	24

ASTRONOMSKI I VREMENSKI PODACI ZA 2008. GODINU

Proljeće počinje 20. ožujka (marta) u 06 sati i 48 minuta;
ljeto 21. lipnja (juna) u 00 sati i 59 minuta;
jesen 22. rujna (septembra) u 16 sati i 44 minute;
zima počinje 21. prosinca (decembra) u 13 sati i 04 minute.

POMRČINE SUNCA I MJESECA TIJEKOM 2008. GODINE

U 2008. godini bit će dvije pomrčine Sunca, prstenasta 7. veljače i potpuna 1. kolovoza, i dvije pomrčine Mjeseca, potpuna 21. veljače i djelomična 16. kolovoza.

Obje pomrčine Mjeseca bit će vidljive i iz Hrvatske.

Potpuna pomrčina Sunca bit će vidljiva sa sjevera Kanade, a Grenlanda, iz Sibira, Mongolije i Kine, a iz Hrvatske moći će se vidjeti kao djelomična. Prstenasta pomrčina Sunca bit će vidljiva s Antarktike.

KAKVO ĆE VRIJEME BITI U 2008. GODINI

Prema "Stoljetnom kalendaru" vladajući planet u 2008. godini bit će **Jupiter** (Velika sreća). Kao vladara, smatraju ga velikim dobrotvorom. Po navi je dobar, Svakoga shvaća i razumije, pravedan je i milosrdan, omiljen u društvu, uživa u jelu i ženama, uklanja zapreke i pribavlja bogatstvo. Simbol je uspjeha i obilja.

Boja mu je grimizna, od kovina mu pripada kositar, od dragoga kame-nja ametist, a od brojeva 3. Od dana mu pripada četvrtak, a od noći nedjelja.

Kakvo će biti vrijeme u 2008. godini? Bit će više vlažno nego suho, a za pojedina godišnja doba "Stoljetni kalendar" predviđa:

Proljeće: oštro, suho i hladno.

Ljeto: vrlo vruće, a noći tople. Vladaju sparina i suša.

Jesen: više suha nego vlažna, i dugo topla.

Zima: suha i jaka, vjetrovita i nestalna.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj (januar): Od 1. do 4. vedro i hladno, od 5. do 9. suho, noći studene, od 10. do 16. veliko zahlađenje, 16. i 17. poledica, 18. i 19. oblačno i hladno, od 20. do 22. snijeg, od 23. do 27. tmurno sa snijegom, od 28. do 31. susnježica.

Veljača (februar): Od 1. do 3. oblačno i kišovito, od 4. do 7. promjenjivo, s povremenom kišom, od 8. do 14. lijepo, od 15. do 18. pogoršanje sa snijegom, od 19. do 22. povremeni vjetar s kišom i snijegom, od 23. do 25. hladna kiša i solika, 26. snijeg, a do kraja mjeseca tmurno i kišovito vrijeme.

Ožujak (mart): Od 1. do 3. vrlo studeno, od 4. do 8. vedro, ujutro i navečer jako hladno, 8. i 9. kiša i snijeg, od 10. do 13. razvedranje i zahlađenje, od 14. do 19. hladno, 20. i 21. jaka studen, od 22. do 26. oblačno i hladno, od 27. do kraja mjeseca vedro, noću smrzavice, a po danu toplo.

Travanj (april): Od 1. do 7. noću hladno i oštro, a danju nešto blaže. Od 8. do 12. oblačno i hladno, od 13. do 16. hladno, a ujutro magla, od 17. do 23. zatopljenje, pa je danju toplo, od 24. do 29. ponovno zahlađenje, oštro, noću mraz, 29. i 30. lijepo i toplo.

Svibanj (maj): Od 1. do 3. oblačno, s grmljavinom, od 4. do 8. tmurno, oblačno i hladno vrijeme, 8., 9. i 10. blago i toplo, od 11. do 13. hladno, a noću mraz, od 14. do 20. suho i hladno vrijeme, od 21. do 23. noću mraz, a danju hladno, od 24. do 29. hladno, 30. lijepo, a 31. ponovno zahlađenje.

Lipanj (juni): Od 1. do 4. vrlo hladno, a noću mraz, od 5. do 7. nešto toplije, 8. noću mraz, a danju vedro, od 9. do 17. lijepo sunačano, od 18. do kraja mjeseca lijepo, toplo vrijeme.

Srpanj (juli): Počinje velikom vrućinom danju, a noću je sparno, gotovo svakoga dana grmljavina, a više puta pada tuča, od 7. do 10. velike vrućine i oluja, od 11. do 13. oblačno, s postupnim zahlađenjem, 13. kiša, od 14. do 17. nestalno, od 18. do 24. tmurno i kišovito, , od 25. do 28. hladno, s nletima kiše, 29. promjenjivo, a 30. i 31. lagano poboljšanje.

Kolovoz (august): Od 1. do 5. jutarnja magla, danju lijepo i toplo, od 6. do 11. vedro i sunčano, od 12. do 23. toplo i lijepo, od 24. do kraja mjeseca sve veća vrućina i suša.

Rujan (septembar): Od 1. do 3. vruće i lijepo, od 4. do 6. zahlađenje, 7. oblačno, od 8. do 13. lijepo, sunčano, od 14. do 16. nestalno, s kratkotrajnim oborinama, od 17. do 27. ponovno lijepo i toplo, 28. kiša, 29. i 30. oblačno, sa sitnom kišicom.

Listopad (oktobar): Od 1. do 3. oblačno i kišovito, od 4. do 9. nestalno, 10. naglo pogoršanje, zahlađenje s mrazom sve do 17., 18. lijep dan, nalik na ljetni, 19. toplo, 20. nagla promjena, hladno, od 21. do 25. lijepo i toplo, 25. hladno, 26. sunčano i toplo, a od 27. do 30. naglo zahlađenje i oporo vrijeme.

Studeni (novembar): Od 1. do 3. hladno, od 4. do 10. studeno, ali su poslijepodneva većinom topla, 11. i 12. oblačno vrijeme, s maglom i kišom, od 13. do 19. sve veće zahlađenje, od 20. do kraja mjeseca vrlo hladno, ali poslijepodneva su ipak sunčana.

Prosinac (decembar): Od 1. do 3. mraz i smrzavica, od 4. do 6. oblačno, s hladnom kišom, od 7. do 9. tmurno i led, 10. snijeg, od 11. do 15. veliko zahlađenje, od 16. do 19. ciča zima, 19. val topline i kiša, od 21. ponovno zahlađenje i jaka studen do kraja mjeseca.

To su predviđanja "Stoljetnog kalendara" o vremenu u 2008. godini. Koliko su točna, moći ćemo se i sami uvjeriti. Živi bili pa vidjeli!

Stare jeronimske "Danice" obično bi takva vremenska predviđanja poratile riječima: "Tako *Stoljetni kalendar*, a kakvo će nam dragi Bog dati vrijeme, to je u Njegovoj svemožnoj ruci."

ZAPOVJEDNI BLAGDANI

Zapovjedni blagdani su **sve nedjelje** u godini (ovamo, naravno, spadaju i **Uskrs** i **Duhovi**), **Tijelovo (Brašančevo)**, **Velika Gospa**, **Svi Sveti i Božić**. Više **nisu zapovjedni** blagdani: Sv. tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo, Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrešno začće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih i dalje rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati **post i nemrs** na **Pepelnicu** (Čistu srijedu) i na **Veliki petak**. **Zakon nemrsa** obvezuje i na **sve petke u godini**, osim onih kad bude svetkovina, ali u izvankorizmene petke može se umjesto nemrsa odabrati **drugo djelo pokore** ili **kakvo karitativno djelo**.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina** pa do konca života, a **post** sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli 60. godinu. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

Sjedište: GRAD VATIKAN (RIM)

PAPA BENEDIKT XVI.

Vodi Crkvu od 19. travnja 2005.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem Papom.

PRVI OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je 321. godine u Niceji. Posljednji opći koncil održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski koncil.

SINODA BISKUPA užu je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put takva se sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji u kojoj oni združeno vrše svoju pastirsku službu među njezinim vjernicima.

RIMSKA KURIJA

P a p a je na čelu vrhovne uprave Katoličke Crkve (Sveta Stolica).

K a r d i n a l i su najviši Papini savjetnici. U svijetu ima više od 150 kardinala koji, kad Papa umre, ako nisu navršili 80 godina, biraju njegova nasljednika.

D r Ź a v n i t a j n i k (kardinal Tarcisio Bertone) najbliži je Papin suradnik. On vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odjel za opće poslove i II. Odjel za odnose s državama.

DEVET KONGREGACIJA

1. Kongregacija za nauk vjere; u njezinu sastavu nalaze se Središnja teološka komisija i Papinska biblijska komisija, a na čelu joj je prefekt – kardinal William Levada; 2. Kongregacija za istočne Crkve; 3. Kongregacija za bogoštovlje i stegu sakramenata; 4. Kongregacija za proglašavanje svetih i blaženih; 5. Kongregacija za biskupe; 6. Kongregacija za evangelizaciju naroda (misije); 7. Kongregacija za klerike; 8. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute, 9. Kongregacija za katolički odgoj.

PAPINA SUDIŠTA

1. Rimska Rota, 2. Apostolska signatura, 3. Apostolska pokorničarna

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćanstva, 3. Vijeće za obitelj, 4. Vijeće za pravdu i mir, 5. Vijeće za karitativnu djelatnost (Cor unum), 6. Vijeće za pastoral migranata i ljudi na putovanju, 7. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika, 8. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona, 9. Vijeće za kulturu i za dijalog među religijama, 10. Vijeće za sredstva društvenoga priopćavanja.

UREDI DOBARA

1. Apostolska komora, 2. Uprava dobrima Apostolske Stolice, 3. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALI ORGANI I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Prefektura papinske kuće; Služba za Papina liturgijska slavlja; Tiskovni ured Svete Stolice; Središnji statistički ured Crkve; Vatikanski tajni arhiv; Vatikanska tajna knjižnica i dr.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATSKOJ

ZAGREBAČKA METROPOLJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Đakovačku, Varaždinsku, Požešku i Križevačku biskupiju. Zagrebački nadbiskup i metropolit: kardinal JOSIP BOZANIĆ; pomoćni biskupi: msgr. VLADO KOŠIĆ i msgr. VALENTIN POZAIĆ. Varaždinski biskup: msgr. JOSIP MRZLJAK. Požeški biskup: msgr. ANTUN ŠKVORČEVIĆ. Biskup Đakovačke i srijemske biskupije: msgr. MARIN SRAKIĆ; pomoćni biskup i srijemski generalni vikar msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ; pomoćni biskup: msgr. ĐURO HRANIĆ. Vladika križevački: msgr. SLAVOMIR MIKLOVŠ.

SPLITSKA METROPOLJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup i metropolit splitski: msgr. MARIN BARIŠIĆ, nadbiskup u mirovini: msgr. ANTE JURIĆ. Biskup dubrovački: msgr. ŽELIMIR PULJIĆ. Biskup hvarski: msgr. SLOBODAN ŠTAMBUK. Biskup šibenski: msgr. ANTE IVAS.

RIJEČKA METROPOLJA obuhvaća: Riječku nadbiskupiju, Krčku, Porečko-pulsku i Gospičko-senjsku biskupiju. Nadbiskup i metropolit riječki: msgr. IVAN DEVČIĆ. Biskup krčki: msgr. VALTER ŽUPAN. Biskup porečko-pulski: msgr. IVAN MILOVAN, a s njim je biskup u mirovini msgr. ANTUN BOGETIĆ. Biskup gospičko-senjski: msgr. MILE BOGOVIĆ.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: msgr. IVAN PRENĐA, nadbiskup zadarski, a uz njega i nadbiskup u mirovini msgr. MARIJAN OBLAK.

VOJNI ORDINARIJ: msgr. JURAJ JEZERINAC, biskup.

CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I MAKEDONIJI

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkansku i Skopsko-prizrensku ("ad instar") biskupiju. Kardinal VINKO PULJIĆ nadbiskup je i metropolita vrhbosanski; msgr. PERO SUDAR, pomoćni biskup. Biskup banjalučki: msgr. FRANJO KOMARICA. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski msgr. RATKO PERIĆ. Biskup skopsko-prizrenski i egzarh za katolike istočnog obreda u Makedoniji: msgr. KIRO STOJANOV. Kosovska apostolska administratura: msgr. DOD GJERGJI. Egzarh za katolike istočnog obreda u Srbiji i Crnoj Gori: dr. ĐURO DŽUDŽAR.

CRKVA U SRBIJI I CRNOJ GORI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup i metropolita msgr. STANISLAV HOČEVAR, nadbiskup u mirovini msgr. FRANC PERKO.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: msgr. JÁNOS PÉNZES.

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: msgr. LÁSZLÓ HUZSVÁR

BARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ZEF GASHI, nadbiskup barski.

KOTORSKA BISKUPIJA: msgr. ILIJA JANJIĆ, biskup kotorski (Split-ska metropolija).

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je don ANTE KUTLEŠA.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju.

Papa Ivan Pavao II. potvrdio je ustanovu Međunarodne biskupske konferencije "Sv. Ćirila i Metoda" Srbije i Crne Gore, Makedonije i Grko-katoličkog egzarhata Srbije i Crne Gore. Za predsjednika je izabran msgr. STANISLAV HOČEVAR, a za potpredsjednika msgr. JÁNOS PÉNZES.

APOSTOLSKE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izašlanik Papin) u Srbiji i Crnoj Gori: nadbiskup **msgr. EUGENIO SBARBARO**.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj: nadbiskup **msgr. FRANCISCO JAVIER LOZANO**.

Apostolski nuncij u Republici Bosni i Hercegovini i u Sloveniji: **msgr. ALESSANDRO D'ERRICO**.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Msrgr. NIKOLA ETEROVIĆ, generalni tajnik Sinode biskupa. **Msrgr. MARTIN VIDOVIĆ**, apostolski nuncij u Bjelorusiji. **Msrgr. EMILIO OGNJENOVIĆ**, umirovljeni nadbiskup u gradu Mercedes (Argentina). **Msrgr. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ**, biskup u Rancaque (Čile). Pomoćni biskup: **msgr. TOMISLAV KOLJATIĆ-MAROEVIĆ**. **Msrgr. BLAŽ ČUPIĆ**, biskup u Rapid Cityju (SAD). **Msrgr. GERARD ŽERDIN**, biskup u Peruu.

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA 2008. godina = 5768./5769. židovska godina

PURIM:	21. III. 2008.
PESAH (spomen za izlazak iz egipatskog ropstva):	20. – 27. IV. 2008.
JOM HAŠOA (spomen na holokaust):	2. V. 2008.
ŠAVOUT (spomen na objavu Deset zapovijedi):	9. i 10. V. 2008.
ROŠ HAŠANA (Nova, 5769. godina):	30. IX./1. X. 2008.
JOM KIPUR (pomirenje naroda s Bogom):	9. X. 2008.
SUKOT (Dan sjenica, hodočasnički blagdan):	14. – 21. X. 2008.
SIMHAT TORA (svršetak godišnjeg liturgijskog čitanja Tore):	22. X. 2008.
HANUKA (pobjeda Jude Makabejca i ponovno posvećenje Hrama):	22. – 29. XII. 2008.

VAŽNIJI DATUMI U HIDŽRETSKOM (MUSLIMANSKOM) KALENDARU TIJEKOM 2008. godine

NOVA HIDŽRETSKA, 1429. godina:	9. I. 2008.
ROĐENJE MUHAMEDA (Mevlud):	20. III. 2008.
LEJLUT-REGAIB (noć kad je začet Muhamed):	10. VII. 2008.
LEJLETUL-MIRADŽ (noć Muhamedova uzlaska na nebo):	29. VII. 2008.
LEJLETUL-BERAT (noć oprosta grijeha):	15. VIII. 2008.
RAMAZANSKI BAJRAM (prvi dan):	30. IX. 2008.
KURBAN-BAJRAM:	8. XII. 2008.

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćanje sv. Pavla:	25. I. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa Lajče Budanovića:	16. III.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića:	24. IV.
Obljetnica posvete biskupa dr. Ivana Pénzesa:	18. VI.
Dan o. Gerarda Tome Stantića:	24. VI. (Sombor - karmelićani)
Blagoslov svijeća od groma:	26. VI. (Bač - Sombor)
Dužijanca:	10. VIII. (Subotica)
Bunaričko proštenje:	30. i 31. VIII.
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj:	27. i 28. IX.
Obljetnica posvete katedrale:	14. X.
Sv. Terezija Avilska - zaštitnica katedrale i grada Subotice:	15. X.

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI

HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje časopis:

- HKR "MARULIĆ", dvomjesečnik za književnost i kulturu

Periodične publikacije drugih naših nakladnika:

- ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulature, Zagreb
- BETANIJA, časopis za bolesnike, Zagreb (5 puta godišnje)
- BILTEN PETRA BARBARIĆA, list vicepostulature, Zagreb
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BRAČKA CRKVA, list župa na otoku Braču, Supetar
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DOBRI OTAC ANTIĆ, list vicepostulature, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katolički tjednik, Zagreb
- GLASNIK HRVATSKOG KATOLIČKOG DRUŠTVA, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA - Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb
- KAČIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, izdaje Salezijanski katehetski centar, Zagreb
- KRIŽ, glasilo Velikoga križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LADONJA, vjerski informativno-kulturni list, Pazin
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesečnik "Glasa Koncila" za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesečnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb
- MOSTOVI, list Slunjskog dekanata, Slunj
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- POLJICA, list Poljičkog dekanata, Gata
- RADOSNA VIJEST, misijski časopis, Sarajevo
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SLUŽBA BOŽJA, liturgijski časopis, dvomjesečnik, Makarska
- SVETA BAŠTINA, informativni list, Tomislavgrad
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK BISKUPIJE ZAGREBAČKE, Zagreb
- VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE, mjesečnik, Đakovo
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički mjesečnik, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO, glasilo Hrvatskog instituta za liturgijski pastoral, Zadar
- ŽUMBERAČKI KRIJES - godišnjak Žumberačkog vikarijata

(Preuzeto iz "Danica 2008 - hrvatski katolički kalendar", str. 37)

Msgr. dr. Ivan Péntzes, subotički biskup

zkm.org.rs

Dragi Štioče!

"Život zna i očarati i razočarati. Nisam se u tebe razočarala, jer si vriedan čovjek, nego u svoj idealizam i vjeru. Moram vjeru ponovno pronaći i nadograditi je, a ne znam kako..." (sms poruka). Ne znamo glumiti radost. U pravu je Miroslav Krleža: "Svi smo mi maske, i svi smo mi zakrinkani, i svaki čovjek osjeća potrebu da skine masku na jedan tren, da se raskrinka, da progovori po crti svog intimnog raspoloženja." Toga se bojimo. Nedo staje nam idealizam, vjera, nada. Živimo, ali kao da to nije pravi život.

Je li život mrtav?

O Uskrsu 2005. godine rekao je mons. Bela Stantić: "Ako je grijeh moralna smrt za čovjeka, onda prema mnogim znakovima živimo u civilizaciji smrti! Drugim riječima, onda je kod mnogih život mrtav! Onda je jako velik broj ljudi koji ne vjeruju u plodove Duha: 'ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, vjernost, blagost, uzdržljivost' (Gal 5,22). Istovremeno obilno grabe plodove tijela: 'bludnost, nečistoća, razvratnost, idolopoklonstvo, vraćanje, neprijateljstva, svađe, ljubomore, srdžbe, razdori, zavisti i tome slično". "Često je najdublji uzrok čovjekova trpljenja upravo odsutnost Boga" (Benedikt XVI.). U *Danici* on govori o ljubavi koja dolazi po Pričesti, o svetkovanju nedjelje. Ni magistru Anišiću ljubavi nikad dosta. Napreduje gradnja subotičke bogoslovije. Studij teologije otkriva Boga i pruža vjeru.

Pronaći i nadograditi vjeru?

Ni veselje ne pomaže. "Bućna radost i silovito piće, otrov je koji djeluje tek u samoći" (Ivo Andrić). "Ustraj u dužnosti svojoj, i neka ti je mila. I u svojem radu ostari. Ne čudi se djelima grešnikovim; uzdaj se u Gospoda i ustraj u svom poslu, jer tako je lako Gospodu iznenada i začas obogatiti siromaha. Blagoslov je Gospodnji plaća pobožniku: brzo se rastvara cvijet blagoslova" (Sir 11). Ilija Kujundžić i Mijo Mandić su radom gradili vjeru u sadašnjost i budućnost. Pročitajte njihove pripovitke. Recite, jesu li aktualne danas! Prije 130 godina nisu Subotičani sjedili skrštenih ruku. Ni današnja djeca ni mladi ne gube poleta. U ovom ozračju oni su čudo vedrine: pjevaju i dok rade. Pročitajte o našim svećenicima, đakonima, o obitelji koja raste. Čitajte o ljudima koji su prešli u vječnost, da nastave voljeti.

Rad pomaže, ali i umjetnost...

"Jesi li darovit? Dužan si svoj talent razviti do vrhunca. Tako ćeš najbolje koristiti braći ljudima. Čovjek vrijedi samo onoliko koliko koristi ljudima i koliko je spreman služiti domovini. Istinska je umjetnost jedno od najmoć-

njih sredstava kojim se uzdiže čovječanstvo. Zato je dobrotvor čovječanstva onaj, tko u svijet umjetnosti uvede što više ljudi" (Kodály). Čitajte o djeci koja sviraju, pjevaju, glume, uče i rade. O mladima koji recitiraju.

Kad sve zanimi – progovara *Danica*

O Božiću pjeva katolička liturgija: "Dok je duboka tišina svime vladala, i noć brzim tijekom stigla do sredine puta svoga, sišla je tvoja svemoguća riječ s nebesa, Gospodine, s kraljevskih prijestolja." U trenucima takve plodne tišine, maši se *Danice*. Čitaj. *Danica* govori "pripovitkom" govori stihovima, govori iskustvima dobrih ljudi. Čitaj jer "treba očistiti sebe prije nego što se počne čistiti druge; treba biti poučen da bi se druge moglo poučavati; treba postati svjetlo da bi se moglo svijetliti" (Sv. Grgur Nazijanski).

***Danica* prekida noć**

Možda će naše traganje za vjerom i idealizmom izgledati kao noć. Upravo to traganje dovelo je svetoga Ivana od Križa do čudesnog susreta, o kojem je pjevao: "O noći što bi vođom! O noći ljupkija od zore rane! O noći koja spoji Miljenicu s Dragim, Miljenicu u Dragog pretvorenu"! Pomogla Ti, dragi štioče, ova *Danica*, da se Tvoja duša – miljenica Isusova ne samo susretne s Dragim, nego neka u njega preraste.

***Danica* je riječ o ljubavi**

Iz "mračnog" srednjeg vijeka je ovako svijetlila *Danica* ljubavi: "Velika je stvar ljubav, jer samo ona olakšava svaki teret. Teret nosi bez tereta; i sve gorko čini slatkim i ugodnim. Ništa nije slađe od ljubavi, ništa nije jače od nje, ništa više, ništa šire, ništa ugodnije, ništa potpunije ni bolje, ni na nebu ni na zemlji; jer je ljubav rođena od Boga i samo u Bogu može počivati mimo svih stvorenja. Onaj koji ljubi leti, trči, veseli se; slobodan je i nije vezan. Daje sve za sve, ima sve u svemu; jer počiva u najvišem dobru, iz kojega svako dobro izvire i proizlazi. Ljubav često ne zna mjere nego se razaruje preko svako mjere. Ljubav ne osjeća tereta, ne gleda na trud, žudi više nego što može. Ne ispričava se nemogućnošću, jer misli da sve može i smije. Za sve je dakle sposobna. I mnogo toga ispunja. Ona polučuje uspjev gdje bi onaj koji ne ljubi, klonuo i podlegao. Ljubav bdije te ni u snu ne spava. Nju umor ne umori, stiska ne smrvl, strah ne smete; nego poput živog plamena i goruće baklje diže se prema gore i sigurna prodire. Ako tko ljubi onda znađe što riječ ljubav viče. Velik je vapaj u ušima Božjim sama goruća čežnja duše koja govori: Bože moj, ljubavi moja, ti si sav moj, a ja sam tvoji!" (Nasljeduj Krista, 3, 8-23).

Dragi štioče, otvori *Danicu*! Otvori se Bogu koji je Ljubav!

Stjepan Beretić, urednik

Papa govori Crkvi i svijetu

SACRAMENTUM CARITATIS SAKRAMENT LJUBAVI*

Postsinodalna apostolska pobudnica Svetoga Oca Benedikta XVI. o euharistiji, izvoru i vrhuncu života i poslanja Crkve, upućena biskupima, kleru, osobama posvećenog života i vjernicima laicima

EUHARISTIJA OBLIK KRŠĆANSKOGA ŽIVOTA

»*luxta dominicam viventes*« –
Živjeti u skladu s nedjeljom

Kršćani su od početaka živo svjesni ove korjenite novosti koju euharistija unosi u njihov život. Vjernici su odmah shvatili koliko euharistijsko slavlje duboko utječe na stil njihova života. Sveti Ignacije Antiohijski izrazio je tu istinu govoreći o kršćanima kao o onima "koji su prispjeli k novoj nadi" te ih je opisivao kao one koji žive "u skladu s nedjeljom" (*luxta domini-*

* *Kršćanska sadašnjost*, Zagreb 2007.
br. 72, 73, 74, 76

cam viventes). Ovaj izričaj toga velikog antiohijskog mučenika iznosi na vidjelo povezanost euharistije i kršćanskog života u svakodnevici. Specifični običaj kršćana da se sabiru prvi dan u tjednu, nakon subote, kako bi proslavili Kristovo uskrsnuće – prema izvještaju svetoga Justina, mučenika – ujedno je i danost koja definira oblik života obnovljen susretom s Kristom. Formula svetoga Ignacija – "živjeti u skladu s nedjeljom" – također naglašava i paradigmatšku vrijednost toga dana za sve ostale dane u tjednu. Taj se dan, naime, ne razlikuje po tome što tada ustavljamo uobičajene djelatnosti, poput neke vrste parenteze u redovitom ritmu dana. Kršćani su oduvijek taj dan doživljavali prvim u tjednu, jer su se u taj dan spominjali korjenite novosti koju je Krist bio donio. Nedjelja je zato dan kada kršćanin iznova pronalazi euharistijski oblik vlastite egzistencije u skladu s kojim je pozvan trajno živjeti. "Živjeti u skladu s nedjeljom" znači živjeti svjestan oslobođenja koje je Krist donio te živjeti vlastiti život kao prikazanje sama sebe Bogu. Na taj će se način, preko korjenito obnovljene egzistencije, njegova pobjeda potpuno očitovati svim ljudima.

Živjeti blagdansku zapovijed

Sinodalni su oci, svjesni toga novoga životnog počela koje euharistija stavlja u čovjeka, sve vjernike podsjetili na važnost nedjeljne zapovijedi kao izvora autentične slobode, kako bi sve druge dane mogli živjeti u skladu s onim što su proslavili u "dan Gospodnji". Život vjere je u opasnosti ako nestane želje za sudjelovanjem u euharistijskom slavlju, u kojem se spominjemo vazmene pobjede. Sudjelovanje na nedjeljnom liturgijskom sastanku, u zajedništvu sa svom braćom i sestrama s kojima u Kristu Isusu oblikujemo jedno tijelo, zahtjev je naše kršćanske savjesti. U isti mah to sudjelovanje u nedjeljnoj liturgiji oblikuje našu savjest. Gubljenje osjećaja za nedjelju kao za dan Gospodnji koji valja svetkovati simptom je gubljenja autentičnog smisla kršćanske slobode, slobode djece Božje. U tom su pogledu vrlo dragocjene primjedbe koje je moj poštovani prethodnik, Ivan Pavao II., iznio u apostolskom pismu *Dies Domini*, koje tematizira različite dimenzije nedjelje za kršćane. Nedjelja je *Dies Domini* zbog povezanosti s djelom stvaranja; nedjelja je *Dies Christi* jer je dan novoga stvaranja i dan u koji nam je uskrsli Gospodin udijelio dar, Duha Svetoga, nedjelja je *Dies Ecclesiae*, kao dan u koji se kršćanska zajednica sabire na slavlje; napokon, nedjelja je *Dies hominis*, kao dan radosti, počinka i bratske ljubavi.

Zbog toga se taj dan očituje kao praiskonska svetkovina, kada svaki vjernik, u okruženju u kojem živi, može biti navjestiteljem i čuvarom smisla vremena. Doista, iz tog dana izbija kršćanski smisao egzistencije te nov način življenja vremena, odnosa, rada, života i smrti. Dobro je, dakle, da u dan Gospodnji crkvene zajednice, prije ili nakon euharistijskog slavlja, organiziraju različite aktivnosti specifične za kršćansku zajednicu: prijateljske susrete, inicijative za formaciju vjere kod djece, mladih i odraslih, hodočašća, djela ljubavi i različite oblike molitve. Poradi tih tako važnih vrednota – priznajući, doduše, da i subota na večer, počevši od prve večernje, pripada nedjelji te je i tada dopušteno ispuniti nedjeljnu zapovijed – nužno je podsjetiti kako upravo nedjelja u sebi zaslužuje da je svetkujemo, ako ne želimo da taj dan na kraju postane "bogoprazan".

Smisao počinka i rada

Na poslijetku, u ovo je naše vrijeme nadasve hitno napomenuti kako je dan Gospodnji također i dan počinka od rada. Živo želimo da nedjelju kao takvu prepozna i civilno društvo kako bi bilo moguće biti slobodan od radnih obveza, a da se za to ne bude kažnjen. Kršćani su, naime, ne bez odjeka s obzirom na značenje subote u Židova, u danu Gospodnjem vidjeli i dan počinka od svakodnevnih napora. Takvo shvaćanje nedjelje ima posve precizan smisao jer relativizira rad, čija je svrha podređena čovjeku: rad je poradi čovjeka, a ne obratno. Lako je naslutiti kako to relativiziranje štiti ljude jer ih emancipira od određenoga oblika ropstva. Kao što sam već rekao, "rad je od prvotne važnosti za ostvarenje čovjeka i za razvoj društva, te je stoga potrebno da uvijek bude organiziran te da posve poštuje ljudsko dostojanstvo i bude u službi općega dobra. U isto vrijeme, potrebno je da čovjek ne dopusti zarobiti se radom, niti mu se klanjati kao idolu, pretvarajući se da je u radu pronašao posljednji i konačni smisao života". Upravo u dan posvećen Bogu čovjek razumije smisao svoje egzistencije, a i svoje radne obveze.

Euharistijski oblik kršćanskoga života, pripadnost Crkvi

Važnost nedjelje kao dana Crkve (*Dies Ecclesiae*) podsjeća nas na unutarnju vezu između Isusove pobjede nad zlom i smrću te naše pripadnosti tijelu Crkve. Doista, svaki kršćanin u dan Gospodnji otkriva i zajedničarsku dimenziju svoje otkupljene egzistencije. Sudjelovati u

liturgijskom činu i pričešćivati se Kristovim tijelom i krvlju u isto vrijeme znači sve dublje i prisnije pripadati onomu koji je umro radi nas (1 Kor 6,19 s; 7,23). Onaj tko blaguje od Krista, uistinu i živi za njega. U povezanosti s otajstvom euharistije također se razumije i duboki smisao *communio sanctorum*. Zajedništvo uvijek ima i horizontalni i vertikalni smisao, i oni su međusobno neodvojivi: riječ je o zajedništvu s Bogom te zajedništvu s braćom i sestrama. Te se dvije dimenzije otajstveno susreću u daru euharistije. "Gdje se razara zajedništvo s Bogom, a to je zajedništvo s Ocem, Sinom i Duhom Svetim, razaraju se i korijen i izvor međusobnoga ljudskog zajedništva. A gdje se ne živi to međusobno zajedništvo, ni zajedništvo s trojstvenim Bogom nije pravo ni živo." Prema tome, budući da smo pozvani biti udovima Kristovim, a odatle i udovima jedni drugih (*usp. 1 Kor 12,27*), mi tvorimo stvarnost koja je ontološki utemeljena na krstu i hranjena euharistijom; te stvarnost zahtijeva vidljivi izričaj u životu naših zajednica.

Euharistijski oblik kršćanskoga života nedvojbeno je crkveni i zajedničarski oblik. Preko biskupije i župâ, kao nosivih struktura Crkve na određenom području, svaki vjernik može konkretno iskusiti svoju pripadnost tijelu Kristovom. Udruženja, crkveni pokreti i nove zajednice – zahvaljujući živosti karizmi koje im je za ovo naše vrijeme udahnuo Duh Sveti – kao i ustanove posvećenoga života, imaju zadaću ponuditi svoj specifični doprinos kako bi se u vjernicima promicala svijest da živimo Gospodinu (*usp. Rim 14,8*). Pojava sekularizacije, koja tako snažno naglašava individualizam, postiže svoj najnegativniji učinak osobito u osobama koje su osamljene i lišene osjećaja pripadnosti. Kršćanstvo od svoga početka uvijek podrazumijeva družinu, mrežu odnosâ koje oživljava slušanje Božje riječi i euharistijsko slavlje, a koju nadahnjuje Duh Sveti.

* * * * *

Po euharistiji otkrivamo da Krist, uskrsnuvši od mrtvih, postaje naš suvremenik, prisutan u otajstvu Crkve, svojega Tijela. Mi smo svjedoci upravo toga otajstva ljubavi. Podržavamo jedni druge u nadi te prepuni radosti i divljenja koračajmo ususret svetoj euharistiji, kako bismo iskusili i drugima naviještali istinitost riječi kojima se Isus oprostio od svojih učenika: "Ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta" (Mt 28,20).

Duhovnost

Mons. dr. Andrija Kopilović

JEDNO MARIJANSKO RAZMIŠLJANJE „SVETA MARIJA, MAJKA JEDINSTVA“

Primjer Krista, koji se moli Ocu da "svi budu jedno" (Iv 17,21) sve njegove učenike potiče da i oni gorljivo mole za jedinstvo kršćana. Katolička Crkva, revno zauzeta za jedinstvo kršćana, štoviše za jedinstvo svih ljudi, moli Boga da se zagovorom Blažene Djevice "sve obitelji naroda skupe u jedan narod Novog saveza". Crkva je naime uvjerena u ovo: pitanje jedinstva kršćana spada upravo u službu duhovnog materinstva Blažene Djevice Marije (usp. Leon XIII, Epist. Encyclica *Adiutricem populi*: AAS 28/1895-1896, 135). Stoga je Pavao VI. više puta Blaženu Djevicu nazvao "Majkom jedinstva" (usp. *Insegnamenti di Paolo VI, III, 69*). (Misal...)

Isti papa, Pavao VI., 21. studenog 1964. proglašava na slavu Božju i na našu utjehu Mariju Majkom Crkve, to jest, Majkom svega Božjeg naroda, Majkom vjernika i pastira, koji je nazivaju Majkom preljubaznom. "I želimo da s tim preslatkim imenom bude unaprijed Djevica još više čašćena i zazivana od svega kršćanskog naroda." Radi se o Papiinom svečanom proglasu a ne o dogmi. Bio je to sjajni završetak Drugog vatikanskog koncila.

Prva Crkva naziva Mariju Majkom Božjom, naglašava njen odnos prema Kristu. Majka Crkve naglašava njen odnos prema Crkvi, prema vjernicima. Taj zaziv bio je prisutan već i u prvim vremenima, ali naglašen je u posljednjim vremenima Crkve. Izražava Marijinu blagost i osjećajnost za čovječanstvo, za svakog pojedinca, za Crkvu koja je na putu prema vječnosti.

Dogmatska konstitucija "Svjetlo naroda" Drugoga vaticanskog sabora govori o Mariji u Crkvi. Svi su spašenici jedno u Duhu Uskrsloga. Marija pripada onima koji su zahvaćeni Duhom Svetim. Ona ima u Crkvi prvo mjesto zbog svoje vjere i poslušnosti. U svom životu bila je uzor onoga materinskog osjećaja kojim trebaju biti prožeti svi u Crkvi (LG 65). Njeno uznesenje na nebo tijelom i dušom jest kao znak pouzdane nade i utjehe (LG 63). Njena najveća uloga je to što je službenica Božja u otajstvu Utjelovljene Riječi i Mističnog Tijela (LG 54). Kao takva ona je "Majka Kristova i majka ljudi" (LG 54), "materinskom ljubavlju brine se za braću svoga Sina, koji još putuju i nalaze se u pogiblima i tjeskobama, dok ne budu dovedeni u sretnu domovinu" (LG 62). U otajstvu Crkve, koja je majka i djevica, Blažena Djevica Marija daje odlični i osobiti primjer djevice i majke (LG 63).

Marija je Majka Crkve jer je dala svijetu Krista, glavu Crkve koja je njegovo Tijelo; Majka je duhovna, zbog svoje uloge u djelu spasenja, koje ostvaruje Krist; Majka je Crkve, jer je Majka Spasitelja, Krista. U Mariji se ne može dijeliti fizičko i duhovno, jer daje na svijet Isusa Krista, koji od prvoga trenutka svojeg utjelovljenja u njezinu djevičanskom krilu, povezuje sa sobom kao Glava svoje mistično Tijelo, što je Crkva.

Crkva je otajstvo, otajstvo Isusa Krista, ona je jedno s Kristom, koji je Svjetlo naroda. Svi kršćani i svaki pojedinac su Crkva. Proslavljeni Gospodin daje Crkvi svojoj dar Duha Svetoga te u snazi Duha Crkva ispunjava svoje veliko poslanje u ljubavi, poniznosti, odricanju; naviješta i izgrađuje Kraljevstvo Krista i Kraljevstvo Božje u svim narodima. Crkva izgrađuje kraljevstvo u kojemu je Krist Kralj već ovdje na zemlji, ali će se ono ostvariti u punini istom po Kristovu slavnu dolasku na kraju svijeta. Tom dovršenju Božjega

kraljevstva Crkva teži iščekujući svoga Gospodina i Boga.

Prigodom svog apostolskog posjeta Turskoj, u svetištu Majke Božje (Meryem Ana Evë - Kuća Majke Marije), Sveti Otac Benedikt XVI. uputio je poziv na molitvu za mir u Svetoj Zemlji, te istaknuo kako misom želi zahvaliti Bogu za "Marijino božansko majčinstvo", koje je otajstvo što ga je svečano potvrdio i 431. godine proglasio upravo sabor u Efezu. Na ovo mjesto koje je "jedno od najdražih mjesta kršćanske zajednice" kao hodočasnici došli su i njegovi prethodnici Pavao VI. i Ivan Pavao II, podsjetio je Sveti Otac, dodajući kako je ondje – dok još nije bio papa – bio i papinski predstavnik, tada mons. Angelo Roncalli – Ivan XXIII. On je jako poštivao turski narod, te je u svome "Dnevniku duše" zapisao: "Volim Turke, poštujem prirodne kvalitete toga naroda." "Potaknut tim duhom, obraćam se ovoj naciji i posebno Kristovome 'malom stadu' koje usred njega živi, da bih ga ohrabrio i očitavao mu ljubav cijele Crkve", rekao je Papa koji je velik dio propovijedi posvetio Majci Božjoj, Kristovoj Majci i Majci Crkve, koja je "ono OTAJSTVO JEDINSTVA što ga Krist i Crkva nerazdvojno predstavljaju i tvore u svijetu i kroz povijest." Osim za mir u cijelome svijetu, Benedikt XVI. molio je za "puno jedinstvo i slogu među svim kršćanima", a na misi su bili nazočni katolici različitih obreda, što svjedoči o bogatstvu Crkve.

Upravo u Efezu, gdje je definirana temeljna mariološka dogma – o njenom Bogomajčinstvu – iz koje izvire cjelokupno štovanje Blažene Djevice Marije u Crkvi, nastavlja Drugi ekumenski vatikanski sabor svoju nauku u *Lumen Gentium* o Marijinoj ulozi u Crkvi. Kao Majka Glave ona je i Majka udova. Stoga vjera Crkve i svih kršćanskih Crkava jest zajednička vjera u Krista Bogočovjeka kojega je rodila Marija kao Glavu Crkve. Iako je ta Crkva kroz povijest prošla kroz teške kušnje, pa i kušnju rascjepa, ipak nije "podijeljen" Krist, nego su podijeljene Crkve u svom načinu interpretacije vjere i vjerske prakse. U molitvi Glave – Krista – da svi budu jedno – prisutna je i Marija, Majka tog jedinstva, jer je Majka jedinog Krista. Stoga smatramo da u vrijeme kada Crkve bivaju svjesne tragedije i sablazni svoje podijeljenosti, a traže put jedinstva, Presvetu Bogorodicu možemo zazivati za posredništvo na tom putu: MARIJO, MAJKO JEDINSTVA! Crkve su svjesne da Krista ne mogu navješćivati autentičnim u svojoj podijeljenosti, stoga i pozivaju na ovaj ili onaj način, da se trajno mole za jedinstvo. Tko bi drugi jače i cjelovitije molio za to jedinstvo, nego ona koja je Majka Crkve i majka u Crkvi. Ona dakako može najbolje zagovarati jedinstvo Glave i Udova. Stoga je teološki utemeljeno, a pastoralno razborito u ovo vrijeme molitve za jedinstvo potaknuti sve kršćane koji štuju Mariju, da je zazivaju i časnim zazivom "MARIJO, MAJKO JEDINSTVA, MOLÍ ZA NAS!"

"Jao meni ako evanđelja ne navješćujem!"

(1 Kor 9, 16b)

*Draga braćo svećenici,
poštovani katehete i katehistice,
dragi roditelji!*

Obasjani Isusovim svjetlom, koje je na osobit način zasjalo i pokazalo svoju snagu na nedavno održanom Ekumenskom saboru u Sibiju, dolazimo s ovom poslanicom u sve naše zajednice. Želimo na početku ove školske i katehetske godine s vama podijeliti radost i nadu, brigu i odgovornost za služenje Riječi koja nam je povjerena. Želimo da ona postane istinsko svjetlo našim koracima i svim našim odlukama. Dok o tome razmišljamo, pred nama izranja lik apostola Pavla, gorljivog svjedoka, u kojem je primljena poruka djelovala tako neodoljivom snagom da je izjavio: "Jao meni, ako evanđelja ne navješćujem!" (1 Kor 9, 16 b)

Naše generacije bi mogle ostati u tami, ako mi ne shvatimo potrebu i ne osjetimo snažnu unutarnju dinamiku naviještanja. Svoje poticaje, stoga, usmjeravamo na tri područja služenja:

1. Kateheza odraslih – nositelji svjetla

Uočili smo da upravo onoliko koliko cjelokupna vjernička zajednica napreduje u vjeri, toliko je i naviještanje živo u njoj. Da bi to mogli ostvariti, potrebno nam je trajno primanje, hranjenje i razvijanje dara vjere koji smo primili na krštenju. Tada nam je, naime, Crkva povjerila svjetlo.

Obitelj je središte Crkve, jer je mjesto događanja Božje Stvarateljske ljubavi i mjesto gdje se odgojem i molitvom pripravlja za životno opredjeljenje: biti čovjek – biti kršćanin. Naša je dužnost da u crkvenim zajednicama omogućimo potrebne uvjete kako bi svaka obitelj mogla primiti potrebnu podršku pri traženju svjetla i doživjeti važnost svog vlastitog poslanja. Svaka župna zajednica to može učiniti na jedinstven stvaralački način: putem različitih susreta na kojima ćemo uzajamno obogaćeni odgovorno naviještati evanđelje. Znamo da mnogi današnji roditelji, prvi odgojitelji u vjeri, u mladosti nisu imali prilike doživjeti snagu

svjetla vjere, te stoga trebaju našu pomoć kako bi mogli postati potpuni svjedoci vjere svojoj djeci i time podržati njihov cjeloviti razvoj.

U mnogim župama je uveden katekumenat koji svake godine priprema odrasle osobe za primanje sakramenata inicijacije i stupanje u zajednicu vjernih. Preporučamo da se po tom uzoru, gdje god je to moguće, organizirano vodi pripremanje odraslih za sakramente. Svima je potrebna sistematska pouka o kršćanstvu, njihovo uključivanje u liturgijski život, te pomoć za karitativno i socijalno svjedočenje vjere. Hvale vrijedne su u tom pogledu i druge inicijative, kao npr. "Biblijski kružoci", tribine, obiteljske škole, škole molitve i slično. Trebamo, naime, znati da učitelj može biti samo onaj koji i sam stalno uči. Darivati svjetlo može onaj koji stalno dolijeva ulje u svoju svjetiljku. Svjedočiti za Boga može samo onaj koji je sam osobno u vjeri susreo Boga. Bunar bez vode, ne može utažiti žeđ žednih.

2. Župna kateheza – predavanje svjetla mladim naraštajima

Biti dijete, biti mlad, znači otvarati se životu, žeđati za svjetlom ljubavi i istine, osjećati glad kruha riječi istine i kruha iskustva zajedništva. A u puninu zajedništva, kao i u puninu otajstava spasenja, tog istinitog svjetla, uvodi upravo župna kateheza. Ona se događa u crkvenim pro-

storima i u direktnoj suradnji s crkvenim službenicima. Za sakramente, napose ispovijedi, prve pričesti i krizme, posve je nemoguće ostvariti pripremu mimo ili izvan župne kateheze. Stoga je župna kateheza integralni dio cjelovitog odgoja. Po njoj djeca i mladi stječu iskustvo da ih Bog voli, traži i poziva u zajednicu. Upravo ovo iskustvo, kao i svjedočenja vjerničke zajednice, koja se okuplja, sluša Božju poruku i u svetim otajstvima prima i slavi Božju dobrotu, pomaže mladima da u potpunosti razviju primljeni dar vjere i žive ga u pravoj slobodi, odgovornosti i služenju.

Župnoj katehezi bitno pripada dvostruki susret: susret na nedjeljnom liturgijskom slavlju, te kao odjek (kateheza upravo to znači) toga događaja, dijeljenje iskustva i produbljivanje spoznaja, zajedno s vršnjacima u vjeronaučnoj dvorani. Riječ i čin, kateheza i bogoslužje, ne smiju se razdvajati, kao što ih ni Isus nije razdvajao, nego nam se darivao po riječima i po svojim djelima. Obogaćena takvim iskustvima, mlada osoba postaje nositeljica radosti za druge.

Po župnoj katehezi čitava zajednica usmjerava svoju pozornost posebno na djecu i mlade, te njima nastoji osigurati potrebne uvjete za dozrijevanje u vjeri.

3. Školski vjeronauk – put obasjavanja svijeta

Već sedmu godinu vjeronauk je kao predmet prisutan u našim školama. Zahvalni smo Gospodinu za tu mogućnost prenošenja svjetla u sve pore života i smatramo da svake godine stječemo u tom pogledu novo iskustvo. To je za sada jedno od povlaštenih prostora prisutnosti Crkve u društvu, dok očekujemo ostvarivanje uvjeta za njenu prisutnost i u drugim područjima, poput zdravstva, socijalnih i vojnih službi, turizma, medija i slično. Za to su nam potrebni dobro i svestrano osposobljeni mladi stručnjaci/svjedoci, koji se sada po župnoj katehezi i školskom vjeronauku za to pripremaju.

Uloga kateheta i katehistica u školskom odgojnom procesu je veoma važna. Vjeroučitelj nije samo redoviti predavač, nego prije svega i iznad svega svjedok. Djeca i mladi su osobito osjetljivi za istinite vrednote i prava svjedočanstva. Kateheta je kao svjedok daleko veći izvor svake informacije i formacije od bilo kakvog priručnika ili literature.

Svaka mlada osoba ima pravo saznati kako su prijašnje generacije živjele i svjedočile svoju vjeru, te kako je to i danas moguće i u sportu, umjetnosti, na ulici, u kino dvorani, u avionu i svugdje. Mlada osoba ima pravo svuda zračiti svjetlost koju nosi u sebi i tražiti svjetlost kojom Stvoritelj svjetla obasjava sve stvoreno i sva povijesna događanja. Školski vjeronauk tome pridonosi jer ulazi u dijalog s ostalim predmetima.

Stoga potičemo katehetske djelatnike na savjesni rad, kako u školi tako i u svom vlastitom kršćanskom životu svjedočenja. Potičemo na susrete, permanentno obrazovanje, izmjenu iskustava i svjedočenja zajedništva. Na radnom mjestu, u zajednici svojih kolega, oni trebaju uvijek očitovati da su učenici i svjedoci Isusa Krista, te stoga po unutarnjem poticaju moraju širiti svjetlo, unositi kvasac Evanđelja u cjelokupno tijesto čovječanstva i dodavati sol svim povijesnim događanjima.

Crkva bi činila veliki propust ako ne bi upravo putem školskog odgoja davala svoj doprinos za obasjavanje svijeta Isusovim svjetlom. Stoga je jasno koliko je važno da se ostvari pravo zajedništvo između vjeroučitelja, nastavnog osoblja, uprave škole i roditelja, kao i svih javnih institucija. Gdje god se događa pravi susret u dijalogu i izgrađuje zajedništvo, tamo se otvara prostor za prisutnost Presvetog. Trojstva, i kada o tome izričito ne govorimo.

Svjesni smo da bez prave duhovnosti i duboke molitve to ne možemo ostvariti.

Draga braćo i sestre! Razumijemo da je nužno poraditi da na tome da svi mi sa sv. Pavlom mogne reći: "Jao meni ako evanđelja ne navješćujem" (1 Kor 9, 16 b). To će nas dovesti i do velike svijesti zajedničke odgovornosti, s kojom ćemo moći dodati: "Jao našim zajednicama ako ne budu svjetlo", jer kako bi velika tama zavladovala svijetom bez Isusovog svjetla.

Određujemo da se na teritoriju naše Međunarodne Biskupske Konferencije sv. Ćirila i Metoda svake godine slavi katehetska nedjelja na posljednju nedjelju mjeseca rujna. Time želimo potaknuti cjelokupnu kršćansku zajednicu da na početku školske godine, nakon što se započne s vjeronaukom u župi i školi, usmjeri svoje razmišljanje na važnost ovog našeg zajedničkog poslanja i moli za sve one koji su u procesu formacije, kao i za one kojima je povjerena izravna služba navještanja.

Jednako tako nam je želja da se svečano proslavi završetak školske godine na drugu nedjelju lipnja, kao zahvala za sve ono što nam je u toj školskoj i katehetskoj godini udijelio naš jedini Učitelj – Isus Krist.

Sveti otac Benedikt XVI. najavio je proslavu Godine svetoga Pavla apostola, kada ćemo kao Crkva razmišljati o tome "orijašu kršćanstva", apostolu naroda. On se na poseban način znao približiti svojim suvremenicima u raznim kulturama i narodima, te je sav svoj život istrošio kao navjestitelj i svjedok Isusa Krista. Želimo da nam on bude zagovornik, dok s vama dijelimo odgovornost za navještanje Evanđelja u ovo naše vrijeme i na našim prostorima.

Na sve vas zazivamo Svjetlo Isusa Krista koje prosvjetljuje svakoga čovjeka i molimo da ono prožme sve naše planove u ovoj pastoralnoj i katehetskoj godini.

Neka je blagoslov Svemogućega Boga sa svima vama!

Dano u Beogradu, sjedištu Međunarodne Biskupske Konferencije
14. 09. 2007. na blagdan uzvišenja svetog Križa,

Vaši biskupi

Mons. Stanislav Hočevar
*nadbiskup i metropolita beogradski,
predsjednik Međunarodne Biskupske Konferencije*

Vjerska nastava: izvor energije za Europu*

Uvod

U traganju za adekvatnim sredstvima za razvitak evangelizacije, Crkva se pita o promjenama i potrebama koje obilježavaju sadašnju epohu života u Europi. Ona je oduvijek smatrala izrazito bitnim susret kultura, kao i doprinos Crkve u proširenju vidika na putu potrage za istinom i pravim smislom života.

U rast novih generacija u vjeri Crkva neprestano ulaže mnogo truda i posvećuje mu veliku pozornost. Svaka je generacija, kako je to pisao Ivan Pavao II., "jedan novi kontinent" na koji treba stići Kristova poruka. Mlade ne trebamo pritom osuđivati, nego ih prihvatiti, pratiti, poštovati, vrednovati i ljubiti, na takav način da bi oni mogli učiti prihvatiti sami sebe, te živjeti u zajedništvu s drugima, i u Crkvi.

Upravo zbog toga Crkva je oduvijek školu smatrala važnim mjestom evangelizacije, te je s vremenom i sama osnivala vlastite (katoličke) škole i tako se angažirala u vjerskome odgoju.

U tom kontekstu, mjesne Crkve europskih naroda skreću pažnju na potrebu boljeg upoznavanja postojećih oblika vjerske nastave u ovim zemljama i razmišljanja o novim mogućnostima i perspektivama. Upravo je ovo bio povod za direktno sudjelovanje Biskupskih Konferencija Staroga Kontinenta u istraživanjima provedenim pod koordinacijom CCEE.

Ove studije pokazale su potrebu prepoznavanja i poštivanja uočljive razlike između pojedinih europskih regiona, no u isto su vrijeme učinile evidentnim pojedine problematične situacije prisutne u svim dijelovima Kontinenta. Utvrđeni su tako čimbenici koji objašnjavaju sličnosti (analogije) i razlike: a) prostor koji se po svojoj religijskoj dimenziji nalazi unutar pluralističkog i sekulariziranog društva; b) stav zakonodavaca prema religiji; c) stav katolika prema kulturi u kojoj žive; d) način na koji se ljudi odnose prema Crkvi kao instituciji; e) kvaliteta svje-dočjenja vjernika i njihova vjerodostojnost (Glaubwürdigkeit).

* Ovaj tekst je nacrt završnog dokumenta svih tajnika Katehetskih vijeća Biskupskih Konferencija Europe (CCEE). Može poslužiti kao informacija i poticaj za razmišljanje. On je usvojen 30. studenog 2007. godine.

Iz analize izvješća pristiglih od Biskupskih Konferencija proizišle su pojedine teme koje bi trebalo zajednički produbiti: 1. VJERSKA NASTAVA u sklopu misijskog poslanja Crkve; 2. VJERSKA NASTAVA u današnjoj Europi; 3. stručne kompetentnosti, te svjedočanstvo predavača; 4. doprinos VJERSKE NASTAVE međuvjerskom i međureligijskom dijalogu u kontekstu suživota različitih građana.

1. Vjerska nastava u sklopu misijskog poslanja Crkve

Katolička Crkva u Europi svjesna je da se njezino misijsko poslanje evangelizacije odvija i preko VJERSKE NASTAVE u školama.

VJERSKA NASTAVA i kateheza

U velikom broju zemalja i njihovim mjesnim Crkvama postoji uočljiva razlika između školske vjerske nastave i kateheze, različitih, dakle, aktivnosti koje se ipak nalaze unutar jedinstvenog okvira pastoralnog djelovanja Crkve. Vjerska nastava je uglavnom zamišljena kao vrijedan doprinos u humanističkoj i kulturnoj formaciji građana, u sklopu programa različitih školskih ustanova. Kateheza pak ima puno dalji doseg. Ona prije svega ima za cilj odgoj i poučavanje vjernika u njihovom vjerskom životu.

Vjerska nastava služi kao doprinos spoznaji i vrednovanju sadržaja i vrednota kršćanske tradicije, koji su u školi ponuđeni svim učenicima, imajući u vidu njihov razvoj i osobno sazrijevanje. Kateheza pak traži i nudi prihvaćanje vjere u kontekstu Crkvene zajednice.

Iako je na teoretskom području ova razlika između vjerske nastave i kateheze jasna, u nekim zemljama školska vjerska nastava ima katehetski pristup.

Odnos između vjerske nastave, obitelji i župe

Crkva, škola, župa i obitelj na različite načine imaju svoj udio u vjerskoj nastavi; imaju različita očekivanja i odgovornosti. Iako svaka od gore navedenih skupina ima svoje definirano područje u kojem djeluje, osjeća se potreba za jednom odlučnom kooperacijom, potreba za novim "paktom" između različitih subjekata koji sudjeluju u odgoju, pa i preko vjerske nastave. Obitelji, međutim, često od škole očekuju i prenošenje tradicije i kršćanske kulture, ulijevanje osjećaja za kršćanske i ljudske

vrednote, senzibilitet za aktualnu multireligioznu strukturu društva, očekuju od škole davanje odgovora na pitanja o smislu života.

Vjerska nastava u katoličkim školama

Katolička Crkva u Europi svjesna je svoje osobite odgovornosti prema katoličkim školama, utemeljenim i uzdržavanim od strane zajednice vjernika. One su oduvijek igrale bitnu ulogu u odgoju novih generacija. Prisutna je ujedno i svijest da su katoličke škole privilegirana mjesta vjerske nastave, tj. one za cilj imaju potpunu humanističku i kršćansku formaciju.

2. Vjerska nastava u Europi danas

U škole i u postupak formacije mladih generacija preko vjerske nastave ulaze također i: pozornost prema cjelovitoj formaciji osobe, zanimanje za pitanja o smislu postojanja, osjetljivost za etička pitanja, te razumijevanje dimenzija dijaloga i suživota u pluralističkom i multireligioznom društvu poput ovog europskog.

Poznavanje pojedinih religijskih tradicija, njihove povijesti, te tražanje za sučeljavanjem i dijalogom, tipičnim za školske vježbe, daje osobito korisni doprinos na formaciji europskog građanina, te njegovo svjesno preuzimanje uloge protagonista u današnjem i sutrašnjem društvu.

Katolička Crkva u Europi ukazuje i na prisutnost određenih negiranja od strane javnog društva prema vjerskoj nastavi u školama. U mnogim zemljama prisutna je sumnja o legitimitetu postojanja vjerske nastave u školi jer se u današnjem kulturnom ozračju smatra da je vjera osobno pitanje. No upravo raširena prisutnost vjerske nastave s njezinim školskim odlikama, osobito u odnosu na tradiciju, povijest i kulturno naslijeđe, potvrđuje da je vjerska nastava jedan od školskih predmeta. U ovoj perspektivi vjerska nastava polaže svoje pravo na prisustvo u nastavnom programu zajedno s drugim školskim predmetima.

Čvrste garancije institucija, pravna suradnja i potpuno školsko priznanje (unošenje u školski program, valutacija znanja standardizirana prema školskim programima, itd.) pomažu vjerskoj nastavi da vrši svoje vlastito djelovanje.

3. Profesionalna kompetentnost i svjedočanstvo predavača

Velika se pažnja od strane Katoličke Crkve u Europi pridaje i predavačima vjerske nastave s kojima kršćanska zajednica održava žive odnose. Premda su oni u zavisnosti od konkretne pravne situacije u europskim zemljama po pitanju školskog priznavanja različiti, (imenovanje od strane države kao što je to slučaj i za druge školske predmete, plaća od školskih institucija, priznati akademski stupnjevi) predavač vjerske nastave ostaje ipak član Crkve, koji poznaje i poštuje njezin nauk. On je vjerodostojni svjedok unutar crkvene zajednice koji je profesionalno formiran za nastavničku službu.

Katolička Crkva u Europi osobitu pažnju i briga posvećuje izboru i formaciji predavača vjerske nastave. Među problemima koji se u tome procesu pojavljuju je i prilagođavanje starijih predavača novijim promjenama u školskome sustavu (novi programi rada, nove tehnologije, fleksibilizacija radnog vremena, itd.), a prisutan je i problem izolacije pojedinih predavača. Predavači vjerske nastave imaju kao i drugi prosvjetni djelatnici potrebu za okupljanjem u radnim grupama i asocijacijama u kojima bi mogli razgovarati o svojim vjerskim problemima, te o sadržajima njihove nastave.

4. Doprinos Vjerske nastave u međuvjerskom i međureligijskom dijalogu, te njezin doprinos na području civilnog suživota

Vjerska nastava u Europi često nalazi svoje mjesto u marginalnom području međukonfesijskih ili međureligijskih odnosa. S jedne strane poteškoća se odnosi na institucionalne aspekte (eventualna suradnja između različitih konfesija), a s druge strane misli se i na sadržaj nastavnog programa. Tu je zatim i ne manje važan odnos između vjerske nastave i etičkih dimenzija.

Upravo zbog ovih motiva, vjerska nastava u Europi bi se kroz svoje raznorodne izričaje mogla smatrati radionicom od velikog interesa u relaciji međuvjerskog i međureligijskog dijaloga, te na području etičkih tema koje animiraju civilni suživot. Vjersku nastavu bi se moglo konfigurirati kao "mjesto" u kojem se susreću i na jedan poseban način odmjeraavaju različitosti u perspektivi buduće veće recipročne otvorenosti jednih prema drugima koja nikako ne isključuje određene probleme i poteškoće.

5. Zaključak

Studija o vjerskoj nastavi, pokrenuta od strane CCEE, osim što je svojevrsna zbirka prikupljenih informacija o različitim situacijama diljem eurpskih zemalja, ona je prije svega potaknula mjesne Crkve u Europi da prikupljajući i vrednujući tako različite situacije imaju mogućnost susresti se, upoznati se i dijalogizirati. S ovim vrijednim rezultatom pokrenuta je i čitava mreža osoba u svim mjesnim Crkvama diljem Kontinenta kako bi se uvijek više, svjesnije i učinkovitije vršila zadaća služenja čovjeku i Evanđelju koja se na određeni način odvija i preko vjerske nastave u školama.

Šaljući ponovno mjesnim Crkvama Europe već prikupljene informacije, u nastavku studije, delegati žele naglasiti:

– važnost da Biskupske Konferencije nastave poticati i podržavati rad "u mreži" (u timu) na pojedinim konkretnim zajedničkim ciljevima, kao što su konstitucija zajedničkog permanentnog Promatračkog tijela za vjersku nastavu u Europi; razmjena značajnijih iskustava iz pojedinih zemalja po pitanju rješavanja pojedinih poteškoća (npr. ekumenska i

međureligijska suradnja, međukulturalni dijalog, sposobnost suradnje s državama imajući u vidu instance vjerskih zajednica...);

– zalaganje Crkve na kontinuiranom nastojanju "ići u korak" s razvojem školstva i tako uz efikasnu prisutnost biti na korist mlađim generacijama. Poteškoće (institucionalnog i kulturalnog karaktera) današnjice ne bi trebale obeshrabrivati nego pomoći u aktiviranju novih mogućnosti;

– čini se da bi unatoč uočenim različitostima u pojedinim zemljama vjerska nastava bolje odgovarala na potrebe društva ako bi bila bazirana na "vjerskim sadržajima", jer se tako omogućava posredni dijalog sa "živom" religijom;

– ispravno je mnijenje da se vjerska nastava predaje "svima" u školi, svima u smislu da bi bilo dobro da bude predstavljena svim učenicima, neovisno o njihovoj vjerskoj opredijeljenosti, imajući u vidu poštivanje njihovog slobodnog izbora prema savjesti. Preporučljivo je da pouka, koja bi se odvijala u Europi vlastitom kontekstu, ima ekumenske dimenzije;

– važno je omogućiti prigode za susrete i razgovor, kako bi jedni s drugima u svjetlu novih promjena u društvu i Crkvi razmišljali o izobrazbi i pripravi predavača vjerske nastave.

Za Danicu priredili:

***mons. dr. Andrija Kopilović
i Vladimir Sedlak***

O LJUBAVI NIKAD DOSTA

Nisam još u nizu ovih članaka u *Subotičkoj Danici* obrađivao neku temu u nastavcima. No, ovaj članak jest nastavak prošlogodišnjeg, koji je objavljen pod naslovom "Ljubav", na str. 89–98. Možemo reći "o ljubavi nikad dosta". Tema ljubavi nije iscrpljena u Starom zavjetu. Dapače, ona je okrnjena bez osvrta na nju u Novom zavjetu. Slijedim dugogodišnji "stil" obrade i ove teme prema *Rječniku biblijske teologije* Xaviera Leona-Dufura (KS, Zagreb, 1980). Navodi su označeni brojem stupca iz navedenog rječnika a ne brojem stranice u njemu. (Na pr. RBT, 500).

U Starom zavjetu ljubav između Boga i ljudi odvijala se u slijedu događaja: Božji poziv – čovjekovo odbijanje – bol zbog prezrene ljubavi – naporna čovjekova borba i mukotrni koraci da dosegne razinu Božje ljubavi i milost te ljubavi. U Novom zavjetu Božja ljubav se objavljuje u jedinstvenom događaju Isusa Krista. On će "kao Bog i čovjek proživjeti dramu dijaloga ljubavi između Boga i čovjeka" (RBT, 501).

1. LJUBAV U NOVOM ZAVJETU

Ono što je u Starom zavjetu obećano po prorocima, ovdje se ostvaruje. Bog šalje na zemlju željkovanog i dugo iščekivanog Mesiju-Spasi-telja ali on je i više od toga. On je njegov ljubljani Sin: "Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima po prorocima; konačno, u ove dane, progovori nama u Sinu" (*Heb 1, 1-2; usp. Mk 1, 11; Iv 3, 35*). Bog Otac u Isusu očituje svoju ljubav: "U ovom se očitova ljubav Božja u nama: Bog Sina svoga jedinorođenoga posla u svijet da živimo po njemu" (*1 Iv 4, 9; usp. Rim 8, 39; 1 Iv 3, 1*).

U Isusu Kristu očitovala se nenadmašiva ljubav Božja prema čovjeku. On je ostvarenje Novoga saveza s ljudima i po njemu su sklopljene "vječne zaruke Zaručnika s čovječanstvom" (RBT, 501). Dar ljubavi je nezasluženi dar i zato čovjek pred tim darom treba odbaciti svaku oholost i primiti ga ponizno i zahvalna srca: "I mi smo poznali ljubav koju Bog ima

prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu" (1 Iv 4, 16; usp. Tit 3,5). Čovjek ima sposobnost ljubiti samo zato što je ljubljen od Boga: "Mi ljubimo jer on nas prije uzljubi" (1 Iv 4, 19).

Ljubav – Očev dar

Otac nam je darovao Isusa konačno i trajno a ne samo dok traje njegovo ovozemaljsko poslanje. Sam je Isus obećao da će biti s nama do svršetka svijeta (Mt 28,20) i da nas neće ostaviti siročad nego da će opet doći i "uzeti nas k sebi" (usp. Iv 14, 18 sl.). "Bog ide do kraja, jer pristaje na smrt Sina da svijet ima život; da mi budemo sinovi Božji" (RBT, 501): "Ako je Bog za nas, tko će protiv nas? Ta on ni svojega Sina nije poštedio, nego ga je za sve nas predao! Kako nam onda s njime neće sve darovati?" (Rim 8,32; usp. 5,6 sl.). Doista bismo trebali uživati u spoznaji silne Očeve ljubavi jer je i nas učinio svojom ljubljenom djecom: "Gledajte koliku nam je ljubav darovao Otac: djeca se Božja zovemo, i jesmo... Ljubljeni, sad smo djeca Božja..." (usp. 1 Iv 3,1-2).

Bog je darovao Isusa, dao nam je svoga jedinorođenoga Sina (usp. Iv 3, 16) "zato da ljudi imaju život vječni; a oni se sami osuđuju ako odbijaju da povjeruju u onoga u onoga koji je poslan i ako više vole tamu nego svjetlost (Iv 3, 19)" (RBT, 502). Čovjek ne može izbjeći taj izbor. Alternativa je jasna: ljubav po vjeri u Sina ili srdžba zbog odbijanja vjere: "Tko vjeruje u Sina, ima vječni život; a tko neće da vjeruje u Sina, neće vidjeti života; gnjev Božji ostaje na njemu" (Iv 3,36).

Savršena ljubav objavljena u Isusu

Od Isusovog dolaska na zemlju, sada pa do konca vremena drama ljubavi "ne odigrava se samo u dodiru s Isusom već i u istoj njegovoj osobi. Isus je samim svojim životom konkretna objava ljubavi... Isus je Bog koji dolazi da u punom čovještvu živi svoju ljubav i daje da se čuje njezin žarki zov. U samoj njegovoj osobi čovjek ljubi i biva ljubljen od Boga" (RBT, 502).

Sam Isus svjedoči o tom dvostrukom dijalogu. I on sam je u sinovskom dijalogu s Bogom i o njemu svjedoči pred ljudima. Taj svoj dijalog s Ocem Isus očituje od početka na različite načine. Najprije je to učinio u svom predanju Ocu (usp. Lk 2,49). Lijepo to opisuje poslanica Hebrejima: "Zato On ulazeći u svijet veli: *Žrtva i prinos ne mile ti se, nego si mi tijelo pripravio; paljenice i okajnice ne sviđaju ti se. Tada rekoh: 'Evo dolazim!' U svitku knjige piše za mene: 'Vršiti, Bože, volju tvoju!'*" (Heb 10,5-7). Isusov dijalog ljubavi s Ocem prepoznatljiv je u njegovoj mo-

litvi i zahvaljivanju: "U ono vrijeme reče Isus: 'Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima. Da, Oče, tako se tebi svidjelo'" (*Mt 11,25-26; ups. Mk 1,35*). O toj silnoj ljubavi prema Ocu najbolje svjedoči Isusov savršen sklad s njegovom voljom. Taj sklad je toliki da će Isus ustvrditi da je njegovo jelo vršiti volju Očevu (*usp. Iv 4,34; 6,38*). Isus trajno sluša Oca. Sv. Pavao će uskliknuti u svom kristološkom himnu u poslanici Filipljanima da Isus postade ili još bolje ostade "poslušan do smrti, smrti na križu" (*Fil 2,8*). Isus govori ono što je čuo od Oca a ne svoje riječi: "Onaj koji me posla istinit je, i što sam čuo od njega, to ja zborim svijetu" (*Iv 8,26; usp. Iv 5,30; 8,40*). Isus je uvjeren da i njega Otac sluša i uslišava. Posvjedočio je to javno kod Lazarovog uskrišenja: "Oče, hvala ti što si me uslišao. Ja sam znao da me svagda uslišavaš; no rekoh to zbog nazočnog mnoštva: da vjeruju da si me ti poslao" (*Iv 11,41- 42*).

Isusovo predanje Ocu nuka ga i na predanje ljudima. Evanđelja spominju osobito njegovu privrženost obitelji Lazara, Marije i Marte (*usp. Iv 11,3.5*). Marko svjedoči kako je Isus znao u trenutku zavoljeti osobu. Kad mu je "netko" posvjedočio da je "od mladosti vršio sve zapovijedi", Isus ga – veli evanđelist – "pogleda, zavoli ga..." (*usp. Mk 10,21*). Isus je u svoju ljubav uključivao žene (*usp. Lk 8,1 sl.*). I konačno, Isus je svoju ljubav proširio na sve ljude. On je došao da dadne svoj život kao "otkupninu za mnoge" (*usp. Mk 10,45*). Djela apostolska će ustvrditi da je Isusov boravak i poslanje na zemlji bio jedan jedinstveni "hod ljubavi" – prošao je zemljom čineći dobro (*usp. Dj 10,38*). On osobito poziva k sebi sve umorne i opterećene: "Dođite k meni svi koji ste izmoreni i opterećeni i ja ću vas odmoriti" (*Mt 11,28*). Njegova je ljubav posve nesebična i bezrezervna. On jednostavno ljubi sve ljude uvijek i bezgranično. No, ipak neki su mu posebno na srcu. To su "najprezreniji" i "najnedostojniji". Prisjetimo se samo njegova susreta s grješnicom u farizejevoj kući (*usp. Lk 7,36-50*); ili susreta sa Zakejom. Taj susret završio je Zakejevim obra-

ćenjem i Isusovom tvrdnjom: "Sin Čovječji dođe *potražiti* i spasiti *izgubljeno!*" (*Lk 19,10*). Gladne, žedne, gole, bolesne... nazvao je svojom "najmanjom braćom" i naglasio da prihvaća da je njemu učinjeno ono što se njima učini i da će od ljubavi prema toj njegovoj "najmanjoj braći" svima ovisiti vječna sudbina (*usp. Mt 25*). Isus je jednostavno želio svima biti prijatelj a dao je mogućnost i da mu svi budu prijatelji (*usp. Iv 15,15 sl.*). Još više, dao je svima mogućnost da mu budu čak i majka, braća i sestre...: "Doista, tko god vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima, taj mi je brat i sestra i majka" (*Mt 12,50*).

Isusova ljubav u ljubljenima mora izazvati ljubav i želju da mu uzvrate. A svojim ljubljenima Bog opet uzvraća u izobilju: "Znamo pak da Bog u svemu na dobro surađuje s onima koji ga ljube, s onima koji su odlukom njegovom pozvani" (*Rim 8,28*); "A ljubi li tko Boga, Bog ga poznaje" (*1 Kor 8,3*). Kad ljubimo Boga i vršimo njegove zapovijedi tada ljubimo i svoje bližnje koji su "djeca Božja": "Po ovom znamo da ljubimo djecu Božju: kad Boga ljubimo i zapovijedi njegove vršimo. Jer ljubav je Božja ovo: zapovijedi njegove čuvati. A zapovijedi njegove nisu teške" (*1 Iv 5,2-3*).

Vrijedi i obratno: ljubeći Isusa čovjek ljubi Oca (*usp. Mt 10,40; Iv 14,21-24*). Ljubiti, pak, Isusa znači "cjelovito držati njegov riječ" (*Iv 14,15.21.23*) i slijediti ga odričući se svega (*Mk 10,17-21; Lk 14,25 sl.*) (RBT, 502).

Nitko pred Isusovom ljubavlju ne može ostati ravnodušan i neopredijeljen. Dioba je jednostavna: "na one koji primaju i one koji odbijaju tu ljubav pred kojom se svatko mora izjasniti" (RBT, 503). U Ivanovu evanđelju to je osobito naglašeno. Onaj tko vjeruje u Isusa ne osuđuje se a tko ne vjeruje već je osuđen (*usp. Iv 3,18*). Nakon Isusovog govora o kruhu života došlo je do izražene diobe. Mnogi su ga ostavili jer je to za njih bio "tvrd govor" (*usp. Iv 6,60-66*). Međutim, Isus nije povukao svoje riječi. I od apostola je tražio izjašnjenje. I tada je Petar svojom izjavom "spasio situaciju": "Gospodine, kome da idemo? Ti imaš riječi života vječnoga!" (*Iv 6,68*).

"Savršenu ljubav" Isus je očitovao na križu. "Na križu ljubav odlučno objavljuje svoju jačinu i svoju dramu" (RBT, 503). Isusovo trpljenje na križu bilo je potrebno da se objavi njegova poslušnost Ocu (*Fil 2,8*). Na križu je objavio i svoju ljubav prema "svojima" (*Iv 13,1*). U potpunoj slobodi, kroz kušnju i prividnu Božju šutnju, u posvemašnjoj ljudskoj samooči, ali opraštajući i uvijek prihvaćajući, Isus dosiže jedinstveni trenutak najveće ljubavi: "Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje" (*Iv 15,13*). Po ljubavi na križu Isus sve daje Bogu, njemu predaje "duh svoj" (*usp. Lk 23,46*) a ujedno i sve predaje svim

ljudima bez izuzetka – On se daje kao "otkupnina za mnoge" (*Mk 10,45*); Njegova krv se "za mnoge proljeva" (*Mk 14,24*); "jedan za sve umrije..." (*2 Kor 5,14*); "čovjek Isus... sebe sama dade kao otkup za sve" (*1 Tim 2,5*). Bog je po križu proslavljen. Po križu "čovjek Isus" je zaslužio Božju beskrajnu ljubav. Bog je Isusa zbog njegove nesebične i žrtvene ljubavi preuzvisio i dao mu "ime nad svakim imenom" (*Fil 2,9*). Bog i čovjek su u zajedništvu, u jedinstvu, prema Isusovoj posljednjoj molitvi (*Iv 17*), ali "preostaje još da čovjek slobodno prihvati tako posvemašnju i zahtjevnu ljubav koja ga mora navesti da se žrtvuje slijedeći Krista (*Iv 17,19*)" (RBT, 503).

Križ je za Isusovog učenika trajna kušnja, vrhunaska napast nevjere za ljude. "Sablazan križa je isto što i sablazan ljubavi" (RBT, 503). No upravo u toj sablazni otkriva se sva Isusova ljubav, koja je poput predanja zaručnika zaručnici (*usp. Ef 5,25 sl.; Gal 2,20*).

Sveobuhvatna ljubav u Duhu

"Kalvarija je mjesto savršene ljubavi" (RBT, 503). No Kalvarija je ujedno i mjesto najveće kušnje ljubavi. Isusovi prijatelji ondje su ga napustili (*usp. Mk 14,50; Lk 23,13-24*). Božja ljubav, očito, više je do puta, od čisto fizičkoga susreta i zato je za takvu ljubav potreban dar Duha. Duh ima moć u čovjeku stvoriti novo srce i nov duh (*usp. Jr 31,33 sl. i Ez 36,25 sl*). Izlijevanje Duha započelo je na Duhove i otada je Duh Sveti je prisutan u svijetu. Tu trajnu prisutnost Duha Isus nam je izmolio od Oca (*usp. Iv 14,16*). Duh "uči ljude ono što im je Krist rekao (*Iv 14,26*), omogućujući im da to shvate iznutra, pravom religioznom spo-

znajom" (RBT, 504). Reći "Oče" i "slaviti Krista" možemo samo u Duhu (*Rim 8,15; Iv 14,16*). Snagom Duha ljubav se u nama širi i nama ovladava. To je ljubav od koje nas više nitko i ništa neće moći rastaviti (*usp. Rim 8,35-39*). To je ljubav "koja nas pripravlja na susret s konačnom ljubavlju u kojoj ću 'savršeno spoznati kao što sam i spoznat' (*1 Kor 13,12*)" (RBT, 504).

Bog je ljubav

Duh kršćanina uvodi u zajedništvo života s Gospodinom u dijalogu ljubavi. Takvim životom on ulazi u sam misterij Boga. "Bog, naime, ne otkriva otprve što on jest: on govori, poziva, djeluje, a čovjek tim putem dolazi do dublje spoznaje" (RBT, 504). Bog "ni svojega Sina nije poštedio, nego ga je za sve nas predao! Kako nam onda s njime neće sve darovati?" (*Rim 8,32*) – postavlja Pavao retorsko pitanje. Naravno, Bog dajući Sina svoga "za nas" sam nam se potpuno daje

u ljubavi. A Isus "živeći s Ocem u dijalogu apsolutne ljubavi očituje malo po malo da su On i Otac jedno odvijeka, (*Iv 10,30; usp. Iv 17,11.21. sl.*)" otkriva da je i on sam Bog. On je Riječ – Bog (*Iv 1,1*); On je onaj koji jest, tj. Bog. Ustvrdio je za sebe: "Ja jesam" (*Mk 14,62; Lk 22,70; Iv 8,24.28.58; 13,19*).

Jedinorođeni Sin Božji "koji je u krilu Očevu" omogućio je i nama da spoznamo Boga, "kojega nitko nikada ne vidje" (*usp. Iv 1,18*). Bog kojeg nam je on dao spoznati su On i Otac u jedinstvu Duha Svetoga. Ivan, Isusov ljubljени učenik, koji je na osobit način iskusio ljubav i vjeru izrazio je ono što je "zacijelo konačna riječ svih stvari: Bog je ljubav" (*1 Iv 4,8.16*). "Od svih ljudskih riječi s njihovim bogatstvima i ograničenjima, riječ 'ljubav' najbolje nam može dati da nazremo misterij Boga-Trojstva, uzajamno i vječno darivanje Oca, Sina i Duha" (RBT, 504).

SLIKA
MILOSRDNOG
TROJSTVA

Čovjek je u samom središtu Božje pažnje pune nježnosti i milosrđa; u svojoj bijedi zagrljen je Božjim milosrđem. Otac se s ljubavlju saginja nad čovjekom i podiže ga. Isus se prigiba i klečeći mu ljubi noge. Duh u obliku golubice i plamenih jezika dolazi zakriliti čovjeka svojom snagom i okrijepiti ga.

2. BRATSKA LJUBAV U NOVOM ZAVJETU

Židovsko poimanje bratske ljubavi u Starom zavjetu dalo nam je naslutiti da je zapovijed "ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga" (*Lev 19,18*) ravnopravna s drugim zapovijedima. Novozavjetno – kršćansko poimanje bratske ljubavi, međutim, daje joj središnje, zapravo, jedinstveno mjesto.

Dvije ljubavi

"Kroz cijeli Novi zavjet ljubav prema bližnjemu nerazdruživo je povezana s ljubavlju prema Bogu: obje su zapovijedi vrhunac i ključ Zakona" (RBT, 506). U potvrdu toga donosim ključni tekst u Matejevoj verziji: "A kad su farizeji čuli kako ušutka saduceje, okupiše se, a jedan od njih, zakonoznanac, da ga iskuša, upita: "Učitelju, koja ja zapovijed najveća u Zakonu?" A on mu reče: *Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim*. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj slična: *Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga*. O tim dvjema zapovijedima visi sav Zakon i Proroci" (*Mt 22,34-40*).

Mnoštvom citata moguće je pokazati da bratska ljubav u Novom zavjetu jest ispunjenje svih čudorednih zahtjeva. Isticali su to vrlo konkretno Pavao i Ivan. Evo samo nekoliko navoda: "Ta sav je Zakon ispunjen u jednoj jedinoj riječi, u ovoj: *Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga!*" (*Gal 5,14*); "Nikom ništa ne dugujete, osim da jedni druge ljubite. Jer tko drugoga ljubi, ispunio je Zakon. Uistinu: *Ne čini preljuba! Ne ubij! Ne ukradi! Ne poželi!* i ima li koja druga zapovijed, sažeta je u ovoj riječi: *Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga*. Ljubav bližnjemu zla ne čini. Punina dakle Zakona jest ljubav" (*Rim 13,8-10*). Jednako je izričit i u poslanici Kološanima: "A povrh svega – ljubav! To je sveza savršenstva" (*Kol 3,14*). U konkretnosti ne zaostaje ni Ivan. Po njemu je u krajnjoj liniji bratska ljubav jedina zapovijed. On je dobro čuo Isusa, zapamtio njegove riječi i zapisao ih: "Ovo je moja zapovijed: ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio!" (*Iv 15,12; usp. 13,34*). U svojoj prvoj poslanici još će više naglasiti važnost te ljubavi. Bez ljubavi prema bližnjemu zapravo nema ni ljubavi prema Bogu, ali vrijedi i obratno: "Tko ne ljubi svoga brata koga vidi, ne može ljubiti Boga koga ne vidi... Po tome znamo da ljubimo djecu Božju: kada ljubimo Boga" (*1 Iv 4,20 sl; 5,2*). Iz rečenoga je jasno da je u dnu svega zapravo samo jedna ljubav.

"Ljubav prema bližnjemu bitno je religiozna; ona nije puko čovjekoljublje. Religiozna je i po svom uzoru: samoj Božjoj ljubavi... Ona je to najzad i nadasve po svom izvoru: ona je, naime, Božje djelo u nama" (usp. RBT, 506). Samo tako možemo ostvariti Isusove zahtjeve "Budite milosrdni kao što je Otac vaš milosrdan" (*Lk 6,36*) ili "Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski" (*Mt 5,48*). Tom idealu se ne bismo mogli ni približiti da nas nije Gospodin u tome nije poučio: "A o bratoljublju vam nije potrebno pisati. Ta i sami ste od Boga naučili ljubiti jedni druge" (*1 Sol 4,9*). Mi možemo tako ljubiti jer nam je takvu ljubav u srca ulio Duh Sveti: "Nada pak ne postiđuje. Ta ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan!" (*Rim 5,5*). Dakle, samo snagom ljubavi koja od Boga dolazi, koja je u nama zato što smo mu "sinovi" – ljubljena djeca, mi možemo odgovoriti ljubavlju na ljubav kojom nas on prvi uzljubi. "Po ovom smo upoznali Ljubav: on je za nas položio život svoj. I mi smo dužni živote položiti za braću" (*1 Iv 3,16; usp. 4,19 sl.*).

U iščekivanju Isusovog ponovnog dolaska ljubav je najvažnija zadaća njegovih učenika, jer će o njegovu dolasku po ljubavi biti suđeni (*usp. Mt 25*). Međusobna ljubav je i Isusova oporuka: "Kao što sam ja ljubio vas, ljubite i vi jedan drugoga" (*Iv 13,34*). "Kristov čin ljubavi trajno se očituje u činima učenika. Ta je zapovijed stara, jer se vezuje uza same izvore objave (*1 Iv 2,7 sl.*), ali je ujedno i nova: Isus je naime svojom žrtvom započeo novo doba, osnivajući novu zajednicu... Ako su dakle obje zapovijedi spojene, to je stoga što se Kristova ljubav trajno očituje u ljubavi što je međusobno iskazuju njegovi učenici" (RBT, 507).

Ljubav je darivanje

Kršćanska je ljubav, budući da nam ju je Bog dragovoljno darovao u Sinu, sveobuhvatna. Ona ruši sve društvene i rasne ograde: "Nema više: Židov – Grk! Nema više: rob – slobodnjak! Nema više: muško – žensko! Svi ste vi Jedan u Kristu Isusu!" (*Gal 3,28*). Ona je toliko sveobuhvatna da jednostavno ne postoji nijedan razlog zbog kojega bismo nekoga čovjeka smjeli isključiti iz svoje ljubavi. Ta ljubav mora obuhvatiti i neprijatelje (*Mt 5,34-47; Lk 10,29-37*). Takva sveobuhvatna ljubav očituje se bezgraničnim opraštanjem (*Mt 18,21 sl.*), spontanom gestom ljubavi prema protivniku (*Mt 5,23 sl*), strpljivošću i kad na zlo uzvraćamo dobrim (*Rim 12,14-21*). U bračnom životu ta se ljubav očituje posvećanim darivanjem supružnika (*Ef 5,25-32*). Ta ljubav je napokon "robovanje". "Ljubavlju služite jedni drugima" reći će sv. Pavao (*Gal 5,13*).

To služenje je moguće samo uz spremnost na odricanje i poniznost kao što je to Isus učinio (*usp. Fil 2,1-11*).

U svom glasovitom hvalospjevu ljubavi Pavao "očituje narav i veličinu ljubavi" (RBT, 507). Ta ljubav je zahtjevna. Mora biti velikodušna i dobrostiva; ne smije zavidjeti, nadimati se i hvastati se; ne smije biti razdražljiva i nepristojna; ne smije tražiti svoju korist nego uvijek korist drugoga; ne smije pamtit i zlo; sve mora vjerovati, pokrivati-ispričavati i sve podnositi (*1 Kor 13,4 sl.*). Ljubav je toliko značajna da je bez nje sve bezvrijedno (*1 Kor 13,1 sl.*). Samo je ljubav vječna. "Ako ljubimo kao Krist, mi već živimo božansku i vječnu stvarnost" (*1 Kor 13,8-13*). Takvom ljubavlju izgrađuje se Crkva jer "znanje nadima, a ljubav izgrađuje" (*1 Kor 8,1*). Ljubeći takvom ljubavlju čovjek postaje savršen i spreman za dan Gospodnji: "I molim za ovo: da ljubav vaša sve više i više raste u spoznanju i potpunu pronicanju te mognete prosuditi što je najbolje da budete čisti i bespriječni za Dan Kristov, puni ploda pravednosti po Isusu Kristu – na slavu i hvalu Božju" (*Fil 1,9-11*).

Ljubav je zajedništvo

Dok Pavao više govori o sveobuhvatnosti i nezasluženosti ljubavi, Ivan je, iako i on ima sličnih naglasaka (*Iv 3,16; 15,16; 1 Iv 4,10*), ipak je "osjetljiviji za zajedništvo Oca i Sina u Duhu te naglašava posljedice tog zajedništva za međusobnu ljubav kršćana. Njihovo bratstvo mora biti posvemašnje zajedništvo u kojem se svatko zalaže svom svojom sposobnošću za ljubav i vjeru" (RBT, 508).

Kršćanin se odlučno opire vladavini Zloga ljubeći svoju braću zahtjevnom i konkretnom ljubavlju. Mržnja na bližnjega je ravna ubojstvu i tko mrzi nema u sebi trajnoga vječnoga života. Naprotiv, po ljubavi prema bližnjima se prelazi iz smrti u život. Ljubav mora biti spremna na žrtvu – "položiti život za braću". To ne smiju biti samo riječima nego "djelom i istinom" – ne zatvoriti srce pred bratom u potrebi, jer ljubav Božja ne ostaje u onom koji takvo što čini (*usp. 1 Iv 3,11-18*). Po takvoj ljubavi kršćanin ostaje u zajedništvu s Bogom. Za takvu ljubav i trajno zajedništvo s Bogom Isus je molio u svojoj posljednjoj, velikosvećeničkoj molitvi: "I njima sam očitovao tvoje ime, i još ću očitovati, da ljubav kojom si ti mene ljubio bude u njima – i ja u njima" (*Iv 17,26*).

Po bratskoj ljubavi Isusovi učenici daju "svjedočanstvo po kojem svijet može spoznati Isusa kao Očeva izaslanika" (*17,21*): "Po ovom će svi znati da ste moji učenici: ako budete imali ljubavi jedni za druge" (*Iv 13,35*) (RBT, 508).

Biti ljubav

Koliko puta sam izgovorio riječ ljubav. Koliko puta sebe uvjeravao da je ljubav najvažnija?! Tako dugo dok nisam shvatio da je ljubav divna, lijepa, uzvišena ali da ju je teško dohvatiti i obuhvatiti a još teže zadržati. I valja uvijek počinjati iz početka. S novom sviješću: Čovjekovo najvažnije djelo jest ljubav. I nema alternative. I nema vremena kad nije tako bilo. I sada je tako i tako će biti dovijeka i vječno, jer ljubav je vječnost. Dobro je to razumjela Terezija od Djeteta Isusa. Otkad molim Časoslov rado sam čitao drugo čitanje na njezin blagdan, 1. listopada. Ona piše: "Promatrajući mistično tijelo crkve nisam prepoznala sebe ni u jednom od udova koje opisuje sv. Pavao, ili bolje, htjela sam prepoznati sebe u svima. Ljubav mi je dala ključ moga zvanja. Shvatila sam, ako Crkva ima tijelo sastavljeno od različitih udova, da joj onda ne nedostaje najpotrebniji i najplemenitiji od svih udova; shvatila sam da Crkva ima Srce i da to Srce gori od ljubavi. Shvatila sam da jedino ljubav oživljuje udove Crkve, i kad bi se ljubav ugasila, ne bi više apostoli navješćivali evanđelje, mučenici ne bi više htjeli prolijevati svoju krv. Shvatila sam da ljubav obuhvaća sva zvanja, da je ljubav sve, da ona obuhvaća sva vremena i sva mjesta. Jednom riječju, da je ona vječna!

Tada sam u zanosu svoje mahnite ljubavi uzviknula: O Isuse, moja Ljubavi! Napokon sam našla svoje zvanje! Moje zvanje je ljubav! Da, našla sam svoje mjesto u Crkvi, i to si mi mjesto dao ti, o moj Bože! U srcu Crkve, svoje majke bit ću ljubav. Tako ću ja biti sve. Tako će se ostvariti moj san!"

Preuzetno bi bilo imitirati tu "malu", divnu Sveticu! Pa ipak, smijem i ja. I smije svaki kršćanin i smije svaki čovjek željeti ono što je ona željela i odlučiti ono što je ona odlučila i truditi se ostvariti ono što je ona ostvarila: BITI LJUBAV! Je li to moguće? Dakako. Ne samo moguće. Čovjek, ako hoće biti čovjek u potpunosti, mora biti ljubav. Ta stvoren je na sliku Boga koji jest ljubav! Čovjek je čovjek samo ako je ljubav! I kršćanin je kršćanin samo ako je ljubav! Što drugo mora biti onaj za koga je Bog kod krštenja izgovorio one divne riječi, izgovorene za Isusa, iz otvorenog neba nad rijekom Jordan: "Ovo je sin moj ljubljeni!" Da! Kod mog, kod Tvog krštenja Bog je uskliknuo isto: "Ti si sin moj, Ti si kćerka moja ljubljena. U tebi mi sva milina!" Isus nam je zaslužio tu milost. Mi smo "sinovi u Sinu". Bog nas "u ljubavi predodredi za posinstvo, za sebe, po Isusu Kristu, dobrohotnošću svoje volje..." (*Ef 1,5*).

U konačnici, za čovjeka je i najbolje da bude ljubav, jer ljubav donosi istinsku sreću ovdje na zemlji i u vječnosti. Nije sv. Pavao uzalud ustvrdio, kličući: "Ljubav nikad ne prestaje!"

BOGOSLOVIJA "AUGUSTINIANUM" U SUBOTICI

Na Plenarnoj sjednici Međunarodne Biskupske Konferencije, održanoj 24. 09. 2005. u Beogradu, biskupi su zaključili da je prioritarna izgradnja Bogoslovnog sjemeništa i otvaranje visoke Bogoslovske škole – Teološkog Fakulteta. Odluka je da to bude u Subotici, gdje je subotički Ordinarij osnovao Bogoslovno sjemenište "Augustinianum", aktom br. 1330/2004. 17. 12. 2004. godine. To je jedna od najznačajnijih i najpotrebnijih ustanova u povijesti ove Biskupije.

Bogoslovno Sjemenište – Zašto?

Zašto je potrebna Bogoslovija? Crkveni Zakonik predviđa da svaka biskupija po mogućnosti ima bogoslovno sjemenište za odgoj svećenika. Znamo da je to nemoguće i nerealno u našim okolnostima. Međutim, ostaje sigurno da je život jedne Crkve – biskupije – toliko životan i živ koliko ima duhovnih zvanja i priliku da se obrazovanje i odgoj vrši u takvoj instituciji kako propisuju crkveni zakoni i iziskuje naše vrijeme. Subotička biskupija sada ima trideset i jednog bogoslova. Oni se školuju u četiri države i na desetak učilišta, kao i bogoslovi drugih biskupija ove

MBK. Kada se vrate, ne poznaju se, a svaki donosi sa sobom ono što je u određenom učilištu u odgojnom procesu i studiju stekao. Vrlo je teško to objediniti u jedno tkivo života biskupije koja je višenacionalna i višekonfesionalna i iziskuje vrlo istančan osjećaj za praktičan pastoralni rad. Slični su uvjeti i u crkvenoj Pokrajini. Stoga je želja Ordinarija da se u zajedničkoj Bogosloviji provede barem koja godina formacije i studija – barem završna godina praktikuma – i tako se lakše može živjeti jedinstvo klera i ostvarivati jedinstveni Pastoralni plan jedne mjesne Crkve.

Svjesni smo da je naša biskupija višenacionalna i da svatko treba sačuvati svoj identitet. Taj identitet se najbolje čuva u matičnoj kulturi i matičnoj zemlji. Stoga studij na našem Učilištu predviđa mogućnost da se barem koja godina studija provede i u matičnoj zemlji. Međutim, pastoralni razlozi suradnje, suodgovornosti i zajedništvo jednoga prezbiterija, koji samo tako biva "znak Crkve" je isto tako važan jer čuva identitet upravo Crkve. Zato je misao vodilja kod ove institucije nadasve teološko–pastoralna.

Osim toga, naše vrijeme treba duhovne pomoćnike – trajne đakone. Oni se također trebaju školovati, a barem godinu dana provesti u zajednici da bi mogli biti ređeni kao trajni đakoni na naslov Biskupije i službu koja ih očekuje. Ovom mogućnošću otvaraju se vrata i drugim biskupijama da za trajni đakoniat imaju instituciju koja će i formirati i školovati kandidate za tu službu.

Katehetama i katehisticama – Kristovim vjernicima laicima – treba temeljita i duhovna i teološka formacija, a u ovoj instituciji dobivaju mogućnost steći tu formaciju. Znamo da teološki studij žele također i mnogi vjernici laici. Kako se ono kaže "za svoju dušu".

Crkveni Zakon predviđa permanentno obrazovanje svećenika, kao i rad i susret raznih vijeća koja će se moći plodonosno događati u ovoj Instituciji. Svećenici su prvi pozvani na trajno, permanentno obrazovanje i stoga im je neophodno omogućiti mjesto takve formacije.

Ono što je najvažnije za ovo područje je potreba našega vremena i trajni dijalog s Crkvama i Vjerskim zajednicama, napose s većinskom Srpskom Pravoslavnom Crkvom, koja na ovom terenu ima Bogoslovni fakultet i tri Bogoslovije. Treba nam institucija ne samo kao mjesto, nego i kao Forum za trajni dijalog, kako teološki, tako i ekleziološki dijalog. Institucije Bogoslovije, Teološkog fakulteta i Instituta omogućuju kako profesorima, tako i studentima taj neophodni trajni i ravnopravni dijalog s drugima, na opće dobro svih naših mjesnih Crkava. Na ovom području stoljećima žive katolici, pravoslavci, protestanti, židovi i u novije vrijeme također i muslimani. Katolička Crkva ovoga područja do sada nije imala institucije koja bi mogla na razini potrebe našega vremena voditi dijalog i graditi zajedništvo cijeloga ovoga područja. Napominjemo da je upravo teritorij Subotičke biskupije tradicionalno tolerantan i poznata je suradnja i suživot, ali se kod svih osjeća želja za ovakvim jednim središtem, gdje će se i na teološko-ekleziološkoj razini događati susret i dijalog.

Zašto baš u Subotici?

Subotica je najveći katolički grad na teritoriju naše MBK. Posjeduje katoličku tradiciju školstva, jer već četrdeset godina u Subotici djeluje dječjačko sjemenište i gimnazija "Paulinum". U Subotici dvanaest godina djeluje Teološko-katehetski institut, jedina katolička visokoškolska ustanova na teritoriju MBK.

U Subotičkoj biskupiji živi dvije trećine katolika u sadašnjoj državi Srbiji. Biskupija broji oko 350.000 katolika u 102 župe. Ima brojna zvanja i mnogi vjernici laici studiraju teologiju. Međutim, na ovom terenu imaju Teološki fakultet Baptistička zajednica u Novom Sadu, a postoji i Pravoslavna Bogoslovija u Karlovcima. Subotica je početkom 19. stoljeća bila najveći grad na teritoriju nekadašnje Jugoslavije. Imao je vlastito Sveučilište, koje je onda, nakon II. svjetskog rata preneseno u Novi Sad. Unatoč svega, Subotica je ostala tradicionalno višenacionalna i višekonfesionalna sredina s većinskom Katoličkom Crkvom. Crkveni zakoni predviđaju za katolička učilišta, a napose Bogoslovije, da žive intenzivni liturgijski život, te daju izričitu preporuku – ako je moguće uz katedralnu crkvu. Subotica je sjedište biskupije i nova Bogoslovija se

gradi u kompleksu zgrada: Biskupije, Katedrale, Sjemeništa i Instituta. Subotička biskupija sada već ima više od deset svećenika s akademskim titulama i još šestoricu na postdiplomskim studijama, a i kandidate koji žele upisati postdiplomski studij.

Kako odgovoriti ovim potrebama? Uz postojeće institucije sada je na prvom mjestu IZGRADNJA BOGOSLOVNOG SJEMENIŠTA. Zgrada je građena po nacrtu koji predviđa ponajprije smještaj za 41 kandidata, četiri poglavara i nekoliko gostiju. Zgrada ima predviđene sve nusprostorije kao što su kuhinja, blagovaonica, zbornica, velika dvorana, čitaonica, knjižnica i kapela. Spojena je sa zgradom Biskupije gdje je u potkrovlju predviđeno nekoliko ureda, kancelarija, itd.

Predavanja i teološki studij bi se odvijala u gradu, nedaleko od Bogoslovije, u tzv. "Žutoj kući" čiji je vlasnik grad, ili u vlastitoj zgradi u krugu Sjemeništa i Katedrale sa šest prostorija za predavanja, no tu treba urediti potkrovlje za potrebne kancelarije. To je tzv. zgrada "Katoličkog kruga". Ona bi imala i svečanu aulu za 120 mjesta.

U blizini grada je rekreativni centar Palić za šetnje, odmor i sve ono što treba za studente.

Ovaj projekt podržava Međunarodna Biskupska Konferencija, kojoj je također ovaj predmet prioritet.

Pregovori za osnutak Teološkog fakulteta su u tijeku. Predviđeno je da predavanja paralelno budu na mađarskom i hrvatskom jeziku. Postoji velika vjerojatnost da će Subotica imati svoje Sveučilište, čiji bi član bio i novoosnovani Teološki fakultet. Već sada, nakon otvaranja, preselit će se Teološko-katehetski institut u novu zgradu i tzv. "godina praktikumuma" svih svećeničkih kandidata naše biskupije. Uz suradnju svih, realno je čekivati da će Bogoslovija aktivno početi radom u akademskoj godini 2010./2011.

U ovom projektu sudjeluje svaki vjernik. Kako? Ponajprije molitvom, dobrohotnošću i otvorenošću prema ovoj instituciji i konkretnom pomoći u prilogu. Ostavljamo tako jedan od temeljnih znakova žive vjere našega vremena – ovu instituciju. Na ovo smo pozvani i ovo je naša dužnost. Neka Bog blagoslovi svaki rad na ostvarenju ovog tako važnog projekta u životu naše Crkve.

Msgr. dr. Andrija Kopilović
koordinator izgradnje

Ekumenizam

Mons. dr. Andrija Kopilović

EKUMENSKA SURADNJA U SRBIJI

Uvod

U ovom izlaganju, koje je u pismenoj formi opširnije, želim se osvrnuti na intenzivnu ekumensku suradnju koja postoji na našim prostorima u novije vrijeme. Područje na kojem živimo oduvijek je bilo susretište Istoka i Zapada, pa nekako i Sjevera i Juga. Dodiruju se dvije civilizacije i oba "plućna krila" kršćanstva – Istoka i Zapada. U Republici Srbiji, u vjerskom sastavu većinska je Crkva Srpska Pravoslavna, organizirana u Patrijaršiju i manjinska Katolička (5%), te u postocima još manje Crkve iz Reformacije. Kraj iz kojeg ja dolazim – Vojvodina – je multikonfesionalna, multinacionalna i multikulturalna sredina s jakom europskom tradicijom. U Vojvodini živi oko trideset nacija i jednako toliko vjerskih denominacija (uračunavajući tu i mnoge sekte). Vjerska tolerancija je poznata. Međutim, po naravi stvari istinska vjerska suradnja i ekumenski dijalog postoji između tradicionalnih Crkava. Ta je praksa neprekinuta, makar je u pojedinim teškim vremenskim razdobljima ratova nekoliko puta ranjavana. U svom izlaganju držat ću se u prvom dijelu jednog letimičnog pregleda u novije vrijeme ostvarenih, zajedničkih,

* Za Subotičku Danicu priređeno je opširno izlaganje koje je mons. dr. Andrija Kopilović održao u travnju mjesecu 2007. godine u Berlinu na skupu što su organizirale Srednjeeuropske eparhije SPC. Opširniji su izvaci o događanjima iz ove godine, a neki dijelovi su i potpuno ispušteni, budući da smo o njima već pisali u *Subotičkoj Danici* prošlih godina.

ekumenskih događaja, koji su imali značenje ne samo za nas nego i šire. U drugom dijelu ću na konkretnom primjeru pripreme za veliki ekumenski Sabor u Sibiju pokazati rezultat zajedničke suradnje. Moram napomenuti sa žalošću da medijski ova događanja nisu dovoljno pokrivena ni u Srbiji, a još manje u svijetu, te ne postaju ono što bi po naravi trebali biti, a to je poruka pa i primjer plodne ekumenske suradnje europskih razmjera.

SURADNJA

U ovom prikazu, kao i u cijelom referatu, govorim kao predstavnik Katoličke Crkve, stoga mi ne zamjerite što ću naglaske staviti više na inicijative koje su ostvarene u suradnji s Katoličkom Crkvom, no ima puno inicijativa koje su nikle na Pravoslavnoj strani, o čemu bi predstavnik Pravoslavne Crkve mogao govoriti kompetentnije.

MEĐUNARODNA SURADNJA KATOLIČKE CRKVE I SRPSKE PRAVOSLAVNE CRKVE

1. Međufakultetska suradnja

U Asizu je 2004. godine postignut sporazum u vidu konvencije između Teološkog fakulteta Lateranskog sveučilišta i Bogoslovnog fakulteta Srpske Pravoslavne Crkve. Po tom sporazumu dogovorena je razmjena predavača – profesora – s određenim predavanjima i također razmjena studenata. Mogućnost, osobito poslijediplomskih studija, na jednom i drugom učilištu. Konkretno se to dogodilo u razdoblju od 14. do 18. ožujka 2006. kada su u Rimu boravili visokopreosvećeni episkop Cetinjski i mitropolit Crnogorsko-dalmatinski, gospodin Amfilohije Radović i preosvećeni vladika Irinej Bulović, episkop bački. Bili su s njima preuzvišeni gospodin, mons. Stanislav Hočevar, nadbiskup beogradski i dr. Andrija Kopilović, prorektor Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije. Godinu dana kasnije, 23. ožujka 2007., profesori Lateranskog univerziteta održali su u Beogradu, u velikom amfiteatru Bogoslovnog fakulteta SPC svoja predavanja. Prof. dr. Mario Sensi, profesor povijesti Crkve održao je predavanje na temu "Pokloničko putovanje kroz povijest kršćanstva i život Crkve: aktualnost i novi historio-grafski tokovi", a prof. dr. Ljubomir Zak, profesor teologije Istočnih Crkava na temu "Važnost Drugog vatikanskog sabora za katoličku teologiju: pravci i usmjerenja".

2. Deveti sastanak Mješovite komisije za teološki dijalog Pravoslavne Crkve i Katoličke Crkve u Beogradu, 18.–25. 09. 2006.

Deveti sastanak Mješovite komisije za teološki dijalog Pravoslavne Crkve i Katoličke Crkve održan je u Beogradu, od 18. do 25. rujna 2006. godine. Taj sastanak je nastavak rada započetog 1980. godine, u potrazi za uspostavljanjem punog jedinstva.

Zvanično otvaranje skupa održano je u Patrijaršijskom pridvornom hramu Svetog Simeona Mirotočivog, u prisustvu njegove svetosti patrijarha srpskog Pavla, koji je pozdravio članove Komisije i izrazio svoju molitvenu podršku riječima: "Dobro došli u ovaj dom Božji, dom naše Crkve i našega naroda, dom vaš i dom moj! Ne smatram da trebamo mnogo govoriti jedni drugima u ovom trenutku; vjerujem da se svi trebamo obraćati Duhu Svetom, Duhu premudrosti i bogopoznanja, da sve nas prosvjećuje i uvodi u punoću istine. U bogoslovskom dijalogu istine i ljubavi, radi kojega ste se sabrali ovdje, dragi Oci, braćo i sestre, pratit će vas moja skromna molitva. Važnije od toga, i jedino na potrebu, jest da vas prati blagodat Duha Svetoga koja sve naše nedostatke dopunjava i sve naše nemoći iscjeljuje." Zatim je služen Zaziv Duha Svetoga po pravoslavnom obredu.

Na prvoj radnoj sjednici, u Centru "Sava", zasjedanje su otvorili su-predsjednici Komisije, njegova uzoritost kardinal Walter Kasper i visokopreosvećeni mitropolit pergamski Jovan Zizjulas, dok je visokopreosvećeni mitropolit zagrebačko-ljubljanski Jovan, u ime Svetog Arhije-rejskog Sinoda Srpske Pravoslavne Crkve, pozdravio sve članove Komisije. Predsjednik Vlade Republike Srbije dr. Vojislav Koštunica, također je pozdravio sudionike sastanka ističući da: "Crkve Istoka i Zapada svojim dijalogom, čiju važnu stanicu čini i ovaj bogoslovski susret u Beogradu, daju izvanredan primjer svima. Najveći dar današnjem čovječanstvu bio bi – uvjeriti ljude, možda ponajpre političke elite, da dijalog nema alternative i da svaki oblik korišćenja sile, diktata ili nametanja svojih modela i rješenja – u službi, prvenstveno, vlastitih interesa – ruši posljednje preostale mostove među sučeljenim ljudima i zajednicama umjesto da gradi mostove mira, povjerenja, solidarnosti i suradnje...".

Mješovitu komisiju je sačinjavalo po 30 predstavnika Pravoslavne Crkve i Rimokatoličke Crkve, a predsjedavala su dvojica su-predsjednika, njegova uzoritost kardinal Walter Kasper i visokopreosvećeni mitropolit pergamski Jovan Zizjulas (Vaseljenska Patrijaršija). Visokopreosvećeni mitropolit sasimski Genadije (Vaseljenska Patrijaršija) i mons.

Elefterije Fortino iz Pontifikalnog savjeta za unapređenje kršćanskog jedinstva bili su tajnici Mješovite komisije. Svi članovi rimokatoličkog dijela Komisije su sudjelovali u zasjedanju u Beogradu, osim dvojice koji su bili spriječeni.

Mješovita komisija je raspravljala o tekstu pod naslovom Ekleziološke i kanonske konsekvence sakramentalne naravi Crkve: sabornost i vlast u Crkvi, na tri stupnja crkvenog života: mjesnom, regionalnom i općem. Ovaj tekst, koji je Zajednički koordinacijski odbor pripremio 1990. godine u Moskvi, trebao je iste te godine biti predstavljen na plenarnoj sjednici Mješovite komisije u Freisingu, u Njemačkoj, ali o njemu se nije raspravljalo ni tada, ni kasnije, pošto su tada aktualna zbivanja u Istočnoj Europi obvezala Komisiju da proučava pitanje unijatstva u odnosu na ekumenski dijalog. Međutim, na ovdašnjem zasjedanju, dokument pripremljen u Moskvi pažljivo je proučen u duhu zajedništva i autentične predanosti traganju za jedinstvom.

Određena je i Zajednička komisija za usuglašavanje spomenutog teksta u svjetlu mnogih primjedbi i komentara izloženih tijekom diskusija. Takav ispravljeni tekst bit će tema narednog zasjedanja Zajedničke komisije, koje će organizirati Rimokatolička Crkva, naredne, 2007. godine.

Tijekom jednodnevnog zasjedanja, rimokatolička delegacija je na blagdan Rođenja Presvete Bogorodice, prisustvovala pravoslavnoj svetoj Liturgiji u crkvi Svetog Marka, a pravoslavni predstavnici su, na poziv nadbiskupa beogradskog, mons. Stanislava Hočevara, prisustvovali svetoj Misi u rimokatoličkoj katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Beogradu. Članovi Komisije su također imali mogućnost posjetiti i povijesni manastir Ravanicu. U nedjelju navečer, 24. rujna, njegova ekselencija Boris Tadić, predsjednik Republike Srbije, priredio je u Predsjedništvu Srbije svečanu večeru za članove Komisije.

Zasjedanje Mješovite komisije bilo je prožeto duhom prijateljstva i iskrene suradnje a vjernicima je preporučeno da se usrdno mole za nastavak dijaloga i budući rad Komisije.

Zanimljivo je istaknuti da je ovom susretu prethodila s obje strane velika molitvena priprava. Tijek zasjedanja je pratila molitva mnogih vjernika. U crkvi Krista Kralja u Beogradu bilo je organizirano osmodnevno danonoćno klanjanje i molitva za uspjeh ove Konferencije. Ta molitva je ostavila trag i kod molitelja, jer je jedan dio, na primjer, hodočastio 200 kilometara svaki dan kako bi sudjelovao u danonoćnoj molitvi.

3. Posjeti crkvenih velikodostojnika

U ovom ćemo se dijelu ograničiti samo na posjete visokih dostojanstvenika Katoličke Crkve Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi, ne ulazeći u niz

jednako važnih susreta pravoslavne strane s Katoličkom Crkvom kao što su Njegova svetost patrijarh Bartolomej I., pokojni patrijarh Aleksandrijski i sve Afrike, nadbiskup Atenski, visokopreosvećeni mitropolit Smolenski i Kalinigradski gospodin Kiril i mnogi drugi.

Posljednjih godina nekoliko kardinala posjetilo je našu zemlju. Godine 2002. kardinal Carlo Maria Martini (13. 02. 2002). Iste godine (10.–15. 05. 2002.) u posjetu je bio kardinal Walter Kasper, predsjednik Papinskog vijeća za unapređivanje jedinstva među kršćanima. Godine 2004. (10.–13. lipnja 2004.) u posjetu je bio kardinal Josip Bozanić. U mjesecu travnju 2006. godine u povodu objavljivanja i promocije srpskog prijevoda Kompendija socijalnog nauka Katoličke Crkve, u Beogradu je boravio kardinal Renato Raffaele Martino, predsjednik Papinskog vijeća za pravdu i mir.

Ove godine u siječnju mjesecu kardinal Tomaš Špidlik održao je predavanje "Prema europskoj kršćanskoj sintezi" na Bogoslovskom fakultetu u Beogradu, a prije toga je u Gradskoj biblioteci bio na promociji svoje knjige koja je prevedena na srpski jezik "Na izvorima Europe".

Spomenimo još posjete kardinala Vinka Puljića, Erdő Pétera, Theodora McCarricka i drugih.

Svaki susret je bio na visokoj dijaloškoj razini i uzajamno obogaćujuće. Sa mnogih susreta je u javnost dano i službeno priopćenje. Ponavljam, šteta što naši mediji, pa ni svjetski nemaju za takve susrete dovoljno sluha.

4. Zajedno na Europskim susretima

Značajni su i zajednički nastupi i sudjelovanja predstavnika tradicionalnih Crkava i Vjerskih zajednica iz Srbije na Europskim konferenci-

jama npr. u Berlinu, Bruxellesu, Cadenabbiji, Hannoveru, itd. Zahvaljujemo Fondaciji Konrad Adenauer, koja je omogućila mnoge od ovih susreta. Ovi susreti zaslužuju posebno pozitivnu ocjenu jer su održavani u duhu istinske i plodne suradnje o različitim pitanjima od zajedničkog interesa.

5. Regionalna suradnja kršćanskih Crkava

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana

Svake godine od 18. do 25. siječnja (januara) održava se Svjetska molitvena osmina za jedinstvo kršćana. Ta osmina je kod nas već tradicionalna, osobito u Subotici gdje se više od trideset godina održava tako da se predstavnici – i svećenici i vjernici – Rimokato-

ličke Crkve, Srpske Pravoslavne Crkve, Evangeličke i Reformatske crkve susreću svakog dana u drugoj kršćanskoj crkvi na bogoslužje i molitvu. Završetak je 25. siječnja kada se u Katoličkoj Crkvi slavi Obraćanje svetoga apostola Pavla, a pošto je to blagdan i zaštitnika Subotičke biskupije, toga dana je susret u katedrali-bazilici svete Terezije Avilske. Na završnoj svetoj misi sudjeluju predstavnici svih kršćanskih Crkava, kao i gradskog poglavarstva.

Regionalna međucrkvena konferencija u Subotici

U Subotici je 25. siječnja 2007. godine održana prva regionalna međucrkvena Konferencija. Sudjelovali su uz biskupa domaćina, mons. dr. Ivana Pénzesa i nadbiskup i metropolita beogradski mons. Stanislav Hočevar, biskup zrenjaninski mons.

László Huzsvár, pomoćni biskup Đakovačko-Srijemski i generalni vikar za Srijem mons. Đuro Gašparović, vladika Irinej Bulović, episkop bački, biskup Reformirane kršćanske Crkve Csete-Szemesi István i superintendent Evangeličke Crkve mr. Árpád Dolinsky.

Nakon pozdravne riječi i dobrodošlice biskupa Ordinarija, Nadbiskup beogradski je u svom izlaganju zatražio mišljenje i razgovor na temu pripreve za III. europski susret kršćanskih Crkava u rujnu 2007. godine u Sibiju. Pravoslavni vladika bački Irinej se osvrnuo na aktualne teme našega vremena, na ekumenske događaje, na potrebu redovitih susreta – pa i češćih – u onim stvarima u kojima nam je djelovati zajedno, kao što su dijalog s Državom, pitanje zastupljenosti Crkava na državnim me

dijima, kao i sva aktualna pitanja oko povrata imovine, vjeronauka u školi, itd. On se založio za tri razine susreta, ovakav kao što je ovaj u Subotici, jedan širi u koji bi bili uključeni i svećenici i narod, a kao na trećoj razini susretali bi se stručnjaci za pojedina važna područja. Mons. dr. Andrija Kopilović je izvijestio prisutne o trenutnoj situaciji povrata imovine, upoznavši biskupe s načinom prijavljivanja potražnje centralnom Uredu, načinom popunjavanja dokumentacije, a bilo je riječi i o zajedničkom pismu biskupa svećenicima u vezi s katehezom. Tom prilikom su katolički biskupi potpisali poslanicu svećenicima, dok su svi predstavnici pojedinih Crkava potpisali molbu za izmjenu zakona o Radiodifuziji koja će biti upućena nadležnim državnim vlastima.

Nakon sastanka su četvorica katoličkih biskupa, uz koncelebraciju petnaestak svećenika, predvodili svetu misu u katedrali-bazilici svete Terezije Avilske, uz prisustvo biskupa ostalih kršćanskih Crkava. U crkvi se okupio lijep broj vjernika, a liturgijsko slavlje je uživo prenosila i Radio Marija. Prigodnu homiliju održali su biskup Pénzes na mađarskom jeziku i nadbiskup Hočevar na hrvatskom jeziku. Na kraju mise obratili su se vjernicima vladika bački Irinej i superintendent Evangeličke Crkve mr. Árpád Dolinsky, da bi nakon toga svi biskupi – svaki u svom obredu – podijelili blagoslov. Na svetoj misi su prisustvovali i predstavnici diplomacije i lokalne samouprave.

Nakon mise su nadbiskup Hočevar i vladika Irinej dali izjavu za novinare koja sadrži poruku s Konferencije kršćanskih biskupa, a u kojoj se ističe važnost animiranja vjernika u našim lokalnim Crkvama za III. europski ekumenski susret u Sibiju, izražava radost ovog susreta i spominje plan češćih susretanja na tri razine: na razini kršćanskih biskupa ovog područja, na razini susreta svećenika i naroda, kao i suradnja sa stručnjacima za rješavanje potrebnih aktualnih pitanja. Susret je ocijenjen kao vrlo uspješan, a nadasve je izražena radost i zahvalnost Bogu za ovakav vid suradnje, dijaloga i svjedočenja.

"SIBIU NAKON SIBIU-a"

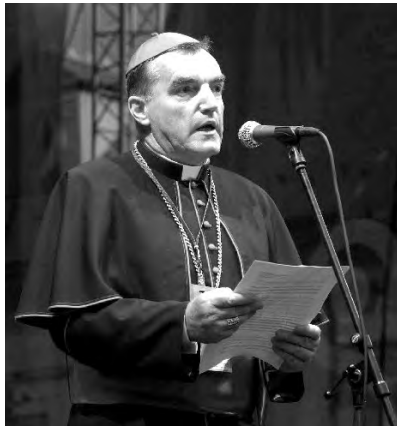
Razmišljanje nad III. europskim ekumenskim skupom

Treći europski ekumenski skup, održan u rumunjskom gradu Sibiu od 4. do 9. rujna 2007. godine, dugo je pripreman i vrlo pažljivo organiziran, podčinjen jasnom geslu cijeloga skupa "Krist – svjetlo svijeta – temelj i nada Europe", s radnim naslovom "Krist prosvjetljuje sve". Kroz tri dana Kristovo svjetlo promatrano je u odnosu prema Crkvi, prema Europi, prema svijetu. Dok su u plenarnim sjednicama duboko i temeljito obrađene tri spomenute okvirne teme, u

forumima se raspravljalo o devet tema koje nas povezuju: Jedinstvo, Duhovnost, Svjedočenje, Europa, Religije, Migracija, Stvoreni svijet, Pravednost i Mir. Osim ovih foruma priređeno je 47 tema s mogućnošću rasprave u manjim grupama. Sve je uokvireno molitvom na početku i kraju dana. Što reći nakon Sibiu-a?

1. Možemo slobodno tvrditi da se Sibiu dogodio i da je Sibiu događaj. Ekumenski događaj koji se u daljnjem hodu na putu ekumenizma ne može zaobići kao činjenica i kao iskustvo. Jasno da to iskustvo nose samo sudionici susreta i da svi materijali koji nakon Sibiu slijede nisu tako "jaki" kao što je bio jak događaj susreta. Važno je ovdje uočiti činjenicu da KRŠĆANI MOGU MOLITI ZAJEDNO. Naime, unatoč tako bogatom programu, cijela asambleja se dnevno posvetila zajedničkoj molitvi i meditaciji u trajanju od sat i pol. Konačno, i večernja molitva u raznim zajednicama je samo dokaz tog jakog molitvenog duha koji je nadahnjivao sudionike. Ta činjenica je i iskustvo i poruka i obveza: GDJE GOD JE MOGUĆE, TREBA SUDJELOVATI U ZAJEDNIČKOJ MOLITVI. Unatoč toga što je prvoga dana bio naglasak više na katoličkom duhu, drugog dana na pravoslavnom, a trećega dana na Crkvama reformacije, ipak se molilo zajedno s dubokim i bogatim porukama kroz meditacije. Molitva je obilježila svaki dan. Kršćani, dakle, u ekumenskom

hodu trebaju uočiti da je MOLITVA temelj ekumenskog rada i suradnje.

2. U plenarnim predavanjima je posve jasno uočeno da se ne previđa dosad postignuti i već ostvareni stupanj jedinstva, a predavanja su jasno pokazala u čemu su razlike koje ne prešućujemo, ali daleko više bili su prisutni naglasci na stvarnostima – ovaj puta teološkim – koja nas povezuju. Dakle, jasnoća izlaganja vrsnih teologa je **STVARNI DOPRINOS EKUMENSKOM HODU**. Ne smije se prešućivati teološka jasnoća i to je ovaj skup obogatilo. Na ovom skupu baš ta teološka jasnoća dovela je do svima zajedničkog stava: **DIJALOG NEMA ALTERNATIVE!** Zato je jedan od bitnih zaključaka ovoga skupa da teološki dijalog treba nastaviti na svim razinama. Čak se iskristalizirala misao da se danas ne može biti kršćaninom bez ekumenske otvorenosti i zauzetosti.

3. Susret je u cijelosti i u svim forumima u sudionicima probudio iskrenu bol radi razjedinjenosti. Konačno, kršćani ne samo u institucijama nego i u bazi, pa i svi vjernici, trebaju nositi u sebi duboku bol razjedinjenosti. Treba izbjegavati naglašavanje identiteta radi isticanja različitosti; naprotiv, identitet valja isticati kao sposobnost zajedništva unatoč razlikama koje postoje, a koje moramo sve više osjećati kao teret. **RANE POSTOJE I MORAMO OSJEĆATI BOL I GORČINU ZBOG NJIH!**

4. U samim susretima, kao i u raspravama, doživjelo se jasno svjetlo koje obasjava putove pred nama a tu **LJUBAV PREMA JEDINSTVU TREBA SVJEDOČITI**. Naime, kako god je važan teološki dijalog, još je važnija molitva. To su datosti koje je Sibiu doživio, ali su sudionici spoznali da su putovi koji ih očekuju putovi svjedočanstva. Svjedočenje je, dakle, u biti Isusov način i želja: "Po tome će znati da ste moji učenici...". Dakle, kršćanstvo postaje svjedočko i jedino tako uvjerljivo za suvremeni svijet koji traga za istinom, ali još više za smislom i ljubavlju. Kršćani našega vremena trebaju vjerovati u tu ljubav i tako je svjedočiti da i drugi u nju povjeruju.

5. Prisutnost istaknutih javnih radnika i predstavnika visokih Europskih političkih i društvenih institucija je svojevrsni vapaj Europe za pomoć, jer kako god je Europa ovaj čas svoje vrednote "spustila" na

društveno-ekonomske, osjeća da joj nedostaje duša. "To je poglavito važno u trenutku kada Europi treba duša: tom su starom kontinentu kršćani neophodni, jer upravo dok se širi, sve teže zamišlja svoje jedinstvo" (Msgr. Paglia). Kršćanstvu predstoji, ali objedinjenom oko ciljeva ujedinjene Europe, koja nadilazi granice Europske Unije, pa i interese Europske Unije, suradnja sa svim društveno političkim institucijama u Europi. Europi je potrebna i na tim razinama jaka kršćanska poruka, podrška, kao što uostalom Europa i svoje korijene treba prepoznavati u kršćanskim vrednotama. Dakle, SURADNJA S INSTITUCIJAMA JAVNOGA ŽIVOTA je postulat koji je normativ za objedinjavanje Europe.

6. Važno je uočiti još jednu dimenziju koja je postala u Sibiu vrlo jasna, konstruktivna i najplodnija. To je upravo briga svih za sve. Nikada se do sada ni na jednom skupu nije osjećala takva ODGOVORNOST JEDNIH ZA DRUGE. I to je jedna od odrednica daljnje suradnje: odgovornost jednih za druge. Tu potrebu su svi iskusili, i to je postulat koji treba slijediti. Odgovorni smo za kršćane, druge i drugačije pored nas. Da možemo podijeliti odgovornost, trebamo ih znati čuti.

7. Konačno, Sibiu je u radu pokazao da smo okrenuti prema velikim problemima svijeta koji nas okružuje, a što se osobito pokazalo u radu na forumima gdje se bez ikakvoga razmimoilaženja dolazilo do jasnih stavova, pa i projekata oko zajedničkoga rada na općem dobru, kao što su pravednost, mir, briga za stvoreni svijet, selilaštvo, dijalog s religijama, itd. I ovdje postoji jedan veliki doživljaj odgovornosti koji postaje i poruka: ZAJEDNIČKA ODGOVORNOST I BRIGA ZA ZAJEDNIČKI DOM – OPĆE DOBRO! Tom načinu rada ne moraju prethoditi teološki postulati, treba biti nadahnuće evanđeljem i konkretan rad.

Ono što je važno uočiti je činjenica da smo u Sibiu došli teološki vrlo blizu do spoznaje da je temelj jedinstva krštenje, a cilj euharistija. Dakle, treba hitno i temeljito u dijalogu ići do časa kada ćemo uzajamno priznavati krštenje i otpočeti proces postizanja svekršćanskog konsenzusa o sadržaju pojma ekumenizma koji bi trebao pomoći rast prema jedinstvu. Dijalog s religijama, kojih je sve više u Europi, iziskuje zajedničke stavove o kršćanskim vrednotama. Dok se u Sibiu osjećala pravoslavna teologija, udubljena u otajstvo Trojstva, kao temelja jedinstva, katolički naglasak na ekleziološkim temama, dotle su Crkve reformacije okrenute prema konkretnim humanitarnim djelima. Ta trilogija u stvari čini različitost pristupa istom poslanju koje bi u cijelosti bilo: **AUTENTIČNO SVJEDOČENJE KRŠĆANSTVA.**

Zaključci:

1. Obnoviti misiju naviještanja da je Krist svjetlo i Spasitelj svijeta;
2. nastaviti diskusiju o uzajamnom priznanju krštenja, što je povezano i s razumijevanjem euharistije i poslanja, kao i ekleziologije općenito;
3. tražiti aktivnosti koje nas mogu ujediniti, kao što su molitva za jedinstvo, ekumenska hodočašća, zajednička teološka formacija, zajedničko služenje potrebnima, kulturni projekti i slično;
4. uključivanje u rad svih, posebno mladih, starih, etničkih manjina, hendikepiranih i dr.;
5. Crkvama se preporuča da posebnu pažnju posvete migrantima i uključe ih kao aktivne sudionike svojih zajednica;
6. sadržaj dokumenta *Charta oecumenica* treba i dalje biti poticajni tekst ekumenskog hodočašća u Europi;
7. Sabor u Sibiu potiče sve kršćane Europe da podrže milenijski cilj razvoja UN-a i poduzimanje konkretnih koraka za smanjenje siromaštva;
8. Sabor potiče na prihvaćanje odgovornosti za teške klimatske promjene i zauzimanje za ekologiju, prava naroda, posebno Roma i etničkih manjina, te podsjeća da nas ni siromaštvo Afrike ne smije ostaviti indiferentnima;
9. kršćani trebaju dati podršku inicijativama za brisanje dugova i promicanje pravedne trgovine;
10. predlaže se da razdoblje od 1. rujna do 4. listopada bude u stilu života koji bi umanjio negativne klimatske promjene.

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

Ante Stantić, vicepostulator

Proglašenje blaženim i svetim ovisi o nama

Postupak je pravovaljan

Kongregacija za Svete proglasila je postupak za proglašenje blaženim i svetim oca Gerarda, koji se vodio na posebnom sudu, naše Subotičke biskupije, pravovaljanim! Takav događaj se naziva "prvim čudom" u korist jednog Božjeg Sluge.

Dekret o pravovaljanosti potpisao je kard. Josip Saraiva Martins, pročelnik Kongregacije i tajnik Kongregacije Eduard Novak, a on u hrvatskom prijevodu glasi:

"Na redovitom zasjedanju, dana 30. mjeseca studenoga ove godine 2006., ova Kongregacija za Svete postavila si je sljedeće pitanje: Je li utvrđena valjanost postupka na razini biskupije, koji je vođen u kuriji Subotičke biskupije, o životu i krepostima i o glasu svetosti Sluge Božjega Gerarda od svetoga Stjepana kralja, (koji se u svijetu zvao Tomo Stantić), svečano zavjetovanog svećenika iz reda Bosonogih karmelićana? Jesu li svjedoci valjano i po propisanim odredbama koje se odnose na ovaj postupak, pravo i valjano ispitani?

Ova Kongregacija, pošto je pomno razmotrila službeno izvješće, odgovorila je

P O T V R D N O, to jest da je utvrđena valjanost ovog postupka, sanirajući što pravom treba sanirati.

Što god bi bilo ovome protivno odbacuje se.

U Rimu, iz ureda palače Kongregacije za Svete, dana i mjeseca kao što je navedeno."

Pripominjem da je postupak za proglašenje blaženim i svetim o. Gerarda predan Kongregaciji za Svete 22. X. 2003. na 9.688 stranica! Sadrži, osim iskaza svjedoka pred posebnim sudištem biskupije subotičke, brojne vlastoručne zapise oca Gerarda, na četiri jezika: na bunjevačkoj ikavici, mađarskom, latinskom i njemačkom jeziku. U dokumentaciju su uključena i pisana mišljenja nekoliko stručnjaka o vrijednosti zapisa oca Gerarda.

U tijeku je priprema tzv. "Positio". To je rad koji sadrži autentičan životopis sluga Božjega, obradu iskaza svjedoka

kako bismo doznali kakve je kršćanske kreposti posjedovao sluga Božji u natprosječnom stupnju; vrijednost i poruku njegovih brojnih vlastoručnih zapisa. Nadam se da će i ovaj posao biti završen do Uskrsa 2008. godine a imat će nešto preko 800 stranica na papiru A4 formata. Do sada je već napisano 600 stranica i predano generalnom postulatoru karmelskoga reda u Rimu na uvid. Ovaj rad treba voditi takozvani Relator kojeg imenuje Kongregacija za Svete. On je za postupak neka vrsta mentora onih koji na sveučilištima pišu doktorsku radnju! Treba isto tako odgovoriti "promicatelju pravde", koji eventualno može postaviti primjedbe na postupak i kojem treba stručno odgovoriti.

Kad bude dovršen ovaj posao – "Positio", u definitivnoj redakciji, on će biti proslijeđen na provjeru trojici teologa "Konsultora", a svaki od njih radi tako da ne zna jedan za drugoga. Na kraju svoga posla svaki od njih daje pismenu prosudbu o "Positio", ali koja nije definitivna. Istom kada svaki od njih preda Kongregaciji za Svete svoje mišljenje, onda ih Kongregacija za Svete pozove da se suoče i još jednom raspravom i tajnim glasovanjem dadu svoje definitivno mišljenje o postupku.

Kada je i ovaj dio posla obavljen, tada je sve upućeno kardinalima, članovima Kongregacije za Svete, kojima pripada provjera je li sve obrađeno prema kanonskim odredbama. Nakon toga, ako je sve pozitivno,

Sveti Otac izdaje dekret kojim se određeni sluga Božji proglašava dostojnim štovanja u latinskom jeziku: "Venerabilis".

Praktički to je već proglašenje blaženim, ali da bi se jednog slugu Božjeg moglo javno štovati na našim oltarima mora se, na zagovor slugu Božjega, koji je prošao cijelu prethodnu proceduru, dogoditi čudesni događaj, koji se mora provjeriti kao takav postupkom pred novim biskupijskim sudištem, liječničkom dokumentacijom, i mišljenjem kompetentnih liječnika u sudištu. Ovaj postupak, o čudesnom događaju, kada završi u biskupiji, isto tako mora proći proceduru na Kongregaciji za Svete kao što je takvu proceduru prošao i prethodni postupak o svetosti jednog slugu Božjega što se zove "Positio".

Nastojao sam sažeto prikazati razne vidove i stupnjeve u proceduri, što mora proći jedna kauza za proglašenje blaženim i svetim određenog slugu Božjega. Napisao sam ovaj sažeti izvještaj kako bih obavijestio štovatelje slugu Božjega oca Gerarda da je posao oko njegovog postupka, kao i postupka svakog slugu Božjega za proglašenje blaženim i svetim, dug i naporan i tako potaknuo štovatelje slugu Božjega Gerarda Tome Stantića, na ozbiljno razmišljanje, kako bi cjelokupna procedura dublje ušla u njihovu svijest, kako bi porasla njihova odgovornost i doprinos za postupak našeg slugu Božjega s bačkih ravnica, kako bi bili što svjesniji da uspjeh postupka ovisi i o njihovom doprinosu i da od njih ovisi uspjeh postupka kako bi se što brže mogli radovati proglašenju oca Gerarda blaženim.

Naša odgovornost je osobito u tome da molimo za proglašenje slugu Božjega blaženim i svetim. Da dubokom i postojanom vjerom molimo i drugima preporučujemo da mole za njegovo proglašenje blaženim i svetim. Da mole osobito da Gospodin na zagovor slugu Božjega Ge-

Rodna kuća SB o. Gerarda Tome Stantića

rarda Tome Stantića, učini čudesna djela u onima koji, primjerice, boluju od neizlječivih bolesti, da po njegovu zagovoru zadobiju zdravlje koje može biti provjereno sigurnom lječničkom dokumentacijom i da o tome, uz dokumentaciju obavijeste vicepostulatora u Zagrebu ili o. Priora karmelskog samostana u Somboru.

Ja, osobno, kao vicepostulator koji kroz više godina obnašam ovu službu, te proučavam brojne rukopise oca Gerarda, dok se podlažem u svemu prosudbi sv. Crkve, izražavam svoje osobno mišljenje i čvrsto uvjerenje, da u ocu Gerardu imamo divan lik čovjeka, redovnika i svećenika, koji nam može biti za uzor na putu spasenja i za ponos jer je "naše gore list".

Osim toga, značajni su njegovi vlastoručni zapisi, o čijim sam sadržajima pisao, osobito u "Zvoniku", glasilu Subotičke biskupije, primjerice o duhovnom životu. Nije mi poznato da je itko drugi o takvim temama duhovnog života ikada prije o. Gerarda govorio i pisao, pod ovim našim podnebljem, na hrvatskom i mađarskom jeziku!

Osobito je važno istaknuti da otac Gerard ne samo da "popularizira", u jednostavnom i pristupačnom obliku, učenje triju velikih učitelja duhovnosti katoličke Crkve: sv. Terezije Avilske, sv. Ivana od Križa i Terezije od Djeteta Isusa, na spomenuta dva jezika, nego na pristupačan način govori o učenju velikih mistika Crkve običnom puku koji ga godinama rado sluša i intenzivnije duhovno živi po sakramentima Pomirenja i Euharistije, tako da će Beno Hegedüs, u ono doba župnik u crkvi sv. Jurja u Subotici, na srebrnoj misi oca Gerarda 1927. tvrditi u propovijedi, da je o. Gerard svojim svećeničkim radom, propovijedanjem i poticanjem na čestu ispovijed i pričest pridonio dubljem duhovnom životu vjernika u Somboru i u Bačkoj.

U proučavanju vlastoručnih zapisa o. Gerarda došao sam do ključka da je on ne samo "popularizirao" učenje velikih spomenutih učitelja duhovnog života i priopćio ga jednostavnom puku, već je uspio povezati njihovo učenje tako što je stavio u središte duhovnog kršćanskog života, za uzor duhovnog života, poniženje Utjelovljenoga Sina Božjega Isusa Krista, u liku "Malog Isusa". Što se više kršćanin uspije približiti poniznosti Utjelovljenoga Sina Božjega, "Malom Isusu", sve se više oslobađa od glavnog neprijatelja duhovnog kršćanskog života, a to je sebeljublje, oholost. Što se više kršćanin, na uzor Isusove "malenosti" u Utjelovljenju, uspijeva osloboditi sebeljublja i oholosti sve je manje uvjetovan i sputan na putu kršćanskog života i sve je sposobniji postići slobodu – "duhovno ogoličenje" sv. Ivana od Križa, hodati "Malim putem" Terezije od Djeteta Isusa i "upirati pogled" na Isusa Krista, vjedom, ufanjem i ljubavlju i tako se "sjediniti s Bogom".

Narodno blago

Prelo

Potli Sveta Tri Kralja, svit se već maličicko i ulini. Od nerada.

*Predi predo nepredo,
uveče se drima a ujtru je zima.
A kad pogledaš na kudelju
a ona je cila.*

A već je pofalilo i snove i pučice. Zatriba i buba i bubica i ponjavki i taraka. Svega. Ku'će se šta će, neg ajd povratit ono di si zaostaš. Pa pravac na prelo. Po danu se išlo u rodbinu na prelo. Skupu se sestre i braća, jedamt kod voga, jedamt kod noga. Velike familije pa se ne stigne ni na red ko' svakoga. A baš je zima dugačka! Gazdarica, kod koga je prelo, zasuče rukave, pa oma kolačiče misi. Fala Bogu još se ima masti. Ta ko da su karbine toč bile. Ne namisi se Bogzna! Jedno do sto komati. Za potli podne jel paprikaša od suvi rebara, jel pečene podgrline iz salamure i pripržita kisela kupusa. Dica ciču i vrišču. Mož šta oš ka si gost kod tete, čike jel uje! A istom ka'ti teta pozove na salaš na Gredu, jel u Rit! Obeća da će na Grede bit "puzderom" rizanaca i "kamečkima sa doroslovačke štreke", pogačica. Nuzto još tetak upregne vrance u sone i zvonca jim na ogrlje obisi. Pa nek se znade čija familija ide na salaš na prelo! Pune sone čeljadi pa se trefi da kogod iz sona i ispadne. Ubuca se, a teta oma kuvana vina sa najkvrcom nudi. Tetak zoto vrime

*“Prelje” – predstava Katoličkog divojačkog društva
u Subotici, 1930. godine*

na po dvora naloži veliku vatru. Grijemo se i svako ražanj sa garvanićom dobije. Juče su ji navatali u doroslovačke šume. Doduše garvanić od petoga miseca već i nije bijo garvanić. Nama je bilo ko da i jeste. Ondak se ide prigledat po ledine zanke za zecove. Uvijek ji je bilo po nikoliko. Za večeru se kuva na po dvora zečji paprikaš. U velikomu kotlu ko za sva-tove. Siti, napiti, rumeni obraza, vraćamo se sa salaša u po noći. Vitar duše, a naši vranc i ne dadu mu se.

Snig zabili, misečina upre, a u selu sokakevima krenu prelaši. Svako večer prelo u druge kuće. Vinčani idu u svoje društvo. Povedu se i dica. U lampošu se uvuče fitilj. To večer se patrijol ne špara. Tako da bude jako svitlo. Da žene vidu šta radu. Gazdarica u koje je kuće prelo, skuva kukuruza, gumbura, ispuca koka. Dica se zabavljaju po svojemu. Sigru se žmure. Zavlaču se pod krevete. A pod krevetima zna bit i kom-pira, i bundiva što su se unele jesenas da se napolju ne smrznu. Ako koje dite zaspe metne se u sombor-krevet. Tamo je zasebno ko u druge sobe. Pa može spavat do mile volje. A ka' se probudi može i kukucat kroz uplete. Matere štriku štrikove, čerape i ljope. Prede se. Očevi kad-goda kalupu duvan. Ako je kuća u koje je prelo imala te godine duvana. Zameću se svakake šale. A prid po noći se pripovidu nake pripovičke, što se od nji sve stresa.

Mladež je jedva čekala prela! Da se vidi onaj za kim će ti srce iskočiti! Da se bude blizu cure koja ti je na oku! Jel blizu momka zbog kojega nemožeš spavat! Momci i divojke se redu po kuća. Danas kod Zgrebini, sutra kod Štrukini, priksutra kod Čerapini. Ugrije se velika soba. Prvo se skupu divojke. Momci nairošu šešire pa kucku na penđer: "Cure, mož na prelo?" Ako divojke imu rad društvo koje viče sa napolja, odgovoru da mož. Ako jim nije do takoga društva, odgovoru da je puna soba i da nema mesta. Onda takima bude krivo pa u ganku pomišu cokule i ljope što su oni nutri skinili ka' su u sobu unišili. Bilo je svakaki momaka. Niki kad unidu u sobu oma gledu u rernu. Jel štogod od večere ostalo. Ako je ostalo znali su oma i pojist. Divojke ekluju, štriku i predu. Prela se vuna, povisma kućina i kudiljke kućina. Svako žencko čeljade se učilo prest šćim se počme divojčit. Oma se kupi i prelja. U Sonte je bijo majstor Švaba-preljar. Na današnjemu atresu u M.Oreškovića broj 28. Imo je preljar pune ruke potla. Tribalo je priškrbit selo sa preljama. Svaka kuća je imala po nikoliko prelja! Na veliki prelja se prelo brundatije a na mali ono tanje i mekše. Velike prelje su se zvale "šarene prelje". Točak i vreteno su bili ofarbani sa plavima, žutima i crnima štraflama. Sa takima se baš nije išlo rado odoma. Bile su teške i velike za nosit. Male crne prelje su se zvale "legirke". Lagovane u crno. One su više išle na prela. Sa njima je bilo lagano radit, a bile su i lagane za nosit. Voljili su momci malo prkosit divojkama, jel mladima snašama. Na prelu ka' se divojka zabašuri sa kuvanima kukuruzma jel kokama, skinu jim konac. Ka' divojka počme prest a no prelja ide unatrag! Pa da vidiš onda smija i cirikanja. Znala je prelja it unatrag i onda ka' se kake mo-mačke oči zapilju u prelju. Pa se zbuni radenica i oma prelja ide kako ne triba. Pripovida se, piva i svira u muzike. Na prelu veče brzo projde. Ka'ti a no već po noći! Neritko je sutradan bilo od matere: "Kato, Marice, naj curo, Božemprosti, šta si sinoć radila ka' si povismo samo načela?!"

Danas nam pod ruke dojdju stare slike sa prela. Ka' je došlo u modu slikovanje. Ispo' take jedne slike, jedan stari dida prid smrt je napiso: "Oko zapelo za prvu prelju. A srce nikad nije zaboravilo to prvo prelo!"

Ruža Silađev

Blago koje ne gubi vrijednost

Prije 150 godina rođena su dva učenika i sljedbenika našeg velikog prosvjetitelja Ivana Antunovića – svećenik Ilija Kujundžić i učitelj Mijo Mandić. Obojica su svojim životom branili i čuvali ljepotu bunjevačke ikavice, širili prosvjetu i pravili pionirske korake u izdavaštvu, uređujući novine, zapisujući narodno usmeno blago. Evo kako je izgledao jezik kojim su pisali, a u pripremi su učinjene sasvim male jezične intervencije kako bi i jezik svjedočio o vremenu u kojem su stvarali i djelovali.

Kako sam ja postao Ilija?

Poznato je svim čitaocem, da puk grmljavinu, gromove i pucanje gromovah svetom Iliji pripisuje. Zato pripovida narod da sv. Ilija osobito svoj imendan proslavi gruvanjem gromovah. Ako li pak promaši imendan, onda na Mariju-Mandalinu pravi fraskanje. Otdud i piva narod:

"Ilija ih gromovima gađa
A Marija munjom i strijelom."

Dogodi se još prije 30 godinah. Sv. Ilija tako udesi grmljavinu da grom puče u kuću mojih roditeljah, u kojoj kući velika obitelj pribivala, od jedno 30-35 članovah, kako je to u ono vrime običaj bio kod bunjevacah. Osim dide još i pradida mi bio živ. On je bio starešina omašne obitelji. Moj otac imao je strica i šest braćah, izmed kojih onda još dvojica nisu bili oženjeni. Svi su lipo, u miru i slogi živili. Ljudi, sa jednom stanaricom, radili su na salašu, a starac, pradida, je s ostalim mladam u varoš obitavao. Subatom u večer podolazili su i poljodilci sa salaša, da u nedilju izprose blagoslov božji na svoje svršene i buduće poslove, jer znali su da uzalud trudba bez božja blagoslova. Posli podne u nedilju, izprosv braća naputak starešine na dalnji posao, povratili su se svom poslu na salaš.

Moj pradida veoma šaljiv, al dobrog je srca čovik bio. Još kao đak često sam čuo od starih prosijakah dubokim uzdisanjem spominjat: on je nas mnogoputih napojio i nahranio! No to je i istina. Moja mati više-

puti je pripovidala. Kad se starac napio, izišao je na sokak, pa skupio drotare, pendžeraše, vandrovače, prosjake, cigane i posido ih za stol, te zapovidao mojoj materi, jer ona ga je dvorila u starosti, donesi rano vina i peci kajgane, da se ova dica najidu i napiju. Pokle ovo nije bilo ridko, možemo pomisliti da starešini nisu baš uvijek rekli, rano moja. No al dida sotim nije vodio brige.

Sdesi se, kako spomenuh, da grom puče u našu kuću; no hvala božjoj providnosti, ništa se nesrićna ne dogodi, samo jedan komad lipa je odcipio od stine i sotim siđe u zemlju. Još i sad se vidi misto više jednog prozora sa dvora. Al ovakav neobičan i grozan događaj vrlo je poplašio svu čeljad u kući. Gatali su svi, šta mož bit uzrok da nas Bog tako oštro positi? Jedni su mislili da je kazna božja, drugi drugo, napokon moj pradida progovori: ništa drugo nije već sv. Ilija hoće sebi bojtara iz ove kuće, te izreče da muško dite, koje se najprije rodi u kući mora bit Ilija. Ja ću svetom Iliji dat bojtara – često je ponavljao starac – da moje domove ne ruši. Prođe nikoliko misecih, i moja mati donese mene na svit. Mati mi vrlo imala volju da ja primim ime njezinog pokojnog oca; ali pradida nije dao ni progovorit o drugom, već mora bit Ilija. Rič starešinah pak u ono doba sveta je bila. I tako ja na krštenju primim ime – Ilija. Starac se neizkazano radovao, što mu se izpunila najveća želja. I uvijek me je osobito ljubio, pripovidala mi moja mila majka. U lito, kad je najvećma grmilo, starac me uzo na ruke, izišo na kišu i uvijek opetovao: Sv. Ilija, evo ti bojtar i nemoj više moje domove rušit! Kad sam ja godinu navršio, onda je on priselio s ovog svita u vičnost, dakle na moju žalost, ja ga nisam ni upoznao.

Vrime prolazilo, godina za godinom. Ja postao dečakom, upiso se u školu, mnogo su imali sa mnom posla, dok se malo nisam uputio. Napokon postao ja velikim đakom. Kad sam svršio šesti gimnazialni razred, primljen bih u simenište, gdi sam s božjom pomoćju, po utočišću sv. Ilije svršio bogoslovne nauke, te zaređen sam svećenikom. Pod prvom svetom misom spomenuo sam se i mog dobrog pradide, a danas mnogo-puti pomislim kako bi mu sad drago bilo kad bi me uozbilj vidio, kao duhovnog bojtara u jednom skromnom selcu.

Subotička Danica za 1893.

Gromović (Ilija Kujundžić)

Prokleta srića

(Izvorna pripovitka)

U blizini sela R o g l a t i c e živio na svom salašu a sa svojom napučenom obitelji imućan čovik, imenom Kamenjak Marin.

Bila je to od starine ugledna, plemićka, al prilično siromašna obitelj. Sadanji imetak osta iza Šime, oca Marinova, koji bijaše upraviteljem dobarah dobroćudnog spahije Pilasanovića.

Ko bi znao sve. Govorilo se u selu i po salaši svašta o Kamenjakovima. Bilo je ljudi, koji su čudne stvari znali pripovidati o stečenom blagu Kamenjaka Marina. Rekoše da je to krivo stečeno. A bilo je i takih staracah, koji su se baš i živo sićali na pojedine nevaljane slučajeve, kako da je upravitelj Šime čak i plaću odkido od radenikah i da zato ne bude sriće na tom dobru, jer govorahu nadničari kući iduć: "proklet bio i on i njegovo pleme i svaka krivo stečena krajcara mu".

Da kletva sirotinje ne bijaše brez temelja, moglo se slutiti i po tome, što starac Marin nije se družio ni s kime. Reć bi, da se i sam stidio očevih dilah.

Ova okolnost, čini se, da je silno dilovala na dušu i srce sina Marina.

Sam starac Marin bijaše poštenjak od glave do pete: Bilo mu priko 60 godinah. Stasa je bio ovisoka, lice mu vedro i časno, kosa ko snigom posuta. Svatko ga je radi njegove golubije ćudi volio i poštovao. Nikome nije na žao učinio ni poželio; kao pravedan, nije se ustručavo po zaslugi pohvaliti il ukoriti svoje i tuđe; ko milostiv, on je nahranio i napojio sirotu i uboge. Nosio se pravo bunjevački ko kaki Subaćanin i on i cila mu obitelj, te mu je dom nalićio više jednoj prostoj kući, nego li plemićkoj. Najobičnije domaće i poljske poslove tako su morali Marinovi obavljati, ko makar kaki nadničari.

Žena mu Perka dostojna svoga muža. Revna stanarica u svemu.

Premda su Kamenjakovi imali svoju kuću u selu, ipak su i zimi i liti na salašu pribivali; i did Marin je volio na salašu međ svojima biti, i tamo prigledati staje i imanje. Salaš je bio jednostavan, al dobro uređen. Bilo je stajah dosta i za čeljad i za marvu; a nije manjkalo ni lipih konjah, volovah, ovacah, svinjah, pčelah itd. Svoju sobu je sam meo, spremo; a osim toga cilo je vrime u vrtu probavio. Najmilije mu bijaše, ako bi kogod čistu mu sobu i uredno posobje i vrt pohvalio.

Ko dobar i razuman gazda, did Marin nije poznavo oskudice. Na svom salašu imo je svašta, i novacah i hrane dosta. Bilo je i sčime goste dočekati. Ima se: zimi friške svinjetine, utučena sira itd., – a liti biloga smoka: friškoga, ovčijega sira, skorupače, kiseline, staroga kulena i gužvjede, malo propečena. A di je tako svega u izobilju, tamo ne fali ni dobrih prijateljah.

Osobito je volio did Marin, kad ga je stari gospodin župnik – pop Jožan – pohodio. Tada je bila velika čast na salašu. "Ala se sad peče i kuva kod "Ča Marina". – "Sve se tamo i staro i mlado uzvrpoljilo, sve je na nogama." – "Baš ni sami car neće tako šta jisti, što je sad na "Ča Marinovoj trepi." – govorahu takom prigodom komšinski salašari. A tako i bilo. Pečeno prase, šljivovice od 25 godinah i vlastiti stari šiljerac nije manjko na stolu gostoljubiva domaćina.

"Baš uistinu, Marine, ako će čovik da se pokripi dobrim jićem i pićem, mora na Kamenjakov salaš doći; tu je svega po izbor, ko nigdi u selu" – reko bi onako malo ko u šali župnik.

"Fala, gospodine dragi, na lipim ričima. Drage volje Vas eto nudimo čega imamo. Ta ne daj Bože gorje, ima se tu svašta po malo."

Al je i pop Jožan pripoznavo za Kamenjaka Marina. Znao je vratiti milo za drago. Kad god je Marin svecem u crkvu došo, taj dan bio je gostom gospodina župnika. Tako su se oni lipo pazili.

Blago svakoj onoj kući, koja ima takog mudrog i pametnog starešinu, ko što je Kamenjak Marin bio. On je sve za boljitak svoje obitelji činio, a glavna mu svrha bijaše da od svojih unukah jednog pogospodi, da popom ili fratrom postane; prvo: jer je to sveto zvanje i sam volio; drugo: da onaj svojim svetim životom okaje očeve, odnosno pradirove grihe i opere ljagu sa imena obiteljskog.

Jedno posle podne; kadno siđahu na zelenoj travi, očitova did Marin svojim da će Janka, miljenika svoga pogospoditi, jer da mu je to i učitelj Pašo savitovao. Dat će ga dakle čim bude za njega, na škole.

Zora je; sunce se još nije pomolilo iza gorah; samo po dikoja ptica u vrtu zapoji onako potijo, da ne probudi druge, a malo đače – Janko – već je na nogama. Čeka dok ga ne zovnu, dok konje ne upregnu i ne pomeću na kola što triba. Najedanput zvrknu kola, ko iznenada i oni odoše. Stara, i svi ostali staraju se i bedaju se, ta za Boga, kako li će to malo nejače u tuđini, tamo međ nepoznatim ruvetom ostati. Lipe nade i strahovite misli izminjavaju se u glavi njevoj...

Pop Jožan i did Marin odneše Janka u Kalaču na đakovinu.

U prvih godinah đakovanja svoga učio je dobro. O vakaciji uvik uz starca, koji ga miluje i lipom ga haljinom zaodiva; i svi mu ostali, ko budućem gospodinu, udešavaju, svi ga vole. Did Marin nosi ga sa sobom

svakud, da vidi svita i da se uči. Kod kuće su, obično kad bi se ostali razišli, razne novine čitali i dnevna pitanja razpravljali. Osobito je volio starac, ako mu je Janko štogod iz hištorije pripovidaao, kao: o boju na Kosovu polju, o Kraljeviću Marku, o slavi Dubrovnika, o bosanskih hrvatskih banovah i vitezovah. Samo mu se ne dopada kad, su novine i knjige o slavenskoj neslogi i o brackome trvenju pričali.

Al đak Janko kasnije uvik slabije učio; te mu za praznika dosadno biše uz starca. Rađe je tražio u selu društva, igranke, kartanje i druge zabave. Nise to dopadalo starcu; al miljeniku svome nije znao i mogo da volju oduzme, misleći, da će se kasnije popraviti.

Jedva je svršio 8 latinskih škulah; u popove ga ne primiše zbog slaboga učenja i vladanja. Koje mitom, koje starčevim i pop Jožanovim uplivom, postane bilježnikom u Kovilju.

Dobročudni Koviljčani da su sami kovali novac, ne bi toliko napripravljat mogli, koliko bi ova nebrigeša potrošiti znala. Kartanje i pijančovanje bijaše mu glavni zanat i svakdanja, mila zabava. U kancelariju ni gledao nije. Ako je kome i napiso koji ugovor, taj bi se redovno ko i oni drugi zabacio; a brez mita nije htio ni pero u tintu umočiti. Ko učine "lipšu jabuku" toga je red. Janje, prase, košarić jajah, glava biloga šećera, pol struke slanine, kotarica lipih tunjah il zimskih jabukah, bure vina il boca stare rakije – tko je već šta imo – nije smilo manjkati, ako je kogod rad bio da mu poso u pisarnici ne zaglavi.

Bilježnik Janko, ko svršen čovik, sam je rukovodio občinsko dobro; i sirotinjske novce je on sam po ljudima izdavo; samo u račune nije niko zagledo. Jadni Koviljčani tužili ga već na sve strane. Al zaman; višja oblast držala mu stranu. E, kod izborah išo je gospodi po ćudi. Bio je kor-teš prvoga reda. Znao je po svoj okolici zaći i ljude nagovarati, koji su inače slabo marili za izbore, jere govorahu: "da je to štogod dobro po ljude, ne bi se ta gospoda tako živo nudila..."

No, kako ćeš ti ciganina oprati da bude bil, kad mu je koža garava! Silna pronevirenja i otimačinu bilježnika Janka nije mogla dulje ni višja oblast kroz prste gledati. Zalud je kum podžupan već i radi kumstva branio šticienika svoga, županijski odbor odredi: da se bilježniku Janku Kamenjaku, radi počinjenih grijah, zvanija oduzme. Čim je to bilježnik Janko dočuo, na jedanput ga nestade. Jedni rekoše da je u Ameriku pobigao; a drugi govorahu: da je od stida sebi smrt učinio.

Nedilja je. Lipo je jutro osvanulo, a polje sve mriše rosom i cvićem. Na salašu Marina Kamenjaka sve na okupu. Čeljad side na zemlji, a starac do njih na stočiću. Konji u hladu za jaslje privezani; malo dalje ovce poligale; svinji se pod salašom valjaju, a volovi u dvoru leže. Sve sito i debelo. Tamo unutra reduša kuva ručak. Prije blagovanja mole se

Bogu, ko što se tiče, dica svi zajedno na glas, a starji svako za se, tiho.

Ljudi, žene, još i sluge: čoban, volar, kočijaš, pudar, svinjar i svi, da ne bi zamirili, posidaju na golu zemlju unaokolo kotla; a dicih navadiše tarane a drvenjaču. Pa da jim mastna tarana kakogod ne nahudi, zato se već od prije postarala "stara", buduć je malo tvrda krušca nadrobila i s taranom izmišala. Tarana se troši, ko što kažu, da sve pucaju zaušnjaci; al kako i ne bi, dobra je i gusta je, upržita je, a mast sve pliva po njoj, ta i boljan bi je mogo jisti. Reduša je, doduše, malo i odviše loja narizala u taranu, al kad to tako dida Marin voli, a i ostali sve prste ližu od nje.

Pošto su se tako svojski pokripili, sude sklopili i mrve smeli, spremaju se u crkvu svi, za koga je. Dok je još mogo, i starac je odlazio; sad već ne može; noge su ga izdale: Tek svake mlade nedilje i na oveći god odnesu ga kola u selo, da uživa u svetom bogoslužju i pivanju.

Tako je sve to lipo i blaženo u miru i blagosovu božjemu išlo, dok nije baba Perka umrla. Al umri ona, umriše sloga. Did Marin se i po drugi put oženi s Elorkom Antalovićevom. Nova "baka" već nije imala toliko ugleda ko prijašnja "stara". Nije se znala u takoj velikoj kući dovištiti. Ona je samo pusto pripovidat želila, a za drugo nije vrlo marila, pa je to u brzo povoda dalo kućnoj zavadi i neslogi.

Jetrve, snaje i onako samo pod moraš se slagale, sad otvoreno počmu jedna drugu omalovažiti. Omraze se ljuto. I buknu očiti nemir u kući, koji, baba Elorka ne samo da nije znala i hotila trniti i ugušiti, nego je to još onako kradom, lukavo i poticala, da tim laglje uzmogne cilu vlast u kući u svoje ruke sabrati. Uzato su i baba i snaje dobro krale i odvlačile od kuće što su samo mogle. Znali su oni – zato su bile sporazumne – tavan od kukuruzah s potajnim ključem otvoriti; iz hambara kroz razčenu puklotinu žita napuštati; ili jamu sa zobljom otvoriti i nagrniti nekoliko džakovah, vrićah za ženske poslove da ljudi ne znadu. I sinovi oklivahu, ko kanda bi drugom radili. Više se trošilo, a manje privriđivalo.

Starac vidio da gazdašag i mir u kući od dana do dana nazaduje. Pa on govorio i oćutivo. Nado se boljemu.

Kod svake kuće, kad je veliko pranje, ljudi poodilaze od kuće svaki za svojim poslom, a ženske same ostanu, nije to inače bilo i na salašu did Marina. Samo kamo sriće, da bi se i ovaj poso bez prepirke dovršiti mogao.

Na salašu je već i pralja Saveta, inače prva glasonoša i plećka u selu. Poso se započeo, tako pranje kao međusobno zadirkivanje. Svekrva, – ona ne pere – nego prede vunu i drimka; tamo dalje pod orovim hladom did Marin popravlja kolivku i stalce. Čuju i jedno i drugo inad i buku. Jetrve se dotirivaju. Starja veli: moja kuma kaže, da u selu divane da se ti ne znaš povezati i opasati čestito; sve stoji na tebi ko da

je vilama nabacano; mlađa odvraća: ja sam čula od tetke, a ova od njezine komšinice, da si ti neradelica i sve ti drugi radi.

"Ti si pijanica" – "a ti vračarica". – Tako – i slično čestitahu jedna drugu, dok napokon starac ne viknu: "Ta okanite se već jedared do trista vam mukah! Ne slušajte šta drugi govori, već radite svaka svoj posao!"

Starčeva opomena doduše dovoljna bijaše, da talačkanje umukne; al dokle? Ta do drugoga pranja, a dotle će seka Saveta opet štogod razumiti i dočuti.

Kraj ovakih kućnih okolnosti nije čudo, ako je siromaštvo u kući did Marina sve očitije bivalo. A starac, da si što bar za stare dane osigura, ostavi sebi ništo malo zemljišta za življenje a ostalo izdili sinovima.

No prije nego bi se rastali i staru zajednicu temeljito raskomadali, ganutljivim glasom reče starac: "Dico moja, a unuci dragi! Žao mi je, da se još za života moga, tako rekuć, rastati moramo. Al nije do mene stalo. Kad se niste htili paziti i slagati i međusobno podpomagati, a vi sad kušajte dalje. Još ste mladi, valjda možete sebi za starost štogod prištediti; budite složni i štedljivi, pomirljivi i strpljivi jedno prama drugomu; i čuvajte se, da u životu ne pritisnete tuđu krajcaru, jer mogu vam reći, da na toj nema blagosova, ona je "prokleta". – Sad svi redom ljube starca u ruke a on im daje blagosova svoga.

Al razkalašen život teško biše i na samo ostaviti. Što nisu nebriženi mužkarci po mijanah potrošili, to su žene od kuće razvukli. Profrčkaju dakle sve; još i ono što je iza starčeve smrti ostalo.

I tako moradoše sve do svoje smrti nadničiti nikoć bogati potomci poštenjaka Marina.

Subotička Danica, 1893., str. 48–54

Seljanin (Mijo Mandić)

ŽENIDBA VIDAK KAPETANA

(Dolazeći s Bune osvajaju Bunjevci kulu Subotičku)

Lipa ti je Sučićeva Mara,
Te lipote u svoj Bosni nema,
U svoj Bosni i Hercegovini:
Kako šeće, kako stidno kreće,
Nema momka, tko je uzet ne će.
To se čudo nadaleko čulo,
Prosci prose na sve četiri strane,
Al divojka ni jednoga ne će.
Besidili Mari roditelji:
Udaji se, ćeri naša mila!
Prosci su nam tvoji dodijali,
Svu ledinu našu iskopali;
Jablan-drvo konji prižuljali
Al im Mara lipo odgovara:
Kako ću se tužna udavati,
Kad sam mlada tvrdu viru dala,
Viru dala Vidak harambaši,
Još sam mlada za ovcama bila.
Evo danas sedam godinica,
Kako 'e ot'šo u zemlju Ugarsku,
I tamo je Vidak kapetane,
Pa od njega ni habera nema.
Ne daj, Bože, da je privario,
Već ako je glavu izgubio.
A ja neću viru pogaziti,
Makar jadna sidu kosu plela
Istom oni u riči su bili,
Al evo ti prosci Vidakovi.
Lipo su ih oni dočekali,
Za junačko zdravlje upitali;
Uvode jih prid sobom u sobu,

Za pune ih posidaju stole.
Isprosiše Maricu divojku
Za junaka Vidak kapetana.
A govore prosci Vidakovi:
Svadba naša za godinu dana;
Daleko je s mora do Dunava,
Pa da bile subotičke kule:
Sedamdeset i sedam konaka,
Još toliko turskih je čardaka,
Valja skupit poizbor junake,
Da nam Turci ne otmu divojku
Tu se oni lipo oprostiše,
U junačko lice izljubiše,
I darove rodu otpremiše.
Nije dugo potrajalo vrime,
Kad Vidaku bila knjiga stigla,
Knjigu štije, grozne suze lije.
Gledala ga njegova družina,
Gledala ga pa je besidila:
Oj Vidače, naša poglavico!
I dosad si bile knjige štio,
Ali nisi grozne suze lio.
Otklem knjiga, od kojega grada,
Otklem knjiga, ognjem izgorila?
Al besidi Vidak kapetane:
Braćo moja i družbino moja,
Što su dosad knjige dolazile,
Nisu bile krvljom napisane,
A ova je krvljom od obraza.
Pisala je Marica divojka,
Da im Turčin krvav harač sprema,

Već da idem što god brže znadem,
Da ne vidim kićene svatove,
Već poizbor nekoliko druga,
Koji znadu klance jadikovce
I poznadu careve drumove
I skrivene hajdučke putove,
Kudan triba provoditi društvo,
Da ga ne bi opazili Turci,
Da uludi ne gubimo glave.
Turski im je zulum dojadio,
Pa ga više podnositi ne mogu
Svu noć Vidak misli primislio,
Primislio, na jedno smislio.
Još ni zora nije zabilila,
A od dana ni spomena nema,
Opravlja se Vidak kapetane,
Opravlja se u tursko odilo
I uzima dva najbolja druga.
Posidaše konje od mejdana,
Pa krenuše s Bogom putovati;
Gone konja i danju i noću,
Da što prije do Neretve dođu.
Kad su došli na domak Neretve,
Al se ništa u daljini bili,
Pa beside dva njegova druga:
Oj Vidače, naša poglavico!
Šta se ono u daljini bili:
Il su bile na plandištu ovce
Il na vodi bili labudovi,
Il su cure razastrle platno?
Al beside Vidak kapetane:
Nit su bile na plandištu ovce,
Nit na vodi bili labudovi,
Nit su cure razastrle platno,
Već su kule naše bile Bune!
Vidite li ponajvišlju kulu?
To je kula Sučića župana.

Još dan hoda, i mi smo kod roda
Kad su stigli Sučićevom dvoru,
Al u dvoru sitna družba stoji:
Opremljeno malo i veliko,
Sam' da krenu s Bogom putovati.
Jedva su ih oni dočekali:
Ruke šire, u lice se ljube,
Za junačko pitaju se zdravlje.
Konje vode u podrume dolnje,
A junake na visoku kulu.
Još se pravo odmorili nisu,
Al eto ti fra Anđelka fratra,
Pa beside fratar franciškane:
Braćo moja i družbino moja!
Nije doba da se odmaramo,
Nit je doba da razgovaramo,
Već je doba da s' na put spremamo,
Da nas ne će iznebušiti Turci
Al podviknu Sučiću župane:
Braćo moja i družbino moja!
Došlo doba pa da putujemo!
Turski nam je zulum dojadio,
Da ga više podnet ne možemo.
Zalud puška, zalud desna ruka,
Kad nam Turčin polja popalio,
S plandišta ovce odagnao,
Pa od glada izginuti moramo.
Već na noge, braćo moja mila!
Tko je konjik, nek steže kolane,
Tko je pišak, na noge opanke,
Pa što Bog da i srića junačka!
Konji hržu, a junaci viču,
Dica plaču, a žene jauču,
I studen bi kamen proplakao.
Al beside Vidak kapetane:
Braćo moja i družbino moja!
Ne plaćite, glave ne gubite!

Što da ovdi uzalud ginete
I od pusta glada umirete,
Kad vas tamo bolja srića čeka:
Ravna polja, zelene livade,
Guste šume, bratski zagrljaji?
Vežite glave svilenom maramom
A srdašca zlačanim pojasom,
Pa ne dajte, da vas tuga svlada!
Svi klekoše na gola kolina,
Pa se dragom Bogu pomoliše,
Da im Bog da sretno putovati.
Pa se krene sva družbina listom.
Često su se natrag obzirali.
Naprid jezde dva Vidina druga,
A za njima Vidak kapetane,
S njim pored o Sučiću župane,
A izmed njih Marica divojka,
A za njima fra Anđelko fratre
I s njimekar ostala družbina:
To su svati Vidak kapetana.
Ne čuju se bubnji ni svirali,
Nit se čuju glasi, ni uzdasi,
Nit se viju svileni barjaci.
Ta ne bi jih vile opazile,
A kamoli Turci krajišnici.
Sritno dođu do vode Dunava.
Kad su Dunav vodu priplivali,
Lipo su ih braća dočekali
I u bilo lice izljubili,
Za junačko zdravlje upitali.
Istom oni riči razdilili,
Kad iz kule hitar glasnik dođe:
Što imade od boja junaka,
Nek što brže biloj kuli dođu,
Da gonimo janičare Turke,
Da jim pustim ne ostane traga!
Nabrzo se četa opremila,

Dvi hiljade poizbor junaka,
A prid njima Sučiću župane
I barjaktar Vidak kapetane.
Još do zore biloj kuli dođu,
Iznenada udare na Turke
I do sunca kulu osvojiše.
Biže Turci glavom brez obzira,
Al jih siku Bunjevci junaci:
Pet stotina glava odsikoše.
Koje nisu sabljom pogubili,
U Tisu su vodu utirali,
A tri bega živa uvatili,
Tri stotine oslobode roblja
Pa se vrate subotičkoj kuli.
Tu veliko veselje činiše,
Fra Anđelko svetu misu reče.
Kada reče, na kolina kleče
I dragom se Bogu zafališe,
Pa divojku Maricu vinčaste
Sa junakom Vidak kapetanom.
On je vodi svomu dvoru bilom;
Lip je porod s njome izrodio:
Dvi divojke i sedam momaka
Ko dvi vile uz sedam junaka.
Onda bilo, sad se spominjalo!

*Zapisao Ilija Kujundžić,
a čuo od slijepog Stipe,
franjevačkog pojca u Subotici*

iz knjige:
ANDRIĆ, Nikola. 1942. Hrvatske narodne pjesme: Haremske pričalice i bunjevačke groktalice. Knjiga deseta. Ženske pjesme: Svezak šesti. Zagreb: Matica hrvatska.

ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA

MUDRE IZREKE SVAKOM NA KORIST

Svatko ima pravo da se kreće i da bude kreten.

Pojma nemam koliko joj je godina, ali izgleda da ima više.

Kad ti neki čovjek dosadi pozajmi mu novac. (*Ukrajinska narodna poslovice*)

Kad siromašan čovjek jede pile, jedan od njih je bolestan. (*Židovska narodna poslovice*)

Svatko ima svoj ukus – reče đavo i sjede u koprivu. (*Francuska narodna izreka*)

Da li je napredak kad ljudožder uzme vilicu? (*S. J. Lec*)

Vječiti san krvnika: kompliment osuđenika za kvalitetu pogubljenja. (*S. J. Lec*)

Upitali mudraca: "Koga više voliš, svoga brata ili svoga prijatelja?" Mudrac odgovori: "Volim svoga brata ako mi je prijatelj." (*Confucius*)

Ništa na svijetu nije tako dobro raspoređeno kao pamet, svatko misli da je ima dovoljno. (*Descartes*)

Kad vam filozof odgovori na postavljeno pitanje, poslije toga ni sami ne razumijete što ste ga pitali. (*Nobel*)

Čovjek previše dobar za svijet, najčešće nije dobar za svoju obitelj. (*Židovska narodna poslovice*)

Pri jelu treba imati na umu da hrana u ustima ostaje samo jednu minutu, u trbuhu nekoliko sati, a na bokovima mjesecima ili zauvijek. (*Madame Leconte*)

Da čovjek ne bi imao neprijatelja, mora vrijedjeti vrlo malo. Stoga, nikome ne preporučujem da se time hvali. (*Bougeard*)

Kad god se s đubretom borim, bilo da pobijedim ili da sam pobijeđen, uvijek se ukaljam. (*Seneca*)

Žene bi bile mnogo privlačnije da im čovjek može pasti u naručje, a da im ne dopadne šaka.

Žena je raj za tijelo, pakao za dušu i čistište za džep.

Žene troše novac tako brzo kao da on izlazi iz mode. (*S. J. Lec*)

Arheolog je najbolji suprug koga žena može imati: što je ona starija, to se on za nju više interesira. (*Christie*)

Žene su često opasnije nego drumski razbojnici, one ne traže "pare ili život", već i jedno i drugo. (*Gustav Knut*)

Mnoge žene bi bile bolje supruge kada ne bi nastojale svoje muževe učiniti boljima. (*Twain*)

Svi darovi, sve ljubaznosti svijeta, ne mogu zamijeniti jedan trenutak zadovoljstva. (*Goethe*)

Pametniji popušta! Kakva žalosna istina koja utemeljuje vladavinu gluposti. (*Ebner – Eschenbach*)

Općenito uzevši, većina ljudi je sklona činiti nepravdu čim im se za to ukaze prilika. (*Aristotel*)

Treba činiti ono što je pristojno, a ne ono što je dopušteno. (*Seneca*)

odabrao: **Antun Kovač**

Mladi misec i misecova seka

Sapi dane i gledaj kalendar ako imaš! Da ne promašiš kad izajde mladi misec. Ščim iz kujne napolje, pa vidiš da je misec tanji neg peretak, oma se valja potapšat po džepu i reč:

Mladi misec – pun džep novaca! Pa ćeš ondak imat novaca!

Zna se pojavit lipi mladi misec. Utanji neg najtanji srp. Pliva priko neba a nuž njega zvizda. Misecova seka! To su dva velika uncuta! Pribušu ti i privaru baš kad stojiš. Oma znadeš da ćeš štogod o stakla razbit! Šta je – tu je! Al ako si divojka, jel momak, pa razbiješ gledalo? Pa sedam godina nemaš sriće?! A vrime ti prolazi i postaješ matora divojka i matori momak koje niko i ne gleda. To je ondak velika nesrića! Ope ne valja ni vakoga da bude: ako sidiš i blecneš na mladi misec i njegovu seku, bićeš lin! Di ćeš gorjega neg da ti kroz selo prokažu da si lin! Neš se skoro ni oženit a ni udat.

A oduvik je mamijo mladi misec sa njegovom sekom, pa su divojača srca ispivala svakake pismice.

*Sjajna zvezdo misecova seko,
pozdravi mi lane nadaleko!
Moje lane caru vojnu služi
a za njime moje srce tuži!*

Stari ljudi su ope imali svoje študire. Gledili su u mladi misec sa njegovom sekom i pogađali oće li bit kiše jel neće. Ka' se mladi misec izvali ko da spava, a na njegove krake mož obisit kabanicu, znaj da kiše neće bit! Al mora bit nuž njega i seka! Ako se mladi misec uspravijo i da ne mož obisit kabanicu na njegove krakove, da ona spada, biće kiše. Ope to ne vridi ništa ako nije nuž njega i njegov a seka! Ako je seka nuž njega ne beri brige, sve će bit kako ti sam misec kaziva.

Mladi misec širi usta od uva do uva. Nasmiješ se od dragosti kako je lip! Bečarina! Smije se on na te a i ti na njega!

On donaša mladi petak, mladu subotu i mladu nedilju.

Ruža Silađev

Petak i subota

Nikada petkom ni dobro u zemlju puno zabadat. Zoto što nam je Spasitelj bijo u zemlju položit u petak! Petkom valja it u crkvu, Bogu se pomolit i postit. Prija su se očevi i matere a zasebno mladim petkom, jako obećavali rad zdravlja sina jel kćeri. Najviše bi se obećavali it na sveta mista di se Gospa ukazala. U Doroslov jel u Oljmaš. Najbolje je bilo it pišice do sveti mista. Stare žene petkom nisu voljile prat a ni krečat. Prest pogotovu ne. Najviše rad živine i svinja. Da ne crkavu!

Mladim petkom i subotom a i vakima petkima nisi mogo čut roga kroz selo rad kapare. U te dane, kaparu se divojke ni nosilo. U druge dane a najviše subotom i nediljom su svirali kravcki rogovi širom.

Subota je Gospin dan. U mladu baš ni dobro svašta radit. A u vaku subotu žene su se voljile potsitit na Gospu pa bi reklye:

Gospa je u subotu prala, pa idem i ja ko Gospa prat. Maličicko što-goda priprat!

Tile su i krv peć u subotu. Pa kad jim pridveče dojdju kaki dobri, jide se friška kruva i oraja, kruva i simenca, i pije crnoga vina od crne tele. Sve ti brkovi od vina ostanu! Kako je gusto i crno! Ko tinta! Subotom se radilo najviše do dva sata potlipodne. Onda se prikidalo, išlo malo do crkve, uredit oltare jel na groblje uredit grobove.

Žene trećoredice su mladom subotom pripasivale bile oplacke pregače. Pa su išle u crkvu izajutra na misu. Bogu se molit i veličat "Gospinu Čistoću". Posli mise bi čistile crkvu, sprimale oltare i metale na nji friški cvit.

Puno drugi žena je, kadgoda davno, ope išlo i mladima i vakima subotama, u polje brat "cviće". Titricu, kostolom, majkinu dušicu a i brat puv. Pripasivale su friško oprane, al' uroljane, isto oplacke pregače. Pregači su morali bit friško oprani da se "cviće" ne zagadi. Uroljani, ope što su taki pregači bili puno širji. U nji se moglo nabrat tušta "cvića". "Cviće" je bilo od pomoći u svakaki bolesti.

Sveti Petar bašču gradi

a Marija cviče sadī.

Zdrav bijo ko ga bro,

lik bijo komu do!

Najviše se "cviće" bralo kod Klajna priko Močila. Nike žene su tile vodit dicu sa sobom. Cure i dica su brali slizic. Od njega su pleli krunice za glavu, lančice za oko vrata i prstenjove na ruke. Malo su se tako sigrali i uređivali. A pogačice od slizica jili. Dotle bi matere brale "cviće" i puv. Puv je najviše raso na Močila, na kravcke balege. Tamo su čordaši u čorde tirali sve selcke krave. Puv se bro već ka' je dobro uzrit. Kad ga izbereš, da ostane ispod njega "šolja". Doma se puv "otklopi", njegov prav se metne u krpicu i obisi na tavan. Kadgod se kogod priko cile godine obogalji, posiče, posrne, mater je na ranu samo puv metala. Ta, to je zaraslo "ko na keru"!

Tu je Gospina ruka na dilu bila!

Ruža Silađev

ZVONA STARE CRKVE

*(Nagrada za najbolji tekst na
Festivalu bunjevački pisama 2007.)*

U bilom se svitu fale
da te vole, da te paze
nikad oni neće dati
da te tuđe noge gaze.

A u lipom bilom svitu
Na terasi usrid lada
Dade gazda sto dolara
Nostalgija dušom vlada.

A u lipom bilom svitu
Na terasi usrid lada
Zasvirali tamburaši
Mojeg lipog rodnog grada

Ko te voli, ko te pazi
Taj se rodnom pragu vraća
Boga moli, dicu rani
I ljubavlju ljubav vraća.

Onu pismu o ravnici
Ne svirajte tamburaši
Zadrhtat će srce setno
Iz oka će suza pasti.

A u mome rodnom gradu
Zajecala zvona stara
Daleko je reka Buna
Živo vrelo Bunjevaca.

Marko Sente

Svitanje u Vranje¹

I.

E, dobro je, svanjiva! Sviće, fala Bogu. Zora su budi! Evo, zvizde gasnu, a misec ustuknjiva prid suncom. Sad će i onaj moj gravoran, onaj što sam ga ostavio za sime jel ima dvostruki oroz, zakukurikat. Ma taj kukuriče tako glasno ko Gabrićevo zvono na Hrvatskom Majuru, pa se čovik mora, tio-ne tio, probudit...

Dobro je, počelo je svićat, kažem u sebi. Triba lagacko iz kreveta, pa na noge stajat. Ustajat mi je, jel cili dan na me čeka! Svibanj je – sve raste i cvata, a posla svudak. Buja sve o'sh na zemlji, o'sh u bostanu, o'sh na dolu, o'sh u vinogradu el ode na salašu. Tribat će, bome, sve to sustignit poradit... Mriši sad najlipče nikako zemlja, ali i ovaj procvitan drač pod pendžerom mi. Dobro je – jutro svibanjsko je lipo. A i lip dan će bit izgleda. Još jedan. I sam ću opet bit...

II.

Opet sam samcat na mojem salašu. Al' ne marim baš zdravo za to! Radit mi je, ko i prije, ko i svaki dan – malo oko josaga i pileža, malo oko zemlje, sad baš sijat kuruze triba i kačovat vinograd, malo s ljudima bit. Svratit ću prid veče na čošu kod bać Antuna Zvira da vidim šta kažu ljudi, kaka je cina lanjskog žita. Cigurno je bilo ljudi koji su juče bili na he-tiji u Bajmaku. Obično Ivan Morkanov ide svakog četvrtka, pa će valjda znat.

A i za mene će vrimenta ostat. Malo sad, a malo ću se uveče i sebi posvitit. No triba sad prvo oštucovat brkove, pa ručat. Bit će slanine i kiselne s mladim lukom i kruvom što mi još uvijek peče komšinca, strina Liza, pokojnog mazinka Neste žena. Gustirat mi je usput šta mi je sutra, razmislit di ću sve i kaki tribat stignit, šta ću radit... I s kim ić dalje, kad nje više nema. Nije da drugi nema, eee.

III.

Nije da i' nema, al' ona mi nikako još uvijek u srcu. Stoji ko rana na, Bože m' prosti, onom Isusuvom srcetu s prilike, što je obišena u čistoj

1) U ovoj proznoj minijaturi u deset slika svi likovi su izmišljeni. Za svaku eventualnu sličnost s ljudima i događajima koju bi netko mogao prepoznati autor ne snosi krivnju!

sobi u pročelju ispod raspela. Od pokojnog baće Remije mi je ostala – kupio je na proštenju kad je bio na odočašću kod Gospe u Judu, od naši fratara. Nana je prid njom deseticu krunice svake večeri izmolila za, kako je divanila, oprost od grija... I za me je znalo past kadgod, a zbog bečarenja, šta bi drugo, al' više desetica....

Divojka mi ko tu je, a stvarno je nema. Pa to onda nikako boli. Bocka štogod stalno u dušu. Pa otužan budem – ko da niki dudim. A di ne bi, kad je još nikako volim. Nije tako davno bilo da je još trčala za mnom. Ne trčala, već me skoro vijala! Ni ja, ruku na srce, nisam zao-stajo. Ta i di bi kad je lipota kitila. Joooj, tek kad kosu u ponđu poveže! Ni dobrog joj nije falilo. Em hamišna, em cura na mistu. Nije ni iz rđave familije – od oni Bumbarovi je s Malog tavankutskog puta. E, te dragosti za obadvoje... Kad se samo sitim, skoro da bi zalajo od dragosti.

IV.

Zalajo, ko i ovaj moj Bojtara sad. Šta se sad latio lajanja, majku mu kerećju? Da nije komšija Albe Šušanov krenio u varoš s onim svojim škripavim aptikama? Ta one mog Bojtara najviše rasrde!? Čak ni ja ne prođem bolje kad i' uzmem od njegov. Sićam se zimus, poklade se tek počele, tribalo bi se ic' momčit, a na mojim aptikama puko pridnji točak s live strane.

Krenio ja ranim jutrom u varoš kupit ruva – klocki gaća, nove čakšire i jedan šešir, a ono steglo bogovski – na putu sam čačak. Konji nara-njeni, a neizrađeni, vuku, ne staju. Jedva sam uspio dekat! U dolji prije Bečar atara, u njoj je uvik stala voda pa je bilo uvik i blatnjavo, čačak za ne povirovat velik. Tamo kod Ujinog salaša. Čilaša povukla naglo, pa krenili nuz gredu, niko i' zaustavit... I? Pravo u kob – puko od udara prid-nji točak već na prvom većem čačku u dolji.

V.

A taki je čačak bio kad sam se vraćo iz momčenja, dvi nedilje posli na uzajmljenim Albinim aptikama, kad sam zadnji put s curom mi bio. Prelo pravio bać Antun Drondža na salašu blizu Kuckalove škole, tamo pod Bikovom. Znao ga je moj pokojni dida Naco, jel mu s baćom Bodom bio na fronti u Galiciji. Čer mu Cila bila udobro s onom mojom – upoznale se na proštenju kod svete Ane prije dvi godine. I sad je s njom taka, al je nevolja što nije sa mnom. Razišli smo se nikako malo posli tog prela, baš kad je počela korizma: u prvi petak posli čiste sride.

A prelo je bilo baš gazdačko – sviro je pokojni Bartula Općinar u ar-moniku u dva reda, fanaka koliko ti srce zaželi, i to oni s debelom pla-šom, i crnog pekmeza do mile volje – iz tri čupa se vadilo! Velika soba,

svitlo – lampaša tušta bilo, domaćini dobri, cura okata i nasmišana kraj mene, dobro iskrcavam u kolu... I šta triba više? Baš je lipo bilo! Vratim nju na njev salaš, tamo na polak puta između Tavankuta i Male Bosne, prid jutro, pa prikim putom na moj, na Vantelek. Put isto pun čačka, a aptike Albine škripidu. Bojtar je počo lajat još dok sam bio tri duži prid salašom. Pomislim u sebi da se nije štogod desilo kad laje na me na tri duži...

VI.

A na tri duži od salaša, samo na drugu stranu – tamo kraj salaša Jose Čvarka, susrio me i poštaš. Petkom ide na našu stranu. Baš na Veliki petak dono mi paket za Uskrs od uje Kalora iz Nimačke – očo je tamo radit, a pobigo od socolišta. Divanio je jedared protiv nikog Jose, al zdravo gadno. Divanio je tako zato što su mu baći Nesti posli rata omeli tavane, poodnesivali josag, brkove čupali..., pa ga na kraju još i prijavili. A ko bi drugi, nego prvi komšija Roko. I nadodo mu – kazo je da je kazo i ono što ujo nije kazo.

Uzmem pismo u ruke – kad od nje. Srce mi zadržalo. Oma ga otvorim. I? Piše krupnim slovima mastiljavom olovkom na ostajalom papiru: «Više neću bit sa tobom! Bačo su mi zdravo protiv.» Siroma sam, kažedu bačo, pa će joj se u muku život pritvorit... Sve niki ne virujem, al, reko, korizma je, nije vrime za šalu. Ne bi ona ni lagala. Nije od ti. Sio sam oma. I čitam zadnji red: «Više se nećemo viđat». Slago bi kad bi kazo da nisam suzu puštio. Steščalo mi se ko nikad...

VII.

A steščano mi nikako bilo i dalje. Suze sam znao otirat i sutra. I prikosutra. I još uvik mi zna po dikoja ispast iz oka čerez nje. Ne možem virovat šta me snašlo. Taki par, taka ljubav... Mislio sam da će moždar pobić od baće kad joj već ne da za me. Ne bi mi smetalo! Čak bi i rad bio da uskoči. Al' nije, nije tila. Il', da ne grišim, moždar je tila, al' nije smogla snage...

Čujem, udat će se krajem lita, kad se ovrše žito, za Grgu Džedžinog s Čikerije. Znam ga otprija, nije rđav momak, al'... Svit divani da je baš gazdački – već ima na svom imenu deset lanaca zemlje na Faldumovu i po lanca vinograda u Zlatnom kraju. Di je to u odnosu na moja dva i po i par redi otele pod salašom?

VIII.

Samo par redi otele... Ne kažem, moždar će joj s njim bit bolje? I volio bi. A sirotinja nije nikom baš zdravo mila! Ne trči se za njom. Ni

sad, a ni prija ni' se otimalo za nju. I šta onda čoviku vridi lipota, vridnoća, poštenje..., kad nije imućan? Ko danas za to još mari?

Nije da nisam patio. U mijane češće zalazio. Pijo po litru onog od kevedinke, od bać Luke Zivalovog iz Mirgeša – ta mi nikako najbolje išla. I mulatovo – svircima se nadavo. Primaš Kalo Krumplišov će me pamtit dugo.

IX.

Pamtit će me ne samo zbog novaca, već i zato što sam volio naručivat, kako su posli divanili, nike čudne bećarce. Tražio sam da pivaju one o rastanku, koje sam sâm izgustiro. Nisu Bog zna šta, al' su moji. Znao sam da tako štogod nije za bećarce – oni su veseli i šaljivi, huncutima najbolje pašedu, no ja sam ovako tio čerez manje boli... Uđem tako u mijanu i oma s vrativi:

«Tamburaši ajte z' astal oma,
Ajte brzo, jel će biti loma.
Pivajte mi o divojki mojoj,
koju više ja ne zovem svojom!
I svirajte polagacko samo,
da ožalim što je očla tamo!
S drugim očla daleko je ona,
Duša mi je stoga zdravo bolna!»

X.

Ni sad ona nije manje bolna, al' živit se mora. Znam, nisam jedini sam. Tiši me to. Ima nas dosta ode taki po salašima. Ne da nam se s curama. El ne znamo, el nam štogod fali, el...?

Istina, cura ima nezauzeti. Nije da i' nema. No one nike više sad na varoščane tiskaju. I na dotirance. Kažu, rade su gospojama bit. E, mislim se, onda budite, a ja ću već izać nikako sa sobom na kraj. I sam ako tribalo. Pa i to je za ljude, kad se ne mož drugčije. Bit ću na mom salašu, kaki je, taki je. Radit ću. I klapit... No sad mi je prvo umit se ladnom vodom.

Tomislav Žigmanov

Priredio: Stjepan Beretić

KORISNI SAVJETI

SKLADIŠTITI POVRĆE

Brokoli

Ovo se povrće može skladištiti samo na kratko vrijeme. Umotajte ga u foliju, položite u hladnjak. Povrće će ostati svježije jedan do dva dana. Želite li ovo povrće zamrznuti, treba ga blanširati do tri minute.

Zelena salata

se najbolje drži ako je oslobodite uvelih listova, umotate u vlažan rubac (vlažno platno) i položite u hladnjak.

Mrkvice

Lišće izvlači iz mrkvice vlagu. Prije nego ćemo je skladištiti, valja ju osloboditi od listova. Ako mrkvice nećete čuvati u podrumu pokrivene pijeskom, najbolje ih je čuvati u hladnjaku. Ni u hladnjaku se ne mogu dugo sačuvati, a da ne uvenu.

Krumpir

se čuva u mračnom, suhom i hladnom prostoru. Prozračan, mračan podrum i temperatura od 4 do 8 stupnjeva najviše odgovara za čuvanje krumpira. Hladnjak je za krumpir previše hladan.

Paprika

Zelena se paprika može čuvati u hladnjaku, u prostoru za povrće do jednog tjedna. Žuta i crvena paprika je puno osjetljivija. Ako se drže u prehladnom prostoru, brzo će se pokvariti.

Rajčice (paradajz)

Rajčice su preosjetljive na hladno. Zato se rajčice najbolje čuvaju na sobnoj temperaturi. Ako ih ostavite u hladnjaku, bit će odveć tvrde i izgubit će svoju aromu.

Plavi patlidžan

Odveć tvrdi i nezreli plodovi dozret će na sobnoj temperaturi. Pri temperaturi od 10 do 13 stupnjeva mogu se čuvati najviše 10 dana.

KAKO SAČUVATI SVJEŽINU REZANOG CVIJEĆA?

Stotine tisuća buketa se proda svaki dan u cvjećarnicama. Djeca ponekad danima štede da od svoga džeparca nekome daruju kiticu cvijeća. Pravi je užitak i velika radost primiti lijep buket cvijeća. Nažalost, ponekad cvijeće ne izdrži niti jedan dan, a da ne uvene. Zato vrijedi poslušati savjete cvjećara. Nemojte cvijeće stavljati odmah u vazu. Nego:

Tvrde stabljike prije nego dospiju u vazu treba koso odrezati, a meke stapke ravno.

Okidajte listove s onih dijelova stabljike ili stapke, koji će biti u vodi. Listovi nikad ne smiju biti u vodi, zato što se oni uskoro počnu raspadati.

Vaza s cvijećem ne smije biti izložena suncu.

Vaza s cvijećem ne smije stajati na propuhu.

U blizini vaze s cvijećem ne smije biti voća a pogotovu ne jabuke. Neko voće zrači plin etilen, zbog kojega će cvijeće prije uvenuti.

U cvjećarnicama se mogu kupiti tekućine koje održavaju svježinu cvijeća, a imaju čak 90 postotaka šećera kao i dezinfekcijskih sredstava.

Umjesto tih sredstava, kad mijenjate vodu iz vaze, vi u svježju vodu dodajte malo šećera, pa ćete postići gotovo isti učinak.

Na još jedan jeftin način možete cvijeću u vazi produljiti svježinu: u svježju vodu ubacite kovanicu od 1 ili 2 centa. Iz tih se kovanica oslobađaju male čestice bakra, koje su i u najmanjim količinama ubitačne za alge i bakterije.

Ako nemate takvih novčića, ubacite tabletu aspirina.

TRAVNJAK UOČI ZIME

U suvremenoj njezi vrtova važi: lišće što u jesen pada, treba ostaviti na travi. To vrijedi i za nezasijano ili nezasađeno tlo, pa i za ukrasno drveće. Pa ipak trava se zimi pod lišćem može ugušiti ili užeći.

Trava u travnjacima, ponekad, polagano doduše, ali ipak raste i u kasnu jesen. Obično se koncem listopada posljednji put kosi trava, a ako je blaga jesen, možda čak i u studenom. U krajevima gdje se očekuje veliki snijeg, važno je da se trava pokosi na sasvim kratko (3,5 do 4 cm). Gdje je manje snijega, trava se može ostaviti i nešto dulja.

Ostavite li u jesen lišće, da slobodno ostane na travnjaku, dogodit će se isto što se događa i u slobodnoj prirodi. Lišće će ostati na otvorenom tlu kao vrsta zaštite od mraza, snijega i smrzavanja, pa će životinje koje žive u zemlji trošeći ono što je ostalo od jeseni, stvarati novi humus.

POSLASTICA U VRIJEME DOŠAŠĆA

Vrijeme došašća je vrijeme sitnih kolača. U to predbožićno vrijeme će rado proboraviti u kuhinji i oni, koji kuhinju baš ne vole. Pravo je zadovoljstvo ponuditi nešto, što ste sami pripravili za grickanje. Upozorenje: samo za dobre zube!

Prženi lješnjaci – ali kako?

Pripravite
1/2 kg čitavih lješnjaka
3 decilitra vode
35 dekagrama šećera
Šećer u prahu

Što učiniti?

U pripremljenu vodu uspite šećer da polagano provrije

Neka vrije jednu minutu, a onda ohladite

Pećnicu zagrijte na 180 stupnjeva

Lješnjake 10 minuta pržiti na limu

Pržene lješnjake snažno protrljati u rupcu, kako bi im se odstranila ljuska

Očišćene lješnjake usuti u šećerni sirup i ostaviti ih u sirupu nekoliko sati ili čak cijelu noć

Zatim lješnjake ocijediti

Tako ocijeđene lješnjake položiti u lim na papir za pečenje da se osuše

Sada lješnjake ponovno pržite u tavi i pri tome ih posipajte šećerom u prahu, sve dok se ne "obuku" u karamelizirani sloj.

Orahove okruglice

Pripraviti:

3 jaja

20 dkg šećera

25 dkg drobljenih oraha

10 dkg ribane čokolade

Prstohvat praška za pecivo

Malo šećera u prahu

Žumanjke i šećer umutiti dok se ne zapjeni.

Dodati drobljenje orahe, prašak za pecivo i ribanu čokoladu. Dobro zamiješati.

Dodati snijeg od bjelanjka.

Oblikovati kugle pa ih uvaljati u šećer u prahu.

Peći 12 minuta na 180 stupnjeva.

Jabuka

Na sjeveru Bačke nema dražeg voća od jabuke. Jabuka je izvrsna za užinu. Između doručka i ručka, ručka i večere ništa bolje od jabuke. Iznenadnu glad će lako smiriti jedna jabuka. Ali jabuka ide i u kolače... Evo jednog kolača s jabukama, i ne samo s jabukama.

Puno treba pripremiti, ali isplati se! Dobro dođe poslije ručka u hladnim danima.

Pripraviti:

Za piškotu (biskvit):

6 dkg finoga kristalnog šećera

6 dkg glatkoga brašna

2 jaja

1 čajnu žličicu vanilin šećera

Za punjenje

4 kiselkaste jabuke

1 limun

7 dkg šećera

1 bjelanjak

1 čajnu žličicu vanilin šećera

1 čajnu žličicu ruma

mrvljenog badema

malo cimeta

Za krem:

10 dkg svježeg kravljeg sira

3 dkg meda

1 žlicu kompota od brusnice (ili koji drugi sličan kompot)

malo mlijeka

Idemo po redu:

Za piškotu dva jaja umiješajte sa šećerom dok ne dobijete pjenastu masu.

Brašno i vanilin šećer umijesiti zajedno s masom.

Tijesto staviti na lim za pečenje, nakon što smo po limu raširili papir za pečenje.

Peći u pećnici zagrijanoj na 220 stupnjeva 10 minuta

Ispečenu piškotu istresti na pošećeren papir

Ostaviti da se ohladi.

Uz pomoć okrugloga kalupa za tortu izrezati krug

Okrajke od piškote narezati u male kockice

Očistiti jabuke i narezati ih na sitne kockice.

Izmiješati jabuke s 5 dkg šećera, s rumom, s vanilin šećerom i prstohvatom cimeta.

Dinstati na temperaturi od 180 stupnjeva dok ne omekša, pa ostaviti da se ohladi.

Preostale kockice od tijesta potopiti u ohlađenu jabučnu masu i umiješati.

Postaviti kalup za tortu na lim.

Putrom premazati lim.

Staviti okruglo izrezanu piškotu u kalup.

Bjelanjak zamutiti zajedno s jednom žlicom šećera dok se ne dobije čvrsta masa. U tu masu stavite drobljene bademe.

Jabučnu masu ulijte u kalup za tortu

Malo pritisnuti, da prilagne tijestu

Odozgor staviti snijeg s bademom i ravnomjerno premazati jabučnu masu. Peći oko 20 minuta dok ne bude zlatnožuto.

Servirati toplo.

Krem od kravljeg sira, meda, mlijeka i brusnice učinit će ovu slasticu još sočnijom.

ČUDNA GRANA BOŽIĆNA

Božićna grana, na kojoj gore ružičaste svijeće, ukrašena plišanim vrpcama ili božićna grana u koju je ugrađena po koja božićna pjesma, čini se, da je u mnogim kućama postala stvar prošlosti. Tradicionalna božićna grana, kao da izumire u Italiji. Mogu se vidjeti božićne grane koje naglavce vise u stanu, kako bi se dobilo na mjestu za darove pod granom. I kod Talijana je božićna grana najdraži kućni znak Božića. Talijani su 2005. godine za božićne grane potrošili gotovo 200 milijuna eura za 7 milijuna jelki. Toliko su potrošili i bar toliko su kupili i za Božić 2006. godine. To što Talijani toliko vole božićnu granu je pravo čudo, ako se znade, da se kićenje božićne grane u Italiji pojavilo istom 1950-tih godina. Ukrašavanje jelke se jako teško probijalo. Još ima ljudi koji se sjećaju, kako su božićnu granu kitili šarenim papirnim vrpcama, ili u šareni papir umotanim jabukama i narančama, ali i limunima i lukom.

Čudni ukrasi

Talijani znaju božićnu granu ukrasiti metlicama, ne bi li tako od kuće odagnali nevolje. Građani Napulja će svoje božićno drveće ukrasiti sićušnim jelenima, da tako odagnaju đavla od svoga doma. Poneko će svake godine odabrati jednu temu, pa se jelka ukrašava samo zelenim ili samo crvenim jabukama. Mogu se naći i čisto ružičaste ali i čak crne božićne grane sa svijetlim ukrasima, da Božić ne bi bio previše tužan. Za one koji puno

putuju Talijani su iznašli i posve minijaturnu jelku, koja se može nositi u putnoj torbi, da božićno ozračje uđe i u hotelsku sobu.

I platana može poslužiti za božićno drvo

Za Božić 2006. godine najveće božićno drvo je postavljeno u mjestu Pergine. Na tom ogromnom drvetu svake večeri u božićno vrijeme gori 30.000 svjećica. No to božićno drvo nije jela, ni bor već platana.

Najskuplje božićno drvo je za Božić 2006. godine napravio japanski draguljar Ginza Tanaka. Japančevo božićno "drvo" je napravljeno od 24 karatnog zlata, a cijena mu je 600.000 eura.

Prema *Hirvivó*, VI. godište, broj 1 (243) od 7. siječnja 2007. godine, 8. str.

Priredio: Stjepan Beretić

ZA POLNOČKU

Noć je tiha, blaga, mila,
Samo zvono sa crkve
Svojim jekom nas poziva.
Noćas valja budan biti,
Radosni se prisitiiti
Da u ovoj blagoj noći
Isus hoće k nama doći.
Noćas nebo nisko nam je,
Noćas misec daje sjaje.
Zvizde noćas baš trepere,
Kao da nam štogod vele.
Noćas janje podigrava,
Noćas niko baš ne spava.
Putnik noćas pismu piva,
A i prosjak svega ima.
Noćas svako pravo ima
Dušom svojom da uživa.

Ratnik noćas ne ratuje
Neprijatelj ti niko nije.
Noćas anđel pismu piva,
Majka noćas rodi sina.
Noćas nebo sjajem gori,
Noćas anđel pismu poji.
Ni poljana noćas nije
Ko u noći što je prije.
Zato noćas ne spavamo,
Već u crkvu svi krećemo.
Tamo Isus u štalice
Digo svoje dvi ručice,
Pa nas toplim srcem zove
Baš u blage noći ove
Da se njemu poklonimo
Da mu srce otvorimo.

Pavka Domić

POVRATAK NA PRELO

(najbolja pisma Velikoga prela 2007.)

**Davno zbogom kazo sam na salašu
Bagremovi još mi uvik mašu
Često sanjam njive i ravnicu
Sanjam vino, sanjam tamburicu**

**Zdravo dugo vidili se nismo
Jutros jedno ubilo me pismo
Gledam slova u daljini selo
pisali mi da dođem na prelo**

**Vadim slike gledam milu Bačku
Vraćam mladost uspomenu đaćku
Jedan deran jaše na čilašu
Jedno prelo na našem salašu.**

**Cile noći ja oka ne sklopi
Nemir dušu kao rosu topi
Umoran sam dočekao zoru
Idem tamo di se njive oru...**

**Vlak klopara osvaja ravnicu
Miris zemlje osičam na licu
Ponovo sam u rodnome kraju
Idem šorom vaške na me laju**

**Di su ona meni draga lica
Tajnu čuva tajnu zna ravnica
Vratiše me starome salašu
Jedno pismo, bagremi što mašu**

**Evo mene večeras sa vama
Tu pripadam tuđina me slama
Tu su moji salaši i selo
Došao sam na Veliko prelo.**

Boro Karadža

uredila:
obitelj Huska

OBITELJ

Nisu sve obitelji sretno!

OBITELJSKO NASILJE I "SIGURNE KUĆE"

Svaka treća žena u Srbiji trpi tjelesno nasilje, kaže statistika, a s obzirom na intimnu prirodu podataka (kao što je slučaj sa npr. s narkomanijom, AIDS-om, alkoholizmom i sl.), taj broj možemo smatrati dvostuko većim, jer se takva obiteljska zbilja često ne "prijavljuje".

Nasilje u obitelji, prema čl. 197. Obiteljskog zakona Republike Srbije, je ponašanje kojim jedan član obitelji ugrožava tjelesni integritet, duševno zdravlje ili spokojstvo drugog člana obitelji (nanošenje ili pokušaj nanošenja tjelesne povrede; izazivanje straha prijetnjom ubojstva ili nanošenja tjelesne povrede članu obitelji ili njemu bliskoj osobi; prisiljavanje na seksualni odnos; navođenje ili seksualni odnos s osobom koja nije navršila 14. godinu života ili nemoćnom osobom; ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim licima; vrijeđanje, kao i svako drugo drsko, bezobzirno i zlonamjerno ponašanje).

Članovima obitelji smatraju se: supružnici ili bivši supružnici; djeca, roditelji i ostali krvni srodnici, te osobe u tazbinskom ili adoptivnom srodstvu, odnosno osobe koje vezuje hraniteljstvo; osobe koje žive ili su živjele u istom obiteljskom kućanstvu; van-

bračni partneri ili bivši vanbračni partneri, itd. Mjere zaštite koje zakon predviđa protiv člana obitelji koji vrši nasilje su: privremena zabrana ili ograničavanje održavanje osobnih odnosa s drugim članom obitelji, izdavanje naloga za iseljenje (ili useljenje) iz obiteljskog doma, bez obzira na pravo svojine odnosno zakupa nepokretnosti; zabrana približavanja članu obitelji na određenoj udaljenosti, pristupa u prostor oko mjesta sta-

novanja ili mjesta rada člana obitelji i zabrana daljeg uznemiravanja člana obitelji. Mjera zaštite od nasilja u obitelji može trajati najduže godinu dana, a može se produžiti sve dok ne prestanu razlozi zbog kojih je uvedena. Postupak u sporu za zaštitu nasilja u obitelji naročito je hitan, a žalba ne odlaže i izvršenje. Krivični zakonik Republike Srbije predviđa kazne o čijoj se ozbiljnosti može raspravljati: novčanom kaznom ili zatvorom do 1 godine kažnjavaju se prijestupnici koji primjenom nasilja, prijetnjom napada na život ili tijelo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožavaju spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno stanje člana svoje obitelji. Ako se pri tomu koristi oružje, opasno oruđe

ili drugo sredstvo podobno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši, kazna je zatvor od 3 mjeseca do 3 godine, a ako uslijed nedjela nastupi teška tjelesna povreda ili teško oštećenje zdravlja ili se učini prema maloljetnoj osobi – kazna je zatvor od 1 do 8 godina. Za smrt člana obitelji, nastupilo u činu nasilja zakon predviđa kaznu zatvora od 3 do 12 godina.

Za prekršioca mjere zaštite od nasilja u obitelji koje određuje sud na temelju zakona, kazna je novčana ili kazna zatvora do 6 mjeseci.

O primjerenosti kazni može se raspravljati, ali kad su u pitanju djeca, stari ili žene nemoćne da se obrane, najteže je učiniti prvi korak: pobjeći od nasilnika na sigurno!

SIGURNA KUĆA

Što je "sigurna kuća"? Sigurna kuća je mjesto gdje se mogu skloniti žene i djeca, žrtve obiteljskog nasilja. Pruža smještaj, hranu, pravnu i psihosocijalnu podršku ženama i djeci žrtvama nasilja. Sigurna kuća se nalazi na **tajnoj lokaciji** uz stalni nadzor policijske stanice. Misija joj je unapređenje kvalitete života žena kroz zalaganje za ravnopravnost rodnih uloga i suprostavljanje svim vrstama diskriminacije i nasilja, a nudi **informacije, emocionalnu podršku, pravnu pomoć, zastupanje na sudu, psihološko savjetovanje, praktičnu pomoć, smještaj u situaciji neposredne opasnosti, intervenciju u krizi, upućivanje na druge organizacije.**

Sigurna kuća surađuje s centrima za socijalni rad, policijom i drugim institucijama.

Pravila sigurne kuće

Pravilo povjerljivosti, kojeg se držimo u našem radu, je na prvom mjestu. Zahtijevamo da ga i ti poštuješ. Sve što saznaš tijekom boravka u Sigurnoj kući (priče drugih žena, događanja u Sigurnoj kući i sl.) predstavlja tajnu i ne može se saopćavati trećim osobama.

U cilju osnaživanja, dužna si sudjelovati u svim aktivnostima koje se organiziraju u Sigurnoj kući, a dio su Programa osnaživanja. Rad s vanjskim stručnim suradnicima se organizira prema potrebama svake od vas. Korisnica ima na raspolaganju usluge naše odvjetnice (sastanak u zakazano vrijeme i, na zahtjev korisnice, odvjetnica piše tužbu i zastupa je pred sudom ukoliko su u pitanju postupci koji se tiču nasilja u obitelji). Korisnica je obvezna surađivati s odvjetnicom i aktivno sudjelovati u svim postupcima i radnjama koje je potrebno poduzeti pred nadležnim organima.

Vjerujemo ti i razumijemo tvoj problem. Ovdje si zato što je to tvoja obitelj i tvoja želja i nitko te ne može zadržati protiv tvoje volje, ali o namjeri da nas napustiš moraš nas blagovremeno obavijestiti.

Što možeš uraditi?

- pozovi policiju 92,
- pozovi hitnu pomoć 94,
- pozovi prijatelje,
- pozovi roditelje,
- idi k liječniku i pribavi potvrdu o nanešenim povredama,
- obrati se Centru za socijalni rad,
- dođi u Savjetovalište za žrtve obiteljskog nasilja,
- pozovi Sigurnu kuću.

Do kraja godine Subotica bi trebala dobiti Sigurnu kuću za žrtve obiteljskog nasilja. Bit će to druga u Vojvodini, a peta u Srbiji Sigurna kuća u koju će se moći smjestiti od 12 do 15 osoba, imat će svog domara, a njena izgradnja trebala bi stajati do 120.000 eura. Čitav projekt financira njemački investitor Rudolf Valter. Prema odredbama

sporazuma, obveza Općine je da za Sigurnu kuću osigura lokaciju i građevinske projekte, izgradnju financira Rudolf Valter koji je objasnio da su mu se odvojeno obratili Géza Kucsera, predsjednik Općine, te svećenik István Dobai, direktor "Caritasa". Upravo će "Caritasu" biti povjereno vođenje kuće, dok će djelatnici Centra za socijalni rad pružati stručnu pomoć stanarima Sigurne kuće. Kako je navela Ljiljana Popović, direktorica Centra za socijalni rad, prošle godine u Subotici je zabilježeno 183 slučaja nasilja u obitelji, a od toga u 48 slučajeva žrtve su bila djeca. Osim toga, ovo je prvi projekt u kome na urgentnoj zaštiti stanovništva surađuju ustanova javne službe i nevladina organizacija kao što je "Caritas". Do sada je izrađen idejni projekt kuće od oko 200 kvadratnih metara dok će detaljnu građevinsku dokumentaciju uraditi poduzeće "Nord inženjering" i to besplatno. Radovi na Sigurnoj kući mogli bi uskoro početi...

"Subotica je drugi grad u Vojvodini u kojem će žrtve obiteljskog nasilja imati privremeno utočište", rekao je član općinskog vijeća zadužen za socijalna pitanja Aleksandar Kerekeš.

U okviru objekta bit će osigurane četiri prostorije za smještaj i zbrinjavanje žrtava nasilja, neophodne prateće prostorije, kao i jedan stan za domaćina koji će ga voditi i održavati. Sigurna kuća će primiti 12 do 15 korisnika. Potpisnici protokola za izgradnju Sigurne kuće u Subotici nisu mogli precizirati kada će sklonište, veličine oko 200 kvadratnih metara, biti završeno, ali su istaknuli da će se na tome raditi intenzivno.

VJERA I PRAVILA ZA USPJEH U ŽIVOTU

Ljudska i božanska mudrost nude nam mnoge odgovore.

Poznata je vrijednost poslovice i narodne predaje.

Sabrano stoljetno i tisućljetno iskustvo zaslužuje pozornost i poštovanje. Potrebno je ozbiljno i zbiljski razmotriti poruku koju nam nose generacije ispred nas.

Potrebno je raditi da naš život i život generacija iza nas bude sretniji i bolji. Ispravno življenje određuje naš uspjeh ili neuspjeh, sreću ili žalost.

Hoće li naš život biti uspješan ili neuspješan, ovisi o nama samima. Vjera i drugi ljudi mogu nam biti oslonac i put kroz život.

U nastavku slijede neka važna pravila za uspješan hod kroz odrastanje.

Evandjelje i ljudska mudrost uče o kvaliteti života koja otvara mnogo mogućnosti za sretan, uspješan i ugodan život. U središtu je pozitivno mišljenje, kultura ponašanja, poniznost, hrabrost, vedrina, zajedništvo i ljubav...

Uživaj u svakome danu.

Svaki ti je dan darovan. Nikada se više neće ponoviti dan koji sada živiš. Vrijeme neumitno prolazi i teče.

Cijeni vrijeme.

Novac se može imati, ali vrijeme koje je prošlo, više se nikada ne ponavlja. Cijeni odrastanje, mladost, učenje, mudrost.

Budi zahvalan.

Osjeti ljepotu zdravlja i života oko tebe i u tebi. Osjeti ljepotu dara života, dara mladosti i odrastanja.

Traži mudrost.

Čitaj, ispituji, misli. Traži vrijednu literaturu koja dostojno i kvalitetno može hraniti tvoj duh i nutrinu.

Upoznaj svoju nutrinu.

U tvome umu i duhu leži veliko bogatstvo stvaranja, uspona i ostvarenja. Vjeruj u svoje Bogom dane sposobnosti.

Jačaj svoj duh.

Meditacijom riječi Božje i riječi ljudske možeš proširivati i jačati svoje duhovne kvalitete.

Pozitivno misli i pobjeđuj.

Pozitivno mišljenje o sebi i drugima vodi napretku i cilju. Vjera čini čuda čak i kada se radi o vjeri u sebe i u život.

Otkloni sve duhovne negativnosti.

Ne dopusti da u tebi boravi mržnja, osveta, gorčina, ljubomora, srdžba, lijenost, pasivnost. Budi slobodan.

Slobodu traži u vjeri i ljubavi.

Potrebna je vjera i ljubav koje čine stvarne promjene. Potrebno je da se dogodi zaokret – obraćenje (novi život).

Prihvati novi život u Duhu.

Novi život u slobodi, radosti i napretku događa se po Duhu Svetome – Božjemu Duhu u kojemu je sve moguće.

Pazi na svoje riječi.

Iz riječi može dolaziti i blagoslov i prokletstvo. Neka tvoje riječi uvijek bude pozitivne, mudre, poticajne, korisne, ponizne.

Budi zajedničar.

Nikada se ne umori činiti dobro. Budi pozitivac u utakmici života koji vjeruje i pobjeđuje.

PRAVA SNAGA ZA OBITELJ MOLITVA

Moliti se za svoj brak i svoju obitelj može biti jedna od najvažnijih stvari koje ste učinili za sklad vaše obitelji. Mi vjerujemo da samo Bog može stvarno promijeniti ljude, te da Bogu ništa nije nemoguće.

Suprug za suprugu

Bože, danas ti pred tebe donosim svoju ženu i molim, prema Tvojoj Riječi; ♥Da spozna koja je tvoja volja za njezin život, te da više od svega želi udovoljiti Tebi u svakom pogledu, i da pri tome donosi plodove sa svakim dobrim djelom (*Kol 1,9-10*) ♥Da bude zdrava i da ima puno energije za svaki dan (*Iz 40,28-31*) ♥Da ju ja oslobodim od briga ili krivnje za stvari za koje ona nije odgovorna ili ih nema pod kontrolom (*Mt 6,25-34; Lk 12,22-32*) ♥Da stvari koje želi obaviti danas prođu bez stresa i glatko, te da puno toga stigne obaviti (*2 Sol 2,16-17; 3,1-4.13*), ♥Da dobra i pobožna žena dođe u njen život i postane joj prijateljica (*Tit 2,3-5*), ♥Da te ne ogovara, da se ne druži s onim ženama koje to rade (*Izr 20,19; 1Tim 3,11*), ♥Da joj ja dam podršku i mudrost te da ju zaštitim od onih koji ju žele zavesti (*1Tim 2,14; Jak 1,5-8*).

Kao što se i Krist molio za druge u Ivanu (17. pogl.), tako se želim i ja moliti za svoju suprugu! ♥Da se Bog proslavi u njenom ži-

votu i kroz nju; ♥Da ona raste u spoznaji Boga, te da može iskusiti njegovu blizinu; ♥Da ju ti, Bože, čuvaš sigurnom u Sebi, te da ju čuvaš od očajanja, od gubitka vjere, i slabost za to vrijeme dok prolazi kroz kušnje; ♥Da bude i ostane moralno čista i predana njemu, te posvećena Bogu za službu; ♥Da bude sjedinjena s Bogom i sa mnoštvom; ♥Da ostane vjerna Kristu do kraja svog života.

Zapamtite! Mudar suprug moliti za svoju suprugu. On započinje moliti prije braka, čak i prije nego što ju je upoznao, te se nastavlja moliti kroz svoj cijeli život. Niti jedna osoba nije toliko važna u njegovom životu i ona uvijek treba molitvu, iako to ne pripočava ona da joj je to potrebno. Da bi se mogli efektivno moliti za svoju suprugu, morate znati što se događa u njenom životu, što radi, što misli, što osjeća. Mudar suprug će si postaviti kao prioritet da provede kvalitetno vrijeme sa svojom suprugom. Kako godine odmiču, on će sve bolje moći prepoznati što se događa ispod njezine površine!

Suprug moli za sebe

Zapitajte se: Što moja supruga stvarno treba od mene? Koje osobine i kvalitete ona treba vidjeti u meni a koje bi njoj dale veći osjećaj sigurnosti, povjerenja i pomogle joj da više vjeruje u Boga? Zatim molite da Bog stvarno počne razvijati te kvalitete u vašem životu. Ovo je samo jedna molitva koja nam može poslužiti za model:

"Oče nebeski, pomози mi da budem onakav muškarac kakvog moja supruga treba danas. Ja

znam da joj ja ne mogu ispuniti svaku potrebu – samo Ti to možeš – ali mi pomози da ju uvijek budem spreman saslušati i da budem pažljiv prema njoj, te da se brinem za njezine potrebe. Pomози mi da slušam ono što ona želi reći, te da ju uvijek mogu ohrabriti u stvarima koje ona radi. Pomози mi da ju mogu zaštititi od napada i uvreda, i da mogu s njom podijeliti ono što je na mom srcu – čak i stvari koje se meni čine da bi njoj trebale biti poznate, ali joj možda nisu. Pomози mi da budem osoba s kojom će biti lako živjeti – zabavan, susretljiv, blag i vjeran."

Molitva Supruga za Supruga

Nebeski Oče, ja uzdižem svog supruga tebi danas i molim, sukladno Tvojoj Riječi: ♥ Da mu Ti daš snage da vodi našu obitelj (*Jš 1,7*), ♥ vrijeme da upozna svoju obitelj (*Iv 10,14*), i strastvenu želju da blago upravlja našim domom (*1 Tim 3,4*); ♥ Da Ti blagosloviš njegov rad i da mu pokažeš kako da Te slavi svakoga dana svojim stavom i u svom duhu, te učini da njegov rad donese tebi slavu (*Ps 90,16-17; Dn 6*); ♥ Da bude mudar upravitelj naših financija i svega što imamo, prisjećajući se da sve što imamo dolazi od Tebe, i da si nam sve to dao da tebe proslavimo s tim (*Mt 6,19-21; Lk 16,10-13*); ♥ Da Te voli sa svim svojim srcem, dušom, umom i snagom, te da mrzi zlo (*Mk 12,30; Ps 97,10*), ♥ Da želi slušati potrebe drugih i da se lako ne razljuti (*Jak 1,19*); ♥ Da mu Ti pružiš fizičku, mentalnu i duhovnu zaštitu (*Ps 28,7-9; Ps 41; Iv 17,15; 2 Sol 3,3*); ♥ Da mu Ti daš želju da poučava našu djecu i da im bude primjer pobožnosti (*Pnz 6; Ps 78,5-7*); ♥ Da ga Ti uputiš i poučiš kojim putem treba ići (*Ps 32,8*); ♥ Da mu daš mir u svim okolnostima i čvrstoću karaktera u odlukama koje mora donijeti danas (*1 Kor 14,33; IZR 11,3*); ♥ Da mu pomogneš da razmišlja o Tvojoj Riječi dan i noć, da moli bez prestanka i da ostane vjeran Kristu do kraja (*Ps 1,1-3; Ps 119,18.73; 1 Sol 5:17; Hebr 12,1-2*); ♥ Da razvije dobre odnose s drugim muškarcima vjernim Tebi (*Ef 4,24.25; Hebr 10,24*).

Supruga moli za sebe

Dragi Oče, učini me njegovom pomoćnicom, prijateljicom, vjernom pratiljom i podrškom. Pomozi mi da učinim naš dom mjestom gdje će se on moći odmoriti, pronaći mir i sigurnost te mjestom u koje će on željeti doći. Pouči me kako da se brinem i da mu ostanem atraktivna. Izgradi me kreativnu i sigurnu suprugu koja je bogata u mislima, u duhu i duši. Učini me suprugom kojom će se on moći ponositi i hvaliti drugima. Sada želim položiti sva svoja očekivanja pred Tvoj križ. Želim osloboditi svog supruga odgovornosti da on treba zadovoljiti moje potrebe koje samo Ti možeš ispuniti. Pomozi mi da prihvatim svog supruga onakvog kakav je i da ga ne pokušavam promijeniti. Stavljam u Tvoje ruke odgovornost za promjene u njegovom životu, u potpunosti vjerujući da nismo savršeni niti on niti ja. Samo si Ti, Gospodine, savršen i pouzdam se u tebe da ćeš nas ti promijeniti. Pomozi mi da se nastavim moliti za svog supruga i da moje molitve postanu pravi jezik ljubavi.

BEZ TEBE

Bez Tebe sam nitko i ništa,
orahova ljuska na vodi,
peronski vlak bez voznoga reda,
jalova šljiva što ne rodi.

Bez Tebe sam izgubljeni stvor,
tunel gdje tama je duboka,
bezglasno raspjevani pjevač,
mudrac praznih ruku sa Istoka.

Sjeme sam skriveno pod brazdom,
a bez Tebe nicanja nema,
i rijeka sam bez korita,
nehajni stražar što drijema.

O, kako se nada koprca
ako se Tvoja sjena skloni,
pa bez Tebe ni ljudski razum
ne zna na uzbunu da zvoni.

Izoštri mi čula kroz vjeru
da varljivost života slutim,
nagnutog tijela i glave
pred Tobom molim i šutim.

*Josip Dumendžić
Meštar*

Anketa rađena s djecom O BRAKU

KAD SE ODLUČUJE KAD TREBA STUPITI U BRAK?

– Prvo moraš naći nekoga tko voli iste stvari kao i ti. Ako na primjer ti voliš nogomet, onda i njoj se mora sviđati to da ti voliš nogomet i onda da donosi čips i pivo. (Marko, 10 g.)

– Ti u svari ne odlučuješ sam kad trebaš stupiti u brak. Bog to odlučuje odavno unaprijed i ti onda na kraju vidiš što ti se dogodilo. (Ivana, 10 g.)

KOJE SU PRAVE GODINE ZA BRAK?

– Najbolje godine su 23 jer onda poznaješ svog muža najmanje 10 godina. (Sandra, 10)

– Ne postoje najbolje godine za brak – moraš stvarno biti dovoljno glup da bi se oženio. (Filip, 6)

ŠTO TVOJI RODITELJI IMAJU ZAJEDNIČKO ?

– Paaa, oboje ne žele imat više djece. (Sara, 8)

ŠTO SE RADI NA IZLASKU S DJEVOJKOM/DEČKOM?

– Izlasci su tu da bi se zabavljali i ljudi bi trebali iskoristiti priliku da se bolje upoznaju. Čak i dečki imaju reći nešto zanimljivo ako ih dovoljno dugo slušaš. (Jasna, 8)

– Kod prvog izlaska se pričaju interesantne laži tako da su onda zainteresirani i za drugi izlazak. (Milan, 8)

ŠTO BI TI RADIO KAD BI TVOJ PRVI IZLAZAK SKROZ LOŠE PROŠAO?

– Ja bih otišao kući i pravio se da sam mrtav. Onda bih nazvao novine telefonom i rekao da mi naprave umrlicu. (Darko, 9)

KADA SE SMIJE NETKO POLJUBIT ?

– Kada poljubiš neku djevojku onda se moraš s njome oženiti i imat djecu sa njom. Tako ti je to! (Ivan, 8)

JE LI BOLJE BITI OŽENJEN ILI NE ?

– Za djevojčice je bolje da se ne udaju, ali dečkima treba netko tko će im čistiti. (Marija, 9)

ŠTO TREBA NAPRAVITI DA BI BRAK BIO USPJEŠAN?

– Muž treba uvijek govoriti ženi da je lijepa pa čak i ako ona izgleda kao autobus! (Stanko, 10)

Cilika Dulić

Molitva za humor

Daruj mi dobru probavu, Gospodine, pa i nešto za probavu. Daruj mi tjelesno zdravlje, zajedno s potrebnim smislom da ga što bolje sačuvam. Daruj mi svetu dušu, Gospodine, koja u oku zadržava ono što je dobro i čisto, kako se na pogled grijeha ne bi prestrašila, nego našla sredstvo da stvari opet sredi. Daruj mi dušu kojoj je dosada tuđa, koja ne pozna mrmljanja, ni uzdisanja, ni tužbe, i ne dopušta da se odviše brinem za ovo nešto koje se šepuri, a koje se naziva "Ja". Gospodine, daruj mi smisao za humor. Daj mi milost da razumijem šalu, kako bih upoznao malo sreće u životu – i od nje dijelio drugima. Amen.

(Tomas Moor)

M l a d i

KAKO DANAS MLADI SLAVE GOSPODINA?

Istinsko slavljenje stvara čuda!

Koliko povike na mlade! Kad smo mi bili mladi... Mladi ne poštuju nikoga, nemaju ciljeve u životu, ne idu u crkvu... Da, mlade treba pratiti, ponuditi im prostor i dati im šansu i mjesto u društvu, u Crkvi. Tek nakon toga oni postaju odgovorni za sve ono što im se događa u životu. Upravo takvu šansu dobili su mladi Subotičke biskupije i oni je aktivno žive. Neki novi vjetrovi pušu, neki ih doživljavaju kao čudo.

Donedavno male zajednice, odjednom postaju atraktivne i u našim župama za mlade ljude! ZAJEDNIŠTVO MLADIH KRŠĆANA sličići pomalo čudu, s obzirom da su se donedavno i uz mnoge ljudske napore tek malobrojni mladi mogli vidjeti na misama, njih manji broj "odabranih" skupljao se na molitvu ili vjeronauk. A sada je na veli-

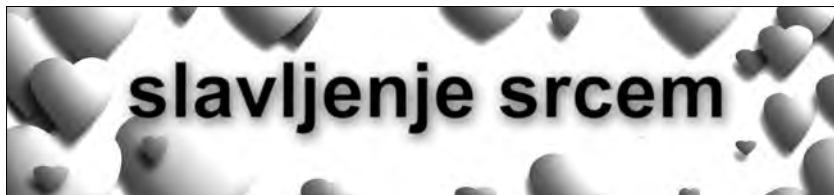
kom broju raznovrsnih susreta u mnogim župama diljem biskupije sve veći broj svjesnih, odgovornih i radosnih mladih kršćana! Što je to povezalo mlade katolike da žive u zajedništvu i da na taj način odgovore na Gospodinov poziv? Što je pozvalo mlade na zajedničku molitvu i druženje, na vjeronauk i sport? Milosrđe Gospodina Isusa kao i tolike isprošene molitve. Doista, Duh Sveti puše gdje hoće i vjerujemo da je nakon karizmatičkih seminara zaista zapuhao i prema Subotici! Ova "slučajnost" vidljiva je na raznim susretima mladih (tribine mladih, mise za mlade, duhovne obnove, hodočasnički križni put, susret mladih u Baču, dužijanica, Hosanafest itd.). Treba naglasiti kako dvije skupine mladih animatora vrijedno okupljaju mlade: jedna je pod vodstvom mr. Andrije Anišića a drugu vodi vlč. Dominik Ralbovsky. Zaista su i ove dvije skupine kroz "Ora et labora" – Moli i radi, shvatile koliko je bitno animirati prvenstveno svoj život, pa tu spoznaju prenijeti na druge! Želim istaknuti zajedništvo u molitvi, na vjeronauku i druženju u župi Sv. Roka gdje se događa čudo radosti! Ne manje važan faktor je suvremena duhovna glazba koja je zaista oduševila i povezala mlade. To je drugo čudo okupljanja! Ovdje su veliku ulogu imali i VIS "Proroci", prorokujući pjesmom i slavljenjem Boga po Subotičkoj biskupiji koja čezne za mladim dušama!

Slavljenje nije formula: ono je stalno, strpljivo razvijanje odnosa međusobne ljubavi! Upravo to je ono što današnji mladi žele: identitet! Stoga mladi opet dolaze Crkvi, jer je upravo Gospodin taj koji nas je stvorio tako jedinstvene, a povrh svega žedne LJUBAVI, što On u svojoj biti i jest! Mladi čeznu za iskrenom ljubavlju, a nju dobijaju upravo u iskrenom zajedništvu i molitvi! Jer svijet im nudi samo šminku, a ovdje dobijaju sve ono što se nalazi ispod šminke, a to su OČI – ogledalo duše! Danas doista možemo uskliknuti s psalmistom: "Obradovah se kad mi rekoše: HAJDEMO U DOM GOSPODNI!" (Ps 122,1).

petar

Crkva u kojoj pred tabernakulom gori vječno svjetlo, živi trajno, uvijek je više od kamenog zdanja; u njoj me Gospodin neprestano očekuje, poziva me, želi mene samoga učiniti "euharistijskim" čovjekom.

Benedikt XVI.

VOLIMO LI SE?

Akcija: zagrlimo djecu "Kolevke"

Već nekoliko godina volonteri "Caritasa" posjećuju napuštenu djecu koja svoje prve dane i djetinjstvo provode u centru za napuštenu djecu "Kolevka" u Subotici.

Ovo je jedno od brojnih iskustava mladih volontera koji svoje vrijeme posvećuju onima kojima je ova vrsta družanja od neizmjerne vrijednosti.

U goste im odlazimo jedanput tjedno. Termin se uvijek odredi po dogovoru, ali je to uglavnom subota popodne u 15,30 sati. Igramo se s djecom, pričamo, učimo ih novim riječima, pomažemo im u izgovaranju problematičnih glasova... Gledamo ih: ta djeca su toliko željna pažnje da im je dovoljno da ih netko samo gleda, dok oni ponosno prikazuju svoju novu akrobaciju.

Ova je akcija nastala u župi Sv. Roka za Božić 2004. kada je nekoliko obitelji ugostilo ove mališanje za blagdan. Toj djeci je ovo bilo prekrasno iskustvo i bili su neobično sretni i ispunjeni ljubavlju, isto kao i obitelji kod kojih su bili. Ali ova sreća je kratko trajala. Blagdan je prošao, a djeca su se morala vratiti natrag u svoj zajednički dom. Iz ovoga se rodila ideja da se nešto poduzme, tj. da se prijateljstva nastave i tako smo im počeli ići u posjete, u njihov dom. Grupa koja ide u posjet stalno se mijenja, broj posjetitelja varira od troje do petnaestak. Ali tu je jedna mala grupa koja se održala tijekom godina, koja se stalno trudi da unatoč svih osobnih obveza, izdvoji nekoliko trenutaka za: LJUBAV! I to onu nesebičnu, neiscrpnu, Kristovu ljubav! Kako je jednom jedna volonterica rekla, "Inicijativu ima Duh Sveti, on je taj koji nas potiče na djelo ljubavi!" I zaista je tako! Prije otprilike dvije godine sam napravila jednu dužu pauzu (zbog koji mi je sada žao...) Ali svaki, zaista svaki dan sam mislila na njih. Je li onaj mali dečkić već prohodao, je li ona djevojčica progovorila, što li sada radi ovaj ili onaj... Tu misao je održao Duh Sveti u meni, dok me nije napokon opet poslao k njima! Isprva je bilo teško navići se na suze

u njihovima očima kada odlazim i govorim im koliko još moraju spavati dok se ne vratiim i nastavimo se igrati... Ta dječja ljubav, sreća i njihov zagrljaj toliko ispunjaju čovjeka, daju toliku snagu da se mogu izdržati svi oni "problemi" koje u životu imamo! Ali da bi oni mogli sve to dati, prvo moraju primiti, da bi uopće iskusili što je to: ljubav, pripadnost, pažnja! Nikad neću shvatiti majke i očeve te djece... Samo tako ih ostaviti same, prepustiti ih rukama nepoznatih ljudi... Ali, to su neki drugi problemi. Hoću reći da je na nama – na tebi i meni, na svakome od nas da djeluje! Da predajemo ljubav Kristovu, kao što je to on radio: *Uzme Isus dijete, postavi ga uza se i reče im: "Tko god primi ovo dijete u moje ime, mene prima. A tko mene prima, prima*

onoga koji me je poslao. Doista, tko je najmanji među vama svima, taj je velik!" (Lk 9,48) Mogu vidjeti Gospodina u njihovim očima, a kad ga vidim tako malog, ostavljenog još i bolesnog – zgrozim se zbog čovjeka, a veličina Gospodina još poraste u meni, jer je jedino On čista Ljubav! Na koncu vremena, bit će nam suđeno po ovome: Bijah gladan i nahranite me, bio sam mali i sam – utješio si me, darovao si mi ljubav. Dobili smo toliko jasne putokaze za djelovanje – samo ih treba slijediti. Ali tko se odluči za tako što, nipošto ne smije to raditi radi sebe, već radi njih! Sebičnom ljubavlju ćemo povrijediti sebe (ovo govorim iz osobnog iskustva). Trebamo im davati ljubav, svima podjednako! Najveća greška je vezivanje! A ono proizlazi iz sebičnosti. Moramo moliti da nam Krist daruje svoju ljubav kako bismo ju mogli prenijeti toj djeci. Voljeti ih radi njih, zbog onoga što jesu, jer su tu, a sami... "Ljubavlju ljubav vratiti" – kako nam to kaže pjesma meni jako draga!

Stvoreni smo iz Ljubavi, iz Očeve ljubavi! Jer je htio da budemo sretni kao što je On! Sve nam je dano: cijela ljubav nam se pruža, trebamo ju samo prepoznati, prihvatiti i davati je drugima. Krist nam je rekao još nešto vrlo bitno – FORMULU ŽIVOTA: "Ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio!" (Iv 15,12).

Ljubimo li se? Volimo li se?

Nikolina Skočovski Bačić

S Isusom do vedrije i sretnije budućnosti!

Ouči korizme, od 16. do 18. veljače 2007. godine, održana je duhovna obnova za mlade u samostanu sestara "Kćeri milosrđa" u Subotici, pod geslom "S Isusom do vedrije i sretnije budućnosti!". Obnovu je predvodio preč. Andrija Anišić uz pomoć s. Silvane Milan i mons. Marka Forgića. Na obnovi se okupilo tridesetak mladih iz raznih dijelova Subotice i okolice.

Kakvi su dojmovi sudionika obnove:

Znam smisao svoga života! Čeznula sam za nečim što je oduvijek bilo u meni. Shvatila sam... Moj zadatak je: BUDI SRETNNA, PRIHVATI BOGA I SLAVI GA SVIME ŠTO JESI I SVE ŠTO ČINIŠ PREDAJ NJEMU I SVE ĆE TI SE DATI! Moramo imati dovoljno hrabrosti prihvatiti ono što je dobro, a odbaciti što je loše. Put do sreće je put koji nam pokazuje ISUS KRIST, zato treba ustrajati, imati dovoljno snage za to... I drugima poručujem: predaj mu se i vjeruj!
– **Neda Matković**

Shvatio sam da bez Isusa ne možemo živjeti, jer ON je sreća i smisao života! Zato mi mladi, budućnost Crkve, moramo predati SVE Isusu da nam On vodi život te da osjetimo što je raj na zemlji! A mi koji smo bili na duhovnoj obnovi imamo zadaću koju sam čuo u pjesmi "Krist na žalu" i glasi: "Ti i ja krećemo danas lovit srca na moru života, a mreža bit će Riječ Božja prava!" Bog nas voli i želi biti dio nas... dopustimo mu to! – **Darko Temunović**

Svi smo se ponasali kao prava molitvena zajednica obuzeta srećom, ljubavlju i iskrenošću! Predavanja koja su predvodili preč. Andrija Anišić i s. Silvana Milan, kao i savjeti koje su nam dali, bili su od velike pomoći da kre-

nemo na put svetosti! Pored svih pogrešnih stvari i postupaka koje sam učinila u svojem ži-votu, shvatila sam da će mi Bog uvijek oprostiti iako ja to toliko puta nisam zaslužila. – **Jelena Gabrić**

Ako još niste bili u raj, preporučam vam duhovne obnove!
Pitate zašto?

Zato što je raj u nama, u našem srcu, ali da bismo ga prepoznali potrebno je stvoriti pravu intimu s Gospodinom! Kao – ovaj svijet prestane postojati i samo smo Bog i ja u potpunom zajedništvu. To je raj na zemlji i put ka svetosti! Kada jednom osjetiš miris i okus ovog na zemlji, shvatit ćeš da se odgovor na svako tvoje pitanje nalazi u tvome srcu, kao što je rekao Sv. Augustin: "Svuda sam te tražio, Gospodine, a ti si bio u mome srcu!" – **Agika Toth**

A evo i malo pjesničko nadahnuće:

**Kada ti je teško i ne znaš dalje kako,
Sjeti se Boga, uz njega je sve lako!
Život je možda težak i pun tame,
Ma sjeti se tada naše nebeske Dame!
Ako te nešto tišti i gniječi,
Samo se sjeti za nas utjelovljene Riječi!
Ako poželiš da mir i ljubav oko tebe leći,
Znaj da je uvijek tu pored tebe Duh Sveti!
I kada ti je sve u Božjoj volji,
Tada znaj da ti je život NAJBOLJI!!!**

Marina Gabrić

Dave Durand,
UPRAVLJANJE VREMENOM ZA KATOLIKE

Ova je knjiga idealna za sve one koji se često nađu ispred 100 problema i ne znaju kamo dalje. Sasvim jednostavno je objašnjeno što nam trebaju biti prioriteti u životu, a ne prihvaćanje svega što nam se nađe na životnom putu. Pokazuje kako se s jednostavnim promjenama u životu mogu napraviti veliki koraci upravo u kontroliranju vremena, što je nasuprot lijenosti i neorganiziranosti koja nas često zna dovesti do razočarenja u životu. Prikazuje moguć praktičan život katolika.

Patric Madrid,
GDJE SE TO NALAZI U BIBLIJI

Danas, kada u svijetu bujaju sekte, potrebno je naći odgovor na pitanje: "ZAŠTO JE KATOLIČKA CRKVA NAJBOLJA?" Pored tolikih ponuda koje nam pružaju novi vjerski pokreti, potrebno je održati identitet, jer svaka sekta/zajednica tvrdi da je ona autentična, da jedino ona ima ispravno tumačenje Biblije. Ova knjiga je pregled svih "kritičnih" pitanja koje sekte postavljaju katolicima, osobito mladima, a mi nemamo odgovor na njih! Autor ovdje odgovara na sva moguća pitanja: o papi, čistilištu, kipovima, štovanju BDM i svetaca... Također upozorava na neispavnost naučavanja Biblije samozvanih kršćana. Knjiga predstavlja temelj katoličke vjere.

Aurelije Augustin, ISPOVIJESTI

Ispovijesti, prema dvostrukom značenju latinske riječi *Confessiones* – nisu samo priznavanja grijeha, nego i pohvale Bogu. Knjiga predstavlja duhovnu autobiografiju Sv. Augustina, jednog od najvažnijih teologa Crkve. Vrijedi napomenuti da ovo djelo često čitaju mladi kršćani, jer daje odgovore na ustaljena pitanja u mladosti, a sv. Augustin svojim primjerom i filozofijom daje puninu života.

Petar Gaković

NEVERBALNA KOMUNIKACIJA

Uvod

Čovjek najveći dio svoga vremena provodi u komunikaciji s drugim ljudima. Međutim, pri govornom komuniciranju, svaku poruku, osim riječi, čine još dvije komponente: korištenje glasa (ton glasa, njegova boja, brzina govora, glasnoća, izgovor, pauze u govoru) i korištenje tijela (mimika i gestikulacija).

Mnoge geste apsorbiramo iz socijalne sredine u kojoj živimo, što potvrđuje i poznata izreka – "s kim si – takav si". One se tijekom našeg života snažno modificiraju nesvjesnim podražavanjem društvenih običaja.

Pri svakoj interakciji šaljemo emicionalne signale, a ti signali utječu na osobe oko nas. Što smo društveno umješniji, to bolje nadziremo signale koje upućujemo. Istraživanja su pokazala da vizualni dio poruke, koji primalac dobija gledanjem u osobu koja prezentira poruku, ostaju najduže u sjećanju.

Eksperti za komunikaciju tvrde da komuniciramo:

7 % verbalno, 38 % glasom (ton) a 55 % neverbalno.

Na temelju ovih statističkih podataka zaključujemo da neverbalna komunikacija zauzima najveći postotak u razmjeni informacija između ljudi.

KANALI NEVERBALNE KOMUNIKACIJE

VIZUALNA KOMUNIKACIJA – Mnogi socijalni psiholozi smatraju vizualnu komunikaciju jednim od najvažnijih kanala neverbalne komunikacije. Majkl Argajl, britanski pionir u oblasti socijalne psihologije i umijeća neverbalne komunikacije, zabilježio je da prosječno trajanje pogleda iznosi 2,95 sekundi, dok uzajamni pogled (oči u oči) traje 1,18 sekundi.

Zanimljivosti – Većina lažova gleda vas pravo u oči! Ono što se otkrilo tijekom istraživanja u potpunosti se kosilo s popularnim uvjerenjem o lažovima. Oko 30 % lažova konstantno je gledalo u stranu govoreći laž, dok preostalih 70 % lažova sve vrijeme održava kontakt pogledom sa svojom žrtvom, računajući da će biti teže uhvaćeni u laži ukoliko rade **suprotno** od onoga što ljudi očekuju. Bili su u pravu.

IZRAZI LICA – Lice je najizražajnije i najprepoznatljivija oznaka svih ljudskih bića. Njime se izražavamo, a da ne upotrebljavamo riječi. Većina socijalnih psihologa tvrdi da obično svi mogu prepoznati šest osnovnih emocija: sreću, tugu, strah, bijes, iznenađenje, gađenje.

GOVOR TIJELA – pokriva znakove dodira, orijentacije tijela, držanja tijela, signale i geste rukama, položaj nogu i pokrete glavom.

RUKOVANJE – Najuobičajeniji oblik dodira pojavljuje se kad se sretnemo ili se opraštamo. Najčešće dolazi do rukovanja, koje je otkrivana formalnost pri pozdravljanju.

Zanimljivosti – Rukovanje je ostatak iz naše prošlosti. Prigodom prijateljskih susreta primitivnih plemena, ratnici su pružali ruke i pokazivali dlanove, kako bi pokazali da ne drže i ne skrivaju nikakvo oružje. U rimsko doba, nošenje bodeža skrivenog u rukavu bilo je uobičajena praksa, tako da su Rimljani, zaštite radi, uobičajeno pozdravljali *hvatanjem za doručje*. Moderan oblik ovog antičkog pozdravnog rituala je stisak i protresanje dlanova, a počeo se koristiti u devetnaestom stoljeću, da bi se zapečatile trgovačke transakcije između ljudi jednakog statusa.

GRLJENJE – predstavlja snažan doživljaj u djetinjstvu, a kod odraslih osoba je rezervirano za duboko emocionalne trenutke. Mladi parovi čine taj znak prisnosti češće nego drugi.

Zanimljivosti - Tapšanje prigodom zagrljaja koristi se i u profesionalnom hrvanju – da biste drugoj osobi dali do znanja da okonča zagrljaj i pusti vas iz klinča.

GESTE RUKAMA –

Neke od gesti rukama su:

– ruke prekrštene na grudima i one simboliziraju pokušaj stavljanja barijere između te osobe i nekog ili nečega što joj se ne dopada. To je univerzalan položaj i gotovo svugdje se njegovo značenje tumači kao defanzivno ili negativno,

– stiskanje nadlaktica šakama prekrštenih ruku osoba daje podršku sama sebi. To je način

osobe da utješi sama sebe jednom vrstom samogrljenja. Često se ova gesta viđa prigodom čekanja reda kod liječnika, zubara ili na aerodromu,

– pokazivanjem dlanova prema osobi koja vam je sugovornik naglašavate svoju otvorenost, iskrenost i poštenje. Djeca kada lažu često skrivaju ruke iza leđa.

ZAKLJUČAK

Neverbalna komunikacija je po svemu sudeći odraz naše osobnosti. Ona otkriva mnogo naših osobina, čak iako u mnogim situacijama mi toga nismo ni svjesni. Čovjek, kao slobodno biće, sam odlučuje kako će pričati, hodati, gledati, oblačiti se... Odraz našeg ophođenja u društvu, prema drugim osobama, će graditi naš krug prijatelja.

Upoznavanjem govora našeg tijela, upoznajemo još više i sami sebe i imamo priliku ispraviti neke greške ukoliko ih uočimo, kako bismo kod drugih ljudi postigli efekat o sebi kakav želimo. A s druge strane, mogli bismo još više obogatiti svoj neverbalni "rječnik" koji bi nam pomogao da se bolje i lakše snalazimo u različitim situacijama koje nam život donosi.

Nikola Bašić

ŠKOLA ANIMATORA – BEČEJ

2006./2007.

Škola animatora je u prošloj školskoj godini, 2006./07., započela i aktivirala jedan novi pristup u radu s mladima Subotičke biskupije i to s onima koji će svoja iskustva prenositi na svoje vršnjake u sredinama iz kojih dolaze. Organizator susreta je vlč. Dominik Ralbovsky (bivši kapelan u Bečeju), sadašnji župnik u Sonti.

Evo kraćeg prikaza rada ove vrlo uspješno organizirane škole.

● Jednodnevni susret održan je 7. 10. 2006. u župi sv. Antuna u Bečeju. Na susretu se okupilo oko 40 mladih koji su se upoznali i posvijestili si što to znači biti animator. Susret je završio sv. misom "Veni sancte" za početak Škole animatora.

● Drugi, vikend susret održan je od 17. do 19. 11. 2006., također u Bečeju. Na susretu je sudjelovalo oko 30 mladih iz različitog jezičnih područja: Hrvati, Mađari, Slovaci, Ukrajinci i Albanci. Ova raznolikost se lijepo izražavala kroz molitvu, sv. mise, pjesmu, igru i druženje. Tema susreta je bila "Upoznaj samog sebe" a predavač je bila s. Rastislava Ralbovsky, prof. pedagogije i sociologije.

● Treći po redu, susret je održan od 23. do 25. 02. 2007. u Bečeju, u župi sv. Antuna Padovanskog. Škola animatora okuplja one mlade koji žele upoznati vjerske vrijednosti i žele biti tvorci "dobrog" u svom okruženju. Biti animator ne znači ništa drugo nego u društvu, vlastitim dobrim primjerom biti uzor, pokretačka snaga, i mladima dati nešto korisno. Ovo je možda i najveći izazov i najteži zadatak, jer "ako želim činiti dobro, zlo mi se nameće" (*Rim 7,21*). Na svakom ovakvom susretu različiti predavači drže zanimljiva predavanja, upoznajemo se s nekom redovničkom zajednicom, meditiramo, pjevamo i igramo različite igre. Tema ovog susreta je bila "Tvoja riječ nozi je mojoj svjetiljka i svjetlo mojoj stazi" (*Ps 119,105*). Vlč. László Pósa je održao predavanje o Svetom pismu, koje je bilo jako korisno jer puno kršćana ne poznaje povijest, sadržaj i nastanak Svetog pisma. Naučili smo puno novih stvari, koje su obogatile našu katehezu. Također smo upoznali redovničku zajednicu Malih Sestara. Ms /Mala sestra/ Kristina i ms Nada iz Beograda, predstavile su nam život i djelo njihovog osnivača. Njihov život i pomoć nemoćnima doista su impresivni. U večernjem programu igrali smo kviz u kome su skupine mogle usporediti svoja novostečena i već postojeća

znanja iz poznavanja Svetog pisma. Poslije su te skupine prikazale skeč s temama aktualnih problema mladih (droga, alkohol, vjeroispovijest i slično) a održane su i zanimljive radionice – izrada origama. Za vrijeme susreta organizirana je na zidu "pošta prijateljstva" gdje smo mogli međusobno slati poruke jedni drugima. Ovo je jako dobar način da podijelimo međusobno ono što osobno ne bismo smjeli kazati ili što ne stižemo reći. Na susretu nas je bilo preko 60 mladih iz raznih mjesta: Bečeja, Selenče, Subotice, Bačke Palanke, Bačke Topole, Oroma, Kule, Ruskog Krstura, Zemuna, Beograda, pa čak iz Hrvatske: Đakova i Špišić Bukovice. U mnogobrojnom društvu rodila su se nova prijateljstva. Susret je imao još jednu svoju draž u tome što su naši organizatori – blizanci - vlc. Dominik i Kristina slavili svoj 40. rođendan!

● U Bečeju je od 23. do 25. 03. 2007. održan četvrti susret mladih na kojem je sudjelovalo oko 45 mladih iz različitih dijelova biskupije: Bečeja, Selenče, Zemuna, Beograda, Sombora, Kule, Ruskog Krstura, Bača, Vajske, Bačke Palanke, a i ovaj put imali smo goste iz Hrvatske – iz Đakova i Zagreba. Tema susreta je bila prisposodoba o izgubljenom sinu "Ustat ću, poći ću svome Ocu" (*Lk 15,18*).

Petak navečer. "Kakav kišni dan, a mi moramo poći na put u Bečej", svatko od mladih je to pomislio. Ali ipak smo došli svi sretni što se vidimo po četvrti put. Radost se osjećala u nama. Program se sastojao od međusobnog upoznavanja, predstavljanja, molitve, predavanja, razgovora mladih o vlastitim poteškoćama, rada po radionicama, glume, raz-

nih igara, pjesme... Mladi iz Kule i Ruskog Krstura prikazali su dirljiv "suvremeni Križni put" – vježbali su ih s. Arsenija i s. Georgina, a s. Andrijana Drljo, FBZ iz Beograda, predstavila je svoju redovničku zajednicu.

Ovoga puta na susretu smo imali predavača iz Zagreba, Katarinu Ralbovsky, djelatnicu Centra za Duhovnu pomoć – skupa s animatorima iz župe Sv. Vida iz Petruševca (Zagreb). Upečatljivo je bilo predavanje o povezanosti čovjeka s Bogom. Znamo da nas je Bog stvorio sve različite, volim reći orginale, ali svi smo mi povezani u Bogu, samo to trebamo otkriti. Bog nam je temelj života. On je ljubav! Na početku predavanja, dok je predavač govorio kako se ne trebamo plašiti Boga, pomislila sam – Kako da se ne bojim Boga i života kad smo svakodnevno izloženi napasti. Kako ostati dobar i pošten kad nas današnjica uči drukčije. Kako preživjeti napade? Nisam ni morala glasno tražiti odgovore. Odgovori su sami došli kroz predavanje. Sve je u Isusu! On je prijatelj koji nas voli, koji nam prašta grijeha i uči nas kako biti moralan čovjek i voljeti sebe i druge. On je naš štit života. Moramo biti hrabri, ne sažaljevati sebe, već izliječiti dušu molitvom i bekrajnom nadom i vjerom u Boga. To je naš divni BOG!

Na kraju samo mogu reći HVALA TI, ISUSE, što me voliš, čuvaj me i nadalje! To je Sve!

● U sklopu Škole animatora 2006./07. organiziran je Oratorij – susret za djecu u Bečeju. Animatorima je sada ponuđen praktični rad. Biti animator znači darovati se. Sada je to bila prigoda darovati svoju ljubav povjerenjnoj djeci. Susret je trajao tri dana: od 12. do 14. 04. 2007. godine i došla su djeca iz različitih župa. Tema je bila "Život i djelo don Bosca". Organizatori susreta vlč. Dominik i katehistica Kristina zajedno s animatorima, poput don Bosca, postali su bliski djeci kroz igru, ples, razne radionice, "traženja skrivenog blaga", druženje. Djeca su osjetila da su voljena i da su dragocjena... Radost je temeljna značajka don Boscova odgoja a djeca su upravo kroz tih par dana mogli sami vidjeti kako je lijepo radovati se skupa, igrati se, moliti se i sve to ih je vodilo k Isusu... Zavoljeli su se međusobno i zavoljeli su još više Isusa...

● Hodočašće "Muraň-Levoča"

Hodočašće je organiziralo ZKSM iz Slovačke od 1. do 9. srpnja 2007. Za animatore je to bio poziv da u skopu ŠA prožive tjedan dana s mladima iz drugih zemalja. U našem autobusu bilo je Slovaka, Mađara, Hrvata, Srba, Amerikanaca, Rusina, Albanaca-katolika, pravoslavaca, evangelika, grkokatolika.

Za vrijeme hodočašća obišli smo sjemenište Badin, Rajecku lesnu, Čičmany, vidjeli smo ljepotu dvorca Bojnice, posjetili smo Nacionalni park Slovački raj. Ipak, oko 200 mladih je u zajedništvu koračalo, nekad po kiši, vjetru, hladnoći, nekad po suncu, vrućini sa žuljevima na nogama, uz pjesmu, gitare, smijeh, druženje, molitve, sv. mise. Koračali smo prema Levoči, prema Mariji. Trenuci hodočašća donijeli su velike duhovne plodove.

● Završna škola animatora 2006./07.

"Dajemo ti hvalu, čast i slavu" – riječi su pjesme, himne završnog susreta Škole animatora (ŠA) održanog od 20. do 22. srpnja 2007. u Bečeju. Trodnevni susret okupio je mlade koji su željno iščekivali druženje, molitvu i pjesmu. Kao i uvijek, bilo nas je s različitih strana, ponovno različiti, ali jedno u Gospodinu. I ovaj put su nas svojom prisutnošću počastili animatori iz župe Sv. Vida, iz Petruševca (Zagreb) i Katarina Ralbovsky, djelatnica Centra za duhovnu pomoć iz Zagreba. Centralni i svečani dio susreta bila je zahvalna sv. misa u subotu koju je predvodio dr. Štefan Turansky, SDB, provincijal salezijanaca u Slovačkoj. Na kraju sv. mise uručio je animatorima diplome-zahvalnice za sudjelovanje i osobno angažiranje. Na kraju susreta sudionici su izrazili želju da se ova škola i naredne godine nastavi.

Tijekom školske godine 2006./07. organizirano je sedam susreta ŠA.

Za ostvarivanje ovih susreta zahvaljujemo organizatorima, vlč. Dominiku Ralbovskom i njegovoj sestri Kristini Ralbovsky, donatorima United States Conference of Catholic Bishops i svima koji su na bilo koji način pomogli.

Važniji događaji iz života mladih

16.–18. 02. 2007. – Duhovna obnova za mlade u samostanu "Kćeri milosrđa" u Subotici

17. 03. 2007. – Hodočasnički križni put okupio je 153 hodočasnika, prešli su put dug 35 kilometara. Oni su prolazeći ulicama grada, a zatim po okolnim selima častili Kristov križ, moleći pojedine postaje Križnoga puta kod križeva "krajputaša". Putem su pjevali i molili kronicu.

25. 03. 2007. – Križni put za mlade na kalvariji

31. 03. 2007. – Bđenje mladih u sjemeništu "Paulinum"

4. – 05. 05. 2007. – Na drugom po redu festivalu duhovne glazbe "Bonofest" nastupio je i subotički VIS "Proroci" s pjesmom *Možeš ti, mogu ja*. Festival je održan je u crkvi Sv. Filipa u Vukovaru.

12. 05. 2007. – Susret mladih u Baču

26. 05. 2007. – Jednodnevna duhovska obnova za mlade u župi Sv. Roka

9. 06. 2007. – Misa zahvalnica za proteklu školsku godinu (semestar za studente ☺)

16. 08. 2007. – Susret nadbiskupa Stanislava Hočevara sa zajednicom mladih u župi Sv. Roka

18. –19. 08. 2007. – HOSANAFEST 2007., drugi po redu festival duhovne glazbe. U punoj Dvorani sportova nastupali su mladi izvođači iz zemlje i inozemstva pred oko tisuću gledatelja.

30. 08. 2007. – Održana je osma po redu Čikerijada.

26. 09. 2007. – Sv. misa za početak vjeronaučne i školske godine.

23. –25. 11. 2007. – Završena škola animatora u Sonti.

Osim ovih većih događaja, mladi su sudjelovali na tribinama, misama mladih, tjednim vjeronaucima te na molitvama koje su mladi imali preko ljeta.

Zlatna harfa 2007.

MALA DANICA

Uredila: Katarina Čeliković

Povijesno informatički kamp 2007.

ministriraju divni su glume
pjevaju recitiraju igraju se
radosni su uče

Blagoslov za početak i kraj

Najbolji završetak i još bolji početak

Zahvaliti za uspješnu školsku i vjeronaučnu godinu djeca su naučila od starijih. To su znali učiniti učenici koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku i vjeroučenici na kraju prošle školske i vjeronaučne godine ali isto tako i za početak školske 2006./2007. godine. Prošle su godine, 9. lipnja 2006. zahvalili Bogu u subotičkoj katedrali na svemu dobrom, a 26. rujna 2007. počeli su novu školsku godinu kada se na ovoj svečanosti okupilo oko 700 djece.

Inicijator ovog događaja bio je Organizacijski odbor Festivala bujnevačkih pisama na čelu s dr. Markom Senteom. Vjerujemo da će se ovakav način zahvale Bogu nastaviti u čemu svi moramo pomoći.

"Zlatna harfa" na kišom umivenom Bunariću

"Nedjelja – Dan Gospodnji" bila je tema 21. po redu susreta župnih dječjih zborova održanog 16. lipnja 2007. u marijanskom svetištu na Bunariću.

Kiša je bila nemilosrdna. Nakon sv. mise, kao da se nebo "otvorilo". Oblaci i kiša skupili su djecu iz četrnaest zborova na velikom oltarnom prostoru gdje su ipak odlučili zapjevati svom Gospodinu.

I ove su godine s najmlađim pjevačima bili njihovi svećenici, katedralni župnik mons. Stjepan Beretić, mons. Marko Forgić, vlč. Željko Šipek, vlč. Josip Kujundžić, vlč. Lazar Novaković i vlč. Josip Štefković. Organizatorica susreta bila je s. Mirjam Pandžić.

Nastupili su zborovi: dječjega vrtića "Marija Petković" iz Subotice, župe Rođenja Blažene Djevice Marije iz Svetozara Miletića, Marije Majke Crkve iz Subotice, "Rokići" iz subotičke župe Sv. Roka, zatim iz župe Sv. Josipa Radnika iz Đurđina, "Zlatni klasovi" iz subotičke katedrale Sv. Terezije Avilske, župe Sv. Marka iz Staroga Žednika, župe Sv. Pavla iz Bača i župe Sv. Jurja iz Vajske. Osim toga, nastupili su i zborovi: župe Isusova Uskrsnuća iz Subotice, župe Kraljice Svijeta, župe Presvetoga Trojstva i župe Sv. Križa iz Sombora te župe Sv. Jakova iz Plavne.

Sljedeća "Zlatna harfa" bit će održana u somborskoj župi Sv. Križa.

Susret ministranata na Bunariću

Ministranti su nam u svim župama jako važni jer pomažu svom župniku i postaju na oltaru njegovi prvi pomoćnici. Oni se povremeno okupe i na zajedničko druženje. Prva subote lipnja 2007. kod Gospe Bunarićke okupilo se oko 120 ministranata grada Subotice, okolnih župa i Plavne.

I ovdje su slavili sa svojim župnicima sv. misu, ali nije izostalo dobro raspoloženje u raznim sportskim nadmetanjima.

Prvi povijesno-informatički kamp

U četverodnevni kamp, od srijede 29. kolovoza do subote 1. rujna uključilo se 24 djece. Organizator je Hrvatska čitaonica a kamp su vodili Ivan Beneš i Katarina Čeliković. Prvoga dana kampa sudionici su posjetili Franjevačku crkvu i samostan, đurđinsku crkvu i etno-salaš te ZOO-vrt na Paliću. Materijalno su kamp pomogli Petar Kuntić, Josip Beneš, tiskara PRINTEX i drugi anonimni darovatelji.

"Kampovci" su radili u skupinama u kojima su zajednički obradili povijesnu tema dolaska Hrvata Bunjevaca u ove naše krajeve, zapisali su što su saznali o đurđinskoj crkvi i etno-salašu, kako su doživjeli posjet ZOO-vrtu, a posebno zanimljiva bila je priprema završnog programa.

O Franjevačkoj crkvi

Stara vojna utvrda za obranu od Turaka sagrađena je 1470. godine. Nakon protjerivanja turske vojske 1686. godine, subotičku tvrđavu su naselili franjevci koji su počeli izgradnju samostana i vođenje župe. Crkva je

NA VI. DANIMA BALINTA VUJKOVA

Narodna književnost – glumimo i učimo!

U velikoj dvorani Hrvatskoga kulturnog centra "Bunjevačko kolo" okupilo se u četvrtak, 11. listopada preko 300 djece koji su uživali u izvođenju i gledanju predstava narodnih pripovjedaka i bajki.

U organizaciji Hrvatske čitaonice učenici osnovnih škola i vrtića

"Marija Petković" po drugi put su sudjelovali na priredbi pod nazivom "Narodna književnost u školi", nakon prošlogodišnje, vrlo uspješne, održane u Dječjem kazalištu.

Suorganizator ove priredbe je od ove godine i Gradska knjižnica Subotica, a održavanje Dana Balinta Vujkova poduprli su Općina Subotica, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje i kulturu.

VI. POKRAJINSKA SMOTRA RECITATORA NA HRVATSKOM JEZIKU

Pohvale recitatorima i nastavnicima

U čitaonici subotičke Gradske knjižnice, 17. studenog okupilo se sedamdesetak recitatora na šestu po redu Pokrajinsku smotru recitatora na hrvatskom jeziku koju organizira Hrvatska čitaonica.

Na smotri koja ima i natjecateljski karakter, nastupilo je sedamdesetak recitatora iz Srijemske Mitrovice, Vajske, Sonte, Bačkog Monoštora, Sombora, Starog Žednika, Tavankuta, Đurđina, Male Bosne, te iz subotičkih škola. Njih je pozorno pratila prosudbena komisija u kojoj su ove godine bile: **prof. Đurđica Stuhlreiter** iz Osijeka, **Marija Sere-mešić** iz Sombora i **Katarina Čović** iz Subotice.

Ove su godine recitatore na početku smotre pozdravili **Martin Oršolić**, pomoćnik ministra u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske i **Edit Molnar Pinter**, zadužena za obrazovanje u Općini Subotica. Djecu su svojim prisustvom podržali i konzul savjetnik **Anto Franjić** iz Generalnog konzulata R. Hrvatske u Subotici, predsjednik Hrvatskoga nacionalnoga vijeća **Branko Horvat** i dopredsjednik HNV-a **Stipan Šimunov**, predsjednica Izvršnog odbora HNV-a **Slavica Peić** te **Jašo Šimić**, zadužen za obrazovanje u HNV-u.

Nagradni izlet

A za najbolje recitatore i ove je godine organiziran jednodnevni nagradni izlet u Hrvatsku. Ovoga puta recitatori su 1. prosinca 2007. posjetili jedan od najljepših muzeja školjki "Gloria maris" u Osijeku. Autor izložbe je Vladimir Filipović, veliki zaljubljenik i sakupljač školjaka i ostalog morskog svijeta.

U Slavonskom Brodu domaćini su bili braća franjevci a bila je ovo prigoda da im p. Domagoj i p. Mijo pokažu i samostan te klasičnu gimnaziju kojom su se recitatori oduševili.

NAŠA SLAVLJA

PRVA PRIČEST u župi Sv. Roka u Subotici

Moja Prva pričest

Prva pričest je primanje Isusovog tijela. Jedva sam čekala da primim hostiju. To je bio najljepši događaj u mom životu.

Svi smo bili obučeni u lijepe bijele haljine. Ja sam druga čitala čitanje. Bilo me malo strah ali sam ga svladala. Poslije svakog čitanja pjevali smo pjesme i slavili Isusa. Naravno, u svim tim čitanjima i pjesmama pomogla nam je časna s. Silvana i župnik Andrija. Malo kasnije došao je i taj trenutak! Svi smo bili uzbuđeni. Kad smo primili hostiju samo se vidio osmijeh na licu svakog od nas. Kleknula sam i zahvaljivala Isusu na tome. Eto tako sam ja doživjela moju Prvu pričest. (N.)

Događaj za pamćenje

U nedjelju 13. 05. 2007. primili smo Prvu pričest. Ujutro smo se spremili i krenuli u crkvu. Kad smo stigli, obukli smo bijele haljine. Ušli smo u crkvu a stolice su bile posložene ukруг pred oltarom. Prvo čitanje imao sam ja. Kada sam pročitao dobili smo Tijelo Kristovo.

Nakon mise otišli smo u župnu dvoranu. Tamo je bilo postavljeno jelo i piće. Jeli smo kifle i pili coca colu. Pojeo sam i nekoliko kolača.

Kad sam izašao iz dvorane onda sam se slikao.

Moju Prvu pričest ću pamtiti do kraja života.

Moja Prva pričest

Isuse, moje srce
kuca samo za tebe
i neka tako ostane.
Neka moju molitvu
Bog usliši za sve
mrtve i žive.
Isuse, molim te.

Viktorija Sudarević

POBOŽNOST

MOLILI SMO KRUNICU

Ove godine listopadska pobožnost u crkvi Sv. Roka bila je drugačija.

Došla nam je nova mlada časna Jasna Crnković koja je nas djecu potaknula da dolazimo moliti krunicu. Sestra Jasna se sjetila da mi sami napravimo krunicu od raznobojnih zrna. Meni je to bilo jako interesantno. Mi djeca koji smo dolazili moliti krunicu pisali smo svoja imena na raznobojna zrna od samoljepivog papira koje smo lijepili na lanac krunice i tako smo dobili divnu krunicu. Kasnije smo ju ukrašavali raznobojnim laticama pa je na kraju listopada krunica bila okićena cvijećem. Dolazila su djeca koja su prvi put molila krunicu uz pomoć s. M. Jasne, ovogodišnji prvopričesnici i druga djeca. Dani su nam uz molitvu krunice brzo prošli. Na kraju listopadske pobožnosti mi najuporniji smo bili nagrađeni.

Ja sam bila vrlo radosna kada sam dobila glavnu nagradu od s. M. Jasne – krunicu, Gospu, križ i čokoladu. I ostali su, oni koji su povremeno dolazili na krunicu, dobili utješne nagrade. Bilo nam je lijepo zajedno moliti krunicu i sudjelovati svaki dan na sv. misi.

Martina Kulundžić

OŠ "Ivan Milutinović", IV. c

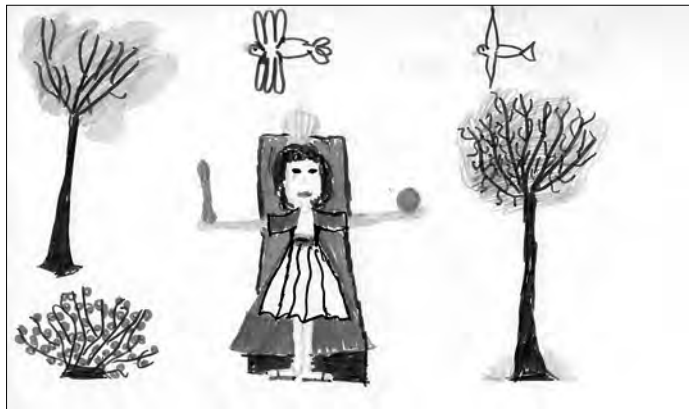
KRALJICE SVETE KRUNICE – MOLI ZA NAS!

Listopad je mjesec posvećen našoj dragoj Majci Mariji. Tada se u svim crkvama moli krunica. Tako smo i mi, djeca iz Sonte, revno dolazili na molitvu krunice i sv. misu. Dolazili smo svaki dan. Dječaci su ministrirali, djevojčice čitale a većina od nas je molila krunicu. Nakon sv. mise smo uvijek dobijali sličicu Gospe Marije a na kraju tjedna mali dar. Zavaljeli smo dolaziti na pobožnost još više, jer nam se sviđelo svaki dan moliti a nakon toga smo se igrali sa župnikom na župi.

Jednom smo pravili sami krunicu na ruke s katehisticom Kristinom Ralbovky. Na kraju mjeseca smo dobili lijepe darove i počastili se kolačima i sokovima. Odlučili smo i iduće godine dolaziti na krunicu.

Dragi Bože, hvala ti za sve što si nam pružio tijekom ovih mjesec dana. Djevice Marijo, zagovaraj nas i cijelo naše selo kod svoga Sina.

Sanja, Ivana, Davor i Bojan
vjeroučenici župe Sv. Lovre – Sonta

Ines Bajić

*Župa
sv. Roka*

BLAŽENICI MARIJI PETKOVIĆ

U nama živi i na nas gleda
jedna divna žena Marija sveta
koja nam puno ljubavi šalje,
Blaženica, čuvar djeteta.

Ona je jako voljela djecu
i sada ih voli, pazi i štiti
i ovaj lijepi grad, Suboticu,
od svih zala ona će skriti.

U našem divnom gradu i župi
u njenu čast stoji kapela
za zaštitnicu, dragu nam uvijek
što je sa neba dar ponijela.

Sad po njoj vrtić nosi ime,
to časno ime svetice prave
i zahvalni zbog njene ljubavi
kao blaženicu vječno je slave.

I zato, Marijo, od Propetoga Krista
vodi nas, čuvaj, moli za nas!
Bog će tvoje sve želje čuti,
dat će nam život, snagu i spas!

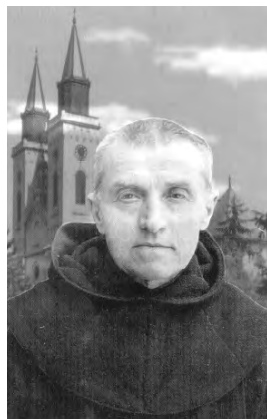
Mirjana Petrov, Kikinda

Sluga Božji o. Gerad Tomo Stantić voli MALOG ISUSA

Naš karmelićanin o. Gerard jako je volio Isusa. Posebno je volio Malog Isusa, s kojim se igrao i kojemu vjeruje.

Evo kako on o tomu piše.

"Ja sam mala mrvica, grli me Isusova ručica. Bez njega se neću micati, može sa mnom što hoće činiti. Kad se sa mnom nagrao on me neće baciti nego ću u nebo uzletjeti. Ali, prije nego nas pozlati, i za nebo pripremi, on nas po nemilim neprijateljima kuša da kao iz spužve iscijedi svu gadnu sebičnost, oholost, kako bi stvarna bila naša poniznost i zrelost za nebo."

Što o. Gerard želi biti?

"Želim biti mala ljubičica... Ako ti je po volji, neka budem i lopatica, kako bi mi duša bila tvoja sestra, kojom se igra Tvoja dušica. Meni je na diku da ovako visoki kralj se sa mnom lopta..."

Ako vam nekad nešto zatreba, zamolite i našeg o. Gerarda da vas zagovara kog Boga. Iako još nije proglašen blaženim i svetim, možete biti s njim u molitvi, vidjet ćete da molitva čini čuda.

SVETI FRANJO ZA SVE

Franjini cvjetići

Sveti Franjo, sin trgovca iz Asiza, započeo je svoju mladost vrlo burno. Kao i svi mladi, želio se dokazati, te je tako izabrao da bude vitez. Odlazi u rat gdje biva ranjen, i to ga nagoni da se vrati kući i da o svem dobro promisli. U tom stanju potaknut Duhom, Franjo razmišlja o promjeni svog života. Na tom putu susreće Krista i odlučuje se potpuno posvetiti Kristu i biti njemu sličan.

Odbacio je sve bogatsvo ovog svijeta i svojih roditelja, i pred mjesnim sudom bacio čak i svoje halje, kao znak da mu je odsad jedini Otac, onaj Otac na Nebesima.

Mnogi kreću za njim i stvara se red, koji Sveti Franjo naziva **Red Manje Braće** ili **Franjevci**. Kako je bilo i žena, a prva koja je krenula zvala se Klara, po njoj dobijaju ime **Klarise**. Svi koji su krenuli za njim htjeli su živjeti jednostavan pokornički život siromaštva.

Sveti Franjo uviđa da ne bi bilo dobro da svi ostave svijet i prilike u njemu, te obećava da će načiniti pravila za one koji hoće nasljedovati Krista ugledajući se na Svetog Franju, te im piše pravila koja Papa Honorije odobrava 1221. godine. Tako nastaje **Franjevački Treći Red** po ugledu na Prvi muški i drugi Ženski franjevački red, s tom razlikom što su prva dva crkvena, a treći je svjetovni, te se danas i zove Franjevački Svjetovni Red. Mnogi oženjeni, udane, mladi i mnogi drugi koji su prepoznali Franjinu karizmu, članovi su ovoga reda, sa željom da u svom staležu žive temeljne postulate Svetog Franje – **Poslušnost, Poniznost i Siromaštvo**.

A što je Franjo ostavio za one najmlađe, i kako biti Franjin dok se još ne stekne određena dob?

I za njih se Franjo pobrinuo, kao što sam već na početku priče spomenuo **Franjine cvjetice**, priče iz života Svetoga Franje za one najbezazlenije, kao što je Sveti Franjo bio cio život. Zgode iz njegovog života, idelan su put da se upozna duhovnost franjevaštva, a za one malo starije koji već razmišljaju o svojim grupama i izletima, postoji **Frama**.

FRAMA je kratica za zajednicu mladih koji se nazivaju Franjevačka mladež. Možda ste primijetili kako u toj kratlici nedostaju neka slova. Točnije, nedostaje jedno slovo – slovo "L". Naime, tvorci ove kratice smatrali su kako ne zvuči baš najbolje FRAMLA pa su jednostavno odlučili izbaciti uljeza. Mora se priznati kako ovo ipak bolje zvuči. Dakle, kako je navedeno u čl. 1. Nacrta statuta Frame, ona je "bratstvo mladih koji se osjećaju pozvani Duhom Svetim da žive kršćanskim životom u svjetlu poruke sv. Franje Asiškoga, u sklopu franjevačke obitelji". Da malo pojasnimo što se pod time misli. Zajednicu Frame čine mladi ljudi od 14. do 30. godine. Dakle, ljudi koji bi se u najljepšim godinama svoga života trebali zapitati što i kako dalje u životu. Oni koji su odlučili povjeriti svoje putove Gospodinu vjerujem da se nisu razočarali. Dio članova Frame, odlučilo je svoje putove pronaći i povjeriti Bogu uz pomoć franjevačke obitelji, tj. okupljanjem oko franjevačkih samostana. Mogli biste čuti da Framu još nazivaju i podmlatkom Franjevačkog svjetovnog reda (FSR). Što bi značilo da

bi nakon određenog vremena provedenog u Frami, framaš treba osjetiti poziv da svoj način života koji je započeo u Frami nastavi produbljivati u FSR-u u daljnjem životu.

Pod naslovom *Sveti Franjo Za Sve* mnogo toga bi se još moglo nabrojati. Primjerice, oko franjevačkih crkvi i samostana u ona daleka vremena okupljali su se narodi i stvarali gradovi, franjevci su pomogli najsiromašnije, u samostanima su se formirale učionice... i koliko još toga!

Ne može ovdje stati sve što je ostalo za Svetim Franjom. A gdje su još i drugi franjevci koji su živjeli u Franjino doba, kao što je Sveti Antun, kojeg su stanovnici Padove toliko voljeli da su nakon njegove smrti po trgovima uzvikivali Smjesta SVET!

Malo sam rekao o svemu, a vi ćete izabrati ono što vam se od ovog najviše dopada, a sve je poteklo iz Franjinog srca iz ljubavi prema Kristu, one nesebične ljubavi koju je Sveti Franjo svaki dan ispovijedao, da bi na kraju postao sličan Kristu, tako sličan da je na tijelu dobio stigme (rane), po rukama, nogama i boku. Točno tamo gdje je bio i Krist proboden.

Na kraju da vas malo ohrabrim, podsjećam vas koliko je samo Franjinih ljudi bilo u sva Tri reda, koji su veliki a ipak vjerni Svetom Ocu Franji. Čitajte o njemu i nasljedujte ga!

Vaš brat Silvester Bašić

Dva šumska bora

Jednog snježnog dana tek što sinu zora, nastala je ova priča o dva šumska bora.

Duboko u šumi iza hrasta staroga, živjela su dva bora jedan do drugoga.

Toga jutra, zelen bor, visok, lijep i krasan vrijeđao je drugoga i pravio se važan.

– Baš si nešto mali ti, jedva da se vidiš, zbog svog jasnog izgleda treba da stidiš! A pogledaj mene, sam se sebi divim, baš sam pravi ljepotan, među svima živim.

Na to mali borić sagne grane tužno i tiho zapita:

– Što me vrijeđaš ružno? Ja sam takav kakav sam, a tebi se divim, a ipak sam veseo i radostan što živim!

Odjednom se začuje kako netko reče: Potražimo zelen bor, za sutra – Badnju večer!

U to jedan uskliknu: Gle! Kako divan bor... Baš ću njega odsjeći da mi krasí mili dvor!

Da, krasan je – reče drug. Ali, nemoj to raditi, već pokušaj polagano busenom izvaditi.

– Ja ću ovog malenog busenom uzeti, pa ću iza blagdana u vrt njega smjestiti. Tako će on živjeti još dugo, dugo ljeta, jer samo sjeći borove, velika je šteta!

Nedeljka A. Šarčević

pismo roditelja djetetu:

DRAGO MOJE DIJETE!

Ono što ti prvo moram reći je da te bezuvjetno volim. Ponekad mi se čini da je cijeli svijet stvoren zato da ga ti istražiš, da Sunce izlazi samo zato da svoje zrake uplete u tvoju prekrasnu kosu i da te pomiluje po licu, da se svako jutro probudim da vidim kako si naraslo, kako si nešto novo naučilo i da se bezbroj drugih običnih čuda na ovome svijetu događa samo zbog tebe.

Da, želim biti roditelj najbolji kakav mogu biti. Želim te voljeti, podupirati te i biti uz tebe kad padneš i kad poskočiš. Također želim da znaš da nisam savršen roditelj, ali ja to ni ne moram biti, najvažnije mi je da znam da me voliš i najvažnije za tebe je da znaš da te volim. Ljubav je ono što te pokreće rasti, i u visinu, ali i na onaj drugi rast – rast tebe kao osobe. Priznajem ti da si prava ličnost, da znaš što želiš, da imaš pravo biti ljutito isto kao i ja, kao da imaš pravo osjećati sreću, ljubav i zadovoljstvo kao i ja.

Poručujem ti da te volim
– sada i zauvijek.

**tvoj tata ili
tvoja mama
ili oboje**

Ivana
Poturica
V b razred
OŠ "Ivan
Milutinović"

Bojana
Pešut
VII b razred

INTERVJU S BOGOM

Sanjao sam da imam intervju s Bogom.

- Ti bi me, dakle, htio intervjuirati, reče Bog.
- Ako imaš vremena, rekoh.
- Moje vrijeme je vječnost. Što si me želio pitati?
- Što te najviše iznenađuje kod ljudi?

Bog odgovori:

Iznenađuje me što misle s tjeskobom na budućnost i time zaboravljaju na sadašnjost. Tako ne žive u sadašnjosti ni u budućnosti. Što žive kao da nikad neće umrijeti, a onda umiru kao da nikad nisu živjeli.

Što im je djetinjstvo dosadno. Žure se odrasti, a onda bi ponovno htjeli biti djeca.

Što troše zdravlje da bi stekli bogatstvo, a onda troše bogatstvo da bi vratili zdravlje.

Bog uze moju ruku u svoju. Ostadosmo na trenutak u tišini. Tada upitah: "Kao roditelj, koje bi životne poruke dao svojoj djeci?"

Osmjehujući se, Bog odgovori:

Da nauče kako ne mogu druge naučiti da ih vole. Mogu samo dopustiti da ih se voli.

Da nauče kako nije najvrijednije u životu ono što imaju, nego tko su.

Da nauče kako se nije dobro uspoređivati s drugima.

Da nauče kako nije bogata ona osoba koja najviše ima, nego ona koja najmanje treba.

Da nauče kako je dovoljno samo nekoliko sekundi da se zadaju duboke rane ljubljenoj osobi, a onda su potrebne godine da se one zaliječe.

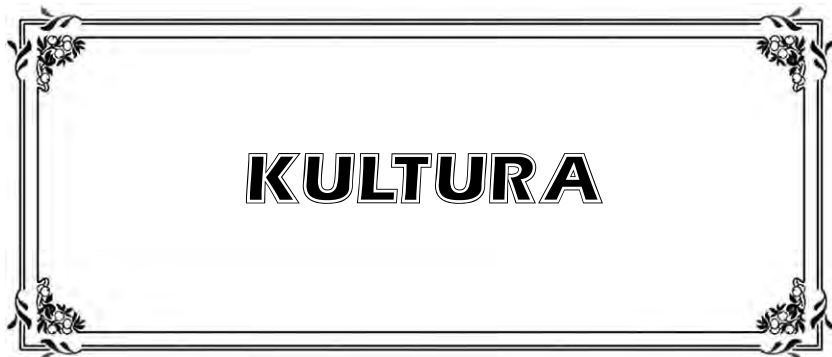
Da nauče opraštati tako da sami praštaju.

Da nauče kako postoje osobe koje ih nježno vole, ali jednostavno ne znaju kako to izreći ili kako pokazati svoje osjećaje.

Da nauče kako dvije osobe mogu promatrati jednu te istu stvar, a vidjeti različito.

Da nauče kako nije uvijek dovoljno da im drugi oprostite. Moraju i sami sebi prašati.

I DA NAUČE DA SAM JA TU—UVIJEK!

Tomislav Žigmanov

Knjiška produkcija vojvodanskih Hrvata u 2007.

I. Uvodne napomene

Ukoliko se hoćemo ozbiljno pozabaviti bilježenjem, raščlambom i, istina samo u naznakama, valorizacijom knjiške produkcije u kulturi Hrvata u Vojvodini, moramo, čini se, ponovno iz nova tražiti valjan odgovor na pitanje koje su to knjige koje pripadaju kulturi Hrvata u Vojvodini, to jest ulaze u *njihovu* knjišku produkciju. Naime, nekoliko je tu pitanja od presudne važnosti – prvo je ono o jeziku: moraju li se uzeti u obzir samo one knjige koje su pisane na hrvatskom standardu ili, pak, i one na nekom drugom jeziku? Drugo se pitanje tiče podrijetla, mjesta boravka i nacionalnosti autora: jesu li, naime, i one knjige čiji sadržaj jest nedvojbeno o Hrvatima u Vojvodini i koje potpisuju nehrvati ili Hrvati iz Hrvatske knjige koje ovdje trebamo obrađivati, bez obzira na mjesto objave? I treće za nas značajno pitanje ovdje – koje je sve mehanizme i instrumente potrebno imati na raspolaganju kako bi se ne toliko “otkrivale” knjige Hrvata u Vojvodini koliko da bi se pribavili o njima pouzdani osnovni bibliografski podaci?

* Rad je pročitao na VI. Danima Balinta Vujkova: danima hrvatske knjige i riječi, Subotica, 11.–13. X. 2007.

U našoj evidenciji knjiške produkcije vojvođanskih Hrvata u 2007. godini dali smo sljedeće odgovore na maloprije postavljena pitanja. Prvo, zabilježili smo sve knjige koje su objavljene na hrvatskom, ali i na drugim jezicima (srpski, te prijevode na mađarski i engleski). Pri tomu smo se držali dodatnih kriterija – ta je knjiga morala biti od autora koji se u javnosti prepoznaje kao etnički Hrvat i sudionik je hrvatskog kulturnog prostora (npr. br. 3 i 8). To onda konkretno znači da nismo evidentirali knjige onih Hrvata koji se drže samo za Bunjevce i objavljuju svoja djela u okviru tzv. bunjevačkih udruga (npr. knjiga poezije Geze Babijanovića *Ispod starog bagremara* ili roman Ivana Bašić Palkovića *Put nade*, koje je izdala Bunjevačka matica) kao i onih etničkih Hrvata koji objavljuju knjige na srpskom a vrlo teško ih je kao takve odrediti, budući da nisu participijenti u kulturnom životu hrvatske zajednice u Vojvodini.

Drugo, slično kao što smo postupili u knjizi *Bibliografija Hrvata u Vojvodini 1990.-2002. (prinosi)*, i ovdje smo zabilježili i knjige nehrvata ili Hrvata iz Hrvatske, također bez obzira na jezik objave. Pri tomu, dakako, ravnali smo se dodatno time da sadržaj knjige mora biti izravno i u cijelosti svojom tematikom navezan na vojvođanske Hrvate (br. 27. i 34). Kao takve, naime, one su od velike koristi za naš kulturni život i moraju biti onda kao knjige o ovdašnjim Hrvatima i registrirane.

Glede posljednjega gore postavljenog pitanja, naš odgovor je sljedeći: o samoj pojavi značajne većine ovdje zabilježenih knjiga osnovna informacija se može pronaći u medijima koji izlaze na hrvatskom, što, prije svega, vrijedi za tjednik "Hrvatska riječ". Istina, u njemu se o knjigama koje su objavljene u nakladi NIU «Hrvatska riječ» donosi daleko više informacija, dok se knjige koje nisu objavljene u njihovoj nakladi najčešće, ako ih uopće registriraju (npr. nisu registrirane: 8, 15, 29,) u tjedniku bilježe eventualno preko javnog predstavljanja na književnim večerima (br. 3, 23, 25, 27, 33, 34, 35). Slično je i u praksi časopisa *Klasje naših ravni*. Stoga je jasno da jedan takav uređivački pristup onda umnogome otežava napore glede sačinjavanja konačne godišnje evidencije i elementarnoga samjeravanja knjiške produkcije u vojvođanskih Hrvata, praksa koja je sastavni dio programa Dana Balinta Vujkova, te je kao jedini takav napor u posljednjih šest godina i više nego hvale vrijedna. Drugim riječima, autor jedne ovakve bibliografije mora se oslanjati i na druga pomagala, kao što su internetski pretraživači i osobni kontakti s autorima, i to ne samo radi dopune osnovnih bibliografskih podataka, nego gdjekad i za elementarno bilježenje samoga postojanja neke knjige.

Držeći se navedenih kriterija, mi smo dakle u popisu što slijedi registrirali ona djela u obliku knjige čiji su autori Hrvati iz Vojvodine bez ob-

zira na jezik i mjesto objave, zatim onih koji su Hrvati iz Hrvatske a pišu o temama vojvođanskih Hrvata, te knjige nehrvata koji također pišu na istu tematiku. Ukupan broj takvih djela je 35, koji su objavljeni u 37 svezaka. I ove godine daleko najveći broj knjiga spada u oblast književnosti – 26, tek 5 je znanstvenih, a 4 su monografije.

II. Bibliografija publikacija između dvaju Dana Balinta Vujkova

1. Književnost

a) romani

1. Željka Zelić, *Bezdan*, Hrvatska riječ, Subotica 2006., str. 141;

2. Tomislav Ketig, *Velebitski orao*, Hrvatska riječ, Subotica 2007., str. 183;

3. Tomislav Ketig, *Duga senka svitanja*, I. i II., Agencija «MiR», Novi Sad 2007, str. 627 i 484;

4. Tomislav Ketig, *Rakova djeca*, Durieux, Zagreb 2007.,

5. Dražen Prčić, *D*, Studio Bravo, Subotica, 2007, str. 198;

6. Dražen Prčić, *Wild card*, prijevod na engleski, Studio bravo, Subotica, 2007, str. 168;

7. Dražen Prčić, *Wild card*, prijevod na mađarski, Studio bravo, Subotica, 2007, str. 193;

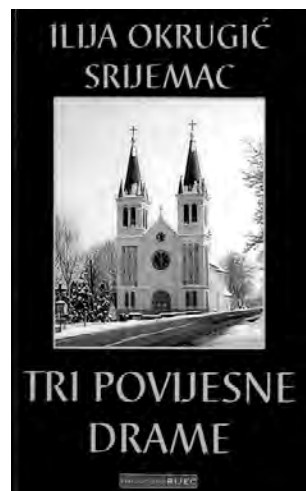
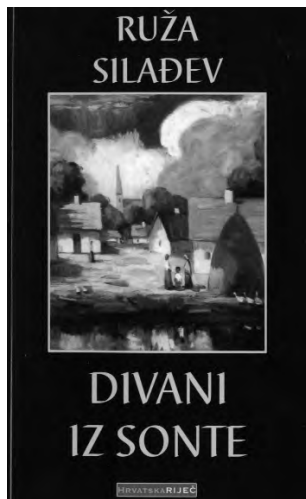
8. Dražen Prčić, *Wild card*, izdanje na srpskom, Studio bravo, Subotica, 2007, str. 184;

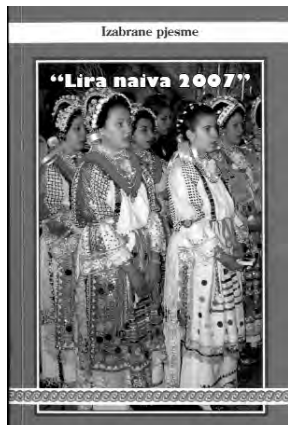
9. Zvonko Sarić, *Prosjački banket*, Hrvatska riječ, Subotica, 2007., str. 137;

b) kratka proza (novele, pripovijetke, prozne crtice, refleksivna proza)

10. Andrija Kopilović, *Okom svećenika*, I. i II., Hrvatska riječ, Subotica, 2006., str. 336 i 348;

11. Milivoj Prčić, *Južno od Tranšeja*, Hrvatska riječ, Subotica, 2006., str. 97;

12. Stjepan Bartoš, *Upoznavanje*, Hrvatska riječ, Subotica, 2007., str. 96;

13. Ruža Silađev, *Divani iz Sonte*, Hrvatska riječ, Subotica, 2007., str. 173;

14. Petko Vojnić Purčar, *Prstenovani gavravan : drugi dio*, Petko studio, Bistrica, Apostrof, Pergamena, Novi Sad, Petrovaradin, Beograd i Zagreb, 2007., str. 207;

15. Balint Vujkov, *Pupko i družina*, Hrvatsko akademsko društvo i Hrvatska čitaonica, Subotica, 2007., str. 55; (slikovnica)

c) drame

16. Stjepan Bartoš, *Drame*, Alfagraf, Petrovaradin, 2006, str. 296, proza

17. Ilija Okrugić Srijemac, *Tri povijesne drame*, ur. Jasna Melvinger, Hrvatska riječ, Subotica, 2007., str. 345, proza

d) poezija

18. Petko Vojnić Purčar, *Očas usprkos*, Svetovi, Novi Sad, 2006., str. 83;

19. Mirko Kopunović, *U iskrama nade*, samizdat autora, Subotica, 2007., str. 90;

20. Milovan Miković, *Slušaj; zemlja, riječi*, Panonski institut, Pinkovac, 2007., str. 48;

21. Ilija Okrugić Srijemac, *Lirika*, priredila Jasna Melvinger, Udruga Hrvata, Petko studio, Simbol, Pergamena, Zemun, Novi Sad, Petrovaradin, Zagreb, 2007., str. 202;

22. Ilija Žarković, *Ni tamo ni ovamo*, HKPD Tomislav, Golubinci, 2007., str. 124;

23. *Lira naiva*, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost Ivan Antunović i Hrvatska čitaonica, Subotica, 2007., str. 139;

24. Ljubica Kolarić-Dumić, *Igrajmo se radosti*, Hrvatska riječ, Subotica, 2006., str. 108; (za djecu)

25. Nedeljka Šarčević, *Disnotor i prelo*, Hrvatska čitaonica, Subotica, 2007., str. 31; (slikovnica, za djecu)

e) književna kritika

26. Lazar Francišković, *Prelitali smo za vas*, Studio Bravo, Subotica, 2007., str. 203, kritike

2. Znanost

a) povijest i leksikografija

27. *Visitationes Canonicae : Kanonske vizitacije (knjiga 4. – Srijem 1735.-1768.)*, priredio Stjepan Sršan, latinsko-hrvatski, Državni arhiv u Osijeku i Biskupija Đakovačka i Srijemska, Osijek, 2006., str. 676;

28. Ante Sekulić, *Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata*, Hrvatska riječ, Subotica, 2006., str. 132;

29. Beato Bukinac, *O ulozi Franjevacu u seobama hrvatskog naroda u XVI. i XVII. stoljeću : dizertacija iz sv. Teologije*, preveo Bela Tonković, Pučka kasina 1878, Subotica, 2007., str. 93,

30. *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca, 7 (Dž –F)*, Hrvatsko akademsko drštvo, Subotica, 2007., str. 108;

b) filozofija

31. Tomislav Žigmanov, *Minimum in maximis – zapisi s ruba o nerubnome*, AGM, Zagreb, 2007., str. 153;

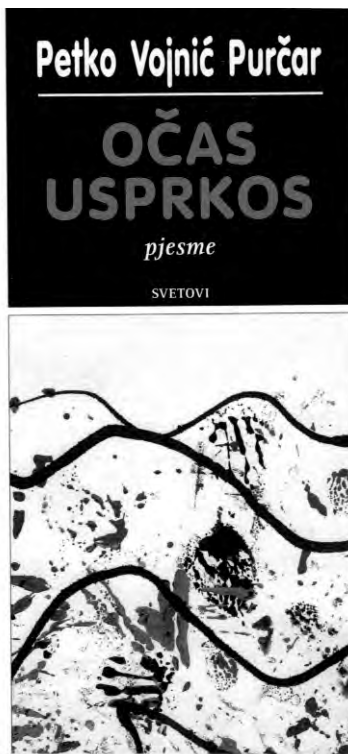
3. Monografije

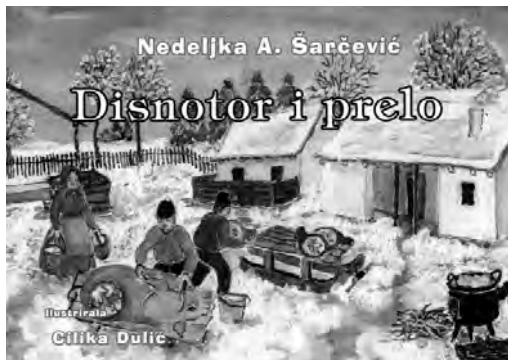
a) osoba i obitelji

32. Đuro Rajković, *Stanislav Preprek : život i djelo*, Hrvatsko društvo crkvenih glazbenika, Zagreb, 2006., str. 676;

33. Ljudevit Vujković Lamić ml., *100 godina od rođenja Ljudevita Vujkovića Moce : 1907.-2007.*, Pučka kasina 1878.; Subotica, 2007., str. 66;

34. Milan Stepanović, *Sažeta povesnica somborske porodice Matarić : iz arhivskih izvornika XVIII i XIX stoleća*, UG «Reč, istina, slo-boda», Sombor, 2007., str. 22;

b) kulturna povijest

35. *Molitvom i prilikom prid Bogom*, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost Ivan Antunović i Hrvatska čitaonica, Subotica, 2007., str. 56.

4. Periodika

36. *Subotička Danica (nova)* : *Kalendar 2007.*, godišnjak, Župni ured Sv.

Terezije, Subotica, 2006., str. 296;

37. *Klasje naših ravni*, mjesečnik, Matica hrvatska Subotica i NIU "Hrvatska riječ", Subotica, 6 svezaka dvobroja, obim stotinja stranica;

38. *Hrvatska riječ*, tjednik, NIU "Hrvatska riječ", Subotica, redovito izlazio, str. 54;

39. *Zvonik*, mjesečnik, Rimokatolički ured Sv. Roka, Subotica, redovito izlazio, str. 44;

40. *Glas ravnice*, mjesečnik, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, neredovito izlazio, str. 16;

41. *Glasnik pučke kasine*, mjesečnik, glasilo Pučke kasine 1878., NIU "Hrvatska riječ", redovito izlazio, str. 20;

42. *Miroljub*, tromjesečnik, glasilo HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora, NIU "Hrvatska riječ", redovito izlazio, str. 16;

43. *Zov Srijema*, tromjesečnik, Udruga protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb, izašla tri broja, str. 44-52;

44. *Hrcko*, mjesečni podlistak za djecu, NIU "Hrvatska riječ", redovito izlazio, uz dva dvobroja, str. 24;

45. *Kužiš*, podlistak za mladež, glasilo UG "Krov", NIU "Hrvatska riječ", prvi broj lipanj 2007, drugi rujan 2007, str. 16;

III. Elementarna raščlamba i pokušaj samjeravanja

Od 35 gore navedenih djela 23 autora potpisuje 30, a 5 knjiga su skupna djela nekoliko autora. Pisac s najviše djela je Tomislav Ketig, koji potpisuje čak tri romana u četiri sveska, Dražen Prčić je autor 4 knjige – riječ je o dva, kako je nakladnik naveo, romana, koji su objavljeni na 4 jezika. Ilija Okrugić Srijemac, Petko Vojnić Purčar i Stjepan Bartoš autori su po dvije knjige. Vrijedno je zabilježiti da se u protekloj godini javilo i šest novih imena koji su samostalni autori knjiga – to su Stjepan Bartoš, Mirko Kopunović, Đuro Rajković, Ruža Silađev, Ljudevit Vujković Lamić ml. i Željka Zelić – od kojih je dvoje više od 70 godina, dvoje više od 50, tek je posljednja mlađa od 30 godina! Napomenut ćemo još i to da su od 23 autora tek 4 žene. Ovaj podatak potpuno odgovara višegodišnjoj pravilnosti o povećoj podzastupljenosti žena u hrvatskoj književnosti i znanosti u Vojvodini.

Što se tiče pitanja mjesta objavljivanja, reći ćemo da je od 35 djela, 28 objavljeno u Vojvodini, 4 u Hrvatskoj, 2 su djela zajednički nakladnički pothvat vojvođanskih i hrvatskih izdavača, a jedna knjiga je objavljena u Austriji. Kada su u pitanju djela koja su objavljena u Vojvodini, čak u 23 je kao mjesto objavljivanja navedena Subotica, čime je još jednom potvrdila svoj status ne samo kulturnog središta već i svoju moguću monopolsku poziciju u ovoj oblasti. Jedina profesionalna nakladnička kuća u vojvođanskih Hrvata – NIU “Hrvatska riječ” objavila je u razdoblju između dvaju Dana Balinta Vujkova tek nešto više od jedne četvrtine knjiga (10). Također treba spomenuti da se i ove godine zadržala institucija samizdata (br. 19), što može govoriti o dvije stvari: ili o nerazvijenosti institucionalnog okvira za nakladu knjiga unutar hrvatske zajednice ili pak da se postojećim resursima gospodari previše kruto, tako da neki nemaju mogućnosti u okviru postojećih institucija objaviti svoje djelo.

Kvantitativno promatrano, po broju objavljenih knjiga proteklo je razdoblje između dvaju Dana Balinta Vujkova daleko najobimnije od kada su Hrvati u Vojvodini počeli samostalno živjeti odvojeni državnom granicom od države svojega matičnog naroda – Republike Hrvatske. Naime, izuzme li se prošla, također “rekordna”, godina kada je objavljeno 26 naslova, knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata vrlo rijetko je prelazila brojku od 15 knjiga. Štoviše, bilo je godina kad su objavljene tek dvije knjige (npr. 1993.) ili četiri (npr. 1995), no najčešće je bilo publicirano desetak knjiga. Činjenica da je taj prosjek sada utrostručen prva je glavni značajka koja obilježava knjišku produkciju Hrvata u Vojvodini.

No, samo povećanje broja objavljenih knjiga, čime se, istina, demonstrira snaga autoreprezentacije kada je u pitanju naklada, nije sukladno pratio i drugi segment autoreprezentacije, a to je javno predstavljanje, što također treba biti sastavni dio književnoga života. Naime, u ovoj oblasti nije bilo značajnijega napretka – tek nešto više od deset predstavljanja knjiga u Vojvodini, što je, usporedi li se s drugim segmentima mjesne hrvatske kulture, otprilike jedna petina folklornih manifestacija koje hrvatske kulturne udruge u Vojvodini godišnje prirede. Osim što govori o slabostima našega književnog sustava, ovaj podatak dobro pokazuje još jednu zakonomjernost – na kulturnoj sceni vojvođanskih Hrvata knjiga još uvijek nije zadobila prijemčivije mjesto i poželjniji status.

Treće – kada je u pitanju književnost, ovo je definitivno godina romana. Objavljeno je čak 6 novih romana, od strane četvorice autora, što je ravno broju u proteklih desetak godina. Tomu je ponajviše pridonio Tomislav Ketig sa svoja tri romana, koja su vjerojatna posljedica njegove višegodišnje šutnje, a vrijedi zabilježiti da je Željka Zelić debitirala u književnosti romanom prvijencem. Osim romana, tu su i drame, također ne česta književna forma u vojvođanskih Hrvata. Riječ je o knjiškom prvijencu Stjepana Bartoša iz Novoga Sada, te tri povijesne drame Ilije Okrugića Srijemca. Ratitetna je i književna kritika, koja je sada zastupljena s knjigom Lazara Franciškovića. Trebamo spomenuti knjigu novela Petka Vojnića Purčara, koja sadrži vjerojatno njegove najbolje dijelove. Također, mora se zabilježiti kako ni poezije nije manjkalo – javilo se jedno novo ozbiljno pjesničko ime (Mirko Kopunović), tu je zatim knjiga izabrane lirske poezije spomenutog Okrugića, nova knjiga pjesama Petka Vojnića Purčara, te čak dvije knjige dječje poezije, što isto tako nije česta pojava.

Četvrta karakteristika knjiške produkcije tiče se i drugih novuma – i to najviše predmetnog sadržaja knjiga. Recimo, značajno je osnaženo objavljivanje djela autora iz mjesne hrvatske kulturne povijesti, što podrazumijeva dodatne napore, gdjekad i posve zahjtevne, glede njihova priređivanja. Izdvojit ćemo u tom smislu odlično urađen posao priređivačice obadvije knjige najglasovitijeg srijemskog spisatelja i kulturnog djelatnika druge polovice XIX. stoljeća Ilije Okrugića Srijemca prof. dr. sci. Jasne Melvinger. Smijemo ustvrditi da je ovim knjigama Jasna Melvinger napravila korak od epohanog značaja u prezentaciji i obradi povijesnog književnog naslijeđa vojvođanskih Hrvata. Druga dva djela koja bi trebalo istaknuti jesu djela iz povijesti, također oblasti s raritetnom pojavom u obliku knjiga u nas – prvo je o vizitacijama srijemskih župa u XVIII. stoljeću što ih je priredio i preveo Stjepan Sršan, knjiga koja je

objavljena u Osijeku, inače predstavlja dokument od krucijalne važnosti za povijest Hrvata u Srijemu. Drugo je, pak, djelo izvadak iz doktorske disertacije franjevačkog redovnika Beata Bukinca, Šokca iz Bača koji je mučki ubijen nakon svršetka II. svjetskog rata u Hrvatskoj. Tema ove studije, a to je da ponovimo, uloga Franjevaca u seobama hrvatskog naroda u XVI. i XVII. stoljeću, i više je nego aktualna a zbog od države potaknutih, organiziranih i realiziranih aktivnosti da se Bunjevci nasilno izdvoje iz korpusa hrvatskog naroda. Imamo također i jednu monografiju koju je sačinio mjesni Hrvat o jednom ovdašnjem odličniku – riječ je o Đuri Rajkoviću i njegovoj knjizi o Stanislavu Prepreku. I posljednji moment od značaja ovdje jest da se napokon pojavila i jedna filozofijska knjiga vojvođanskog Hrvata – riječ je o knjizi *Minimum in maximis : zapisi s ruba o nerubnome*. Ona, naime, budi nadu da se vlastito trajanje, osim književnog i znanstvenog elaboriranja, može i filozofijski reflektirati, činitelj koji inače imaju sve ozbiljne i suvremene zajednice.

Na koncu, držimo da bi trebalo navesti i činjenicu odsustva snažnije i kompetentnije valorizacije i ukupnog samjeravanja knjiške produkcije Hrvata u Vojvodini, što je također bilo vidljivo u protekloj godini. Ova značajka nije od jučer – naime od samih početaka samostalne opstojnosti hrvatske kulture u Vojvodini može se pratiti stanovito zaostajanje kako na planu autorecepcije, to jest samostalne kritičke procjene vlastitog književnog i znanstvenog stvaralaštva, tako i na planu inorecepcije, to jest kritičke procjene našeg stvaralaštva od strane drugih kulturnih krugova i središta. Naime, još uvijek nisu učinjeni odlučujući pomaci na ovome planu. Najbolji dokaz toga jeste činjenica da je tek polovica knjiga imala objavljenu recenziju u tiskovinama, s tom opaskom da je krug ocjenjivača nedopustivo mali.

Tomislav Žigmanov nagrađen za najbolju knjigu eseja

Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika i središnjica DHK-a dodijelili su Tomislavu Žigmanovu nagradu za najbolju knjigu eseja objavljenu od rujna 2006. do rujna 2007. godine. Riječ je o nagradi “Zvane Črnja” za knjigu eseja “Minimum in maximis” (AGM, Zagreb).

Knjiga T. Žigmanova je “izvanredno čista knjiga filozofskih eseja” a podnaslovljena je “Zapisi s ruba o nerubnome”.

Navodi o kazalištu u Subotici od 1747.

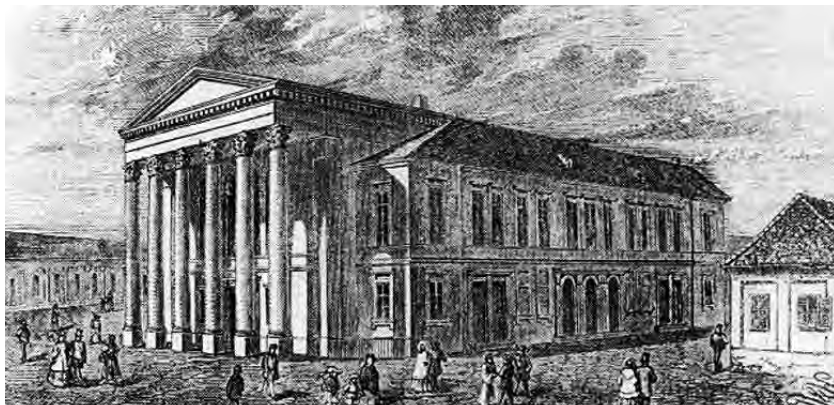
Kazalište je, kao i sve umjetnosti, a zbog svoje složenosti – i više nego druge umjetnosti – teško objumiti definicijom. Već sam pojam istovremeno označava i kazališnu umjetnost i mjesto gdje se ona ostvaruje, ali i društveni čin prisustvovanja izvođenju. Kazalište je, uza, sve ovo, umjetnost koja u sebi sadrži elemente svih ostalih umjetnosti – književnosti, glazbe, slikarstva, kiparstva i arhitekture, a nadasve umjetnosti glume, koja niotkuda nije preuzeta nego predstavlja navlastitost nastalu unutar kazališta.

U ovom radu pozabavit ćemo se kazališnim prilikama u Subotici, od prvog spomena kazališne igre, preko gostovanja njemačkih i mađarskih kazališnih trupa i izgradnje kazališne zgrade, do vremena sadašnjega i žučnih rasprava o njenoj sudbini. U svemu tome, za nas je Hrvate posebno osjetljivo i značajno pitanje: Kada ćemo opet imati svoju kazališnu scenu? Koje i kakve preduvjete smo ispunili za njenu obnovu i što nam je dalje činiti? Ono što ne bismo smjeli više dopuštati i trpjeti je mirenje sa stanjem duha, koje je Hrvatsko narodno kazalište u Subotici, osnovano 1945., pet godina kasnije svelo na Hrvatsku dramu, a u narednom koraku je utopilo u Srpskohrvatski ansambl od kojega je do danas preostala samo Srpska drama.

Subotica je sredinom XVIII. st., točnije 7. svibnja 1743. otkupom ostvarila status kraljevske komorske varoši, u čemu su se istakli Stjepan Vojnić, Ilija Bukvić i Grgo Križanović, naši izaslanici u Beču. Nakon toga gradom upravlja glavni sudac Stjepan Vojnić s dvanaest doživotno biranih senatora: Ilijom Bukvićem, Ivanom Vojnićem, Grgom Križanovićem, Josipom Jaramazovim, Markom Skenderovićem, Ilijom (Josipom) Kopunovićem, Miškom Perčićem, Andrijom Paulesanovim, Petrom Mukićem, Ivanom Mačkovim, Miškom Baćinim i Grgom Vidakovićem. Na njihov zahtjev franjevci u Subotici 1747. godine otvaraju *Gramatikalnu školu* u jednoj, kako navodi István Iványi, skućenoj i za potrebe obrazo-

* Rad je u cijelosti pročitan na VI. Danima Balinta Vujkova: danima hrvatske knjige i riječi, Subotica, 11.–13. X. 2007., ovdje je dio posvećen počecima kazališta u Subotici.

Danica progovara o Subotičanima vrlo emotivnoj temi, u sjeni srušene kazališne zgrade uz koju i po kojoj srce grada kuca cijelo stoljeće, a usađeno je u pamćenje svih koji ovaj grad smatraju svojim. /op. prir./

vanja neprikladnoj zgradi, nedaleko mjesta na kojem je kasnije bila podignuta prva Gradska kuća, gdje su od tada, u raznim prigodama, priređivane i kazališne predstave.

Prema istraživanju prof. dr. Alojza Ujesa, prva kazališna predstava u Subotici, održana je 1747. godine upravo na hrvatskom jeziku, budući da je tada službeni jezik u gradu bio hrvatski, njime je, primjerice, napisan prvi Statut grada, a hrvatski je jezik bio u uporabi do 1830-tih godina. U svojoj knjizi o subotičkom teatru ovaj navod o jeziku prvih predstava iznosi i dugogodišnja kazališna kritičarka Ivanka Rackov. István Ivanyi zabilježio je dio repertoara školske kazališne družine od 1767. do 1774. godine, prema kojemu je "... profesor principistike Jeromos Ostraticki 9. kolovoza 1767. godine s učenicima iz njegova i drugih odjeljenja postavio tragikomediju *Krispus sin cara Konstantina Velikog*. Iduće, 1768. profesor sintakse Vencel Prostievski pripremio je s učenicima predstavu *Josip Egipatski*, a za ovu je prigodu pozornica preuređena i opremljena novom dekoracijom. Lipnja 1769. Imre Kázmer priređuje s učenicima predstavu *Šenačerib, asirski kralj*, tijekom rujna postavljaju predstavu *Mladost*, a 18. veljače 1770. predstavu *Anastazije, istočni car*, dok 24. svibnja 1770. Lajos Kovácsoci izvodi s učenicima predstavu *Eustahije, rimski vođa*. Slijedi, potom, 22. travnja 1773. *Teodosije Veliki, istočni car protiv Arijanaca*, a 22. kolovoza 1773. predstava *Nezahvalnost cara Justinijana spram dičnog vojskovođe Belizara*. Ova predstava je bila aluzija na onodobne mjesne prilike, u vrijeme kada su fratrima oduzeli župu, a 8. travnja 1774. prikazana je predstava *Nezahvalni židovski kralj Joas ubija popa Zakariaša*, također predstava s porukom, bolje reći žalcem usmjerenim prema ondašnjem kaločkom nadbiskupu, kako je zabilježeno u samostanskom *Historia domusu*.

Po svemu sudeći ove su predstave bile moralno-dijaloške vježbe, bez znatnijih literarnih, dramskih, napose kazališnih značajki, unatoč tomu držimo ih značajnim budući da su u ovom podneblju bile predznak novog doba, potičući interese, potrebe i nastojanja što se postupno i bjelodano odvajaju od rigidne vojničko-feudalne strukture i u lokalnoj zajednici, podupirući nastojanja građanskog sloja u nastanku i njegove težnje ka urbanom načinu života. Taj se sloj, u nastajanju, prestaje prepoznavati u pukom ispunjavanju vojničkih zadaća i graničarske uloge, i ne želi se dovijeka baviti samo stočarstvom i obradom zemlje – makar ovdje ni do danas nije zgasla ukorijenjena težnja za uvećanjem zemljišnog posjeda – već i u razvoju trgovine, obrta i novčarstva vidi sebi mjesta, za što je bilo potrebno obrazovati se, steći nove, drugačije obzore i spoznaje o svijetu i poticati zanimanja i zvanja poput svećenika, učitelja, odvjetnika, mjernika, liječnika, ljekarnika i dr.

Školska kazališna družina postoji i prije 1767. o tome svjedoči zapisnik sa sjednice Magistrata od 4. ožujka 1763. u kojem je pod točkom četvrtom, zaključeno: potrebno je udovoljiti zamolbi profesora franjevac te je odlučeno: *da se izvrši farbanje škole i popravak kvara kazališta drvimama i daskama*. Kazalište, dakle, postoji i ono djeluje budući da ga je trebalo popravljati. A na čemu su se temeljile prve predstave? Na sve ono što obuhvaćamo terminom: *folklornog kazališta*, koje je u Hrvata bilo veoma razvijeno, a tragove kojega i danas možemo prepoznati u *proljetnim ophodima, fašniku, maškarama, bubušarima, zvončarima i tatima, pokladnim prikazima* i mnogim drugim narodnim igrama što su usklađene prema narodnim običajima i životnom ciklusu kroz godinu. I unatoč tomu što su ova uprizorenja, na prvi pogled folklorno predstavljana, ona sadrže u sebi ne samo prikaz običajnih zbivanja nego i svojevrsnu glumu "niskog intenziteta" iz koje na mah izbija i stanovita dramska snaga.

Profesionalne putujuće družine, "njemački komedijaši", kako su ih nazivali, mogli su ovdje nastupiti po prvi put oko 1760. godine, pred publikom koju su zacijelo sačinjavali članovi najuglednijih gradskih obitelji i austrijski časnički kor ovdje stacioniran, a prvi pismeni trag imamo o družini Jozefa Schwertenberga, koja se 1780. pojavila u našem gradu. Ma koliko su se proaustrijski usmjerene vlasti i "njemački komedijaši", štiteći svoje interese, protivile nastanku mađarskog glumišta, ono je ubrzo pokrenuto i steklo je veliku naklonost publike diljem Monarhije, pa tako i u Subotici, gdje raste i broj mađarskog življa.

U prvoj polovici XIX. st. Subotičani su veliki poklonici kazališta, ali su nezadovoljni što nemaju kazališnu zgradu, pa gostujuće trupe nastupaju mahom u kavanama. Subotički arhitekt János Skulteti, 24. listo-

pada 1844. od pročelnništva grada traži dozvolu kako bi mogao "propu-
tovati neke gradove koji raspolažu manjim ali dobro izvedenim i prizna-
tim kazalištima, koje bi mogao izmjeriti i prema njima izgraditi slično u
Subotici". Sljedeće, 1845. godine, Magistrat planira izgradnju jednog ho-
tela s kazalištem, pa gradski arhitekt János Skulteti 5. srpnja 1846. go-
dine šalje projektnu dokumentaciju na odobrenje. Projekt je prihvaćen
11. lipnja 1847. godine. Mjesec dana kasnije raspisan je natječaj za iz-
vođače radova, a ožujka 1848. godine postavljen je temeljni kamen bu-
duće zgrade hotela i kazališta. No, mađarska revolucionarna zbivanja
1848.–1849. prekidaju gradnju pa će se radovi nastaviti kasnije i tek je
1853. podignuto hotelsko krilo, a iduće 1854. godine bit će završeno i
kazališno krilo. Kazalište je otvoreno 16. prosinca 1854. godine pred-
stavom Miklosá Jozsike *A két Barcsai (Dvoje iz obitelji Barča)*, u izvo-
đenju trupe Ernea Latabára, a scena je opremljena prema nacrtima
glumca Györgya Telepija, tada veoma uvaženog kazališnog dekoratera.

U razdoblju između dva svjetska rata kazališna kronologija Subo-
tice nije tako bogata i raznovrsna, kao što je bila u prethodnom razdob-
lju, a promijenila se i većina protagonista. Nakon stvaranja nove državne
zajednice Srba, Hrvata i Slovenaca, 1918. godine, u subotičkom listu
Neven, u članku *Slavensko kazalište u Subotici*, među ostalim može se
pročitati i ovo: "Mađarsko kazališno društvo neće započeti sezonu ove
godine. Glumci i glumice su se već razišli, a ravnateljstvo je izjavilo da
nije u tome stanju da može makar i nešto pomoći ... Većina glumaca i
glumica su već i otputovali. Pošto poslije ovoga nema više poteškoća
pred tim, da imamo slavensku kazališnu sezonu, mislimo, da bi lakim
načinom mogli za najkraće vrijeme uživati u našoj kazališnoj umjetnosti
... Znamo da svaki jedva čeka to da čuje ponovno našu riječ, naše tra-
gedije, naše pjesme i naše šale sa pozornice, koja je prije četiri i pol go-
dine na strogu i zlobnu zapovijed zanimila ... Da pozovemo jedno
kazališno društvo naše, koje bi nas podarilo divnim uživljajima i koje bi
dokumentiralo da imamo visoke kazališne kulture."

Bez uvida u bogatu glazbenu prošlost Subotice teško bi se mogao
zamisliti razvoj kazališta, Muzičke grane, odnosno Opere i baleta, nakon
II. svjetskog rata. Po okončanju II. svjetskog rata rad Subotičke filhar-
monije obnovio je Željko Straka 1945. godine, ali pravi poticaj ona do-
biva kada za dirigenta i umjetničkoga pročelnika Filharmonije iz Zagreba
dolazi maestro Milan Asić.

Na kakvim je, zapravo, nasadima niklo Hrvatsko narodno kaza-
lište? O tome je njegov prvi upravnik Lajčo Lendvai napisao: " ... Nakon
oslobođenja Subotice osnovan je *Pozorišni odsjek*, na čije čelo sam po-
stavljen. U taj *Pozorišni odsjek* su ušli poznati amateri: Slava Bulgakov,

Mirko Huska, Eržika Kovačević, Kaća Bačlija, Ana Skenderović, Klara Peić, Geza Vujkov, Geza Šabić, Josip Ormai i još nekoliko drugih. Pridružili su nam se i glumci sa profesionalnim iskustvom Dušan Medaković i Dino Barbieri. Prva je predstava odigrana 27. siječnja 1945. godine. Rat je još trajao, a mi smo ... postavili repertoar od nekoliko kazališnih komada kao što su: *Sumnjivo lice* od Nušića, *Požar strasti* od Kosora i *Ženidbu* od Gogolja. Glumila je cijela ekipa, a predstave smo režirali Dušan Medaković i ja. Iz Novog Sada je u Suboticu poslat Odbor na čijem čelu je bio književnik Žarko Korać, te su nakon ocjene nekoliko odlomaka iz naših predstava, odlučili kako po kvalitetu i izvedbi i nivou rada da *Pozorišni odsjek* ima sve uvjete za djelovanje kao profesionalno kazalište u kazališnoj zgradi koja je već postojala ... Odmah sam upućen u Zagreb sa zadatkom da angažiram nekoliko profesionalnih glumaca i tehničko osoblje, što sam uspješno obavio tako da su članovi našeg kazališta postali tada poznati umjetnici Branko Špoljar, Ante i Mariela Kraljević, Ivona Petri, Jelka Šokčević, kasnije Asić, Milan Asić, zatim Dražen Grünvald, Dubravka Deželić, Veronika Careva i scenograf Berislav Deželić, te nekoliko vrsnih scenskih tehničkih radnika. U to vrijeme popularna predstava u Zagrebu bila je *Matija Gubec* s legendarnim Emilom Kutijarom, pa je odlučeno da se ta predstava izvede i u Subotici. Poslije velikih i kvalitetnih priprema, 28. listopada 1945. godine je održana prva premijera komada *Matija Gubec* čime je otpočelo s radom novoosnovano *Hrvatsko narodno kazalište* u Subotici. To zlatno doba započeto 1945. godine se nastavilo kroz naredne godine. Pripremali su se drame, komedije, operete, kasnije je osnovana i Opera, išlo se na brojna gostovanja i smotre, a nisu izostala niti razna priznanja i nagrade ..." – naveo je Lajčo Lendvaji u tekstu što ga je napisao u povodu osnutka Hrvatskog narodnog kazališta u Subotici, 19. rujna 1945. godine, kojemu je bio prvi upravitelj.

Govoreći o međuovisnosti kazališta i gradske glazbene scene, u godinama prije osnutka Opere i baleta, potrebno je podsjetiti na dugu i plodnu prošlost subotičke Glazbene škole osnovane 1868. godine. Prema jednom tekstu tiskanom u *Hrvatskoj riječi* gotovo tijekom cijele 1948. godine održavani su koncerti kako bi se obilježila 80-ta obljetnica nastanka Glazbene škole (1868.) u Subotici. U vrijeme nasilnog spajanja Hrvatskog narodnog kazališta i Magyar színháza osnovana je Muzička grana s baletom 1951. koja tek s premijerom *Nikole Šubića Zrinjskog*, službeno izlazi pred publiku kao subotička Opera, ali je prije toga imala niz premijera ... *Mala Floramye*, *Leanyvasar*, *Magnas Miska*, *Sylva* odnosno *Csardáskirálynő*, *Marica Grofnoő*, te opere *Madame Butterfly*, *Morana* i *Prodana nevjesta*, što je pridonijelo da Subotica dobije

svoju stalnu Operu.

Kolikogod bilo zanimanje publike za opere i operete, još je veće i slobodno se može reći; do tada je neviđeno zanimanje, barem u Subotici, za repertoar Hrvatske drame. S *Č'a Boninom razgalom* Matije Poljakovića, premijerno izvedenom 28. listopada 1950., započelo je novo razdoblje u kazališnom životu grada. Publika i kazališna kritika s neskrivenim odobravanjem prihvaćaju njegove pučke igrokaze, u kojima se, kako zapaža tekstopisac *Hrvatske riječi*, prikazuje "bunjevački seljački život na sceni", uz splet narodnih običaja, plesova i pjesama. Uslijedio je komad iz bunjevačkog seljačkog života u tri čina *Niko i ništa*, premijerno izveden 26. siječnja 1952. godine, a s pojavom Matije Poljakovića, koji postaje kućni pisac, Hrvatska drama dobiva i novo redateljsko ime, glumac Mirko Huska uspješno režira Poljakovićeve dramske tekstove.

Prema službeno objavljenim podacima, krajem 1951. godine, Hrvatska drama zapošljava 31-og člana, Mađarska drama 40 članova, a Muzička grana s baletom 88 članova, dok je u administraciji bilo 64-ro zaposlenih, ukupno 223 zaposlena. Od 1. siječnja 1951. do 31. prosinca 1951. godine Mađarski ansambl imao je osam premijera, od kojih je jedna bila obnovljena predstava, Hrvatska drama imala je deset premijera, uz jednu obnovu, a Muzička grana imala je pet premijera, uz jednu obnovu i dva popularna koncerta. Mađarska drama održala je 151 predstavu koju je vidjelo 50.668 gledatelja, Hrvatska drama imala je 140 predstava, koje je pogledala 51.415 gledatelja, a Muzička grana imala je 68 predstava i 39.202 posjetitelja. Mađarska drama imala je gostovanja u 134 mjesta gdje je dala 37 predstava pred 10.479 gledatelja, Hrvatska drama gostovala je u šest mjesta, dala je 13 predstava pred 4.491 gledateljem, a Muzička grana je gostovala u četiri mjesta – Novom Sadu, Somboru, Senti i Čantaviru – gdje je dala 10 predstava pred 9.251 posjetiteljem. Sve u svemu, dva su subotička kazališta – Mađarsko i Hrvatsko, te njihova Muzička grana gostovali u 23 mjesta, gdje su prikazali 60 predstava pred 24.221 gledateljem.

Osma sezona od osnutka subotičkog Hrvatskog narodnog kazališta i Magyar színháza i druga od kako su spojeni u jednu kuću, nakon čega nastaje Muzička grana, odnosno Opera – službeno je započela 15. kolovoza 1952. godine. Repertoar je odabran prema nacionalnom i socijalnom sastavu gradskoga i stanovništva po obodu Subotice, donekle i njegove šire okolice, pri čemu se morala imati na umu ne baš skladna i ujednačena obrazovna, kulturna i uljudbena razina posjetitelja kojih je na godinu preko 150 tisuća! Njih je ponajprije trebalo privući zanimljivim repertoarom, ali istodobno uz popularne i rado gledane komade ponuditi i zahtjevna djela kako bi se mogla zadovoljiti i očekivanja posjetitelja s

istančanim ukusom, te stručna kritika. Upravo radi toga su repertoarom predviđene i tri praizvedbe, od kojih dvije dramske, obje prema djelu Matije Poljakovića i jedna operna, Josipa Andrića. I makar je prošlo nešto preko dvije godine od kako je pokrenuta Muzička grana, odnosno Opera, ona i nadalje predstavlja – događaj! Ovo je uočljivo kako kroz lokalni i regionalni tisak, tako i kroz afirmativne prikaze objavljene u visokotiražnim beogradskim i zagrebačkim novinama, a posebno kroz spremnost onodobnih vodećih opernih solista za redoviti nastup na subotičkoj sceni. Ovo je posve razumljivo jer je Subotica grad velike glazbene tradicije u kojoj su do I. svjetskog rata gostovali mnogi istaknuti glazbenici i skladatelji, ne samo iz Monarhije, nego i s vodećih europskih glazbenih scena. Mlada Opera i službeno se predstavlja subotičkoj publici 23. listopada 1952. godine s premijerom Zajčeve opere *Nikola Šubić Zrinski*, koja je do tada djelovala kao Muzička grana, u kojoj su izvođena djela operetne i operne premijere, pa tako i tijekom, prethodne sezone 1951./1952. ali i ranijih godina.

Požrtvovni rad glazbenoga naraštaja stasalog u tom razdoblju i njegova želja za osvajanjem svih aspekata scenske igre (riječ, glazba, pokret) od prve je prepoznata i veoma dobro primljena u gledalištu, kada subotička publika svojom posjetom i podrškom pokazuje koliko joj je stalo, ne samo do glazbenih komada u kazalištu, već da doista želi postojanje i Opere s baletom. Cijeli ansambl mlade Opere radi s puno volje kako bi opravdao ovo povjerenje i pokazao zahvalnost publici. *Nikolu Šubića Zrinskog* Subotičani su gledali u redateljskoj postavci dr. Marka Foteza, koji je tim povodom među ostalim napisao: "Nikola Šubić Zrinski je historijska ličnost. Svojom junačkom pogibijom pred Sigetom on je zaustavio tursku navalu i tako spasio Beč i južnu Ugarsku ... Libretist i kompozitor transponirali su historijsku radnju u junačku nacionalnu operu, koja je u svoje doba izvrsno odgovarala buđenju romantičkog građanskog nacionalizma, Strossmayerovskog jugoslavenstva, zanosne borbe za hrvatstvo protiv tuđina ... Subotička premijera ove opere spremna je s velikom pažnjom. Muzički i režijski nastojalo se izraziti plemeniti patos partiture i zbivanja, a u čitavoj opremi ova premijera postavlja se s težnjom da se naglasi početak razdoblja kad je Muzička grana Narodnog pozorišta u Subotici dobila naslov Opere i sad treba taj naslov opravdati svojim daljnjim razvojem na temeljima što ih tako uspješno učvršćuje veće nekoliko sezona."

U osmoj sezoni od osnutka subotičkog Hrvatskog narodnog kazališta i Magyar népszínháza, službeno je počela sa radom subotička Opera. /.../

ZLATNO RAZDOBLJE SUBOTIČKOG KAZALIŠTA

Sumirajući krajem 1952. godine sve što je postignuto u sezoni 1951./1952. kazališna je uprava uz bročane pokazatelje o posjeti pripremila i pregled izvedenih predstava i gostovanja. Navest ćemo neke od tih podataka: Tijekom sezone 1951./1952. subotičko je kazalište imalo 22 premijere, a dalo je 319 predstava pred 106.642 gledatelja, a do ove se brojke došlo zbrajanjem prodanih ulaznica, što nam dopušta zaključak da je na svakoj predstavi u prosjeku bilo preko 330 gledatelja. Hrvatska drama izvela je *Izbiračicu* Koste Trifkovića, *Mollierova Umišljena bolesnika*, *Požar strasti* Josipa Kosora, *Dugonju*, *Vidonju i Trbonju* Mladena Širole, igrokaz Matije Poljakovića *Niko i ništa*, *Ribarske svađe* Carla Goldonija, *Rablesova Montserata* i *Dovitljivu djevojku* Lope de Vega. Tijekom te sezone Hrvatska je drama odigrala 129 predstava pred 35.363 gledatelja. Mađarska drama izvela je *Strindbergovu Gospođicu Juliju*, komad D. Gervaisa *Radi se o stanu*, *Aladar nije magarac* Sándora Bogdánfia, *Mandragoru* Machiavellia, *Čovjeka pod mostom* Otta Indiga, *Molnárovu Igru u dvorcu*, *Hunyadijev Vjetar s pustare* i *Lepezu* C. Goldonija. Mađarska drama dala je 122 predstave, pred 39.618 gledatelja. Pri tom je Muzička grana na mađarskom jeziku priredila operete *Mágnas Miska* i *Grofica Marica*, a na hrvatskom jeziku Kalmanovu operetu *Sylva* i dvije opere – *Gotovčevu Moranu* i *Prodanu nevjestu* Bedžiha Smetane. Muzička grana tijekom sezone dala je na oba jezika 78 pred-

stava koje je posjetilo 32.847 posjetitelja, ili drugim riječima, ovu glazbenu scenu, koja će godinu dana kasnije i službeno postati Subotička opera, po predstavi prati preko 420 gledatelja. Pozornost privlače i podaci o gostovanju dva ansambla koja su 1951./1952. godine nastupili u 18 mjesta gdje su dali 16 predstava pred 12.782 gledatelja. Od toga Hrvatska drama je gostovala u 13 mjesta i dala 19 predstava pred 7.803 gledatelja, a Mađarska drama je dala 14 predstava pred 3.618 gledatelja, dok je Muzička grana imala tri predstave izvan matične kuće, pred 1.311 posjetitelja.

Pored ovih podataka koji već sami po sebi mnogo govore, pogotovu u usporedbi s kasnijim razdobljima, pozornost privlače gostovanja – kako istaknutih glumaca i redatelja, te glazbenih solista i izvođača koji dolaze u Suboticu, a jednako tako i Subotičana koji nastupaju na kazališnim scenama i koncertnim podijima u drugim kulturnim središtima. Tako je, Nando Roje, redatelj Hrvatskog narodnog kazališta iz Zagreba postavio Gotovčevu operu *Morana*, u kojoj je kao gošća nastupila Ruža Jurkovića, članica Zagrebačkog baleta. Pored *Morane* ona je nastupila i u *Grofici Marici*. Dodajmo, inscenaciju za *Moranu* dao je Marijan Trepše, scenograf Hrvatskog narodnog kazališta iz Zagreba, dok je Miliša Milisavljević, prvak baleta Riječke opere koreografirao subotičku predstavu *Prodane nevjeste*. Dakako, gostovali su ovdje pojedinci i iz drugih središta, primjerice: Aleksandar Marinković prvak Beogradske opere gostovao je u Subotici 15 puta, a Mladen Sablić, redatelj Srpskog narodnog pozorišta režirao je Smetaninu *Prodanu nevjestu*. Apsolvent beogradske Umjetničke akademije Dimitrije Đurković, režira *Dovitljivu djevojku* Lope de Vega u prijevodu Ferde Delaka, a za istu je predstavu Hela Wolfrat, studentica Akademije za primijenjenu umjetnost dala nacrt kostima, dok je studentica Akademije za primijenjenu umjetnost Nela Hajdin ponudila inscenaciju. Navedene činjenice ukazuje na otvorenost subotičkog kazališta prema mladim i obrazovanim kazalištarcima, što će biti značajnom njegovom karakteristikom i u kasnijim razdobljima postojanja ovdašnje scene.

Tijekom sezone angažiran je prof. Bartolović za stalnog lektora Hrvatske drame, koji s glumcima radi na pripremi njihovih uloga, ali im redovito drži i predavanja o hrvatskom jeziku i književnosti. O skrbi za jezik, njegovo očuvanje i razvitak svjedoči i natječaj za dramski tekst, kojega je krajem te 1952. godine, raspisala uprava subotičkog kazališta – prva nagrada je iznosila 50 tisuća, druga 30, a treća 20 tisuća dinara. Inače, tijekom listopada te 1952. godine i u subotičkim se knjižarama pojavila prva tiskana drama Matije Poljakovića *Kao suncokreti*, u izdanju Matice hrvatske iz Zagreba. U njoj autor prikazuje sudbinu jedne

građanske obitelji, nakon II. svjetskog rata. Do tada je već Hrvatska drama u Subotici izvela dva kazališna djela Matije Poljakovića: *Niko i ništa* i *Vašange*, izvrsno primljena kod gledatelja i stručne kritike, a u pripremi je bilo drama *Kuća mira*, koja će premijerno biti izvedena početkom 1953. godine. Zapazimo još nešto: listopada 1952. godine prvakinja Subotičke opere Jelka Asić dva puta je gostovala u Osijeku u Leharovoj opereti *Zemlja smješka*, gdje ju je publika veoma dobro primila. Gotovo istodobno (6. listopada 1952.) u Subotici je priređen koncert Subotičke filharmonije u povodu 125. obljetnice smrti neumrlog Ludwiga van Beethovena, kojom prigodom su izvedeni: uvertira *Coriolan*, *Koncert za klavir u G-duru* i *IV. simfonija*. Kao solist nastupio je Ivo Maček, gost iz Zagreba, a Subotičkom je filharmonijom dirigirao mladi, daroviti Borivoj Pašćan, pod čijim ravnanjem će na subotičkoj sceni premijerno biti izvedena *Traviata* Giuseppe Verdija 5. siječnja 1953. godine.

U sezoni 1951./1952. i 1952./1953. Hrvatska drama stavila je na repertoar tri drame Matije Poljakovića, napisane ikavicom, kojom govore Hrvati u Bačkoj: *Č'a Boninu razgalu*, *Niko i ništa* i *Vašange*. Tim povodom će u kazališnom glasilu *Naša pozornica – A mi szinpadunk*, u svesku 3-4. za sezonu 1952./53. autor nepotpisanoga teksta naslovljenog s *Kazalište i književni jezik*, među ostalim napisati i ovo: "Možemo, dakle, slobodno reći, da su ovi komadi, pisani melodioznom ikavicom, zatalasali našeg čovjeka i našli publiku, koja do sada nije išla u kazalište. Ta publika je našla u tim komadima sebe i svoj jezik, koji ju je očuvao kroz stoljeća. Regionalizam u našoj književnosti dao je niz istaknutih književnika, koji su obogatili i tematiku naše literature, i formu i unijeli u jezik nov leksički materijal, nove riječi, ali se nije mogao održati, jer te pisce nije osjetio sav naš narod, kao svoje u tim djelima. Drugačija je bila stvar s nama u Bačkoj. Koliko je ovdje kulturni i književni rad kod Hrvata, neka nam kaže Boza Šarčević, naš preporoditelj u 19. stoljeću. U predgovoru svoga djela *Tolmač izvornih, književnih i zemljopisnih jugoslavenskih riči* iz 1870. on je napisao: 'A kako da pišemo naški, kad mi Bunjevci i Šokci u našem prostom životu do četiri stotine riči imamo, kojima se služimo'. To je tužna ispovijest čovjeka, koji je spašavao ono što se još dalo spasiti. Osamdeset i dvije godine kasnije imamo drugu situaciju. Prilike su se promijenile naročito poslije 1945. osnutkom Hrvatskog narodnog kazališta (u Subotici) i drugih narodnih ustanova, porastao je interes za našu kulturu i književnost. Od 1945. naš narodni jezik obogaćen je s tri kazališna komada, koji se prikazuju u subotičkom kazalištu, a vrijedni sakupljač narodnog blaga Balint Vujkov skupio je, obradio i izdao do sada četiri zbirke narodnih pripovjedaka. Na taj način je obogaćen i naš književni jezik, jer će mnoge riječi i fraze nakon prou-

čavanja, uči u naš književni jezik kao sastavni dio leksičkog blaga. Sve ovo znači, da je naš narod i u doba Boze Šarčevića posjedovao još u većoj mjeri bogatstvo jezika i narodnu frazeologiju, samo što nije bilo u to doba uslova za razvoj, a Šarčević nije dovoljno poznao jezik prostoga naroda, koji je pasivno živio na svojim salašima, odvojen od kulturnoga života. Treba pozdraviti Poljakovićeve kazališne komade, jer oni pored drugog spašavaju od zaborava i naš folklor i ohrabruju našeg čovjeka da uđe u kazalište i da čuje i vidi sebe. No, krivo bi bilo misliti, da je jedina svrha našega kazališta, da daje komade na narodnom jeziku – ikavicom pisane, s fonetskim, akcenatskim i leksičkim osobinama Subotice i okoline. Kazalište je tribina s koje treba da se čuje i širi živa književna riječ. Ono mora prvenstveno da razvija i kultivira naš književni jezik. I Srbi i Hrvati riješili su pitanje književnog jezika još u 19. vijeku i nema više gledanja unatrag. Hrvati iz Bačke još od 19. vijeka zastupaju u svim svojim novinama, publikacijama, školama ijekavicu i štokavsko narječje. To je ostalo tako do danas. I to nije problem! Problem je u tome, što mi ne njegujemo dosta svoj književni jezik i što ga ne učimo u dovoljnoj mjeri. Nastavnik, đak, novinar, pjesnik, predavač, glumac – svaki čovjek, koji hoće da ga se smatra kulturnim, mora se baviti jezičnom kulturom i mora imati prilike da se u tom pravcu kultivira."

Poruke koje nam je odaslao autor teksta i danas su nam bliske i posve razumljive, budući da se opis hrvatske jezične stvarnosti koju nudi početkom pedesetih godina, malo ili nimalo ne razlikuje od naše svakodnevice, pa je i danas i te kako aktualan i gotovo se doslovce može

primijeniti na prilike koje ovdje početkom 21. stoljeća određuju odnos Hrvata u Bačkoj prema materinskom hrvatskom jeziku i ikavskom idiomu, pučkom dakle govoru koji je neodvojivi dio hrvatskoga jezičnoga korpusa, u kojem je nastanak standardnog jezika bitno određen trima dijalekatskim stilizacijama. I sasvim na kraju, recimo, makar nema izravne potvrde, navedeni je tekst, vrlo vjerojatno napisao prof. Bartolović, kojega je početkom pedesetih godina uprava subotičkog Narodnog kazališta angažirala za lektora u Hrvatskoj drami.

O DJELIMA HRVATSKIH PISACA IZ BAČKE I NJIHOVOJ ZASTUPLJENOSTI NA SCENI SUBOTIČKOG KAZALIŠTA

Od osam dramskih djela Ivana Petreša (1876.–1937.) tri su objavljena u *Subotičkoj Danici*, 1933., a po mom saznanju nisu igrana u Subotici, na profesionalnoj sceni.

Urednik *Klasja naših ravni* Ivan Malagurski Tanar (1895.–1947.), jedno vrijeme zaposlen u zagrebačkom HNK, napisao je pod naslovom *Tri stoljeća* povijesni igrokaz u četiri čina, izveden (1936.) u povodu 250-te obljetnice doseljenja Hrvata u Bačku, zatim dvije jednočinke i tri teksta u formi radio drame, te "pučku glumu" u tri čina pod naslovom *Erberčke*, koja je ostala u rukopisu.

Iza kazališnog pisca Antuna Karagića (1913.–1966.), ostalo je šesnaest igrokaza, od kojih je u vrijeme njegove smrti većina bila u rukopisu, između dva svjetska rata veoma je zaslužan za osnutak i djelovanje više kazališnih grupa među Hrvatima koji žive u poslijetrianonskoj Mađarskoj. U subotičkom kazalištu premijerno su prikazane njegove *Kokice*, 25. veljače 1963. i *Katica*, 3. listopada 1967. u dramaturgiji M. Poljakovića i režiji Petra Šarčevića.

Najznačajniji dramski pisac Hrvata u Bačkoj, dva desetljeća kućni pisac subotičkog kazališta (1950.–1970.), zacijelo je Matija Poljaković (1913.–1973.), napisao je četrdeset i tri dramska djela – pučke igrokaze, komedije, satire, groteske i dr. Nadalje jednu televizijsku seriju u sedam nastavaka i dvije radio-drame. Tiskana su mu 22 teksta – 19 prvi put, a 3 su ponovljena – u 9 knjiga, te u više časopisa. Petnaest komada je doživjelo praizvedbu na scenama u kazalištima u Subotici, Somboru i Prištini. U piščevoj zaostavštini ostalo je sedam neobjavljenih drama.

Glazbenik, pjesnik i dramski pisac Pavao Bačić (1921.–1984.) u subotičkom kazalištu doživio je izvedbu njegova djela *Salašari silom va-rošćani*, 27. studenog 1965. – jedini je naš dramski pisac koji stvara za djecu: igrokaz *San male Vesne*, izveden je (1959.) u Subotici, Novom

Sadu, Senti i Varaždinu. *Brzi vlak je stao*, izveden u Hajdukovu i Varaždinu (1963.), *Miki i družina*, igrokaz je izveden u Subotici, Zadru i Varaždinu (1963.), *Novogodišnja noć* izvedena u Varaždinu (1964.) i *Uzbuna u zoološkom vrtu*, igrokaz je izveden (1966.) u Varaždinu, Subotici i Tiogradu, danas Podgorici.

Romanopiscu i novelistu Josipu Klarskom (1927.–1997.) posthumno je 27. ožujka 1998. izvedena drama *Ilija Troskot i njegova dica*, napisana u ikavskom idiomu, na sceni HKC "Bunjevačko kolo".

Tomislavu Ketigu (1932.) izvedene su brojne kazališne, televizijske i radijske drame, među kojima su najveći uspjeh u zemlji i inozemstvu imale *U cara Trajana kozje uši* i *Posljednji dani Sirakuze*. Na ovdašnjoj sceni mu je igrano djelo *Ružičasta noć*, premijerno izvedeno 22. prosinca 1964.

Petko Vojnić Purčar (1939.) romanopisac je i pjesnik, ali i dramski pisac. Pod naslovom *Kračenje života*, objavljeno mu je (1990.) pet drama: *Hram i njegovi čuvari*, *Foto-atelier Phoenix ili Salon mame Tereze*, *Dolaziš opet Aadame*, *Izabranici* i *Bijele magije*. Na subotičkoj sceni igrani su *Dolaziš opet*, *Adame*, premijera, 30. prosinca 1972. a zatim *Čuvari hrama*, premijerno izvedeni 25. srpnja 1988. Pored toga napisao je više desetina radio drama izvođenih u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Subotici, Novom Sadu, Budimpešti, Beču, Berlinu i dr.

Pripovjedač, romanopisac, publicist Milivoj Prčić (1942.) objavio je u knjizi pod naslovom *Salaš u lampašu* (2004.) četiri monodrame: *Pivaj Bačka veselo*, *Kako je Beno izgubio svjetski rat*, *Spomeni Đidi Vukoviću* i *Salaš u porculanskom ritu, ili salaš u lampašu*.

Vojislav Sekelj (1946.), napisao je dramski tekst *Između "da" i "ne"*, objavljen najprije u *Rukoveti*, a potom u *Klasju naših ravni* 1-2, 2007. 50-65.

Pripovjedač i dramski pisac Stjepan Bartoš (1960.) objavio je devet dramskih tekstova u knjizi istoimeno naslovljenoj s *Drame* (Novi Sad 2006.), pisac koji po mom sudu nudi, nakon M. Poljakovića i P. Vojnića Purčara, značajan dramski opus posve novih poetičko-stvarnosnih karakteristika. Osim što je suvremen, odlikuje ga raznovrsnost u dramaturško-scenskom pristupu i što je možda najvažnije – vješt je s dijalogom. Do sada nije igran, ali bih ga kao recenzent njegova djela, rado gledao na sceni. U *Klasju naših ravni*, 1-2, 2007., 66-72., tiskan mu je tekst *Vječita drama*.

Ivan Andrašić, pisac iz Sonte objavio je u *Klasju naših ravni*, 1-2, 2007., 73.-97., dva pučka igrokaza *Ljubav iz baba-Mandine kujne* i *Ne kako je suđeno, nego kako je rečeno*.

Stipan Matijević napisao je igrokaz *Bać Đuka Kerčanin*, premijerno prikazan 26. siječnja 1957.

Glumac Ivica Jakočević napisao je igrokaz *Albina mijana*, premijerno prikazan 1. ožujka 1973. Napisao je i radio dramu *Kaplari i papagaji*.

Dugogodišnji prvak subotičkog kazališta Geza Kopunović, po ideji Stipana Matijevića, napisao je igrokaz *Martinove mengule*, premijerno izveden 15. ožujka 1977.

Prvi upravnik Hrvatskog narodnog kazališta u Subotici Lajčo Lendvaji napisao je igrokaz *Risari*, praizveden 14. studenog 1978.

Đuro Francišković napisao je više igrokaza; *Č'a Grgina huncutarija* praizvedba je bila 25. siječnja 1980. a *Divojke sa šora* 8. veljače 1981.

Strojevi i zvijeri prema knjizi Ante Vukov, *Zlato istočnog sutona*, izveli su Kugla glumište Zagreb i pozornica Pyramis nigra. Premijera je bila 2. srpnja 1987. u Kotoru.

KAZALIŠNA KRITIKA, PUBLICISTIKA I NAKLADNIŠTVO

Na kraju, još nešto: slijedom postojanja subotičkog kazališta napisan je uistinu veliki broj tekstova; prikaza, kritika, eseja i knjiga iz pera Vojmila Rabadana, Marka Foteza, Borivoja Paščana, Stjepana Bartolovića, Matije Poljakovića, Lazara Merkovića, Dubravka Jelčića, Ivanke Rackov, Josipa Buljovčića, Petra Šarčevića, Milivoja Polića, Petka Vojnića Purčara, Milivoja Prčića, Vojislava Sekelja, Milovana Mikovića i dr. – objavljenih u *Nevenu*, *Hírlapu*, *Naplóu*, *Subotičkim novinama*, *Književnom severu*, *Klasju naših ravni*, *Našoj pozornici* – *A mi szinpadunk*, *Hrvatskoj riječi*, *Vjesniku*, *Rukoveti* i drugim glasilima.

Hrvatsko kazalište iz Pečuha na sceni "Jadran" u Subotici 2007.

ŠTO JA MOGU UČINITI ZA MOJU CRKVI (VJERSKU ZAJEDNICU) I ŠTO MOJA CRKVA MOŽE UČINITI ZA MENE

*(nagrađeno svjedočenje u Beogradu, na natjecanju
u duhovnom govorništvu, 22.–30. IX. 2007., u okviru
Dana europske vjerske kulturne baštine)*

Draga braćo i sestre!

Razmišljajući o spomenutoj temi, o Crkvi kojoj pripadam i o svom životu, uvidjela sam da najbolji odgovor koji bih mogla pružiti leži baš u meni, u mome životu i u mome svjedočenju. Te stoga oprostite što ću biti vrlo subjektivna.

Mama i baka su me kao malu bebu krstili u crkvi i to je bio moj jedini kontakt s crkvom i Bogom: iskustvo malene bebe koja nije imala ni vremena to upisati u sjećanje. Moj otac je bio veliki ateist koji o Bogu nikad nije ni raspravljao, niti ga spominjao jer za njega u suštini on nije uopće ni postojao. Brak mojih roditelja nije nikada najbolje funkcionirao tako da su se konačno i razveli na moj 18-ti rođendan. Mama je bila alkoholičarka, te je nakon rastave otišla u podstanare, a ja sam bila ostavljena u očevom domu; ostavljena i od oca koji je bio sklon razvratnom životu i u vječitoj potrazi za idealnom ženom svoga života.

U 22-goj godini sam se udala i započela živjeti u drugoj kući, s drugim ljudima, jednim sasvim drukčijim životom. Moj suprug je bio pun ljubavi i pažnje prema meni i ja sam se imala na koga osloniti – na čovjeka svoga života. Međutim, ostalih 7-mero ljudi s kojima sam živjela u kući nisu postavili životni temelj u ovozemaljskoj ljubavi, u neku osobu. Svaki dan i posao započinjali bi riječima: "Pomozi Bože" a završavali sa "Hvala ti Bože". Redovito su išli na misu u katoličku crkvu, ispovijedali se, pričesćivali, molili. Bili su vjernici, a ja...? Samo zbunjeni promatrači ali koji se najviše uselio u molitve svekra i svekrve da i mene Bog milo pogleda,

da se preobratim. Moja nova obitelj je tiho i strpljivo molila za mene. Sedam godina je Gospodin strpljivo radio nada mnom, pripravljaao mi staze i ravnao putove i konačno – pozvao me da prvi put slobodno i samovoljno pristupim ispovijedi. Bilo je to poput čuda. Bio je to početak mog novog puta gdje će uskoro i započeti moj duhovni razvoj. Postepeno sam počela shvaćati koliki je značaj i vrijednost obitelji! Jer obitelj je temeljna stanica našeg društva, temeljna stanica Crkve i svake vjerske zajednice. Muževljeva obitelj, koja je nenametljivo ali postojano molila, živjela evanđelje, Crkva je u malom. Ona je snažnom vjerom u jednostavnosti potpomogla da se uz Božju milost preobratim. Svojim primjerom su me potaknuli da se i ja priključim molitvama za obraćenje mojih roditelja. Da i oni pronađu jedini put spasenja, put koji vodi k Bogu. Jer, čudni su putovi Gospodnji, i često mi nisu bili jasni, a Božje milosrđe je bezgranično za one koji se u Gospodina uzdaju. Najveće Božje milosrđe doživjela sam prije par godina. Napustila sam dotadašnje radno mjesto i bila uvjeren da ću lako naći drugi posao. No nisam ga našla ja, nego mi ga je Gospodin našao ili još točnije – dao: naučiti još jednu važnu životnu lekciju – kako dostojanstveno ispratiti sa ovozemaljskog svijeta svoje roditelje. Mama je zaslugom Božje milosti prestala piti i zadnju deceniju svoga života proživjela kao obraćenik. A otac, veliki ateist, dva dana pred smrt, izmirio se s Bogom u svojoj prvoj ali i posljednjoj ispovijedi i pričesti i mirno umro. Proživjevši uz njihove bolesničke postelje četiri godine i njegujući ih, shvatila sam koliko je Bog htio da naučim prihvatiti osnovni posao: biti uvijek uz njih bez obzira jesu li po običnim ljudskim mjerilima to zaslužili ili ne! A ja sam se toliko u početku bunila što se nisam uspjela negdje zaposliti.... Postala sam svjesna koliko je duhovno bogatstvo ono što je najvažnije u životu, ispred svakog materijalnog. Bio je to vrlo trnovit i težak put pronalazač-nja pravih, istinskih vrijednosti. Za mene, izgleda, nije bilo boljeg načina nego kroz iskustvo.

Kad nam je prije par godina starija kćerka izrazila želju studirati teologiju, nismo bili svjesni što će joj to sve moći donijeti u životu. Sad smo neizmerno sretni jer znamo o kolikom se bogatstvu radi. Sve su ovo za mene bili ogromni dokazi Božje velike ljubavi i Božje prisutnosti; odgovori na žarke molitve.

To je put mog života, to je primjer što Crkva pruža čovjeku, što je Crkva, vjera i molitva i sam Bog pružio meni. Možda ću sad starija, svjesnija i iskusnija lakše navješćivati Boga, njegovo milosrđe i prisutnost, širiti istinu, ohrabrivati i djecu, i mlade i stare – u vjeri, poticati ih na ustraj-

nost u molitvi. To je moj novi životni put koji mi je pripremio Gospodin; možda mi pruža mogućnost da pomognem i onima koji Boga nisu nikad upoznali, a ja znam kako je to biti bez njega. Tako sam, darujući svoje dijete u službu Crkve i sama upisala Teološko-katehetski Institut. Drago mi je što sam na ovom institutu jer vjerujem da ću moći puno uzvratiti i mojoj Crkvi i društvu.

Zaista su čudni putovi Gospodnji... ali je i predivno uvijek biti na njima! Amen!

Danica Mlinko

P o e t s k i d o d a t a k

PISME ZA ČITANJE UZ SVIĆU

JUTRO VELIKE GOSPE NA SALAŠU

na salašu kod teta Vite naspram dola
u čistoj sobi sam spavo mirno
jel me je čuvala kukavica u satu na zidu
i drveni križ s trnjem
a misec i zvizde su gledali spolja kroz pendžer

kad je braca Time već pomuzo krave i kozu
a saga iz krušne peći došla ispod vratiju
jedan detlić s crvenom glavom je naletijo priko
a drvena kukavica šest puti iskočila iz gnizda
znao sam da oma triba ustati i ić na ručak

davno već nema salaša naspram dola
a od tete mi je osto porculanski lampaš na cviče
i braca Timine smišne pripovitke
što mrišu na križani duvan je poila plisan

ja sam sad ona kukavica na zidu
u bidnom životu ostarile dice
koja svi moramo postati jedared
jel tako je napisano u nebeskoj knjigi

Milivoj Prčić

PROVIDIJO

u rano lito cilo dopodne sam s malim vilama
kroz njivu muvarike pod salašom
tražijo morkačino gnizdo sakriveno
i tušta puti i našo jaja ove divije tice

danas sam stari čovik
i prosvitlilo mi je u pameti
da ja nisam ko dite tražijo morkačino
već moje gnizdo
koje nisam imao
onako kako mi je tribalo
ko malom

jel čoviku uvik triba kako gnizdo
i malom i velikom
taki je stvor
i tu nema drugog lika

Milivoj Prčić

VAĆANJE ZECA

sunce na salašu pridveče zapadne u ditelinu
a sliči na veliko žumance od sveg što postoji pileža

gledam u to čudo a braca mi kažu
ako zdravo uranim ujutru za zelene gore
ićemo vaćat zeca u ditelini dok ne svane po rose

al kad sam se ja probudijo
već je svanulo
a svi zecovi utekli iz diteline digod u do

probo sam više puti da se probudim zdravo rano
da iđemo vaćat zeca
al nisam mogo i zato baš nikad nisam uvatio ni jednog
sunce žumanjak je uvik bilo brže od mene
i svanulo je iza male kuće s baščom punom maka

Milivoj Prčić

MORAVIČKI VAŠAR

kad je treći put zakukuriko peto
krenili smo u ime Božje
s braca Stipanom i teta Vitom
u Moravicu na vašar
da teta proda dobro uranjenog kopuna

smijali smo se med sobom što je tušta platijo
taj ćelavi nosonja s debelom cigarom u zubima
jel ga je teta Vita privarila da je to pivac

za malu užnu sam poio komad kruva i slanine s paradičkom
i osušen kolač s makom ukiselo lagano u zakošu

za pecom oma je bila bugerska crkva
i tamo nisam smijo otić
jel samo pivaje na madžarskom strašne pisme
brez orgulja
a njev popo više na nji da će svi u pako
a nigdi u crkvi nema lipi slika sveti u zlatu

sad sam velik čovik koji je obašo svita
i sve se mislim da je teta Vita privarena
jel je onaj baš tijo debelog kopuna skuvat
na tjoj vatri u loncu po receptisu
i da posli poliže prste
al nek ostane vako
nek se nezna ko je i koga privario
na Moravičkom vašaru
jel su svi bili sritni s njevom trgovinom

Milivoj Prčić

PRELO 2007.

Subotice, Bačka lipotice!
Pozivaš nas zvukom tamburice.
Na Veliko prelo di se igra, piva
ko ne dođe taj o prelu sniva!

Dolaze ti divojke i momci
i stariji da ji želja mine
da si makar u mislima vrate
iz života najlipče godine!

Nije važno ko je kako došo
nit je bitno sa koje je strane
najvažnije je oduvik nama
da nam živi bunjevačka grana.

Hajd u kolo nek zašušti svila
nek zazvone zvečke, bas i prima
na akove nek se toči vina
nek se znade da nas još tu ima.

Stipan Bašić

SJEĆANJA

Sjedim za stolom
rukom nježno bijelu
čipku diram.
Stvarale je za me
nit po nit
ruke moje majke.
Svu ljubav svoju
uplela je u nju!
Svaki slobodan tren.
U zoru ranu, u večer kasnu
uplela i svoj pogled snen.
Dok sjedim sama, kraljuje tišina
zatvorenih očiju blagoslov dozivam.
Rukom majčinu ruku diram
najljepše pjesme djetinjstva mog
moja sjećanja na nju biram.

Josipa Dević

NIJE TI VRIME

Ptice nad tobom najlipše letu,
Oblaci plovu ko zaspale lađe,
A riči nečije iz daljine pritu:
Tvoje će sunce zauvik da zađe.

Divanu da ćeš umrit,
Da se za tebe neće čut,
Da će nestat kraj šume rit
I svaki krivudavi poljski put.

Divanu da je došlo vrime
Da odeš ko da ti ni bilo,
Da nestaneš ko što nestale su zime,
Da istruneš ko u zemlje tilo.

Divanu da si Bogu iza leđa.
Teško će ove riči da zanemu,
Al ništa se ne boj, nek ti to ne vriđa,
To divanu oni što ljubavi nemu.

Tvoje su vode sjajnije od mora
A mirisi polja slađi su od vina,
Možda i nosiš već iljadu bora
Al ćeš nanizat još puno godina.

Nije ti vrime za otić,
Tvoj ponos se neće nikad izgubit,
Nije ti vrime za rijeku prič,
Živićeš selo, dok ti ima ko ljubiti!

Zlatko Gorjanac

OSTAVLJENA

I opet je tuga
Vjerni sluga srca moga
Zakucala noćas na vrata
Srca ranjenoga.

Noćas mi gorko
Zaplakalo oko
Tvoja riječ ranila
Me duboko.

Što ti bi, pa mi
Srce slomi? Zašto?
Kada znaš da me boli!

Ti ni ne slutiš da moje
Srce vene zbog tebe
I da si potreban
Srcu mom, kao kap
Kiše cvijetu koji vene.

Molim te, ne idi
Od mene, ne dopusti
Srcu da uvene!

Biljana Grbavac

NEMOJ MATI TUGOVATI

Ovi dana u varoši
Šlajeri se bile bajni
Druge moje na oltaru
"Da" govore svetoj tajni.

Namoj mati tugovati
Što na prstu prsten fali
Šapni će mi vitra vila
Koji li je momak pravi.

Da ga snenog jutrom budim
I ognjište naše grijem
Da ga volim da ga ljubim
Kad sam budna i kad spijem.

Prid Bogom ću zavrit dati
I kad side vlasi panu
Nježno gladit obraz tvrdi
Melem bit za ljutu ranu.

Mirjana Jaramazović

DIDA I JA

Jednog litnjeg dana kad sam bila mala
Pitao me dida ozbiljnoga lica
Znaš li dite moje ko si odkaleg si.
Kazala sam sam didi da sam Bunjevdica.

Mi smo s reke Bune, meni dida kaže
Herceg Bosna nam je naša mila mati
Fratar nas doveo u ove krajeve
Kad smo od Turaka morali bižati.

Tu u Vojvodini pradidove naše
Čekala je pusta crna oranica
Korov su čupali golim rukama
Znoj im je tekao sa umornog lica.

Pravili su sebi priskromne salaše
I od žute zemlje zidove nabili
Kosili su trsku u sleđenom dolu
Da bi krov salaša od nje napravili.

Tu smo mi rođeni u srid ravne Bačke
Ali smo Bunjevci dičimo se time
Nek se čuje svuda po bilome svitu
Da je Hrvat naše pravo lipo ime.

Ja sam dida Stipi dala obećanje
Da ću virno čuvat ikavicu našu
Gdi god budem bila svakom ću kazat
Bunjevka sam, rođena sam na bilom salašu.

Đula Milodanović

POLNOĆKA U MOJEM SELU

Oživje selo skriveno tamom.
Posvuda svjetla u kućama gore.
Ulicom mala dječica s mamom
hodeći žurno, radosno zборе.

K crkvi se mnoštvo vjernika sliva.
Srca im radost velika grije
a veo noći blaženstvo skriva
na njihovim što licima sije.

Pređoše preko crkvenog praga
i dokle vani tihi žamor minu
pjesma u crkvi začu se blaga
novorođenom Božjem Sinu.

Ivan Pašić

HEJ SOMBORE

Hej, Sombore, ti delijo stara,
u tebi se bođoš s lipom razgovara.
U tebi su razigrane ruke, već
platana stari
u njima se kriju neviđene čari.

Tu zeleno, od prolića ranog
i slikara i poetu
u njedrima njiše
i budi ga, tira ga
da slika, tira ga da piše.

Hej, Sombore, srce licidarsko!
Hej, Sombore, sunce ravničarsko,
Dunav spava, tambura ga budi
srce tvoje na gudalu gudi.

Marija Šeremešić

MOLITVA

Molim se Tebi Oče
za sina moja dva
i za sve sinove svijeta
treba im vjera sveta.

Molim se Tebi Kriste
za kćer koju nemam
i za sve kćeri svijeta
ufam se u Te, ljubavi sveta.

Molim se Tebi, Duše Sveti
za mudrost, razum, savjet i jakost
za znanje, pobožnost i strah Božji
dođi k nama, treba nam osoba sveta.

I molim Tebe Bože
i sve svece neba
za cijeli planet, za duše sve
za sve nam treba Tvoja pomoć sveta.

Tonka Šimić

NAŠI STARI

Naši stari bili salašari
naši Šokci bili i sanjari.
Danju vridno na njivama radili
noću budni o lipote sanjali.
Zlatno žito na njivama zrije
skupiće ga ruke najvridnije
i kukuruz kad dojde za branje
obraće ga društvo ko i lane.
Vridno radu, čeku zimu ladnu
da odmoru i dušu i tilo
da divanu kraj ognjišta toplog
šta je kadgod prija toga bilo
kad su bili dica i bećari
divojkama svaki pogled krali
danju vridno na njivama radili
noću budni o lipote sanjali.

Ljiljana Tadijan

Stari križ

Starom križu u selu Mirgešu
Prošlo je stotinu godina,
krasila ga seoska idila,
okolo zelena ledina
i od stari vrba ladovina

Često su ljudi u prolazu
pored križa zastajali,
molili, odmarali i plakali;
a nediljom se molile krunice
u čast blažene Marije Divice.

U rano uskršnjje jutro, još ne
svanjiva,
još dok spava svaka travka,
svaka njiva
pod križem se moli na stotine
zlatni očenaša:
spasi nas Isuse, ti nado naša.

Posli stotinu godina starog križa
i evo danas 23. 9. 2007.
u selu Mirgešu ili Ljutovu
postavlja se kamen temeljac za
crkvu novu.

Kamen je čoviku od postanka svita
uvik bila žrtva:
od kamena se gradi, braćo:
i grobnica i crkva.

Molimo te Bože naš nebeski Oče
Sve nas ode danas blagoslovi
i za crkvu ovaj temelj novi.

Nova crkva kad se izgradi
U njoj će zapivati i stari i mladi,
Vladaće nam mir, ljubav i sloga
Sa beskrajnom virom u Boga.

Kad nam brate crkvu
pored puta vidiš
Nemoj križa da se stidiš;
Kad te stigne starost kleta
Tribaće ti ruka sveta.

Mladost će ti uveniti
I moraćeš klekniti
Sa suzom u oku molićeš grije.
I najveći je junak u starosti
na kolina pao,
U mladosti nikad kleko nije.

A kad naša crkva nova bude gotova
Od temelja do krova
Za sve naraštaje i za sva vrimenta,
I za sve ljude dobre volje
Biće vrata uvik otvorena.

Molimo braćo sve anđele čuvare
Da nam čuvaju crkve
I križeve po drumovima stare.

Katica Bačić

19. 09. 2007.

POVIJESNI KUTAK

Piše: Stjepan Beretić

O 150. OBLJETNICI ROĐENJA DVAJU VELIKANA

Mijo Mandić

(* 12. rujna 1857. + 9. siječnja 1945.)

Kačmar – rodno mjesto Matoševih i Mandićevih

Nedavno se napunilo stoljeće i pol od rođenja dvojice gorljivih učenika Ivana Antunovića. Prije 150 godina su rođeni Ilija Kujundžić i Mijo Mandić. Dok je Kujundžić rođen u dobrostojećoj subotičkoj obitelji, Mandić je rođen u manje imućnoj obitelji Mandićevih u Kačmaru. U vrijeme njegova rođenja Kačmar je brojao više od 4300 stanovnika, od kojih samo stotinjak nisu bili katolici. Spočetka je Kačmar bio filijala bajske hrvatske župe, nešto kasnije je pripadao župi Gara, dok se nije osamostalio. Od čisto hrvatske župe vremenom je doseobom Nijemaca i Mađara prerastao u trojezičnu župu.

Narodnosni sastav stanovništva se mijenjao, pa se spočetka propovijedalo samo hrvatski, kasnije, 1822. godine i njemački a na koncu, od 1847. godine još i mađarski. Godine 1942. najbronija nacija je bila njemačka, pa

mađarska, a Hrvati su dospjeli na treće mjesto. Tada je župa brojala gotovo 4700 vjernika, dok je broj inovjercata bilo 24. Danas je Kaćmar župa gdje se redovito propovijeda mađarski, a povremeno i njemački i hrvatski.

Antunovićev učenik

Mijo Mandić je rođen u Kaćmaru 12. rujna 1857. godine. Roditelji su mu bili siromašni zemljodjelci, Zaharija i Franka rođena Petreš. Pučku školu je završio u rodnom selu, a građansku i učiteljsku školu u Kalači. Mijo Mandić je svakako jedan od prvih ljudi koje je odgojio Ivan Antunović. Godine 1876. položio je učiteljski ispit. Mandić je jedan od najvećih boraca za hrvatski jezik u školama. Jedna od najvećih zasluga mu je pokretanje *Nevena*.

Prerano udovac

Službovanje je započeo u selu Madaras, gdje je nastavni jezik bio samo mađarski. Njegova želja, da bude bunjevački učitelj, ispunila se tek kad je izabran za učitelja u Gari. Gara je tada brojala nešto više od 4000 stanovnika. U crkvi se propovijedalo hrvatski i njemački. U Gari se oženio. Nažalost, njegova žena Pavka Karagić je godinu dana kasnije umrla. Njegov je brak tako trajao samo godinu dana. Ostao je udovac. Iz Gare je dobio premještaj za učitelja u rodni Kaćmar. Bio je sav zauzet za rad sa školskom djecom, ali nikada nije zaboravio potrebe svoga naroda. Pisao je, poticao, puno radio za zajedničko dobro.

Pokrenuo *Neven*

Kao siromašni ali gorljivi seoski učitelj, 25. siječnja 1884. godine u Baji je pokrenuo izdavanje lista *Neven*. Za pokretanje i izlaženje *Nevena* dobio je novčanu potporu biskupa Ivana Antunovića. Kasnije će materijalnu podršku za *Neven* dobivati od svoga vršnjaka Ilije Kujundžića. *Neven* je bio poučni i zabavni bunjevačko-šokački mjesečnik. O svrsi i sadržini lista stoji zabilježeno: "Neven se porodi u takvom obliku, uvitima i podobnostima, da mu je stalnost osigurana i eto narod ima jedno, istina malo, ali stalno oružje, koje će vazda budnu uzdržavat svist naroda tumačiv pravo rodoljublje" (*Neven* 1899., br. 5). Mandić je *Neven* preselio u Sombor, gdje je *Neven* izlazio pune tri godine, kako bilježi Ante Sekulić, u svojoj knjizi *Književnost*, 1966, str. 59. Učitelj Mijo Mandić je u *Nevenu* objavljivao književne priloge i pjesme domaćih pjesnika. (Ante Sekulić, *Književnost*, 1966, str. 188.). Dugi niz godina *Neven* je

bio jedini "zabavno poučni misečnik za Bunjevce i Šokce u Austro-Ugarskoj. Poslije Prvog svjetskog rata *Neven* je više puta mijenjao oblik. Imao je oblik novina. Izlazio je i kao dnevnik i kao tjednik i kao časopis-mjesečnik" (Ante Sekulić, *Književnost*, 1966, 200. str.). *Neven* je bio i "bunjevačko-šokački list za gospodarstvo, pouku, zabavu i društveni život", a poslije Prvog svjetskog rata pojavljuje se kao "glas slobode i narodnog jedinstva". Od 1920. godine izlazi kao "organ Bunjevačko-šokačke stranke", a od 1916. do 1929. kao "glasilo Hrvatske seljačke stranke za Srijem i Vojvodinu".

Suradnik Ivana Antunovića i marljivi radnik

Manje je poznato da je Mijo Mandić, kako u *Letopisu Matice srpske* piše Vasa Stajić, za tisak priređivao Antunovićeve djela: *Naputak za one koji osiđaju napast postati nazarenom* i *Čovik s Bogom u svojih molba i prošnja*. U izdanju *Nevena* je iz 1890. godine u Subotici objavljen spjev Grgura Peštalića *Dostojna plemenite Bačke starih uspomena*. O tome piše *Neven* iz 1899. godine.

Mandićev način pisanja je odgovarao čitateljima

Mijo Mandić je po mišljenju somborskog lista *Bunjevac* lijepo pisao: "Ko takim čistim, pravim rođenim jezikom zna pisati, taj se mnogo vremena moro mučiti, dok nije svoj materinski jezik tako izvrsno prisvojio" (*Bunjevac* od 28. srpnja 1882.). Mijo Mandić je položio i ispit za seoskog bilježnika, a 1892. godine je izabran za učitelja u Subotici, pa je drugima prepustio uređivanje *Nevena*. O toj svojoj odluci sam piše s puno osjećaja: "Ako je za me osnutak *Nevena* bila mila i draga mi misao, kao što biše, onda je današnji dan za me dan tuđe i žalosti. Ako sam se prvom broju kao izlasku sunca radovao, onda bih čisto ko zaplakati mogao, kad pomislim, da mi je najljubeznija zadaća od srca oteta" (*Subotička Danica*, 1913. str. 42-47).

Školstvo i biblioteka

Od 1914. godine Mijo Mandić je imao puno neprilika zbog svoje narodnosne zauzetosti. Po svršetku rata 1918. godine postao je školski nadzornik i prosvjetni referent Gradskog senata u Subotici, te je u ime gradskog poglavarstva od mađarskih vlasti preuzeo sve škole u kojima se počelo predavati hrvatski. Kad je 1921. godine umirovljen, Mijo Mandić je postavljen za gradskog knjižničara u Subotici. Tako se ubrojio

među zaslužnije upravitelje Gradske knjižnice u Subotici. Nakon što je 1918. godine uništeno dosta bibliotečkih i muzejskih predmeta, Mijo Mandić je postao upravitelj, te je za njegovoga vođenja biblioteke u njezin sastav ušla i bogata privatna knjižnica dr. Izidora Milkóa s 12000 svezaka. Mijo Mandić je biblioteku sredio samo po jezicima, a katalogi su mu bili bilježnica gdje su se unosile knjige po abecednom redu. Od 1923. do 1931. obogatio je knjižni fond sa 17000 svezaka, pa se na policama knjižnice našlo 35000 svezaka. Poslije Prvog svjetskog rata Mijo Mandić se zalagao za osnivanje Pravnog fakulteta u Subotici. Nakon nekoliko godina se povukao iz javnoga života.

Mandićeve djela

Kalački kanonik i nadzornik katoličkih pučkih škola Mihály Kubinsky je potaknuo Miju Mandića da napiše dvije knjige. U drugoj svojoj knjizi je napisao i mali bunjevačko-mađarski rječnik.

1. Na 56 stranica je napisao *Zemljopis, povistnica i ustavoslovlje za bunjevačku i šokačku dicu, po hrvatsko-ugarski izvori* te je objavio u Subotici 1880. godine.

2. Drugo njegovo djelo nosi naslov *Prirodopis, prirodoslovlje i slovnica za bunjevačku i šokačku dicu, po hrvatsko-ugarski izvori*. I to je djelo izdao iste, 1880. godine.

3. Na Veliku Gospu 1880. godine je napisao *Poziv k bunjevačkom i šokačkom narodu i prijateljima napridka*. U pozivu preporuča primjenu svoja dva priručnika u pučkim školama. Mandićev poziv je objavio somborski list *Bunjevac* 28. srpnja 1882. godine.

U skladištu je čekalo 2000 primjeraka Mandićevih knjiga. Nisu imale dobru prođu. Zato je i pozivao svoje sunarodnjake da ih prihvate, jer su bile jedini udžbenici na materinskom jeziku.

4. U Subotici je 1883. godine na hrvatskom i mađarskom jeziku tiskan njegov *Poziv na predplatu bunjevačko-magjarskoga i madjarsko-bunjevačkoga ričnika*. Poziv je potpisan u Kačmaru 5. lipnja 1883. godine. Djelo je trebalo izići u dva sveska, od po deset tisuća riječi. Djelo ipak nije izišlo, očigledno zbog premalog broja pretplatnika. U *Nevenu* od 15. siječnja 1883. godine Mandić još jednom uzalud poziva možebitne pretplatnike.

5. *Nebesko Janješće ili molitvenik za bunjevački i šokački naraštaj* izdao je Mijo Mandić u Kačmaru 1885. godine. Bio je to molitvenik za đake. Godine 1894. izišlo je i drugo izdanje traženog molitvenika. (*Subotičke novine* od 14. travnja 1894. godine).

6. Na mađarskom jeziku je 1800. godine napisao i brošuru *Felelet*

= Odgovor. Za tu brošuru znamo samo iz onodobnog lista *Szabadkai Hirlap*.

7. Napisao je na mađarskom jeziku studiju o tjelesnom kažnjavanju u pučkim školama pod naslovom *Testi fenyiték az elemi népiskolában*. Brošura je izdana u Subotici 1902. godine.

8. *Neven* za 1907. godinu spominje da je Mijo Mandić pripremao za tisak hrvatsku početnicu pod naslovom *Dalmát ABC és könyv* = Dalmatinska abeceda i knjiga.

9. Pedesetoj obljetnici subotičke Pučke kasine je posvetio knjižicu od 30 stranica pod naslovom *Pedesetgodišnjica subotičke Pučke kasine 1878-1928*. U knjižici je objavio i nekoliko preljskih pjesama.

10. *Bunjevačko-šokačku Danicu* ili *Subotički kalendar* je pokrenuo zajedno s Pajom, Ilijom i Nikolom Kujundžićem. Kalendar je izlazio od 1883. do 1914. i od 1919. do 1941. godine.

11. Pjesme su mu manje uspješne. "Na Novu godinu" je prva njegova pjesma objavljena u *Subotičkoj Danici* 1884. godine, a u *Nevenu* broj 2 iz 1890. godine je objavljena njegova pjesma "Uspomeni Lovre Evetovića". Lovro Evetović je bio brat nekadašnjeg bačkog župnika Ivana, i hrvatskog pjesnika Ante Miroljuba Evetovića.

12. Pripovijetke

* *Žalosni svatovi, veseliji pođani* je pripovijest objavljena u *Nevenu* 1884. I. i u 1. knj. *Bunjevačkog kola* 1933. sv. 6-9.

* Pripovijest *Prokleta srića* objavljena je u *Subotičkoj Danici* 1893. godine str. 48-54.

* *Pod selom* je pripovijest objavljena u *Subotičkoj Danici* 1894. str. 48-52.

* Pripovijest *Gavanović Dujo* napisao je Mijo Mandić za *Subotičku Danicu* 1896. str. 49-54.

* *Zadovoljan čoban* se nalazi u *Nevenu* 1919. br. 290.

13. Članke je pisao u somborskom *Bunjevcu*, *Nevenu* i *Subotičkoj Danici*. Kad je subotički župnik Maća Mamužić 1893. godine pokrenuo na mađarskom jeziku list *Szabadka és Vidéke* Mijo Mandić je pisao članke i za taj list. Pisao je o odgoju, pa je pozivao roditelje da djecu šalju u školu. Zagovarao je i branio materinski jezik u školi i upravi. Dok je zakon dopuštao škole na narodnom jeziku, vlasti su ih zabranjivale. Obrađuje i povijesne teme u kojima potiče svoje sunarodnjake na rodoljublje. Pisao je o životu i radu biskupa Ivana Antunovića. Nije zaboravio ni obitelji koje su stekle plemstvo, te je napisao njihov popis u *Subotičkoj Danici* od 1927. godine na 45.-48. stranici. Pisao je o zaslugama franjevacu za doseobu našeg svijeta u ove krajeve, kao i o njihovom djelovanju za vrijeme Turaka i poslije oslobođenja od Turaka.

Opisivao je suvremene političke, ekonomske i socijalna prilike. Svoje putne uspomene je objavio u *Nevenu* 1901. u brojevima 9-12 i u *Nevenu* 1902. u broju 1. U starijim godinama puno je pisao. Pisao je u *Našem slovu* (1934-1941), u *Književnom severu* (1925-1935), *Bunjevačkim novinama* (1940-1941), u *Glasilu Jugoslovenskog profesorskog društva* u Beogradu. Mijo Mandić je dosljedno zagovarao ikavicu u književnom jeziku, a protivio se ijekavici (*Neven* 1885., br. 3. i 4.)

Za školstvo na narodnom jeziku

Njegova stručnost bila je razlogom što je već 3. prosinca 1893. godine na sjednici Školskog odbora izabran za jednoga od četiri učitelja upravitelja pučkih škola. Prije toga se već dokazao u Bajskom kotaru kao učitelj koji je bio dobar organizator. Od 1908. godine ga nalazimo u Školskom odboru. Godine 1913. je već svaka borba za narodni jezik u školi izgledala jalovom. Zato je župnik župe svetoga Jurja u Subotici, Pajo Kujundžić namjeravao pokrenuti "Prvu bunjevačku školsku zadruhu" koja bi namicala novce za otvaranje i održavanje škola na materinskom jeziku u Subotici. No, s jedne strane rat, a s druge smrt Paje Kujundžića omele su osnutak i djelovanje te školske zadruge.

Sve za jezik

Mijo Mandić je umro u Subotici u dobi od 88 godina, 9. siječnja 1945. Sahranjen je na subotičkom Bajskom groblju svetoga Petra i Pavla. U *Subotičkoj Danici* za 1897. godinu na 44. stranici, pod naslovom Prilozi za bunjevačku povist, "Mijo Mandić kaže, da Bunjevci i Šokci pišu hrvatskim književnim jezikom, a plemenski naziv je samo kao bliža oznaka, iz kojega su kraja. On piše: 'Ali plemenski naziv, premake se isti u svakdanjem životu, u užem krugu mora u obzir uzeti, ipak na književnom polju ostaje podređenim znamenovanjem". Ipak će kasnije zastupati drukčije mišljenje, niječući hrvatstvo Bunjevaca, o čemu piše Josip Šokčić u *Bunjevačkom kolu* 1934. godine. Zasluge Mije Mandića su velike, jer se zalagao za narodni – bunjevački jezik i školstvo u najteža vremena. Lijepo mišljenje o Miji Mandiću zabilježio je dr. Matija Evetović: "Kao Antunovićev učenik naučio je od njega da narod živi po jeziku, da je jezik poslije vjere najveće blago, koje trebamo braniti i čuvati. Bez maternjeg jezika nema života u narodu, a bez vjere i jezika nema čovječjeg dostojanstva. Držeći se ovoga načela uvijek je branio i čuvao ovo pravo svoga naroda. Njegov pseudonim je bio Seljanin." (Dr. Matija Evetović, *Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata*, Subotica, 1940. str. 410., rukopis).

Tko je bio Ilija Kujundžić

(*31. VII. 1857. + 5. II. 1929.)

Nadgrobní spomenik

Listopada 2007. godine obnovljen je nadgrobní spomenik obitelji Kujundžić na subotičkom Bajskom groblju svetoga Petra i Pavla. Tako je Odbor groblja Rimokatoličke crkvene općine stolne bazilike svete Terezije u Subotici odao priznanje uglednoj subotičkoj obitelji Kujundžić. Iz Mišakove grane Kujundžića je znameniti subotički franjevac Ivan Jesse Kujundžić, bajmočki župnik Nikola Kujundžić, te župnik subotičke župe svetoga Jurja, Pajo Kujundžić. Dvojica su od tih svećenika sahranjeni u obiteljsku grobnicu Kujundžićevih. Obnovljena je nadgrobná spomen-ploča mons. Ilije Kujundžića.

Evo uklesanog teksta: "Ovde čeka uskrsnuće prečasni gospodin prelat kanonik msgr. Ilija Kujundžić umirovljeni dušnočki župnik, načelnik biskupskog računarskog ureda rođen 31. srpnja 1857. umro 5. veljače 1929. u 72. godini života nadgrobnom pločom pokriva ovu grobnicu sestra milog pokojnika ud. Marta Stipić rođj. Kujundžić rođena 31. srpnja 1854. umrla 10. kolovoza 1936. u 82. godini života Subotica, 5. lipnja 1929. opominje se podvorkinja Roza Palatinus".

Marljivi rodoljub od svoje mladosti

U njegovoj je mladosti nastavni jezik u školi bio mađarski. Zato će sav svoj život provesti u borbi za uvođenje bunjevačkog jezika u škole. Čim je doživio osnutak Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Ilija Kujun-

džić prihvaća, kao i njegov prijatelj Mijo Mandić, hrvatski književni jezik. (Vidi u članku Mije Mandića "Ilija Kujundžić" u *Subotičkoj Danici* 1930., str. 41–44). A kad je njegova sestra Marta postavila nadgrobnju ploču svome bratu, potrudila se da spomen-ploča bude ispisana također književnim hrvatskim jezikom. Ilija Kujundžić je rođen u Subotici, u obitelji Albe i Roze rođene Jaramazović 31. srpnja 1857. godine. Bio je sin dobrog oca Albe. O njemu čitamo: "Albe Kujundžić, otac naše velezaslužne braće i rodoljuba velečasne gospode oca Ivana Jesse Kujundžića, gvardijana samostana kečkemetskog i Ilije Kujundžića župnika dušnočkog, preminuo je dne 9. sičnja otpraćen je na vičnje opočivalište uz veliko saučešće naroda dne 10. sičnja. Pokojnik je bio ritko dobre naravi, ko što se kaže prave golubije ćudi; uživao je potpunu ljubav i poštovanje ne samo svoje bližnje rodbine, nego i vrlo širokoga kruga. Bi-jaše članom i odbornikom Pučke Kasine od početka, pa sve do svoje smrti. A *Neven* žali i oplakuje u njemu svoga marljivoga i stalnoga čitatelja. I uredništvo izrazujuć svoje najiskrenije sažaljenje našim milim Rodoljubima nad nenadoknadivim gubitkom." Ilija Kujundžić je zacijelo naslijedio tu lijepu narav, kad je uživao toliko veliki ugled i ljubav naroda, gdje god se našao. Njegova obitelj nosi nadimak Mišak. Oni koji su mu bili bliskiji zvali su ga Ilo. Pučku školu i gimnaziju završio je u Subotici. Sveto bogoslovlje je studirao uz pomoć Ivana Antunovića u Kalači. Iz roditeljske kuće je ponio veliku ljubav prema hrvatskom jeziku, pa je na bogoslovlju poučavao bogoslove u narodnom jeziku.

Spisatelj

Pisao je pod pseudonimom "Ilija Gromović". Kad je prestala izlaziti *Bunjevačka i šokačka vila*, i *Subotički glasnik* 1876. godine, više narod nije imao svoga glasila. Zato je sa svojom braćom Pajom i Nikolom 1879. godine pripremio za tisak jedan list za zabavu, pouku i književnost. On sam bi bio izdavač i urednik lista. Prvi članak je napisao "O odgoju učenika". Rukopis je čuvala Matica subotička. Napisao je 1896. godine "Osnovni katekizam" za pučke škole. Godine 1899. izašla je u Subotici njegova knjižica *Sveti Antun Padovanski i krušac ubogih*. Sljedeća knjiga mu je molitvenik *Sveti Antun Padovanski*, a izdana je u subotici 1928. na 130 stranica. Molitvenik je doživio tri izdanja. Njegove su priče i anegdote objavljene u *Nevenu* i *Subotičkoj Danici*. Putne crtice sa svojih putovanja je objavljivao u *Nevenu*. Brojni njegovi članci su također objavljeni što u *Subotičkoj Danici*, što u *Nevenu*. Skupljao je i zapisivao narodne pjesme.

Župni vikar u Dušnoku i u Lemešu

Poslije ređenja 1880. godine od 1881. do 1884. bio je župni vikar (kapelan) u Dušnoku kraj Kalače. U to je vrijeme župa brojala oko 2400 vjernika. Šematizmi nadbiskupije spominju da je župa od početka bila hrvatska (1822.), a od 1835. se u crkvi propovijedalo i mađarski. Od 1885. je Ilija Kujundžić bio župni vikar u Lemešu, župi od preko 3000 vjernika, gdje se propovijedalo, kao i danas hrvatski i mađarski. U tim svojim prvim svećeničkim godinama Ilija Kujundžić je znao osvojiti ljude. Voljeli su ga čak i inovjerci – nazarenci. Bio je suradnik biskupa Ivana Antunovića i onda, kad mu je u Dušnoku prikupljao podatke o nazarencima. (Nazarenci su članovi kršćanske sekte, čije je učenje slično učenju metodista. Nazarenci je osnovao u prvoj polovici 19. stoljeća tkalac Johan Jacob Wirtz u Baselu. U Mađarskoj su se pojavili 1840. godine, pa ih je tako bilo i u Bačkoj. U Kalačko-kečkemetskoj nadbiskupiji postoje još i danas. Bilo ih je i u Dušnoku, gdje ih je prema šematizmu Kalačke i Bačke nadbiskupije 1942. godine bilo još 157. Krajem 19. stoljeća su, zacijelo, bili u izvjesnom usponu, kad je protiv njih pisao i Ivan Antunović).

Subotički vjeroučitelj i zauzeti borac za opće dobro

Od 1886. do 1894. Kujundžić je vjeroučitelj u pučkim školama u Subotici. Tih godina se, kao član Školskog odbora, zdušno zalaže za uvođenje narodnog jezika u škole. Njegovim nastojanjem razdijeljene su subotičke pučke škole na četiri okružja: dva bunjevačka i dva mađarska. Ilija Kujundžić se zalagao da se u subotičkim školama zaposli bar toliko bunjevačkih učitelja koliko je bilo i mađarskih, te da se u školama gdje su bunjevačka djeca i nastava izvodi na bunjevačkom jeziku. Za bunjevačke škole su bili nadležni Toško Temunović i Mijo Mandić, a za mađarske Bódog Palotai i Mihály Kladek. Kao vjeroučitelj je uživao nepodijeljenu ljubav ne samo svojih đaka Hrvata već i Mađara. Bio je pozvan pred sud zato što njegova politika navodno škodi građanima Subotice. No, Kujundžićevi tužitelji su se namjerali na istražnog suca koji je, zaveden hajkom protiv Kujundžića, i sam ispitivao svoju djecu o tome kakav je Kujundžić kao vjeroučitelj. "Počeo sam ispitivati dicu moju i tako sam se osvidočio da gospodin kateheta savisno i oduševljeno vrši svoju dužnost a dica ga vole do zanešenosti." Osim toga, Ilija Kujundžić je, kao vrstan pedagog, imenovan čak i kotarskim školskim nadzornikom. Veco Dulić piše nekrolog u *Književnom Severu*: "Umro je bunjevački nacionalni borac i prosvjetni radnik prelat Ilija Kujundžić (1857).

Njegovo je ime naročito vezano za borbu, koju su Bunjevci vodili u 'školskoj stolici' za svoj maternji jezik a ne manje zaslužan je što je on i perom i drugom potporom radio na bunjevačkom listu *Neven* i kalendaru *Danici* pod pseudonimom 'Gromović'. Član i ugledni radnik u društvima, veliki Slaven i jedan od posljednjih pripadnika stare Antunovićeve garde – on je ostavio najljepše uspomene kod sviju onih koju su ga znali." Rabio je katekizme na hrvatskom jeziku. Građani Subotice su ga izabrali za člana Gradskog vijeća. Oduševljavao se djelovanjem ne samo Ivana Antunovića, već i Boze Šarčevića, Kalora Milodanovića, Age i Laze Mamužića. Na skupštinama je neustrašivo branio prava Bunjevaca. Iz kuće njegovoga oca Albe se raznosio *Neven*. Uz njegovu pomoć 1891. godine je osnovana Bunjevačko-srpska banka, na čijem su čelu bili Miško Prčić, Ago Mamužić, te Đuro Manojlović kao ravnatelj i Samko Manojlović kao blagajnik.

Ugledan dušnočki župnik

Delegacija Dušnočana je nakon smrti svoga župnika Ignáca Horvátha došla u Suboticu, Iliju Kujundžiću, da ga zamoli, te se prihvati dužnosti dušnočkoga župnika. Skupina od 25 Dušnočana je otišla i u Kalaču, da kod Kalačko-Bačkog prvostolnog kaptola zatraži da im Iliju Kujundžića postavi za župnika. Neki su se kanonici energično protivili Kujundžićevu dolasku u Dušnok budući da su ga smatrali panslavenski orijentiranim svećenikom. Nadbiskup György Császka ga je ipak imenovao dušnočkim župnikom. Od 1894. do 1915. godine je bio župnik u Dušnoku. U to su vrijeme dušnočki pučkoškolci učili u školi samo mađarski. U crkvi se više nije ni propovijedalo ni pjevalo hrvatski. Polučio je ipak da se neki predmeti bar tumače djeci na hrvatskom jeziku, a u crkvi se opet pjevalo i propovijedalo i hrvatski. Obilazio je kuće svojih župljana, oduševljavao ih za knjige, molitvenike, novine i kalendare pisane na hrvatskom jeziku. Dušnočani su, kao i Subotičani znali cijeniti njegov ugled i darovitost. Zato su ga izabirali za odbornika u Peštanskoj županiji. Na županijskim skupštinama je bio cijenjen kao vrstan govornik. Voljeli su Kujundžića i kalački kanonici. Česti su mu gosti bili dr. Pajo Mačković, dr. Ágoston Valihora i dr. Richard Povischil. Dolazili su mu i pravnici i političari.

Mislio je i na siromašne

Iz svoga župnog doma Ilija Kujundžić je siromašnim bolesnicima slao mlijeko. Oko podne bi starim i siromašnim župljanima slao kuhani

ručak. Kao tako dobar svećenik i iskreni rodoljub uživao je veliki ugled i pred Ivanom Antunovićem. Tu je njegovu dobrotu cijenio i Prvostolni kaptol, pa ga je nadbiskup Gyula Városcy imenovao dekanom Miškanskog dekanata. Tu je dužnost obnašao od 1906. do 1915., kad ga je kralj na prijedlog nadbiskupa Černoča imenovao začasnim kanonikom. Ilija Kujundžić je prvi Hrvat kanonik poslije smrti Ivana Antunovića. Za ono je vrijeme napredak u crkvenim dužnostima i častima Ilije Kujundžića izazivao divljenje. Bilo mu je "tek" 56 godina, kad je već primio odlikovanje trećeg nadbiskupa, te postao i začasni kanonik. Od tada do 1923. godine je obnašao i dužnost župnika savjetnika. Od 1909. do 1923. bio je član nadbiskupskoga vijeća cenzora, te je kroz njegove ruke prošao svaki hrvatski molitvenik, i tako doprinomio ne samo čistoći vjere, već i primjeni suvremenog pravopisa. Od 1909. do 1923. član je vijeća za vigilanciju. Njegovi su ga nadbiskupi visoko cijenili i zbog toga što je izvrsno govorio kako hrvatski, tako i mađarski. Njemu su povjerali prijevod svojih okružnica na hrvatski jezik, ali i mađarske tekstove na pregled. Po svršetku Prvog svjetskog rata dobio je mirovinu, te se preselio u rodnu Suboticu, gdje je živio je od 1919. do 1923. godine.

U službi mlade biskupije i svoga naroda

I u Subotici se dokazao kao marljivi radnik. Uređivao je *Neven*. Uređivao je i jedan mađarski list. Jedno vrijeme je uređivao i *Subotičku Danicu*. Ta njegova svestrana djelatnost izazivala je divljenje crkvenih uglednika. Tako je za Kujundžića i ostale bunjevačke svećenike kalački kanonik i kasnije satmarski (Satu Mare u Rumunjskoj) biskup dr. Tibor Boromisza (+1928) rekao "da su za život jer ima u njima energije i oduševljenja". Bio je izabran za predsjednika Katoličkog kruga, za prvog predsjednika Prosvjetnog društva "Neven", pa upravitelj Dobrotvorne zajednice Bunjevaka. Pučka kasina ga je izabrala za svoga počasnog člana. Za vrijeme Austro-Ugarske *Neven* je izlazio kao mjesečnik, a kad je formirana Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca *Neven* je postao dnevnikom, a Kujundžić mu je bio urednik. Njegovu darovitost je uočio i administrator Bačke apostolske administrature Lajčo Budanović, pa ga je imenovao načelnikom Računarskog ureda Bačke apostolske administrature. Godine 1925. dobio je visoko papinsko odlikovanje: postao je prelatom. O tome, i o drugim papinskim odlikovanjima, oduševljeno piše Đuro Lemešaniin u *Subotičkoj Danici* za 1926. godinu. Istom je prilikom imenovan papinskim prelatom i ugledni župnik subotičke župe svetoga Roka, Blaško Rajić. Naslov monsinjora je dobio i Ante Skenderović, koji je tada bio profesor u subotičkoj gimnaziji i učiteljskoj školi, a istaknuo

se i kao organizator velikog biskupijskog svetogodišnjeg hodočašća u Rim. Istom čašću je Sveta stolica odlikovala i dobrog žedničkog župnika Petra Evetovića.

Smrt rodoljuba

Umro je u Subotici 5. veljače 1929. godine nakon što je 47 godina radio u Vinogradu Gospodnjem, i toliko godina služio svome narodu. Mijo Mandić piše: "Smrt ga nije iznenadila. Sve svoje domaće i zvanične poslove sredio je i oprostio se od svoje rodbine i svojih prijatelja." Sahranjen je po čičoj studeni. Sprovod je započeo 7. veljače 1929. godine u 10 sati u obiteljskoj kući Kujundžićevih, gdje se okupilo veliko mnoštvo "bez razlike vjere i narodnosti". U pokojnikovoj kući je Mijo Mandić održao oproštajni govor. Tijelo pokojnika je zatim preneseno u crkvu svete Terezije na svetu misu koju je služio biskup Lajčo Budanović. Poslije svete mise je "lijepim i toplim riječima spomenuo uzor-svećenički život i rad Ilije Kujundžića" i sam biskup Lajčo Budanović. Ilija Kujundžić je sahranjen u gore spomenutu obiteljsku grobnicu. O proslavi 40. obljetnice Katoličkog kruga, 29. rujna 1935. otkrivena je spomen-ploča njemu u čast u subotičkom Katoličkom krugu, koja i danas stoji na svome starom mjestu.

Prije 130 godina osnovana je u Subotici Pučka (Bunjevačka) kasina

Škola javnoga života za narod

Najstarija prosvjetna ustanova bačkih Hrvata osnovana je prije 130 godina. O Pučkoj kasini i njezinoj svrsi čitamo u *Nevenu* od 1. veljače 1903. godine: "Od zdravoga diteta biva drečan mladić, od zdravih mladića bivaju snažni junaci; iz živoga panjića se razvija plodonosno stablo, na zdravim načelima se snaže i postaju društvena tila. Tako jedno zdravo, postojano, pošteno i hvalevridno je: Pučka kasina. Toplo gnijezdo, ugodni razgovor, otmjena zabava, škola javnoga života je to za naš narod. Tu se kupi narod iz sviju krajeva Subotice i biva obaviješten o događajima velikoga grada, tu ga čekaju novine na zelenom stolu, te on čita i sluša šta se u svitu događa. Ako se hodeć umorio, on se u kasini odmorio; ako je sokakom ozebo, on se u kasini ogrijao. Kasina je postala poučnom zabavom."

Idejni začetnik kasine

Idejni začetnik Pučke kasine je bio Boza Šarčević, a njegovu su ideju proveli u djelo Ago i Lazo Mamužić. Jedan od osnivača kasine je bio i znameniti subotički franjevac o. Ivan Jesse Kujundžić. Mamužići su 27. srpnja 1878. godine s potpisom 178 uglednika pozvali svoj narod u Kasinu. Pravilnik je sastavio Ago Mamužić i poslao ga u nadležno ministarstvo na odobrenje pod imenom "Bunjevačka kasina". Kasina je otvorena u kući obitelji Vermes pred franjevačkom crkvom u Subotici. Na inicijativu velikog župana Dezsőa Gromona, kasina je zabranjena. Onda je Ago Mamužić sam otišao u Budimpeštu, te je u Ministarstvu isposlovao odobrenje ali se Bunjevačka kasina morala prozvati Pučkom kasinom.

Pučka kasina otvorena na Materice 1878. godine

I konačno, na Materice 1878. zazivom Duha Svetoga i svečanom svetom misom u subotičkoj franjevačkoj crkvi, koju je služio fra Jesse Kujundžić, započeo je rad Kasine. O tome piše *Neven* od 6. veljače 1895. godine. Prva skupština je održana 15. prosinca 1878. godine. Na toj sjednici je za predsjednika izabran Đeno Dulić, za podpredsjednika Đuka Vujković Lamić, za blagajnika Bodo Kujundžić, za bilježnika Ivan Rožić, za prevođu Josip Ukić Manić, odvjetnik Ago mamužić i za knjižničara Marko Skenderović. (*Subotička Danica* 1909., str. 53-56).

Pučka kasina obradovala Ivana Antunovića

S te osnivačke sjednice Pučke kasine, tada izabran predsjednik Đeno Dulić, uputio je pozdravno pismo Ivanu Antunoviću. Biskup je i odgovorio lijepim i dugim pismom Pučkoj kasini.

Kasina proslavila 25 i 50 godina djelovanja

Subotička Danica iz 1904. godine spominje 25. obljetnicu Pučke kasine i svečanu zahvalnicu u franjevačkoj crkvi. Tom svetom misom je kasina obilježila srebrni jubilej svoga postojanja. Svetu misu je služio fra Silverije Lipošinović. Kad se Pučka kasina na Svi sveti 1904. godine preselila u svoju novu kuću, blagoslov je obavio župnik Pajo Kujundžić 18. prosinca 1904. godine. Svoj zlatni jubilej Pučka kasina je slavila 1928. godine u subotičkoj katedrali svečanom zahvalnicom koju je slavio biskup Lajčo Budanović. Pučka kasina je 1940. kupila još jednu kuću, te je tako mogla još više proširiti svoje djelovanje.

Opet oživjela svoj rad

Pučka kasina je 1998. obnovila svoje djelovanje. Ona priređuje susrete, tiska knjige i izdaje svoj list.

Veliko prelo od 1879. godine

Čak i kad se rad Pučke kasine ugasio, nije se nikada zaboravilo slaviti "Veliko prelo", koje je Pučka kasina prvi put organizirala na Svijećnicu 1879. godine. Koliko je ideja o sazivanju prela bila prihvaćena,

i koliko su Bunjevci voljeli Pučku kasinu, vidi se i po tome što je Pučka kasina na prvo Veliko prelo okupila 1000 gostiju. Premda je bilo godina kad se Veliko prelo nije slavilo, ono živi i danas, te će naredne godine moći slaviti 130. obljetnicu svoga osnutka.

Prva preljaska pjesma

Kao za prvo prelo, tako je bivalo i kasnijih godina, za prelo se morala čuti "preljaska pisma". Prvu je preljasku pjesmu spjevao bajmočki župnik Nikola Kujundžić. Veći dio Kujundžićevih pjesama je objelodanjen u *Danici* i *Nevenu* (sve do smrti) i u posebnoj zbirci *Pisme preljaska* (1893). Pjesma se tako duboko usadila u dušu našem čovjeku da se do danas nije zaboravila. Naši pjevači, pa i oni najpopularniji, često netočno pjevaju tekst pjesme Nikole Kujundžića. Naslov pjesmi je "Na veliko prelo", a zabilježio ju je Geza Kikić u knjizi *Antologija poezije bunjevačkih Hrvata*. Knjigu je izdala Matica Hrvatska u Zagrebu 1971. godine, a pjesmu čitamo na 117. stranici. Tekst pjesme navodim prema Kikićevoj knjizi:

„Kolo igra, tamburica svira, pisma ječi, ne da noći mira;
Svud se čuje, svud se šorom znade, da Bunjevac dušu ne izdade;
Veseli se – svaki mu se divi: nek se znade, da Bunjevac živi.

Nije majka rodila sinaka ko što j' sinak divnih Bunjevaka;
Nit će majka roditi junaka, ko Bunjevca, taka veseljaka;
Kolo vodi – svaki mu se divi: nek se znade, da Bunjevac živi!

Ni divojke ne biše u nane, ko što j' ćerka bunjevačke grane;
Svilu nosi, a zlatom se krasi, crne oči, crne su joj vlasi;
Kolo igra – svako joj se divi: - nek se znade, da Bunjevac živi!

Ori pismo, tambur tamburice, nek' se čuju daleko ti žice;
Nek' se gori a i doli znade, da Bunjevac dušu ne izdade;
Prelo kupi: nek' se svaki divi: nek' se znade, da Bunjevac živi!

ZVONCE MINISTRANTA

hrabrima i bog pomaže
po ovidiju audentes deus ipse iuvat
jesam li doista uvijek bio hrabar
dok sam zvonio zvoncem na oltaru
i pomagao svećeniku držati crkvenu misu
na latinskom jeziku
jesu li me gnjavile latinske fraze
obred putir kadionica visoki strop katedrale
jesam li vidio i druge dječake
kako sitno zvone u određen čas
u havani gdje se zatekoh
kao odrasli čovjek u prolazu
gdje sam ono još nazočio misi
na svojim putovanjima
u dubrovniku možda na gornjem gradu u zagrebu
je li se tamo govorilo latinski ili već hrvatski
u svakom slučaju misu već odavno znam napamet
na oba jezika premda mi je latinski tajanstveniji
a na ljekarnikovom receptu taj jezik zvuči suho
gotovo prijeteći jer ako ne popiješ lijek odlaziš
bogu ili svetom petru na posljednju ispovijed
čak u sam raj gdje apoteke rade cijeli dan i noć
daju se medikamenti bez recepta i bez žiranta
je li se plaća il se kreditira nije važno to je detalj
izliječiš se svakako
i odmah se možeš prijaviti za kros

Petko Vojnić Purčar

Obljetnice

Mladomisnici

Marijan Vukov

Marijan Vukov rođen je u Subotici 22. lipnja 1981. godine. Njegovi roditelji, Zvonimir i Marija Šarčević su dobar dio svoga odgoja i svoje vjerničke formacije stekli na omladinskom vjeronauku. Tako su stasala i njihova djeca. Uvijek su svi aktivni u životu župe. Obitelj Vukov je proživljavala i svim srcem pratila sva liturgijska i duhovna slavlja. U njihovoj se kući uvijek osjeća ljubav prema Crkvi. Marijan ima starijeg brata, Tomislava i mlađu sestru Kristinu. Marijan je bio revan ministrant, a kao bogoslov pokazivao je veliku ljubav i privrženost zboru

ministranata u svojoj župi. Njegovi su roditelji njemu i bratu kao i sestri omogućili brojna hodočašća. Tako je rasla i učvršćivala se njihova vjera. Osnovnu školu i gimnaziju Marijan je završio u Subotici, da bi poslije ispita zrelosti svoj studij nastavio u Zagrebu na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove. Kao bogoslov Marijan se bavio atletikom, te je više puta bio među najboljim športašima zagrebačkih sveučilištaraca. Posjeduje vedrinu i životni optimizam. Nosio ga iskrena ljubav prema ljudima, prema Crkvi. Marijan Vukov je sakrament svećeničkog reda primio

u subotičkoj stolnici na Petrovo 2007. godine, a Mladu misu je proslavio 1. srpnja 2006. godine. Marijan želi naučiti mađarski jezik. Zato je njegovo prvo mjesto župa Presvetog Trojstva u Adi.

Ákos Gutási

Ákos Gutási rođen je 24. rujna 1980. godine u Bečeju. Pripadao je bečejskoj župi svetoga Antuna. Njegovi roditelji su Ferenc i Valéria Végeli. Nakon u Bečeju završene gimnazije, teologiju je studirao u Egeru u Mađarskoj. Svećenički red je primio u subotičkoj stolnoj bazilici Svete Terezije na Petrovo 2007. godine. Sada obnaša dužnost župnoga vikara u župi Blažene Djevice Marije Majke Crkve u Subotici.

Árpád Horváth, isusovac

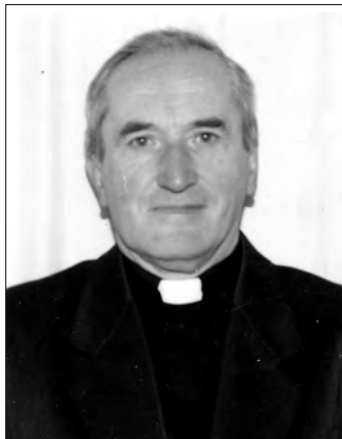
Mladomisnik Árpád Horváth rođen je u Subotici. Nakon osnovne škole prvi razred gimnazije je završio u subotičkoj gradskoj gimnaziji, da bi školovanje nastavio u biskupskoj sjemenišnoj gimnaziji "Paulinum", gdje je maturirao 1994. godine. Studij bogoslovlja je započeo kao svećenički kandidat Subotičke biskupije na Teološkom fakultetu budimpeštanskog Katoličkog sveučilišta Péter Pázmány, a zatim nastavio u rimskoj isusovačkoj kući Casa Balhasar. Diplomirao je na rimskom Papinskom sveučilištu Gregoriana. Novicijat je započeo

1998. godine u Družbi Isusovoj. Studij filozofije je obavio u Münchenu. U to vrijeme je umrla njegova mati Matilda. Radio je u uredništvu mađarskog teološkog časopisa *Távlatok*. Neko je vrijeme studirao u Londonu, gdje je bio zaređen za đakona. Ni njegov otac György nije doživio

njegovo svećeničko ređenje u subotičkoj stolnici 21. srpnja 2007. godine, ni Mladu misu u subotičkoj franjevačkoj crkvi 22. srpnja 2007. godine. Od tada je Árpád u Budimpešti, gdje je i dalje na raspolaganju Crkvi baveći se medijima.

Zlatomisnici

Mons. Michal Zolárek

U župnoj crkvi u Selenči proslavio je svoju 50. obljetnicu Mlade mise umirovljeni selenički župnik, mons. Michal Zolárek. Zlatomisnik je rođen u Selenči gdje je završio pučku školu, dok je gimnaziju započeo u Subotici, a završio u Kalači, u Mađarskoj. Sveto bogoslovlje je studirao u Zagrebu od 1947. do 1958. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1957. u Subotici. Prve dvije godine svoga svećeništva proveo je kao župni vikar u subotičkoj stolnici Svete Terezije. Od 1958. do 1961. je bio župni vikar središnje novosadske župe Imena Marijina. Od 1962. do 1969. je upravljao monoštorskom župom Svetoga Petra i Pavla. Od 1969. godine do svoga umirovljenja 2003. godine bio je župnik u Selenči. Ostao je u selu gdje živi u roditeljskoj kući. Godine 1991. imenovan je kapelanom Njegove Svetosti. Obnašao je dužnost bačkog dekana, a bio je i savjetnik subotičkog biskupa.

Imre Ehmman

Prečasní gospodin Imre Ehmman rođen je u Apatinu 3. travnja 1931. godine. Bogoslovlje je studirao u Zagrebu na Bogoslovnom fakultetu, gdje je diplomirao 1958. godine. Za svećenika je zaređen u na Petrovo 1957. godine. Službu župnog vikara obnašao je u Malom Idošu, Novom Sadu, Senti, Odžacima, Čantaviru i u župi stolne bazilike Svete Terezije u Subotici. Upravljao je župom Titel od 1962. do 1964. godine. Od 1964. do 2007. godine stajao je na čelu subotičkih župa Svetoga Petra i Svetoga Križa. Osim župničkih dužnosti obnašao je više dužnosti u upravnim tijelima biskupije. Bio je sudac u Zbornom sudištu Subotičke bis-

uprava odlikovala priznanjem "Pro urbe". Imre Ehman se povukao u mirovinu.

Imre Sóti

Bačkoj Topoli. Od 1969. do 1971. godine je upravljao župom Gornji Breg kod Sente. U isto vrijeme je upravljao i senčanskom župom Svete Terezije. Od 1971. do 1981. godine je bio župnik župe Svete Terezije u Senti. Od 30. listopada 1981. do 2007. godine bio je župnik u Čantaviru, kad je, zahvalivši se na toj službi, preuzeo upravljanje župe u rodnom Adorjanu.

kupije, i također dugi niz godina ispitivač na kapelanskim i župničkim ispitima za mlade svećenike. Izuzetan je poznavatelj liturgije, starijih svećenika, župa i zbivanja u povijesti Subotičke biskupije, ali je dobro upoznao i prilike u onim krajevima Rumunjske gdje žive mađarski i njemački katolici. Zlatomisničko slavlje je proslavio u rodnom Apatinu i u subotičkoj crkvi Svetoga Križa, u kojoj je slavio sveta otajstva kroz 36 godina svoga života. Poznat je i na polju ekumenizma. Tu njegovu djelatnost je visoko ocijenio i grad Subotica, te ga je gradska samouprava odlikovala priznanjem "Pro urbe". Imre Ehman se povukao u mirovinu.

Prečasni gospodin Imre Sóti rođen je u Adorjanu 26. rujna 1931. godine. Bogoslovlje je studirao u Zagrebu od 1951. do 1958. godine. Za svećenika je zaređen u Subotici 1957. godine. Prve tri godine svoga svećeništva proveo je u subotičkim župama Svetoga Petra i Svetoga Križa kao župni vikar. Od 1958. do 1959. je upravljao župom Šupljak, 1959. godine je bio mjesec dana župni vikar u Adi, u Bezdanu je bio od 1961. do 1963. pa u Čantaviru do 1966. godine. Od 1966. do 1969. godine je upravljao župom Bajša a bio je i pomoćnik župnika u

Redovnice jubilarke

S. JOSIPA, ĐULA MILODANOVIĆ

Sestra Josipa, kći oca Tome i majke Matilde Čakić, rođena je i krštena 25. 12. 1930. u Žedniku. Sakrament Potvrde primila je 4. lipnja 1942. također u Žedniku. U samostan ss. Naše Gospe ušla je 15. rujna 1954. u Zagrebu, a u novicijat 15. kolovoza 1956. godine. Prve zavjete položila je 18. kolovoza 1957. u Zagrebu a doživotne 18. kolovoza 1963. Poslije zavjeta do 1958. bila je u kuhinji u kući Matici, u Zagrebu, 1958. premještena je u Gunju, a 1961. u Rumu za kuharicu. Nakon toga odlazi 29. rujna 1969.

u Njemačku u Caritasov dom u Holzkirchen. Tamo je radila kao kuharica, požrtvovna i s puno ljubavi.

U Hrvatsku se, u Primorsku 20 u Zagrebu vratila 1991. Od tada pa do danas vodi kuhinju u Kući Matici.

S. LEONIJA, MATIJA SKENDEROVIĆ

S. Leonija Skenderović, kći Ivana i Estere Stantić, rođena je 24. veljače 1936. u Bikovu. U samostan ss. Naše Gospe u Zagrebu ušla je 7. svibnja 1955. U novicijat je ušla 15. kolovoza 1956. i dobila ime Leonija. Prve zavjete položila je 18. kolovoza 1957. u Zagrebu a doživotne 18. kolovoza 1963. Nakon novicijata pošla je u Suboticu gdje je bila praoničarka u Harambašićevoj. Godine 1959. premještena je u Žednik, radila je u vrtu i zvonila u crkvi. Od 1964. je u kući novicijata u Remetama. Bila je vozačica i vodila je brigu o vrtu sve do 1990. kad je

premještena u Suboticu, u Biskupiju. Tamo je vodila praonicu i pomagala u kući gdje je zatrebalo. Lijepo je uređivala vrt. Od 1993. do 1995. bila je u Harambašićevoj i bila je i sakristanka u katedrali. U jesen 1995. premještena je u samostan Anuncijata gdje je i danas. Uređuje vrt, vozi, vodi brigu o nabavkama i pere rublje. Prema potrebi je zamjenjivala s. Ljiljanu u kuhanju.

NAŠI STARI

Slabo su nam stari znali

I čitat i pisat,

Al su zoto uživali

Lipo pripovidat.

Cvrkutavom ikavicom

Slatko divanili

Digod kojom smicalicom

Dušu su ranili.

Nikada za škulu nisu

Vrimena imali,

Odmalena radili su

Ono što su znali.

Oduvik su oni bili

Sluge i svinjari,

I svud, digod su tražili,

Vridni nadničari.

Al su znali igrat, pivat,

Umilno divanit,

Kneginju i kneza vinčat

I begeš saranit.

Pobožni su jako bili,

Grija se klonili.

U crkvu su uvik išli,

Bogu se molili.

A dice su, Bogu fala,

Svi imali dosta,

Pa je postit uvik znala

Sirotinja prosta.

Divanom su jako fino

Sve, štogod su znali,

Sa kolina na kolino

Nama prinašali.

Pisme, igre, što imamo,

Lipe običaje,

Gledaćemo da čuvamo

Sve dok i nas traje.

Ivan Andrašić

Photo

U fotografskoj radnji

pred odlazak

brkati naočit vojnik

oslonjen o stol

u austrougarskoj odori

s kapom na čelavoj glavi

i bajunetom

za spomen se slika

Poslat će sliku

poslije

s nekakve muzgave, kaljave

krvlju zamazane

gladne

žedne

fronte galicijske

ženi i djeci

psujući dan

kad je nalickan

ponosan

pred fotografa stao

Mirko Kopunović

Naši pokojnici

Josip Temunović

(7. ožujka 1938. – 22. prosinca 2006.)

U subotičkom svećeničkom domu svetoga Josipa umro je svećenik Josip Temunović 22. prosinca, a 26. prosinca 2006. godine sahranjen je u svećeničku grobnicu na subotičkom Bajskom groblju svetoga Petra i Pavla. Josip je rođen u seljačkoj obitelji Roke i Klare Temunović na Žedniku 7. ožujka 1938. godine. Imao je šest sestara i tri brata. Dvije sestre su mu također odabrale duhovno zvanje. Teologiju je studirao u Đakovu, a za svećenika je zaređen u Subotici 29. lipnja 1964. godine. Najprije je do 1967. godine bio župni vikar u subotičkoj župi Svetoga

Roka, i u isto vrijeme upravitelj župe Svetoga Aleksandra (danas župa Blažene Djevice Marije Majke Crkve) u subotičkoj gradskoj četvrti Aleksandrovo. Od 22. kolovoza 1967. do 15. rujna 1969. godine je bio župni vikar u novosadskoj župi Imena Marijina. Upraviteljem župe Svetoga Križa u Somboru imenovan je 15. rujna 1969. godine, ali je i u isto vrijeme na brizi imao i malu zajednicu vjernika u Gakovu i Kolutu. U Subotici i u Novom Sadu je s velikim uspjehom i žarom katehizirao mlade. Na Tribune mladih u Subotici je pozivao najpoznatije profesore, a stotine

mladih je pratilo tribine u katedrali, budući da nije bilo odgovarajuće dvorane u gradu. S katehezom mladih se uspješno bavio i u Somboru, gdje je spočetka stanovao u župnom domu Presvetog Trojstva, dok za stanovanje nije opremio tada novosagrađeni župni dom Svetoga Križa. I u Somboru je okupljao mnoštvo mladih. Organizirao je brojna hodočašća, bio je čovjek blage i duhovite naravi. Tamo je djelovao kao župnik župe Svetoga Križa u Somboru i upravitelj župe Svetoga Nikole Tavelića i Imena Marijina. Jedno je vrijeme bio član Biskupskog ekumenskog vijeća. Shrvan bolešću, od 6. rujna 1986. godine boravio je u svećeničkom domu svetoga Josipa u Subotici. Obnašao je dužnost biskupskoga knjižničara. Koliko mu je zdravlje dopuštalo, bavio se istraživačkim radom, a bio je i vrstan poznavalac dokumenata Drugoga vatikanskog sabora i povijesti bačkih Hrvata. Bio je i pjesnička duša. Puno je čitao cijeloga svoga života. Bio je cijenjen i od klera i od laika kao čovjek prijatelj. Napisao je četiri knjige: *Salašarske skice*, *Zadužbina biskupa Budanovića*, *Subotička Matica*, *Zbornik o životu i djelu biskupa Lajče Budanovića*.

Časna sestra Ljiljana Ana Cvijin

(30. ožujka 1920. – 12. veljače 2007.)

Rođena je u subotičkoj župi Svetoga Roka 30. ožujka 1920. od oca Marka i majke Marije r. Omerović. U obitelji je s roditeljima raslo dvanaestero djece. Bilo joj je 15 godina kad je, puna oduševljenja, stupila u samostan sestara Kćeri Milosrđa u Subotici. Kad je 6. kolovoza 1936. godine obukla redovničko odijelo, primila je redovničko ime S. Ljiljana, trnove krune. Prve redovničke zavjete položila je 6. kolovoza 1937. godine u ruke blažene Marije Propetog Petković. Godinu dana je radila u domu za dojenčad u Zagrebu. Od 1938. do 1939. godine pohađala je

bolničarsku školu kod sestara svetoga Križa na Vrhovcu u Zagrebu.

Radila je kao bolničarka u subotičkoj Kolijevci, na Taboru od 1940. do 1945. godine. Služila je i u Vinagori i u Desiniću. Bila je i orguljašica i voditeljica crkvenog pjevanja. Puno je obilazila bolesnike i pripravljala ih na sakramente. Djelovala je i u mjestima Marinci, Šestine, u Subotici, u Vajskoj, Aleksandrovu, u Somboru, Đurđinu i ponovno u Subotici do svoje smrti, posljednjih 20 godina svoga života. Kroz cijeli život je pokazala veliku redovničku ljubav prema poslušnosti. Bila je uzorna njegovateljica bolesnih. Njegovala je i blaženu Mariju Petković. Sahranjena je u grobnicu sestara Kćeri Milosrđa iz kapele svete Ane u subotičkom groblju svetoga Roka.

Časna sestra Marija Caritas Kopunović (25. siječnja 1923. – 4. svibnja 2007.)

Rođena je u Subotici od Petra Kopunovića i Julijane Galamos. Imala je šestero braće i dvije sestre. U samostan Družbe sestara Naše Gospe u Zagrebu je otišla 7. rujna 1937. godine. Prve zavjete je položila 1950. godine. Završila je učiteljsku školu. Bila je učiteljica u Taborskome. Njezin učenik je bio i današnji hrvatski bibličar dr. Adalbert Rebić. Iz Taborskoga je dobila premještaj u Suboticu. Davala je djeci privatne satove i izrađivala krunice. Djelovala je u Garešnici, Žedniku, u zagrebačkim Remetama, i u Zagrebu u župi Svetoga Blaža. Od

1975. godine je bila poglavarica zajednice sestara u biskupskome domu u Subotici. Od 1984. godine je boravila u Taborskome, 1990. u Živogošću. 1992. godine se vratila u Suboticu, gdje je služila i u svećeničkom domu svetoga Josipa, dok se nije nastanila u samostanu Anuncijata, gdje je 4. svibnja 2007. godine predala svoju dušu Stvoritelju. Bila je nenametljiva, razgovorljiva, znala je za šalu i humor. Njezina dobrota je puno značila i za obitelj Kopunović, i za Subotičku biskupiju, kao i za Zagrebačku nadbiskupiju. Družba sestara Naše Gospe i svi koji su je poznavali nose je u molitvenom sjećanju.

BIKOVAČKA TUGA

Klapila sam noćas
bikovački salaš
dida Entu kako popravlja korlat
koji je marva polomila
braneći se od obada.
Sluktim ko štogod divani:
"Što oni meni uzimaju zemlju
ta ja sam je svu
ispod nokata privrnio
orajući i kopajući.
Oni meni klincima ispod nokata
tiraju zemlju
strujom je tresu da ispadne
a ona se zaintačila
pa ni krv što curi iz rana
ne može je isprati.
Brkove mi čupali
da mi suze lakše klize na zemlju..."
Mala sam bila
nisam znala šta bulazni
dida Ento.
Sad znam
da je on svojom dušom
volio zemlju.
Ne dam ja dušu dida Ente
za sva bogatstva ovog svita
ona mi pomaže plakati
kad mi bikovačka zemlja
padne na pamet.
Kad sam se probudila
na uzgljanci
vlaga mriši
ne znam da li su to
suze dida Ente ili moje.

Jelisaveta Buljovčić Vučetić

Kronika

Zabilježio: Franjo Ivanković

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događanja u Subotičkoj biskupiji)

*****2006.*****

Otvorenje godine sv. Elizabete Ugarske

Biskupskom svetom misom u nedjelju 19. studenog 2006., u kapelici subotičke bolnice, svečano je otvorena godina jubileja sv. Elizabete Ugarske čija se 800. obljetnica rođenja slavila naredne, 2007. godine. Misno slavlje predvodio je subotički biskup dr. Ivan Péntzes, a uz njega su koncelebrirali župni vikar subotičke župe Marije Majke Crkve dr. Oskar Čizmar i ravnatelj biskupijskog sjemeništa "Paulinum", mons. Josip Mioč.

Bački Monoštor Đakonsko ređenje Stipana Periškića

Subotički biskup dr. Ivan Péntzes, predvodio je misno slavlje 25. studenog u župnoj crkvi u Bačkom Monoštoru i u sklopu slavlja podijelio red trajnog đakonata Monoštorcu Stipanu Periškiću. Na ovom misnom slavlju bili su pored mnogobrojnih Monoštoraca obitelji i rodbina novog ređenika.

Bač - Plavna **Blagoslov novopodignutog križa**

Na raskrižju putova između Bača i Plavne, na mjestu gdje je nekada stajao stari oronuo drveni križ, vjernici ova dva mjesta podigli su novi križ koji je u nedjelju 26. studenog blagoslovio mjesni župnik Josip Štefković. Kod ove svečanosti pjevao je mješoviti zbor iz Plavne. Pjevane su stare pučke pjesme.

Sombor **70 godina djelovanja HKUD-a "Vladimir Nazor"**

U dvodnevnom programu, 1. i 2. prosinca, koji se odvijao u prostorijama Društva i svečanoj vijećnici Gradske kuće, u Somboru je proslavljena 70. obljetnica uspješnog djelovanja Hrvatskog kulturno umjetničkog društva "Vladimir Nazor". U bogatom kulturnom programu bila je postavljena prodajna izložba slika sa likovne kolonije "Colorit", izložba bijelog veza. Održan je i susret pjesnika Lira naiva 2006. U večernjim satima bio je bogat glazbeni program.

Sprovod Marije Ivković Ivandekić

Na groblju u Starom Žedniku 7. prosinca pokopana je poznata slamarca i pjesnikinja Marija Ivković Ivandekić. Sprovodne obrede predvodio je subotički biskup dr. Ivan Pénczes. Prigodne riječi uputili su Lazar Novaković, đurđinski župnik, te dr. Andrija Kopilović i Branko Horvat.

Izložba **božićnjaka**

U predvorju subotičke Gradske kuće 5. prosinca svečano je otvorena jubilarna deseta izložba božićnih kolača – božićnjaka. Organizator i ove izložbe bio je Etnografski odjel Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan

Antunović" na čijem je čelu Grgo Kujundžić. Na otvaranju Izložbe bio je i gradonačelnik Subotice Géza Kucsera, a izložbu su otvorili organizator izložbe Grgo Kujundžić i pročelnik Instituta dr. Andrija Kopilović.

Božićni koncert HKC "Bunjevačko kolo" u subotičkoj katedrali

U subotičkoj katedrali Sv. Terezije Avilske 22. prosinca nastupio je Ansamb narodnih plesova i pjesama HKC "Bunjevačko kolo". U bogatom programu izvedene su božićne pjesme iz Bačke i Hrvatske. Program je uvježbala prof. Mira Temunović, a voditelj umjetničkog dijela programa bio je Davor Dulić. Programu su prisustvovali generalni konzul Republike Hrvatske mr. Davor Vidiš s obitelji i katedralni župnik mons. Stjepan Beretić.

Đakonsko ređenje vlč. Csabe Kovacsca

U subotičkoj župi Marije Majke Crkve 26. prosinca subotički biskup dr. Ivan Pénczes zaređio je za trajnog đakona župljanina ove župe vlč. Csabu Kovacsca. Na misnom slavlju sudjelovalo je desetak svećenika te lijepi broj vjernika. Tako je naša biskupija dobila i devetog trajnog đakona.

2007.

Obljetnica smrti biskupa Ivana Antunovića

U nedjelju 14. siječnja u subotičkoj katedrali služena je sveta misa za biskupa Ivana Antunovića, a predvodio ju je mr. Mirko Štefković, tajnik biskupije.

Na misnom slavlju pjevao je katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

Susret povjerenja na zemlji – Zagreb

U Zagrebu je održan 29. Europski susret povjerenja na zemlji koji organizira ekumenska zajednica Taizé iz Francuske. Na ovom susretu mladih koji je održan od 29. prosinca 2006. do 1. siječnja 2007. sudjevalo je i nekoliko stotina mladih iz naše države, a najbrojniji su bili mladi iz Subotice koje je predvodila s. Eleonora Merković.

Molitvena osmina za jedinstvo kršćana u Subotici

Svečani završetak Molitvene osmine za jedinstvo kršćana obilježen je svečanim euharistijskim slavljem u katedrali. Misno slavlje predvodio je beogradski nadbiskup mons. Stanislav Hočevar u zajedništvu sa ostalim biskupima metropolije i biskupom Đurom Gašparevićem. Ovom slavlju prisustvovali su i najviši predstavnici ostalih kršćanskih Crkvi koje djeluju u Bačkoj. Misno slavlje uljepšali su skladnim pjeva-

njem članovi katedralnih zborova. Na slavlju su sudjelovali i generalni konzuli Republike Hrvatske mr. Davor Vidiš i Republike Mađarske István Varga, kao i predsjednik Skupštine općine Subotice Saša Vučinić.

Dani biskupa Ivana Antunovića u Subotici

U sklopu Dana biskupa Ivana Antunovića u Velikoj dvorani "Bunjevačkog kola" održan je 26. siječnja XV. "Razgovor" u organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović". Predavač je bio mr. Mirko Štefković, tajnik biskupije, a tema je bila "Relativizam vodi u ateizam".

U sklopu programa Filip Čeliković recitirao je prigodnu pjesmu Alekse Kokića, a Ivana Rudić pjesmu Marije Kumičić.

Dan posvećenog života u Subotici

Na svetkovinu Svijećnice u subotičkoj franjevačkoj crkvi svečano je proslavljen Dan posvećenog života. Misno slavlje predvodio je subotički biskup dr. Ivan Péntzes uz koncelebraciju prisutnih svećenika. Prigodnu propovijed održao je franjevac iz Zagreba Rajko Gelemanović, nekadašnji provincijal Hrvatske provincije sv. Ćirila i Metoda. Na misnom slavlju, pored velikog broja vjernika okupili su se redovnici i redovnice grada Subotice.

"Veliko prelo" u Subotici

U Dvorani sportova u Subotici 27. siječnja okupilo se oko 1200 sudionika „Velikog prela“. Ovakvo veselje davno se dogodilo u Subotici. Goste su zabavljali članovi Glazbenog odjela HKC „Bunjevačko kolo“ pod ravnanjem prof. Mire Temunović, te tamburaški ansambl „Ravnica“ iz Subotice i „Najbolji hrvatski tamburaši“ iz Republike Hrvatske. Na prelu su ove godine zajedno bili i mladi i stari, što se pokazalo izuzetno lijepo.

Najlipče prelje su:

Verica Kujundžić (u sredini), pratilje Karolina Stantić i Marija Prčić

Svećenička duhovna obnova u Somboru

U somborskom karmelićanskom samostanu je 20. veljače bila tradicionalna duhovna obnova svećenika Subotičke biskupije. Obnovu je predvodio subotički biskup dr. Ivan Péntzes, a prigodna predavanja imali su dr. Pejo Janjić, karmelićanin sa Krka i mr. László Szungyi, temerinski župnik. Poslije predavanja i razgovora na istu temu slijedilo je klanjanje i prilika za osobnu ispovijed. Vrhunac susreta bila je zajednička sveta misa koju je predvodio biskup.

Škola animatora u Bečeju

U župi sv. Antuna u Bečeju održan je treći susret animatora. Školu animatora organizirao je i vodio vlč. Dominik Ralbovsky, a prigodno predavanje o Svetom pismu održao je župnik László Posa. Na susretu je bilo oko stotinu mladih, a njima su se predstavili i sestre Kristina i Nada, koje su članice Malih Sestara iz Beograda. Na koncu programa slavljen je i 40. rođendan organizatora Dominika i Kristine Ralbovsky koji su i blizanci.

Devetnica u čast sv. Josipa

U subotičkoj župi sv. Josipa održana je tradicionalna devetnica koju su ove godine posebno uljepšali biskupi međunarodne biskupke konferencije na čelu s apostolskim nuncijem iz Beograda mons. Eugeniom Sbarbarom. Oni su svi zajedno suslavili misno slavlje 13. ožujka kada su boravili u Subotici na zasjedanju konferencije.

U tijeku devetnice svaku večer je prije mise bila prigodna molitva ili pobožnost, a svaki dan je gostovao drugi propovjednik. Dan biskupa Lajče Budanovića slavljen je 16. ožujka. Predzadnjeg dana slavljen je dan trudnica, a završnu svečanost na svetkovinu sv. Josipa predvodio je subotički biskup dr. Ivan Péntzes.

XVIII. Plenarno zasjedanje MBK sv. Ćirila i Metoda

U Subotici je od 12. do 14. ožujka održano XVIII. Plenarno zasjedanje Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda. Na zasjedanju su bili svi biskupi zajedno s apostolskim nuncijem mons. Eugenijem Sbarbarom. Glavna tema zasjedanja bio je skorašnji susret svih biskupa konferencije sa sv. Ocem u sklopu službenog posjeta Vatikanu. Biskupi su razgovarali i o velikom ekumenskom susretu koji se treba ove godine dogoditi u rumunjskom gradu Sibiu.

Uskršnja izložba

U prostorijama HKC "Bunjevačko kolo" 27. ožujka organizirana je Uskršnja izložba koju je pripremio Likovno-slamarski odjel HKPD "Matija Gubec" iz Tavankuta i Likovni odjel HKC "Bunjevačko kolo" iz Subotice. Na izložbi je bilo predstavljeno tridesetak radova i mnoštvo prigodnih predmeta za prodaju.

Novi urednik "Zvonika"

U sklopu Kršćanske tribine grada Subotice u Velikoj dvorani HKC "Bunjevačko kolo" 24. travnja izvršena je svečanost primopredaje ured-

ništva novom glavnom i odgovornom uredniku mr. Mirku Štefkoviću. Ovu svečanost izvršio je dosadašnji glavni i odgovorni urednik Andrija Anišić koji je uspješno uredio 150 brojeva. Na ovoj svečanosti govorili su o "Zvoniku" Zlatko Romić, dr. Slaven Bačić, prof. Katarina Čeliković, mons. Stjepan Beretić, mr. Davor Vidiš, Dujo Runje i preč. Jakob Pfeifer. Ovoj svečanosti nazočili su mnogi uvaženi gosti. Na koncu je novi urednik iznio svoje viđenje "Zvonika" u vremenu njegova uređivanja.

Blagoslov novog žita u Đurđinu

Na blagdan sv. Marka 25. travnja u đurđinskoj crkvi sv. Josipa slavljena je misa, a poslije se krenulo na obližnju njivu na svečani čin blagoslova mladoga žita. Misno slavlje i obred predvodio je mjesni župnik vič. Lazar Novaković uz sudjelovanje preč. Andrije Anišića, župnika Sv. Roka iz Subotice. Na ovoj svečanosti, koja je ujedno i početak proslave Dužijance, bili su i visoki predstavnici općinske uprave i Generalnog konzulata R. Hrvatske.

Bista dr. Josipa Andrića ponovno na starom mjestu

U Plavnoj je 26. travnja svečano vraćena bista dr. Josipa Andrića na staro mjesto ispred crkve, gdje je bila postavljena 1969. godine. Međutim spomenik je devastiran i bista srušena nakon tri godine. Bista je kasnije postavljena u samoj crkvi gdje je stajala do sada. Zauzimanjem vjernika iz Plavne i župnika Josipa Štefkovića bista je vraćena na staro mjesto.

Uskršnji koncerti subotičkih crkvenih zborova

Katedralni zbor "Albe Vidaković" održao je svečani uskršnji koncert 17. travnja u punoj katedrali. Zborom je ravnala s. Mirjam Pandžić, a na orguljama je svirao Alen Kopunović Legetin iz Požege. Na koncertu su izvedena djela za soliste i zbor hrvatskih i drugih poznatih skladatelja.

U subotičkoj katedrali održao je 26. travnja svoj koncert zbor "Collegium Musicum Catholicum" pod ravnanjem Miroslava Stantića, a za orguljama je bio Kornelije Vizin.

Peta obljetnica djelovanja Hrvatske čitaonice

U Velikoj dvorani HKC "Bunjevačko kolo" 11. svibnja svečano je proslavljena peta obljetnica osnivanja i djelovanja Hrvatske čitaonice u Subotici. U sklopu programa nastupili su brojni sudionici iz Vojvodine i Republike Hrvatske, a među njima bili su najrječitiji najmlađi recitatori na

hrvatskom jeziku koji su osvajali razne nagrade. O značenju ikavice u hrvatskom jeziku i na koji način se ona danas čuva i njeguje govorila je dr. Sanja Vulić iz Zagreba.

Biskupi MBK "Sv. Ćirila i Metoda" kod Pape

Biskupi Međunarodne biskupske konferencije "Sv. Ćirila i Metoda" boravili su u službenom posjetu *ad limina* u Vatikanu i tom prilikom susreli se sa Svetim ocem Benediktom XVI. i najvišim predstavnicima svih vatikanskih Kongregacija. Biskupi su službeno boravili u Vatikanu od 30. travnja do 5. svibnja.

Dan mladih u Baču

U drevnom Baču održan je tradicionalni susret mladih Hrvata naše biskupije. Na ovogodišnjem susretu, u subotu 12. svibnja, bilo je nekoliko stotina mladih iz dvadesetak župa naše biskupije. Poslije okuplja-

nja u Franjevačkoj crkvi mladi su slušali predavanje vlč. Gorana Vilova na temu: "Kao što sam ja ljubio vas, tako i vi ljubite jedni druge." U drugom dijelu programa mladi su radili u skupinama, a poslije ručka koji su priredili domaćini bilo je slobodno druženje uz koncert na drevnim Bačkim zidinama. Program je završen svetom misom u župnoj crkvi sv. Pavla.

Svečani završetak školske i vjeronaučne godine

U Subotičkoj katedrali su se 9. lipnja okupila školska djeca grada Subotice i nekoliko okolnih župa da zajednički zahvale na postignutom uspjehu u protekloj školskoj i vjeronaučnoj godini. Inicijator ovog događaja bio je Organizacijski odbor Festivala bunjevačkih pisama na čelu s dr. Markom Senteom. Misno slavlje predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić uz koncelebraciju nekoliko svećenika. Misno slavlje su uljepšala djeca koja su svirala crkvene pjesme na tamburama, a uvijekbali su ih Stipan i Sonja Jaramazović. Na misnom slavlju nastupili su i članovi VIS "Proroci". Koordinator cjelokupnog događanja bio je ravnatelj OŠ "Ivan Milutinović" Ivica Stipić.

Susret ministranata na Bunariću

Prve subote mjeseca lipnja u prostoru svetišta Bunarić kraj Subotice okupili su se pored brojnih vjernika i ministranti grada Subotice, okolnih župa i Plavne. Bilo je oko 120 ministranata. Ministranti su sudjelovali na misnom slavlju, a poslije je bio upriličen prigodni kviz na kojem su nastupili predstavnici svih župa. U drugom dijelu programa bila su sportska natjecanja i zajednički ručak.

Susret dječjih vrtića "Marija Petković" u Blatu

Koncem svibnja i početkom lipnja djeca vrtića "Marija Petković" hodočastila su sa svojim odgojiteljicama i roditeljima na grob blažene Marije Petković. Na ovom susretu bila su djeca svih vrtića iz R. Hrvatske koji nose ime blaženice. Djeca su u po-

vratku posjetila Dubrovnik. Glavni organizator ovog hodočašća bila je s. Silvana Milan uz suradnju župnika preč. Andrije Anišića.

Subotička biskupija dobila dva nova svećenika i pet đakona

Subotički biskup dr. Ivan Pénczes je 24. lipnja na Paliću za trajnog đakona zareadio vlč. Józsefa Koleszára. Na svetkovinu apostolskih prvaka u subotičkoj katedrali biskup je podijelio red svećeništva vlč. Ákosu Gutásiju i red đakonata Nándoru Karaiu, Ferencu Zorádu i Istvánu Zsolnaiu. U Gunarošu je biskup za đakona zareadio vlč. Lászlóa Magóá. Istoga dana subotički biskup je podijelio red svećeništva u sobotičkoj katedrali vlč. Marijanu Vukovu. Na ovom ređenju bili su i poglavari Isusovačke bogoslovije iz Zagreba na čelu sa rektorom o. Ivanom Šes-takom.

Mlada misa vlč. Marijana Vukova

U subotičkoj stolnoj bazilici sv. Terezije Avilske u nedjelju 8. srpnja vlč. Marijan Vukov slavio je svoju Mladu misu. Uz zlatomisnika u ovom slavlju sudjelovalo je desetak svećenika na čelu sa župnikom mons. Stjepanom Beretićem i propovjednikom o. Ivanom Antunovićem, isusovcem iz Zagreba.

Na misnom slavlju sudjelovalo je mnoštvo vjernika grada Subotice, kao i rodbine i prijatelja obitelji Vukov.

Obilježnica rođenja biskupa Ivana Antunovića

U subotičkoj crkvi Sv. Roka 19. lipnja obilježen je spomen na dan rođenja biskupa Ivana Antunovića. Ovaj dan hrvatska zajednica u Republici Srbiji slavi kao svoj službeni blagdan. Na misnom slavlju, koje je predvodio dr. Andrija Kopilović uz prisustvo desetak svećenika, bili su i najviši predstavnici Hrvatske zajednice u Vojvodini, kao i mr. Davor Vidiš, generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici.

Misa u povodu Dana državnosti Republike Hrvatske

U franjevačkoj kapelici Crne Gospe 21. lipnja slavljena je sveta misa u povodu Dana državnosti Republike Hrvatske. Misno slavlje predvodio je pomoćni đakovački i srijemski biskup mons. Đuro Gašparović uz prisustvo petnaestak svećenika te najviših predstavnika hrvatske zajednice u Subotici. Na misi je pjevao Komorni zbor "Collegium Musicum Catholicum" pod ravnanjem Miroslava Stantića.

Izložba "Vojvodina u Zagrebu"

U organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća i Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u Zagrebu je 4. srpnja na Autobusnom kolodvoru uz bogat program otvorena izložba "Vojvodina Zagrebu". Na ovoj svečanosti bili su nazočni najviši predstavnici političkog i kulturnog života Hrvata iz Vojvodine. Izložbu se postavile: Cecilija Miler, Kata Suknović i Sanda Benčik.

Dan oca Gerarda u Somboru

U somborskoj karmelićanskoj crkvi 24. lipnja svečano je proslavljena obljetnica smrti Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića. Uz brojne vjernike grada Sombora i bliže okolice te hodočasnike iz Subotice i drugih župa naše biskupije misno slavlje predvodio je generalni vikar Subotičke biskupije mons. Slavko Večerin.

Na Bunariću održana "Zlatna harfa"

U subotu 16. lipnja na Bunariću je održana 21. "Zlatna harfa". Organizator i ove smotre bila je s. Mirjam Pandžić. Sudjelovalo je 14 zborova u kojima je nastupilo oko tri stotine djece. Misno slavlje predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić.

"Lira naiva" u Bačkom Monoštoru

Peti susret "Lire naive" održan je 30. lipnja u Bačkom Monoštoru i okupio je pedesetak pjesnika. Organizator ove manifestacije bili su Hrvatska čitaonica i Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović". U sklopu programa bio je posjet mjesnoj crkvi, grobu pjesnika Stipi Bešlinu, a vrhunac je bila književna večer održana u pre-punom Domu kulture.

Dužijanca u Starom Žedniku

Svečanost proslave Dužijance slavljena je u mjesnoj crkvi Sv. Marka u nedjelju 15. srpnja. Misno slavlje predvodio je mr. Mirko Štefković, tajnik biskupije, a uz njega su bili mjesni župnik Željko Šipek i Lazar Novaković, župnik iz Đurđina. Bandaš i bandašica su bili Darko Šmit i Marina Šefer. Mali bandaš i bandašica su bili Vladimir Gršić i Vesna Tikvicki. Na misnom slavlju bio je mr. Davor Vidiš, generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici te najviši predstavnici hrvatskih institucija.

Dužijanca u Bajmoku

U nedjelju 15. srpnja u bajmočkoj crkvi Sv. Pavla slavljena je Dužijanca. Misno slavlje predvodio je vlč. Ivica Ivanković Radak uz mjesnog župnika mons. Slavka Večerina i kapelana Zsolta Bendea. Bandaš i bandašica bili su Marijana Jurić i Aleksandar Rožumberski.

Dužijanca u Tavankutu

Dužijanca u Tavankutu slavljena je u mjesnoj crkvi Srca Isusova u nedjelju 22. srpnja. Misno slavlje predslavio je preč. Andrija Anišić u zajedništvu s Vinkom Ragužom, župnikom iz Aladinića iz Hercegovine i mjesnim župnikom Franjom Ivankovićem. Veliki bandaš i bandašica bili su Marko Skenderović i Svetlana Peić Tukuljac, a mali Marko Stantić i Martina Stantić. Krunu za ovogodišnju Dužijancu izradila je Jozefa Skenderović. Na misnom slavlju bili su obučeni u narodne nošnje članovi HKPD "Matija Gubec" iz Tavankuta, bandaši i bandašice posljednjih dvadeset Dužijanca u Tavankutu, te gosti iz Velike i Aladinića. Na ovom slavlju sudjelovali su i uvaženi gosti: mr. Davor Vidiš, generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici, Branko Horvat, predsjednik HNV-a i drugi gosti iz Subotice, Kačmara i Trnave.

Dužijanca u Svetozaru Miletiću

U nedjelju 22. srpnja u mjesnoj crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije slavlje Dužijance predvodio je vlč. Davor Kovačević, župnik iz Bačkog Brega, a uz njega je bio mjesni župnik Antal Egedi. Bandaš i bandašica su bili Nikola Ivanković i Ana Tošaki. Mali bandaš i bandašica su bili: Andrea Mandić i Andrej Loboda. Na slavlju su bili gosti iz Sombora i Subotice na čelu sa Matom Matarićem, dopredsjednikom DSHV-a i Mirkom Ostrogoncem, predsjednikom HKC "Bunjevačko kolo".

Dužijanca u Maloj Bosni

Dužijanca u Maloj Bosni slavljen je u nedjelju 29. srpnja. Misno slavlje predvodio je vlč. Miroslav Orčić. Veliki bandaš i bandašica su bili: Nataša Brčić Kostić i Ivica Rukavina, a male bandašice i bandaš Patricia Merković, Josipa Ivković i Kristijan Matković. Misnom slavlju nazočio je i Grgo Kujundžić, predsjednik Organizacijskog odbora "Dužijane 2007".

Dužijanca u Đurđinu

U Đurđinu je Dužijanca slavljen u nedjelju 5. kolovoza. Misno slavlje predvodio je vlč. Julije Bašić, župnik iz Bikova, a uz njega su suslavili Lazar Novaković, mjesni župnik i Željko Šipek, župnik iz Žednika. Veliki bandaš i bandašica bili su Siniša Skenderović i Marina Ivković Ivandekić, a mali bandaš i bandašica Damir Milodanović i Miljana Tumbas.

Dužijanca u Ljutovu

U nedjelju 5. kolovoza u centru Ljutova, na otvorenoj bini slavljen je sveta misa koju je predvodio mr. Mirko Štefković, tajnik biskupije, a s njim je suslavio Franjo Ivanković, mjesni župnik. Veliki bandaš i bandašica bili su Biljana Remeš i Danijel Miler, a mali Josip Krčelić i Ines Dražić. Poslije misnog slavlja na bini je izveden prigodni kulturni program.

Dužijanca u Somboru

Svečanost "Dužionice" predvodio je preč. Jakob Pfeifer, župnik iz Odžaka i Apatina, a s njim su suslavili Josip Pekanović, mjesni župnik te dr. Marinko Stantić, župnik župe Sv. Križa. Bandaš i bandašica bili su Ivan Išpanović i Bojana Jozić. Svečanost su uveličali predstavnici općinske vlasti na čelu s Jovanom Slavkovićem, gradonačelnikom Sombora, te predstavnici Veleposlanstva Republike Hrvatske iz Beograda i Generalnog konzulata iz Subotice. Na slavlju su bili i predstavnici hrvatskih institucija iz Subotice i Sombora.

Natjecanje risara

U Đurđinu je u subotu 14. srpnja održano tradicionalno Natjecanje risara. Domaćini su bili Franjo i Jelica Dulić. Na natjecanju je pobijedio risarski par: Vinko Stantić i Klara Kujundžić. Natjecanju risara nazočili su: Géza Kucsera, gradonačelnik Subotice, Petar Kuntić, zastupnik u

Skupštini Srbije, mr. Davor Vidiš, generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici, Branko Horvat, predsjednik HNV-a, Grgo Kujundžić, predsjednik Organizacijskog odbora "Dužijanca 2007".

Kolonija slamarki

U Tavankutu je 13. srpnja otvoren XXII. saziv Kolonije naive u tehni slame. Na početku programa je Ljubica Vuković otvorila izložbu slika nastalih na lanjskoj koloniji. Koloniju je otvorio Ladislav Suknović, predsjednik HKPD "Matija Gubec". Program Kolonije je trajao tjedan dana. Svečano zatvaranje Kolonije bilo je u subotu 21. srpnja u sklopu prigodnog programa. Organizatorica cjelokupnog programa bila je Jozefina Skenderović.

Izložba "S Božjom pomoću"

U subotičkoj Modernoj galeriji "Likovni susret" otvorena je 7. kolovoza izložba "Molitvom i prilikom prid Bogom". Izložbu svetih prilika i molitvenika otvorio je dr. Andrija Kopilović, predsjedavajući Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost "Ivan Antunović", govoreći o

svetim prilikama. O molitvenicima je govorila autorica izložbe prof. Katarina Čeliković.

Ovu svečanost uvećao je svojim nastupom "Collegium Musicum Catholicum" pod ravnanjem Miroslava Stantića.

Književna večer

U Velikoj dvorani HKC "Bunjevačko kolo" održana je književna večer posvećena molitvenicima i svetim prilikama. Svoja izlaganja iznijeli su: prof. Tomislav Žigmanov, prof. Katarina Čeliković, dr. Andrija Kopolović i s. Mirjam Pandžić.

U sklopu programa dodijeljena je "Antušova nagrada" obitelji Vesne i Ivce Sekereš, prof. Miri Temunović te Hrvatskoj čitaonici i ravnateljici Katarini Čeliković.

Najbolji aranžeri izloga bili su: Blaženka Piuković, Ivan Stipić-Braco, Kristina Kovačević, Sanda Benčik, Grgo Piuković i Marga Lendvai.

Izložba radova Kolonije slamarki

U svečanom predvorju Gradske kuće u petak 10. kolovoza otvorena je izložba radova u tehnici slame XXII. saziva Kolonije naive u tehnici slame HKPD "Matija Gubec" iz Tavankuta. Na početku je sve okupljene pozdravila Jozefina Skenderović.

Risarska večer, skupština risara i večer folklor

Risarska večer je samo započela na centralnom trgu jer je drugi dio programa bio u predvorju Gradske kuće zbog neumoljive kiše.

U sklopu subotnjeg programa proglašeni su najljepši parovi. Nastupilo je desetak različitih društava sa svojim kratkim programom. U završnom dijelu nastupila je poznata subotička skupina "Perpetuum mobile".

Dužijanca

Dan uoči Dužijance, u subotu 11. kolovoza, u subotičkoj katedrali bila je svečana večernja na kojoj je glavni gost bio umirovljeni washingtonski nadbiskup kardinal Theodore McCarrick. Prigodni govor izrekao je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić.

Zbog jake kiše završna svečanost Dužijance održana je u katedrali i Velikoj vijećnici Gradske kuće.

Centralna proslava Dužijance započela je u crkvi Sv. Roka odakle je krenula svečana povorka s bandašima i bandašicama prema katedrali. Misno slavlje predvodio je washingtonski nadbiskup kardinal McCarrick, a uz njega su suslavili apostolski nuncij u Republici Srbiji mons. Eugenio Sbarbaro, beogradski nadbiskup mons. Stanislav Hočevar, subotički biskup dr. Ivan Pénzes, i desetak svećenika. Zbog jake kiše izostala je svečana povorka ulicama grada i završna svečanost na centralnom trgu. Zato je gradonačelnik Subotice Géza Kucsera primio kruh od bandašice i bandaša Nevene Mlinko i Maria Tikvickog u Velikoj vijećnici Gradske kuće. Zajednički objed upriličen je u Velikoj dvorani HKC "Bunjevačko kolo". U poslijepodnevnim satima kardinal je s ostalim biskupima i svećenicima bio na svečanom polaganju temeljnog kamena zgrade bogoslovije "Augustinianum" u dvorištu biskupije. Na ovoj svečanosti bili su prisutni i najviši predstavnici lokalne samouprave, kao i ministar vjera Radomir Naumov.

Gradski bandaš i bandašica su u predvečerje, zajedno sa župnikom Sv. Roke preč. Andrijom Anišićem i predsjednikom Organizacijskog odbora "Dužijance 2007" Grgom Kujundžićem pohodili grob župnika Blaška Rajića.

Bandašicino kolo održano je u dvorištu župe Sv. Roke, a otvorio ga je beogradski nadbiskup mons. Stanislav Hočevar.

Proslava Gospe Karmelske u Somboru

U karmelićanskoj crkvi u Somboru 16. srpnja glavnu svečanost proslave Gospe Karmelske predvodio je sarajevski nadbiskup kardinal Vinko Puljić. Među dvadesetak prisutnih svećenika koji su suslavili misu bili su i ovogodišnji karmelićanski mladomisnici.

Svetu misu na slovačkom jeziku predvodio je župnik iz Selenče Marijan Dej, a na njemačkom jeziku župnik iz Odžaka i Apatina Jakob Pfeifer. Misno slavlje na mađarskom jeziku predvodio je subotički biskup dr. Ivan Pénzes.

"HosanaFest 2007."

U nedjelju 19. kolovoza u "Hali sportova" u Subotici održan je festival duhovnih skladbi "HosanaFest 2007.". Na festivalu je nastupilo 20 izvođača iz Subotice, Sombora, Republike Hrvatske te Bosne i Herce-

govine. Ovu svečanost uljepšali su brojni gledatelji koji su ispunili prostranu "Halu sportova". Glavni organizator festivala bio je dr. Marinko Stantić, župnik somborske župe Sv. Križa. Pobjednici festivala bili su članovi VIS-a "Proroci" iz Subotice.

Proštenje na Bunariću

Tradicionalno proštenje na Bunariću proslavljeno je posljednjeg vikenda u mjesecu kolovozu. Svečano bdijenje bilo je u subotu 25. kolovoza, a predvodio ga je Münchenski nadbiskup kardinal Friedrich Wetter. Mnoštvo hodočasnika pobožno je sudjelovalo u bdijenju i većina ih je pristupila sakramentu svete ispovijedi.

Na dan proštenja raspored misnih slavlja bio je uobičajen. Vrhunac do-

gađanja bila je sveta misa u 10 sati koju je predvodio kardinal Wetter u zajedništvu s apostolskim nuncijem u Republici Srbiji mons. Eugeniom Sbarbarom, beogradskim nadbiskupom mons. Stanislavom Hočevarom, subotičkim biskupom dr. Ivanom Pénzesom i svećenicima.

Priznanje "Pro urbe"

Ovogodišnje priznanje "Pro urbe" dodijeljeno je u Subotici 1. rujna u povodu Dana grada. Među ostalim dobitnicima su i katolički svećenik preč. István Dobai, direktor Caritasa Subotičke biskupije i Hrvatsko akademsko društvo.

VIII. Čikerijada

U četvrtak 30. kolovoza kod križa na Čikeriji i u dvorištu salaša obitelji Petrekanić održan je tradicionalni susret mladih na Čikeriji. Okupilo se oko 80 mladih iz subotičkih i okolnih župa. Misno slavlje predvodio je žednički župnik preč. Željko Šipek, a za organizaciju cjelokupnog susreta pobrinuo se mjesni župnik Franjo Ivanković sa suradnicima.

Sedamsto školaraca u katedrali

U srijedu 26. rujna u subotičkoj katedrali održana je zajednička sveta misa za uspješan početak vjeronaučne i školske godine za djecu koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku i za djecu koja pohađaju

školski vjeronauk. Na svečanosti su bila djeca iz gradskih i okolnih župa. Misno slavlje predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić, a uz njega su suslavili i ostali prisutni svećenici. Sva djeca su prije svete mise dobila bijele majice na kojima je pored prigodnog znaka bio tekst: "Isuse, ja sam tvoj!" Poslije misnog slavlja djeca su posjetila Gradski muzej. Drugi dio programa bila je generalna proba za Bunjevački festival dječjih pjesama u Velikoj dvorani HKC "Bunjevačko kolo".

Blagoslov kamena temeljca i gradilišta nove crkve u Ljutovu

U nedjelju 23. rujna ispred drevnog križa u centru Ljutova subotički biskup dr. Ivan Pénzes, uz koncelebraciju desetak svećenika, predvodio je misno slavlje i polaganje temeljnog kamena za novu crkvu Sv. Križa

u Ljutovu. Na ovoj svečanosti bilo je oko petsto vjernika. Okupljene je pozdravio mjesni župnik Franjo Ivančević, a prigodnu propovijed izrekao je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić. Obredom blagoslova gradilišta i polaganjem kamena temeljca ravnao je dr. An-

drija Kopilović. Biskup je položio temeljni kamen koji je do gradilišta nove crkve donijela najzaslužnija i najaktivnija vjernica Anica Rudić.

Srebrni jubilej subotičke župe Marije Majke Crkve u Subotici

Župna zajednica u Aleksandrovu je 11. listopada proslavila 25. obljetnicu posvete svoje crkve. Misno slavlje predvodio je beogradski nadbiskup mons. Stanislav Hočevar, a uz njega su suslavila deseterica svećenika. Ova župna zajednica utemeljena je 1956. godine, a nova crkva je sagrađena prije 25. godina. Ova župa je najmlađa u gradu Subotici i u proteklih 25 godina u njoj je znatno veći broj krštenih u odnosu na umrle.

Katolička crkva na sajmu turizma u Novom Sadu

U okviru 40. Međunarodnog sajma turizma koji je od 9. do 14. listopada održan u Novom Sadu, po prvi put su predstavljene Crkve i vjerske zajednice u Srbiji. To je učinjeno zato što se pokazalo da se svaki peti turist u svijetu nalazi na hodočašću. Na sajmu su bili najviši predstavnici Katoličke i Srpske pravoslavne Crkve, kao i predstavnici ostalih vjerskih zajednica. Katolička Crkva imala je svoj zasebni izložbeni i promidžbeni prostor.

6. Dani Balinta Vujkova u znaku kazališta

Dani hrvatske knjige i riječi, održani od 11. do 13. listopada, bili su u znaku kazališta. Prvoga su dana djeca osnovnih škola prisustvovala u HKC "Bunjevačko kolo" dramatizaciji narodnih pripovjedaka koje je skupio i zapisao Balint Vujkov, a koje su izvela sama djeca. Drugoga i trećega dana održan je znanstveni skup na kojem je nastupio dosad najveći broj predavača, njih sedamnaest, uglavnom govoreći o dramskom stvaralaštvu Hrvata u Podunavlju. Posebni gosti bili su glumci Hrvatskog kazališta iz Pečuha s predstavom "Pošteni varalica" Antuna Karagića koju su izveli na sceni "Jadran".

Proštenje u subotičkoj katedrali

U subotičkoj katedrali-bazilici Sv. Terezije Avilske u nedjelju 14. listopada slavljena je obljetnica posvete crkve, a u ponedjeljak 15. listo-

pada svečanost proštenja. U sklopu misnog slavlja nastupio je zbor i orkestar Krunidbene crkve Velike Gospe iz Budimpešte pod ravnanjem Lászlóa Tardyja. Misu je iz arhiva marijanskog svetišta Mariazell u Austriji iz rukupisa obradio za orkestar i zbor mr. Csaba Paskó.

Zavjetno hodočašće bačkih Hrvata u Zagreb i Mariju Bisticu

Posljednjeg vikenda mjeseca rujna u Zagrebu i Mariji Bistrici na zavjetnom hodočašću bilo je oko 300 hodočasnika iz Bačke. Program

hodočašća bio je po ustaljenom redoslijedu. Poslije zadržavanja u Zagrebu, u Mariju Bisticu stiglo se u večernjim satima. Poslije svečanog ulaza bila je prilika za svetu ispovijed. Slijedila je svečana misa i križni put. U nedjelju je veća skupina hodočasnika bila samo na jutarnjoj misi, a jedan autobus hodočasnika ostao je u Mariji Bistrici i na jubilarnom 30. hodočašću Zajednica Bračnih susreta u sklopu kojeg je bilo svečano misno slavlje i križni put.

Preč. Andrija Anišić magistar moralne teologije

U ponedjeljak 24. rujna na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu svoju magistrarsku radnju iz moralne teologije obranio je preč. Andrija Anišić. Tema radnje odnosila se na bračni i obiteljski moral u nekim dje-

lima biskupa Ivana Antunovića. Glavni mentor magistarske radnje bio je prof. dr. Stjepan Baloban, a u ispitnom povjerenstvu bili su prof. dr. Marijan Biškup i prof. Tonči Matulić.

Zavjetni dan u Bačkom Monoštoru

Vjernici Bačkog Monoštora svečano su proslavili svoj zavjetni dan 13. listopada. Ovogodišnje slavlje započelo je svečanom misom u župnoj crkvi. Slavlje je predvodio beogradski nadbiskup mons. Stanislav Hočevar uz desetak svećenika i mnoštvo vjernika. Drugi dio programa bio je isključivo kulturog sadržaja i odvijao se u mjesnom Domu kulture u večernjim satima istoga dana.

40 godina kantorske službe Jelice Demšedi

Jelica Demšedi djeluje u župi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni dugih 40 godina. Na samom početku svog djelovanja oformila je župni zbor i okupila mlade pjevače, što je u to vrijeme bilo pod velikom prisotnom političkih vlasti. Jelica neumorno i savjesno vrši svoju službu kantorice i danas u istoj župi.

Hrvatski jezik

Bunjevče, brate!
Kraj Jadranskog mora
Znaš li gdje stoji
Velebit gora?

Po njemu, brate,
Jedna smo duša,
Koja srdaca
Kučaje sluša.

Vrleti silne
K nebu se dižu
Srebrni vali
Temelj im ližu.

Ti sada živiš
Na ugarskih ravni,
Gdje brižno čuvaš
Jezik svoj slavni:

Velebit gora
Ponos Hrvata,
Milo nas sjeća
Bunjevca brata.

Najveće svoje
Blago na svietu,
Djedova svojih
Baštinu svetu.

Pod njim bo zdravo
Niklo je sjeme,
Iz kog se razvi
Bunjevačko pleme.

I dokle bude
Bunjevačke krvi,
Hrvatski jezik
Bio ti prvi!

Zato nam isti
Jezik je bratski,
Sladki i krasni
Jezik hrvatski.

Vazda ga njegov
Čuvaj i brani,
Jeziku našem
Vjeran ostani!

Marija Kumičić

*(objavljeno u Nevenu, Zabavno-poučnom misečniku
za Bunjevce i Šokce, 15. ožujak 1908.)*

SADRŽAJ

Kalendar	4
Astronomski i vremenski podaci za 2008. godinu	28
Pomrčine Sunca i Mjeseca tijekom 2008. godine	28
Kakvo će biti vrijeme u 2008. godini	28
Vrijeme po mjesecima	29
Zapovjedni blagdani	30
Obvezatni post i nemrs	30
Katolička Crkva u svijetu	31
Katolička Crkva u Hrvata	32
Crkva u Bosni i Hercegovini i Makedoniji	33
Crkva u Srbiji i Crnoj Gori	33
Katoličke novine i časopisi	35
RIJEČ UREDNIKA	37
Stjepan Beretić: Dragi Štioče	37
PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU	39
Sacramentum caritatis	39
DUHOVNOST	43
Dr. Andrija Kopilović: Jedno marijansko razmišljanje	43
Biskupska poslanica za početak školske i katehetske godine	46
Vjerska nastava: izvor energije za Europu (priredili mons. dr. Andrija Kopilović i Vladimir Sedlak)	51
Andrija Anišić: O ljubavi nikad dosta	57
Dr. Andrija Kopilović: Bogoslovija "Augustinianum" u Subotici	67
EKUMENIZAM	71
Dr. Andrija Kopilović: Ekumenska suradnja u Srbiji	71
Dr. Andrija Kopilović: Sibiu nakon Sibiu-a	79
Naš kandidat za sveca o. Gerard Tomo Stantić O. Ante Stantić: Proglašenje blaženim i svetim ovisi o nama	83

NARODNO BLAGO	87
Ruža Silađev: Prelo	87
Ilija Kujundžić: Kako sam ja postao Ilija?	90
Mijo Mandić: Prokleta srića	92
* Ženidba Vidak kapetana (zapisao Ilija Kujundžić)	97
ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA	163
Mudre izreke svakom na korist (odabrao Antun Kovač)	100
Ruža Silađev: Mladi misec i misecova seka	102
Ruža Silađev: Petak i subota	103
* Marko Sente: Zvona stare crkve	104
Tomislav Žigmanov: Svitanje u Vranje	105
KORISNI SAVJETI (Priredio Stjepan Beretić)	109
Čudna grana božićna (priredio Stjepan Beretić)	114
* Pavka Domić: Za polnoćku	115
* Boro Karadža: Povratak na prelo	116
OBITELJ (Uredila obitelj Huska)	
Obiteljsko nasilje i "Sigurne kuće"	118
Pravila sigurne kuće	120
Vjera i pravila za uspjeh u životu	122
Prava snaga za obitelj – Molitva	124
* Josip Dumendžić: Bez tebe	126
Anketa rađena s djecom O BRAKU	127
MLADI (Uredio Petar Gaković)	129
Petar: Kako danas mladi slave Gospodina	130
Nikolina Skočovski Bačić: Akcija – zagrlimo djecu "Kolevke"	132
S Isusom do vedrije i sretnije budućnosti	134
Petar Gaković: Korisno je pročitati	136
Nikola Bašić: Neverbalna komunikacija	137
Škola animatora – Bečej	140
Važniji događaji iz života mladih	144
MALA DANICA (Uredila Katarina Čeliković)	145
Blagoslov za početak i kraj	146
Zlatna harfa na kišom umivenom Bunariću	147
Susret ministranata na Bunariću	148
Prvi povijesno-informatički kamp	148
VI. Dani Balinta Vujkova	150
VI. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku	151

Naša slavlja	152
Pobožnost - Krunica	153
* Mirjana Petrov: Blaženici Mariji Petković	154
Sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić voli Malog Isusa	155
Silvester Bašić: Sveti Franjo za sve	155
Nedeljka A. Šarčević: Dva šumska bora	158
Pismo roditelja djetetu	159
Intervju s Bogom	160
KULTURA	161
Tomislav Žigmanov: Knjiška produkcija vojvođanskih Hrvata u 2007.	161
Milovan Miković: Navodi o kazalištu u Subotici od 1747.	170
Danica Mlinko: Što ja mogu učiniti za moju Crkvu... ..	184
P o e t s k i d o d a t a k	186
* Milivoj Prčić: <i>Pisme za čitanje uz svicu</i> :	
Jutro Velike Gospe na salašu; Providijo; Vaćanje zeca; Moravički vašar	186
* Stipan Bašić: Prelo 2007.	189
* Josipa Dević: Sjećanja	189
* Zlatko Gorjanac: Nije ti vrime	190
* Biljana Grbavac: Ostavljena	191
* Mirjana Jaramazović: Nemoj mati tugovati	192
* Đula Milodanović: Dida i ja	193
* Ivan Pašić: Polnočka u mojem selu	194
* Marija Šeremešić: Hej Sombore	194
* Tonka Šimić: Molitva	195
* Ljiljana Tadijan: Naši stari	195
* Katica Bačić: Stari križ	196
POVIJESNI KUTAK	197
Stjepan Beretić: Mijo Mandić	197
Stjepan Beretić: Tko je bio Ilija Kujundžić	203
Stjepan Beretić: Prije 130 godina osnovana je u Subotici Pučka (Bunjevačka kasina)	209
* Petko Vojnić Purčar: Zvonce ministranta	212
OBLJETNICE	213
Mladomisnici	213
Zlatomisnici	215

Redovnice jubilarke	217
* Ivan Andrašić: Naši stari	218
* Mirko Kopunović: Photo	218
NAŠI POKOJNICI	219
* Jelisaveta Buljovčić Vučetić: Bikovačka tuga	222
KRONIKA	223
Franjo Ivanković: Od Danice do Danice	223
SADRŽAJ	251
Znak * označava pjesme ili molitve	

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. JERONIMA

Tomo Vereš: Razmišljanja jednog kršćanina

Dr. Tomo Vereš (1930. – 2002.), OP, među našim je teolozima jedan od najboljih poznavatelja djela Tome Akvinskoga i Alberta Velikoga, ali i Karla Marxa. Kao redovitom suradniku u svojim publikacijama, HKD sv. Jeronima objavilo mu je povodom njegova 70. rođendana (2000. god.) ovu knjigu kršćanskih razmišljanja, sastavljenu od tekstova prethodno objavljenih mahom u jeronimskoj "Danici" ili "Maruliću". Pisani jasno i jednostavno (ne i simplicistički), zahvalno su štivo za svakog duhovno radoznalog čitatelja, a u knjizi se posebno izdvaja vrlo akribičan prikaz odjekâ enciklike "Rerum novarum" kod naših marksista i teologa u vrijeme komunizma, odnosno tzv. samoupravljanja.

Radovan Grgec: Odsjevi kršćanske kulture – II.

Ovaj II. dio "Odsjeva kršćanske kulture" nastavak je izbora kronikâ koje su izlazile kao urednički uvodnici u "Maruliću", svojevrsnom glasilu HKD-a sv. Jeronima, naše najstarije kulturne ustanove vjerskog nadahnuća, koju je 1868. osnovao prvi nadbiskup zagrebački, kardinal *Haulik*. U skladu s načelima II. vatikanskoga koncila kršćanski laici ne razlikuju se od klerika dostojanstvom nego funkcijom, djelujući kao samostalne ličnosti na svojim specifičnim područjima, npr. u obiteljskom, društvenom, političkom i profesionalnom životu. Tim načelima ravnalo se i prije koncila Jeronimsko društvo, pa tako i njegova glasila. Karakterizirala ga je vjernost Crkvi i domovini, a ideal je bila slobodna Crkva u slobodnoj državi.

Gracijan Biršić: Marija – početak boljega svijeta (izd. 2005.)

Ovo mariološko djelo sastoji se od razmatranja prigodom marijanskih blagdana te od tumačenja sastavnih dijelova najpoznatije marijanske molitve – krunice. Posebna su odlika knjige pjesnički Očenaši i Zdravomarije velikih hrvatskih i svjetskih književnika (T. P. Marović, Izidor Poljak, Ujević, Nazor, Dizdar, T. Merton, Villon, Petrarca, Dante...), vrlo prikladno uklopljeni u razmatranja i znalački prokomentirani.

Georges Huber: Moj će anđeo ići pred tobom

Mogli bismo reći da su anđeli "zvijezde koje ne gasnu", zvijezde o čijem sjaju svjedoče mnoga mjesta u Bibliji, kao i štovanje anđela kod nekih Božjih ugodnika, npr. sv. *Terezije od Maloga Isusa* ili biskupa *Langa*. Pobožnost prema anđelima, napose prema anđelima čuvarima i prema arkandelima *Mihaelu*, *Gabrijelu* i *Rafaelu*, stoga je itekako još živa među katoličkim vjernicima, pa nije čudno što je ubrzo bilo rasprodano prvo i

drugo izdanje ove popularno pisane knjige *Georgesa Hubera*, švicarskog katoličkog laika i novinara, koju je *Radovan Grgec* preveo na poticaj kard. *Kuharića*.

Gracijan Biršić: O sv. Antunu Padovanskom – drukčije

I *Antun Padovanski* po svojim je propovijedima postao legendaran, tako da njegov povijesni lik danas valja oslobađati nevjerodostojnih sastojaka kojima ga je opteretilo i nekadašnje i suvremeno praznovjerje. Upravo u tom smislu pristupa p. Gracijan Biršić u ovoj zbirci svojih propovijedi liku popularnog sveca "drukčije", otisnuvši se od osnovnih, općepoznatih podataka o njemu u potragu za njegovom kompleksnom osobnošću te upućujući čitatelja i u bit svetosti uopće i u osobitost svetosti velikoga Padovanca.

Ivon Ćuk: Zvijezde koje ne zalaze

Ovo je drugo izdanje vrlo popularnog, 1976. godine prvi put objavljenog i ubrzo rasprodanog djela p. Ivona Ćuka, iliti "Yvesa Ivonidesa", kako je prvo izdanje svoje knjige potpisao taj pionir našega vjerskog tiska.

"Zvijezde koje ne zalaze" crkveni su velikani prvih pet stoljeća kršćanstva (Ignacije Antiohijski, Ciprijan, Hilarije, Bazilije, Ivan Zlatousti, Ambrozije, Augustin, Leon Veliki itd.), o čijim životima p. Ivon Ćuk piše uzbudljivo i zanosno, oduševljavajući čitatelja za svetost tih neugaslih zvijezda kršćanstva koje svojim primjerom nadahnjuju i današnje vjernike.

Narudžbe:

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO
DRUŠTVO SV. JERONIMA
10000 ZAGREB, Trg kralja Tomislava 21
tel/fax: +385 1 49 22 300
e-mail: hkd.danica@zg.t-com.hr

Ćirilometodska (Jeronimska) knjižara
ZAGREB, Kaptol 29; tel./fax: +385 1 48 14 709

Popis ostalih izdanja možete vidjeti u prošlogodišnjoj
Subotičkoj Danici i na web stranici: www.hkd-sv-jeronima.hr

**ZAHVALJUJEMO HRVATSKOM KNJIŽEVNOM DRUŠTVU
SV. JERONIMA NA SURADNJI, POMOĆI I PODRŠCI!**

Zupna crkva Presvetlog Srca Isusova
Futog (1908. - 2008.)